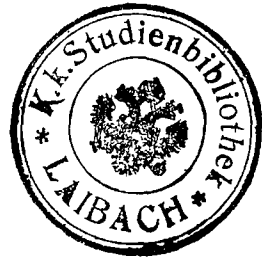
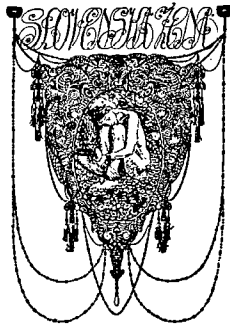

SLOVENSKA ŽENA

GLASILO SLOVENSКИH ŽEN.

UREDILA IN IZDALA MARICA ŠEGA.

PRVI LETNIK.

WMh
40008

40.00

PESMI.

<i>A. Aškerc: Natalija</i>	6
<i>Utva: Jadrnice</i>	7
<i>Mara Tavčarjeva: Oj barčica</i>	19
<i>Mara Tavčarjeva: Zdravilo</i>	19
<i>Utva: Misli moje</i>	36
<i>Mara Tavčarjeva: Prijatelju Florijanu</i>	42
<i>Marija Kmet; Romanca</i>	76
<i>Mara Tavčarjeva: Junak</i>	114
<i>Minka Zalarjeva: Moja roža</i>	121
<i>Marija Kmet: Antikvarijat duše</i>	190
<i>Marija Kmet: Gotika</i>	198
<i>Vlasta: Golobček in draga</i>	251
<i>Vlasta: Zapuščeni deklici</i>	253
<i>Matilda K.: Mojemu sinku</i>	272
<i>Matilda K.: Gorje</i>	272
<i>Matilda K.: Hrepenenje</i>	273
<i>Matilda K.: V daljavo</i>	273

PRIPOVEDNI SPISI.

<i>Marija Kmet: Nekaj besed</i>	8
<i>Mara Tavčarjeva: Čarovna roža</i>	20, 49
<i>Mara Gregoričeva: Siora Therapia</i>	56, 77
<i>Lila Liljanova: Pavel in Olga</i>	110
<i>Marija Kmet: Nemoderna novela</i>	127
<i>Marija Kmet: Senca</i>	180
<i>Milica: Ni ga dočakala</i>	190
<i>Marija Kmet: Hana</i>	222
<i>Marica: Trpljenje male Nelice</i>	239
<i>Maja Klas: Kresna noč</i>	244
<i>Marija Dolinarjeva: Na planini</i>	261
<i>Bravislav Nušić: Moje bistro dete</i>	268
<i>Hasanova: Sanje in resnica</i>	276

ČLANKI, RAZPRAVE.

<i>Slovenska žena</i>	1
<i>Alice Salomon: Pregled ženskega gibanja v preteklem letu 1910/11</i>	3, 38
<i>Vera V.: Sabska kraljica francoske revolucije</i>	14
<i>Márica Milčić; Papirnate vrečice v kuhinji</i>	24
<i>Vera V.: Apostolica</i>	35
<i>Fran Milčinski: O nekaterih gosposkih grehih zoper kazenski zakon</i>	43, 71
<i>Anton Debeljak: Pregled glavnih zastopnic francoskega slovstva</i>	52, 81
<i>Vera V.: Ženska volilna pravica v Evropi</i>	67, 99
<i>Marija Kmet: O mladosti</i>	86
<i>Polonica Ivanovna: Vzgojeslovni paberki</i>	89, 141, 194
<i>Márica M.: Ženski dan</i>	105
<i>M. M.: Poštne aspirantije</i>	115
<i>Mara Gregoričeva: Cherchez l'homme</i>	117
<i>Utva: Italijanske pisateljice in pesmi</i>	122
<i>Vera V.: Kraljica Hortenzija in njen sin</i>	137

<i>Dr. Mandič</i> : Društvo v varstvo deklet in žen	145, 198
<i>Dr. Mandič</i> : Dva, ki sta šla od nas	157
<i>Er. Karel Slanc</i> : Vseučilišče v Trstu in slovensko ženstvo	158
<i>Temeniška</i> : Zlati nauki	177
<i>Vera V.</i> : Junaške žene	185
<i>Božena Viková Kunetická</i> : O ženi srednjih slojev	213
<i>M. M.</i> : Kulturno stanje žene koncem srednjega veka	235
<i>Dr. H.</i> : Boj proti umiranju dojenčkov	247
* * *: Važna odločba upravnega odbora za dijakinje	252
<i>Mara Gregoričeva</i> : O naprstniku	273

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

Slovenska zdravnica	27
Splošno slovensko žensko društvo	27, 59, 60, 254
Gospodinski tečaj v „Mladiki“	27
Slovensko žensko telovadno društvo	60, 255
Za umetnost	147
„Jugoslovanska žena“	280

SLOVANSKO ŽENSKO GIBANJE.

Gabriela Preissova	93
Prve ognjegaske	93
Penzijonat čeških učiteljic v Opatiji	93
Ženska volilna pravica na Češkem	93
Shod slovanskih žen	147
Slovaško žensko društvo „Živena“	204

ŽENA V JAVNOSTI.

Ženska volilna pravica v Krakovu	29
Žena in obligatorična vojaška služba	29
Žena v diplomaciji	29
Volilna pravica žen na Češkem	61
Cerkveno volilno pravo	61
Žene v javnih službah v Kaliforniji	61
Žene na Norveškem državne uradnice	61
Ženska volilna pravica v Severoameriških združenih državah	61
Deželnozborska večina za žensko volilno pravico	61
Žena v italijanskem drž. uradu za delavska vprašanja	94
Žene v občinski upravi	94
Ženska volilna pravica v angleškem parlamentu	94
Ženska volilna pravica na Kitajskem	94
Komunalna volilna pravica za žene na Laškem	149
Romunsko žensko gibanje	149
Islandska poslanska zbornica	149
Žene kot izvedenke pri reformi zakona	149
Žene kot poslanci	203
Prvi ženski dež. poslanec v monarhiji	203
Ženska volilna pravica na Danskem	256
Ženska volilna pravica na Norveškem	256
Ženska volilna pravica na Portugalskem	256

Mednarodna ženska zveza	280
Avstrijska državna zveza	280
Žena v občini	280

ŽENSKI POKLICI.

Šolske zdravnice	28
Zdravnice v Nemčiji	28
Žena redna vseučilišna profesorica	29
Žene knjižničarke	29
Žene obrtne nadzornice na Pruskem	29
Žene policijske stražnice	29
Ženska zdravnica v avstrijski tobačni tovarni	60
Žene teologinje	60
Žene v knjigovestvu	61
Tramvajske sprevednice	93
Šolske zdravnice na Angleškem	93
Učiteljice na Pruskem	93
Ruske žene advokatinje	93
Bolnišnica pod vodstvom zdravnic	93
Učiteljice na Češkem	147
Učiteljice ročnih del	148
Učiteljici-profesorici	148
Prva odvetnica v Italiji	148
Žena kot finančna uradnica	148
Žena predsednica pariškega trgovskega sodišča	148
Žena kot sodni izvedenec	148
Šola za prodajalke	148
Žena kot voditeljica velike inštalacijske tvrdke	148
Žena profesorica na visoki šoli za umetnost	148
Vseučiliška profesorica v Kristianiji	149
Žena kot detektiv	149
Karijera juristinje	204
Žene v šoli za stavbinske obrti	204
Zdravnice pri bolniških blagajnah na Češkem	204
Ravnateljica kaznilnice	204
Državno nastavljena učiteljica za kurjerejo	204
Žene pri dunajskem policijskem ravnateljstvu	255
Žena arhitekt	256
Žena kapelnik	256
Žena zdravnica na ladji	256
Lektorica češkega jezika v Ameriki	256
Žena fotografinja	256
Žene pri brezžičnem brzojavu	256
Občinske zdravnice	256
Dvorna zobozdravnica	281
Nadzornica pri bolniški blagajni	281
Srečne poštne uradnice na Angleškem	281
Učiteljice v Združenih državah severoameriških	281
Žene v lekarnah	281
Japonska bančna ravnateljica	281

ŽENSKI ŠTUDIJ.

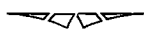
Prva ženska poljedelska šola v Avstriji	27
Žensko vseučilišče	28
Ženski študij na vseučiliščih	28
Ženska politehnika v Petrogradu	28
Žena profesorica na moskovskem vseučilišču	28
Visoka ženska šola v Lipskem	28, 61
Osemdesetletna vseučiliška poslušalka	28
Doktorica prava	61
Gospodinski pouk	147
Turški ženski gimnazij	147
Visoka šola za žurnalistke	204
Dekliški gimnazij na Kitajskem	204
Žene na budimpeštanski pravni fakulteti	204
Prva Kitajka na študijskem potovanju	281
Prva visokošolska profesorica na Angleškem	282
Vrtnarske šole za žene	282

IZ SOCIJALNEGA ŽIVLJENJA ŽEN.

Materinsko zavarovanje na Švedskem	149
Delavne pogodbe za služkinje na Nemškem	149
Osrednja komisija čeških ženskih društev za otroško varstvo	256
Avstrijka zveza za materinsko varstvo	256
Ministrstvo za otroški dobrobit	256
Varstvo nezakonskih otrok na Finskem	282
Varstvo mater v Parizu	282
Varstvo nezakonskih otrok na Norveškem	282
Državno vzgojevanje otrok	282

RAZNI PABERKI.

Vpliv mode na delavske razmere	29
Noblova nagrada za kemijo	30
Vrednost ženinega dela	30
Ljudske kuhinje brez opojnih pijač	30
Razporočin prstan	30
Žene — otroci	30
Razstava „Poljska žena“ v Pragi	62
Sto milijonov podpisov za mir	62
Visoka šola za ženske, ki se hočejo poročiti	94
Celibat učiteljic v Švici	94
Dizertacija o vzornem kuhanju	94
Komisija za otroško varstvo na Dunaju	94
Posredovalnica za delo revnim ženam	150
Prvi zakoni na podlagi zdravniškega izpričevala	150
Milijonska zapuščina za zapuščene žene	150
Jedilnice za doječe matere	150
Zgodovina šivanke	150

Priporočamo našim gospodinjam

: Kolinsko cikorijo :

iz **edine** sloven. tovarne v Ljubljani

Ustanovljena 1847.

TOVARNA POHIŠTVA J. J. NAGLAS

:: Ljubljana, Turjaški trg št. 7 ::

Največja

zaloga pohištva

Za spalne in jedilne sobe, salone in gosposke sobe, preproge, zastorji, modroci na vzmet, žimnati modroci, otroški vozički i. t. d.

NAJNIŽJE CENE. ——— NAJSOLIDNEJŠE BLAGO.

Stritarjeva ul. **LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI** Stritarjeva ul.

Poslovalnica c. kr. avstrijske državne loterije.

Delniška glavnica 8.000.000 kron. Rezervni zaklad 800.000 kron.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

————— po $4\frac{1}{2}\%$ čisto. —————

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa borzna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. :: Informacije pismeno in ustno brezplačno.

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Vaše blagorodje!

Po dolgem času je izšel prvi letnik „Slovenske Žene“. Materialen uspeh ni ugoden. Da list ni redno izhajal, je bil vzrok predvsem ta, da upravništvo ni moglo pokrivati velikih fiskarniških stroškov, ker naročnice niso redno plačevale naročnine. Cenjene naročnice in prijateljice lista naj blagohotno vpoštevajo to dejstvo in pa dobro voljo izdajateljstva ter oprostite neredno izhajanje 1. letnika. Vsak začetek je težak.

Navzlic temu pa nismo izgubili upanja v prihodnost. Vse okolščine zahtevajo, da imajo tudi slovenske žene svoje glasilo, ki naj brani njihove pravice in ki naj bo obenem nekako občilo vseh žen naše lepe slovenske domovine.

In to nalogo bo po možnosti vršila „Slovenska Žena“, ki bo pa prinašala tudi zabavno in podučno čtivo izpod peres naših najboljših pisateljic in strokovnjakov.

„Slovenska Žena“ bo pa le tedaj vršila to svojo nalogo, če bo vsaka zavedna Slovenka smatrala za svojo dolžnost, da je naročena na

„SLOVENSKO ŽENO“.

Vabimo Vas torej, da naročite „Slovensko Ženo“ in da pridobite vsaj eno naročnico.

„Slovenska Žena“ izhaja vsak mesec enkrat in velja za celo leto 8 K, za vse neavstrijske dežele 10K. Dijakinje in učiteljice plačajo le 6 K.

Uljudno Vas prosimo, naročite „Slovensko Ženo“ in širite jo med svojimi znankami in prijateljicami.

Upravništvo ima še nekaj prvih letnikov, ki jih prodaja za znižano ceno 3 kron, s pošto vred 3 krone 30 vinarjev.

Uredništvo in upravništvo
„Slovenske Žene“
Spodnja Šiška 208 (pri Ljubljani)

FRANJA DR. TAVČARJEVA

SLOVENSKA ŽENA.

Žensko gibanje je eno najvažnejših novodobnih socialnih pojavov. To gibanje, ki je že zdaj potegnilo s seboj veliko množino žen in ki še neprenehoma narašča, ima in bo nedvomno imelo odločilni vpliv na razvoj rodbinskega življenja in s tem na razvoj socialnega življenja sploh, zakaj rodbina je temelj človeški družbi.

Žena je nezadovoljna s svojim sedanjim stališčem v človeški družbi. Skuša se otresti starih tradicij. Temu se ni čuditi. Vpoštevati moramo namreč, da so izpremenjene gospodarske razmere prisilile velik del žen, da se samostojno bojujejo za življenski obstoj in tekmujejo z možem, morda tudi proti svoji volji, čeprav bi morda marsikateri teh žen mnogo bolj ugajal prejšnji življenski pot.

Žensko gibanje je globoko vkoreninjeno. Ne da se uničiti s tem, da ga ne vpoštevajo in prezirajo tisti, katerim ne ugaja. Močno se je danes razvilo in moramo z njim računati. Korak za korakom stopa z drugim socialnim gibanjem in bo tudi sočinitelj posameznih etap socialnega prevrata.

Človeku, ki mu ugaja duševna komoditeta in ki se boji vsake najmanjše izpremembe, je seveda žensko gibanje neprijetno, kakor vse, kar je naprednega. Toda ti ljudje ne morejo ovirati ženskega gibanja.

Žensko gibanje je predvsem kulturno in gospodarsko. Nima namena, žene odvajati od naloge, ki ji jo daje narava: biti žena in mati. Vzgojevalno stremljenje modernega ženskega gibanja stremi za tem, da usposobi ženo ustvariti nov način rodbinskega življenja, ki bi se strinjal z vsem sedanjim kulturnim stanjem. Dandanes zahteva mož od žene pač nekaj več nego je zahteval njegov oče in ded. Ženi ne sme biti duševni svet možev tuj in nepristopen, in ženina vzgoja mora biti že odmlada resnejša in primernejša času.

Tudi od žene, odgojiteljice otrok, danes zahtevamo več nego smo zahtevali doslej.

Žene se morajo torej predvsem vzgojiti in izobraziti duševno. S sadovi te vzgoje in izobrazbe bodo gradile nove, trdne temelje

svojim rodbinam. Ti sadovi bodo pa tudi omogočevali tistim ženam, ki so nakazane v življenju same náse, ki si ne morejo ustanoviti rodbinskega življenja, da bodo uspešno tekmovali v boju za življenski obstanek.

Večina žen ima precej neugodno stališče napram moški konkurenci, zakaj žene nimajo zadostnih priprav za eksistenčni boj. Vsled tega je važno, da se ženi odpro vsa vrata do dobre vzgoje in izobrazbe v posameznih strokah, kar ji bo dobro služilo tudi tedaj, če se omoži.

Žene tvorijo v sedanji dobi gotovo množino delavnih sil, ki z njimi računajo v industriji, trgovini, obrti in drugod. Imajo pravice do primernega zastopstva v strokovnih korporacijah. Žene so tudi lastnice realitet, davkoplachevalke. In tako bi bilo pravično, da bi smele neposredno voliti tiste, ki naj branijo svoje koristi. S tem bi ozdravljali našo politično življenje, ki nedvomno potrebuje reforme. Seveda bi morali delati na to, da povzdignemo politično zavest žen, ki je zdaj tako zelo skromna. Žensko gibanje je pa naperjeno tudi proti nemoralnosti, proti vsem tistim izrodkom človeške družbe, ki ponižujejo ženo za brezčutno sredstvo uživanja.

Naša slovenska žena pač ne more le oddaleč gledati tega mogočnega valovanja in gibanja. Če noče zaostati, tedaj mora aktivno poseči vmes. Če se pa naj slovenske žene udeležujejo tega gibanja, tedaj morajo imeti vez, ki jih bo spajala med seboj, obenem pa seznanjala z gibanjem zunaj. V to svrho naj služi „Slovenska Žena“, list, brez katerega bi ne smela biti nobena slovenska žena, ker le tako bo postal ta list glasilo slovenskih žen.

„Slovenska Žena“ hoče ustrezati vsem željam in zahtevam slovenskega ženstva. Razen kratkih leposlovnih spisov izpod peres slovenskih pisateljic bo objavljala članke, ki se tičejo vseh strok ženskega dela in mišljenja.

„Slovenska Žena“ se bo pečala s socijalnimi, gospodarskimi, higijeničnimi, pedagoškimi, juridičnimi vprašanji, prinašala bo pa tudi praktične nasvete iz gospodinjstva, vsakdanjega življenja i. t. d. in tuptatam tudi originalna modna poročila. S tem bo ustrezno vsem.

Da bo „Slovenska Žena“ mogla vršiti svojo nalogo, je predvsem potrebno, da jo podpira slovensko ženstvo ne le materijalno, temveč tudi duševno. Dolžnost vsake slovenske žene je, da naroči list „Slovensko Ženo“ in dela z vsemi močmi na to, da se list razširi kolikor mogoče.

PREGLED

ŽENSKEGA GIBANJA V PRETEKLEM LETU 1910/11.

Če skušamo opazovati žensko gibanje v različnih deželah kot celokupnost, tedaj nas vsekako iznenadi dejstvo, kako enotna so pravzaprav moderna ženska stremljenja, čeprav so tako spontano povsod nastala, čeprav so nositeljice teh stremljenj še tako različne glede narodnosti, glede miljeja, v katerem žive, glede poklica in konfesije. Ista prepričanja navdajajo žene vseh dežel; iste smotre zasledujejo; iste ideje uveljavljajo; iste zahteve se jim morajo izpolniti.

Kronika mednarodnega ženskega gibanja v preteklem letu je nedvomno dokaz za to, da se iste ideje povsod uveljavljajo. Kajti prav lahko trdimo, da so se ravno v preteklem letu v skoraj vseh kulturnih državah na popolnoma enak način začeli zanimati za vprašanje ženske volilne pravice. Skoraj se dozdeva, kakor da bi bili vsi drugi problemi in zahteve že tako dozorele, da se duševna energija osredotoči v tej edini točki. To je nedvomno povzročilo dejstvo, da so se ravno v zadnjih letih — tudi v preteklem letu — dosegli v tem oziru uvaževanja vredni in naravnost odločilni uspehi.

V tem oziru moramo postaviti skandinavske dežele na prvo mesto. Saj vendar gledajo vse žene na te dežele, ki so dale ženam deloma občinsko, deloma državno volilno pravico.

Na Norveškem je prva žena stopila v parlament. Gospodična Rogstad, po poklicu učiteljica, je bila že v preteklem letu pri volitvah v „*storting*“ izvoljena za namestnico. Po norveškem zakonu morajo namreč voliti za vsak volilni okraj razen poslanca tudi še namestnika, ki svoj mandat takoj lahko izvršuje, kakor hitro je poslanec zadržan ali oviran. Ko torej meseca februarja tega leta poslanec prvega volilnega okraja mesta Kristianije, katerega namestnica je bila učiteljica Rogstad, vsled svojega poklica ni mogel še nadalje izvrševati svojega mandata, je stopila v akcijo gospodična Rogstad kot prvi ženski član parlamenta. Dne 22. marca je imela v debati o vojnem proračunu svoj prvi govor kot poslanka, v katerem se je izjavila za mirovno idejo. Navzlic temu principalnemu naziranju je pa glasovala za vojni proračun v svrhe samoobrambe.

Razen tega uspeha v deželnem parlamentu so se pa dosegli tudi znatni uspehi pri občinskih volitvah. V preteklem letu so

se vršile na Norveškem prve občinske volitve v mestnih in kmetijskih občinah, odkar so dobile žene splošno volilno pravico, dočim je bila do tedaj ta pravica omejena samo na samostojne žene. Rezultat tega je bil, da so se žene vedno bolj zanimale za volilno gibanje ter se ga zelo udeleževale. Število uspešnih ženskih kandidatur je vsled tega zelo narastlo. In tako je bilo v norveških kmečkih občinah izvoljenih 44 občinskih zastopnic in 178 žen za eventualne namestnice. V mestih je bilo izvoljenih 166 ženskih mestnih odbor-nikov in 201 namestnica.

Enakopravnosti žen z ozirom na volilno pravico so sledili tudi napredki glede drugih pravic v javnem življenju. Popolnoma kon-sekventno je bilo, da je ministrski svet sklenil, staviti predlog, naj bodo ženam pristopni vsi državni uradi. Izvzeto je samo mesto ministrskega predsednika, nadalje diplomatični, konzularni, vojaški uradi in pa duhovniški uradi državne cerkve. V praksi je ta sklep že porajal posledice. V Kristianiji ste dve policijski uradnici name-ščeni, ki imati enako predizobrazbo kakor njihovi moški tovariši. K najvišjemu sodišču so pripustili advokatinjo, gospodično Elizo Sam, ki je pred kratkim tam pledirala. Tudi znanstvene oblasti in za-vodi slede zgledu, ki ga je dala vlada. Konservatorka v zoološkem laboratoriju vseučilišča v Kristianiji, Kristina Bonnevie, je bila spre-jeta kot član akademije znanosti.

Tudi na Švedskem so si žene priborile uspehov. Tudi v tej deželi so se pred vsem zanimali za rezultate občinskih vo-litev, ki so se prvič vršile, odkar so dobile žene pasivno volilno pravico. Rezultat je bil tudi tu zelo zadovoljliv. Izvoljenih je bilo 40 mestnih odbor-nic. Nedvomno je neka notranja zveza med tem ugodnim volilnim izidom in živahnim razvojem gibanja za volilno pravico. Švedsko društvo za volilno pravico ima 162 krajevnih dru-štev z 12.000 člani, izredno visoko število, če vpoštevamo dejstvo, da je dežela jako redko obljudena. Ti zunanji uspehi vplivajo tudi na to, kako javni uradniki vpoštevajo žene in njihove zahteve. Tako je pred časom interpeliral v drugi zbornici državnega zbora štok-holmski župan vlado ter jo vprašal, ali bodo njena poizvedovanja o ženski volilni pravici vendar že končana. To se je zgodilo v teku zadnje zime. Vendar pa vlada še ni predložila tozadevne predloge. Ministrski predsednik je izjavil neki deputaciji društev za volilno pravico, da hoče vlada še najprej videti rezultate moške „splošne“ volilne pravice, ki so jo še le pred kratkim uvedli, predno znova razširijo volilno pravico. Liberalni in socialistični poslanci so pa

vložili predloge za žensko volilno pravico, ki so bili v prvi zbornici odklonjeni, v drugi zbornici pa sprejeti s 120 proti 92 glasovom.

Razen za volilno pravico so se švedska ženska društva najbolj zanimala za pravna vprašanja. Vzrok temu je pa ta, da pripravljajo na Švedskem nov državljanski zakonik in da upajo žene preprečiti pri tej priliki skrajno zastarela določila, vsled katerih je njihovo stališče zelo omejeno. Pri tem je šlo pred vsem za stališče omožene žene, ker izvirajo določila glede zakona deloma še iz l. 1734. in dajo možu varuško pravico nad ženo. Zveza Friderike Bremer je imela po vsej deželi predavanja o teh zakonskih vprašanjih in je povzročila, da so bile sprejete resolucije, ki zahtevajo, naj se oprostijo žena moževega varuštva, naj imata mož in žena enake pravice do otrok, naj ima žena enake pravice v vseh domačih zadevah, kakor n. pr. pravico, da svobodno razpolaga s svojim premoženjem. Tudi so ženska društva poslala kralju peticijo, v kateri zahtevajo varstva za nezakonske otroke in prisilnih sredstev napram očetu, ki zanemarja svoje dolžnosti napram svojim otrokom, naj bodo ti zakonski ali nezakonski. Ta peticija baje ni ostala neuspešna, ker je kralj prosil komisijo, ki pripravlja načrt državljskega zakonika, naj izdela predlogo v zmislu peticije. Tudi glede n ravstvenega vprašanja se bo skoraj gotovo ugodilo eni zahtevi žen. Leta 1903 je vlada imenovala komisijo, ki naj se posvetuje o odredbah proti razširjanju spolnih bolezni. Ta komisija je končala svoje delo in predlaga, naj se opuste vsa prisilna preiskovanja žen in naj se uvedejo obrambne odredbe.

Tudi znanstveni svet na Švedskem ni odrekel ženam svojega priznanja. Pogreba dr. jur. Echelson, prve juristične docentinje na vseučilišču v Upsali, se je udeležilo celo vseučilišče. Švedska akademija znanosti je imenovala madame Curie za svojo članico.

Tudi na Danskem se vedno bolj zanimajo za žensko volilno pravico. Ministrski predsednik je predložil državnemu zboru predlogo za izpremembo ustave, s katero naj se razširi volilna pravica v državni zbor tudi na žene in posle in s katero naj se določi, da imajo volilno pravico vsi, ki so dopolnili 25. leto, ne pa kakor do zdaj, 30. leto. Tudi so si žene priborile dostop v nekatere javne službe. Nastavili so fabriško nadzornico, Julijo Arenholt, obenem mestno odbornico v Kodanju, ki naj kontrolira, da se izvaja zakon proti nočnem delu žen, v Aalborgu so pa nastavili policijsko asistentko.

(Konec prihodnjič.)

NATALIJA.

Natalija koplje se v hladni Vipavi
tekoči zaspano po kraški planjavi.

Po produ ji stopajo bose nogé.
Podobna povodnji je vili deklè,

oblečena v srajco dopetno in belo.
Valovje kolena je njena objelo.

Čim globlje pogreza se v temno vodó,
tem slajše ji boža Vipava telo . . .

Nad reko grmovje se senčno nagiblje
in kačji pastir zlatozelen se ziblje.

Natalija v vodi stoji do vratu . . .
Kaj dvignilo zdaj se pred njo je iz dnu?

Hoj, moška kosmata, bradata je glava!
Z očmi jo motri in ji pomežikava . . .

Zelena je brada, zeleni lasjé,
plavutam podobne njegove roké . . .

„Hohoho!“ — pošast se zasmije dekletu —
„Najsrečnejši dan moj, odkar sem na svetu!

„Glej, pa si le prišla, mladenka, v past!
Dobil sem napósled te v svojo oblast!

„Že večkrat sem videl, kako si mi todi
sprehajala z mladim se fantom po prodi.

„On naj ima bujni in vitki tvoj stas!
On gleda naj lepi tvoj, beli obraz?

„On gleda v očeh ti naj svoja nebesa?
On naj te uživa?! . . . Zavist me kar stresa!

„On srka naj z usten rudečih ti med?
Nikoli, nikoli! Ne, ne za ves svet!

„Jaz sam bom tvoj mož in ti moja boš žena!
Tako mi res bila ni vseč še nobena! . . .“

Natalija krikne . . . Zaman je . . . Ta čas
zagrabil povodni jo mož je črez pas,

potegnil s seboj jo v vrtinec globoki.
Natalija morala ž njim je k poroki . . .

UTVA:

JADRNICÉ.

Plovejo po morju
jadrnice bele,
veter mi jih žene
v kraje nevesele.

Vkrcala sem nanje
prošlost, blodenj polno,
vse deviške sanje
in njih srečo bolno.

Tiste tožne psalme,
hrepeneče vzdihe
sem na jadrnice
naložila tihe;

Mnog obraz mi ljub sem
nanje položila,
mnog spomin grenak sem
morju izročila.

Ohranila samo
sem ljubezen svojo
in vso sem izlila
v srce, v dušo tvojo.

NEKAJ BESED . . .

Kakor jate črnih, zloželjnih ptic, so se podili oblaki po večernem nebu, in medla mesečina jih je obsevala.

Tam za gorami je ugašala luč in prižigala se je druga, pa ne v istih žarkih, temveč v temnejših.

Po mestnih ulicah pa je drevilo življenje dalje in dalje, — ni se zmenilo niti za oblake, niti za medlo luč.

Tiste svetiljke so bleščale, bohotno so se grohotale in razžarjale ulice in ljudi v prešerni luči, polni razgaljenega življenja.

„Tako neumno je to življenje, — kaj bi z njim!“ je dejal Ivan in stopal hitreje z Romanom.

„Kakor otrok si; vzgoje ti je treba,“ je govoril Ivan.

„Kakšne vzgoje? Ali mi hočeš natresti tiste puste misli o žarnem življenju, ki klije le v besedah, v resnici pa ga ni, četudi bi ga iskal z lučjo pri belem dnevu?“ je del mrklo Roman.

„Ne z lučjo in sploh nikakega iskanja ni treba za to življenje. Kaj meniš, da smo res zato na svetu, da se vlačimo medlo za megami in si jih silimo v naše duše, ki so za kaj višjega, kakor le za smrt? Ali veš, da smrti sploh ni — take smrti, v kateri bi ugašali in ugasnili za vse večne čase? — Ne — prijatelj moj —, poglej — saj ni mogoče, da bi ne mislil drugače, kakor pa mi tu govoriš? je del s poudarkom Ivan.

„Ne, ne, resno govorim in s premislekom. Ne igram se; kakšno življenje čutiš, vraga, v sebi, da te ne teži?“

„Kakšno! — Čudno govoriš!“ se je čudil Ivan.

„Življenje mislim, to življenje, ki ga živim sedaj, in ki je lepo —“

„Da, in ki vendarle mine —“

„Ne, ne mine! Duh naš ostane živ na veke, in ne ugasne. Večnost je v nas, zakaj narava smo. Narava je lepota in lepota je resnica. Resnice pa bi ne bilo, ako ne bi bila večna. Kar ni večno, ni resnica,“ je govoril Ivan.

„Lepo govoriš, in človek bi te poslušal cele ure, ako ne bi —“ je del z nasmehom Roman.

„No, ako ne bi —?“ je vprašal Ivan in postal.

„Ah, beži,“ se je smejal Roman. „No, ako me ne bi tam nekje v koticu srca tako peklo in žgalo in kričalo: neumnost, neumnost! Neumnost je vse skupaj, življenje in vse. Sicer pa, kaj bi — dostikrat sva že tako govorčila, ne izpreobrneš me —“

„Menda res ne; skoraj bi obupal nad teboj,“ je govoril resno Ivan. „In vendar mi je hudo, ko te vidim še vsega mladega, komaj da si pričel pot in storil prve korake, in že omedlevaš! In, kaj te ni prav nič sram!“

„Sram? Da bi me bilo sram? Ah, Ivan pusti me, drugače me še zjeziš, in danes nočem jeze, vsaj take ne. Kaj ne vidiš, da sem že ves v starosti? Kaj ne vidiš, da sem — bolan?“ je del tiše Roman.

Ljudje so vrveli dalje dalje. Luči so žarele, avtomobili drevili in bučali.

Zavila sta okrog oglea.

„Kaj vraga, bolan? Seveda, poslušáš na vseh krajih, kje te kaj boli, in ko komaj začutiš, niti ne začutiš ne, le zaslutiš trohico iskricе tiste svoje namišljene bolesti — in že jo objameš in jo obkrožáš z vsem mogočim in jo neguješ in privijaš k sebi, da se res večá in te dela bolnega. In vse je le izmišljeno, vse našemljeno, prijatelj! Pa — ne zameri!“

Ivan je govoril v čudnem ognju, potem pa spet hladno in mrzlo; govoril je iz prepričanja, zakaj vero je imel v življenje.

„Ne zamerim ti,“ je odgovoril še bolj mrko Roman. „Ampak pusti me, dovoli, nisem razpoložen za pridige in nauke in nasvete! Vrag vzemi vse skupaj!“

„In tebe prvega! Norec si, ali veš, da noriš?“

„Morda — dovolj o tem, ne modrujva dalje. Ah, glej! Ali ni tam Hana?“

To rekši je zrl na gospodično, ki jima je prihajala nasproti s počasnimi koraki. Mirno je zrla po ulici, gledala ljudem v obraz in pazno motrila življenje in vrvenje okrog sebe.

Ivan jo je tudi ugledal, pozdravili so se in postali. Ivan je dejal: „O, gospodična Hana! Prav, da prihajate, z Romanom bi se bila kmalu skregala.“

„Ej, dober večer! Skregala bi se bila kmalu? No, potem pa me je dovedla sama sreča do vaju!“ je dela smeje se Hana in pogledala oba.

„No, gospodična, norca me imenuje Ivan, kdo bi ostal hladnokrven pri takem naslovu?“

„A tako — no, pa — pomirita se. Pa kaj [vama je, da se sporekata v tem večeru, tu sredi življenja in sredi tega prešernega mesta? Bog vaju je dal, res! Vesela bi naj bila, da sta dva, ki se poznata. Jaz sem sama, vidita, pa se le smejem. Ha, ha!“

Veselo se je zasmejala in se okrenila.

„Eh, gospodična, najina slaba stran je bila spet na vrsti. Filozofirala sva spet!“ je rekel Roman in se nasmehnil.

„No, to je „slaba stran“, filozofija? O, gorje vam, da bi vas slišali gospodje s katedrov tam z vseučilišč! Filozofija — in slaba stran — ha, ha! — Pa, pojdimo vendar; kam sta namenjena?“ je rekla Hana.

„Kam? Ah, nikamor,“ je povzel Ivan.

„Po ulicah hodiva; kar povprek po vsem mestu, ni nama do cilja.“

„Kakor meni ne. Tudi jaz tavam po mestu in gledam to velikansko komedijo, ki je pa vendarle lepa!“

„No, potem pa, če vam je prav, gospodična, pojdimo dalje, in stopimo v ono kavarno,“ je rekel Roman.

„Dobro, Roman,“ je povzel Ivan, „pojdimo, ali ne, gospodična?“

„Kakor hočeta; — grem!“

Stopali so dalje in govorili; pa so se komaj razumeli v vsem vrišču in ropotu. Ni prijazna govorica v velikih mestih. Razpadajo besede in se poizgube v tisti kaos nemira. Zivo življenje vzame človeka v svojo sredo in ga tira dalje po ulicah. Brez misli, brez hotenja je takrat človek.

Samoten popotnik je sredi vršeče množice . . .

Prišli so do kavarne in Ivan je odprl vrata. „Prosim, gospodična,“ je povabil Hano.

„No torej, grem. Četudi bi pravzaprav po zakonih —“ je rekla smeje se —

„Kako mislite? Po zakonih . . .?“ je povprašal Ivan, ki je ni bil razumel.

„Ah, nič, nič! Pojdimo!“ je dela spet Hana in vstopila v kavarno in za njo Ivan in Roman.

Vse drugačno je bilo življenje tu.

Svetiljke so svetile, pa ne tako glasno in hreščeče, kakor tam zunaj, ampak bolj tiho; a tembolj nesramna se je zdela človeku ta luč, zakaj, govorila je pomežikaje in kakor bi si pravila o prikritih pregrehah.

Oblaki dima so pluli po kavarni, listi časopisov so šelesteli in klici natarjev so padali vmes. Tiho so govorili gostje, le časih se je začul glasen stavek, ki pa je kmalu zamrl v splošnem mrmranju. Kakor bi se bali ljudje govoriti glasno in kazati nagoto svojih besed.

V kot ob oknu so sedli oni trije in pili črno kavo.

Govoril je Ivan:

„Nekaj sem bil vendarle slišal preje, gospodična. Kaj ste mislili, ko ste nekaj pravili o zakonih —?“

„Ha! Kaj vas to zanima? — No, mislila sem, da bi se pravzaprav po zakonih ne spodobilo, da sem šla zdajle z vama sama zvečer v kavarno. To sem hotela reči,“ je rekla smeje se Hana.

„A to! In nič drugega — ha, ha! Zakaj vendar neki?“ se je smejal Ivan.

„Pa res, gospodična,“ je rekel Roman. „O kakšnih zakonih govorite?“

„Oho — da me nista razumela? No da, ženska sem, ženska —“

„No in . . .“ sta povzela oba hkrati.

„No in —“ se je čudila s čudnim posmehom Hana. „No, in — to je vendar jasno: o zakonih naše družbe, da pridemo me, ženske, v takozvani „slab glas“, če hodimo same zvečer z gospodi v kavarne. Da, da — tako je. Sicer pa, to je že sila staro —“

„Ha! slab glas — kaj pa je to pravzaprav pri nas, gospodična?“ je vprašal Ivan in se sklonil nad mizico; „kaj je to za nas v današnjih razmerah, veste gotovo vi, in vem tudi jaz; kaj pa je sploh to, ta „slab glas“, mi ni znano,“ je rekla Hana in se naslonila nazaj in nagubančila čelo.

„Toliko je jasno,“ je rekla dalje, „da smo me ženske prej na slabem glasu, kakor pa vi, gospodje —“

„Da, to je res,“ je povzel Ivan.

„Pa vruga, emancipirajte se, vrzite proč te zakone!“

„Aa-ha!“ je dela počasno Hana. „Vrzite — vrzite! Je lahko, govoriti vam! Pa ste sami za to, za te zakone; le premislite dobro, če ne.“

„Da, Ivan, gospodična ima prav,“ je rekel Roman. „Je že tako, gospodična. Ženska, ženska, vidite, to je stvar, od katere se zahteva večjo, — kako bi rekel, večjo skromnost v vseh ozirih.“

„Da, da, prav! In zraven naj gori v največjem, pritajenem ognju za vas, moške — kaj?“ je rekla Hana. Potem pa je spet pristavila:

„Vidite, jaz nič ne rečem, in tudi nočem tistih neumnih govoric, ki so in ki zahtevajo tisto večno enakopravnost z moškimi. Tega ne! — Pa takole malo manj paragrafov bi bilo lahko za nas, ženske —“

„Kakor sploh za vse, gospodična,“ je rekel Ivan. „Ali to kar cvili vse samih paragrafov! Ha, — okreni se na levo: paragraf kriči: kazen te čaka, zakaj po paragrafu bi se moral okreniti na desno!“

Vsi so se zasmejali, Roman pa je prižgal cigareto in dejal:

„Vrag vzemi vse paragrafe, jaz jih ne priznam — nobenega! Pa nekaj bi vas vprašal, gospodična: kaj pa pravzaprav hočete ženske, kam pa hočete?“

Hana ga je pogledala in rekla:

„Vprašajte rajši, kaj hočejo od nas!“

„Kako to?“ je povzel Ivan.

„Tako, vidite: Ženske ponavadi same prav nikamor nočejo, obračajo se tako, kakor jim velevajo moški. Nikari si ne mislite, da bi hodile ženske take, kakršne so, in bi delale to, kar delajo, če ne bi vse to ugajalo vam, moškim! To je sveta resnica, in naj si reče kdo, da govorim zoper svoje lastne sestre!“

Onadva sta pomislila. Prvi je dejal Roman:

„No in — torej gredo za nami ženske, mi bi jih naj vodili. No, jaz . . .“

„Gospoda,“ je rekla spet Hana, „nikari ne mislita, da se mora to, da ni mogoče drugače, da ženske ne bi mogle živeti in hoditi po svoji poti. Da, lahko, ali vrniti bi se pravzaprav morale k vzgoji, študirati bi morale naravo in hodile bi po svoji poti v tem, da bi vzgajale ljudi za „človeke!““

„Oho, gospodična,“ sta dejela oba in potem je rekel Ivan:

„Ali niso vsi ljudje „človeki“?“

„Ne vsi, in ne sedaj v sponah zakonov.“

„Da, razumem,“ je povzpel spet Ivan.

„Človek, da — da, brez zakonov je ta in velik je potem . . .“

Naenkrat pa se je zasmejala Hana na ves glas:

„Ha-ha-ha! — Ali veste, da smo vsi trije v „slabi strani?“

„Kaj? Kako?“ se začudi Roman in Ivan jo je vprašaje pogledal.

„Filozofiramo — filozofiramo! Da, da!“

„Nikari, gospodična,“ je povzel Roman, „pametno govorite.“

„No, in da ne bo prepametno vse skupaj danes zvečer, vam hočem povedati nekaj „za smeh in kratek čas“. Hočete?“ Obrnila se je smeje Hana in lahna ironija je zvenela iz vseh njenih besed.

„Prosim, gospodična, govorite!“ je rekel Ivan, prižgal cigareto, in oba sta se naslonila na mizo, Hana pa je pričela:

„Vesta, takrat, ko smo še hodile v šolo, pred nekaj leti, vse one mlade punce, ki zdaj že govore po predpisih na katedrih, no, torej takrat je bila čudna mešanica v nas. Hodile smo po mestu v šolo, hotele smo biti napol moški in vzgajale smo se same v tem načinu. Ni nam bilo za toaleta in frizure, obnašale smo se na cesti, da so nas gledali in se nasmihali za nami. Me pa smo hodile svojo

pot in imenovali so nas emancipiranke. Na cesti smo govorile glasneje kakor govorijo gospodične, in naši koraki niso bili tako odmerjeni, kakor oni drugih žensk. Hotele smo prostosti — in — iskale smo jo v zunanosti! Ha-ha! — No, smejajta se!“

„Govorite dalje,“ je rekel Ivan.

„No — in tako je šlo leto dni, potem pa smo se vprašale, kaj smo dosegle s tem? Ničesar ni bilo za odgovor — in režale smo se svoji neumnosti. Pa nekaj resnice je bilo v vsem tem: prav tako se — recimo — „dvigujejo“ druge ženske. Oblačijo se malo drugače, razposajeno se vedejo, kadijo itd. in pravijo: „Hočemo enakopravnosti — enakopravnosti!“ In tega ne pomislijo, da so neumne, neumne do skrajnosti! Delati bi morale delo, ki bi bilo vredno njih, četudi so le ženske, pa bi prišle kmalu na površje in ne igrali bi se z nami, kakor se igrajo sedaj. Pa navsezadnje se veselijo, da se poigrajo z njimi, kakor z igračo, ki je kupljena v prodajalni. No, in končno — prodajamo se — in cene so — nizke! Ha! Ali razumeta!“

Resno sta zrla oba na Hano, in Roman je dejal:

„Morda sodite prestrogo, gospodična, ampak nekaj je res, namreč, delati bi se moralo na vse strani, in žensk ne bi kupovali!“

Ivan pa je rekel:

„Kolikor jaz vem in vidim, je življenje polno lepote, in ženske bi bile poklicane v prvi vrsti za to, da bi vzgajale ljudi, da bi gledali z odprtimi očmi. Zakaj, glejte — vzgoje ni!“

„A — na ta način si mislil preje, da mi manjka vzgoje! No, morda imaš prav. Sam se znam vzgojiti in v mladosti so me obdajali z napačnimi navodili.“

„Tega mnenja sem tudi jaz,“ je rekla Hana. „Pravzaprav bi moral biti vsak zmožen vzgojiti samega sebe. Če pa ni te zmožnosti v njem, potem gre vse rakovo pot. In to je: ženske bi morale priti do tega, da bi vzgajale in učile otroke le doma! Ne bilo bi potem več toliko zakonov in ne paragrafov, hodili bi svojo pot ljudje — ljudje-človeki! Do tega je seveda še trnjeva pot, in dela je treba, da nam bodo žuljave roke!“

Nista odgovorila Ivan in Roman. Čutila sta resnico njenih besed.

„Sicer pa, čas bo, odhajam,“ je rekla Hana. Odšli so vsi trije.

.*

„Govorilo se je“ je del Ivan, ko sta bila že sama. „Govorilo, pa kaj, ko nočejo vsi do spoznanja resnice — do svobode!“

SABSKA KRALJICA FRANCOSKE REVOLUCIJE.

Bastiljo so zavzeli 14. julija 1789. l.
proti 5. uri in $\frac{3}{4}$.

Dusaulx, De l' insurrection parisienne
p. 446.

V ulici St. Antoine se je gnetla tisočglava množica pred razdejanim vhomom v sovraženo ječo, Bastiljo, katere v plamenih izginjajoča streha je dušila sto in sto let sem obupne vzdihne onih, ki so, bodisi po pravici, bodisi nedolžni, s seboj in s svetom razdvojeni, prebivali med temi trdnjavi podobnimi zidovi. Boj za Bastiljo je bil končan. Po uradnih podatkih je obležalo na mestu trinosemdeset mrtvih, ranjenih pa je bilo šestdeset. Boj je bil končan in pred vrata se je postavila vrsta zmagovalcev, njim na čelu Aubin Bonnemer, ki je edini ohranil v tem strašnem boju hladno kri in sočutno srce ter rešil gotove smrti Thuriota de la Rosièreja in gospodično de Monsigny, hčerko stotnika invalidov, ki jo je hotela besna množica zažgati. Njemu ob strani je stala gospodična Théroigne de Méricourt, o kateri pravi suhoparno protokolarično poročilo iz onih časov:

„Med neranjenimi zmagovalci je bila tudi neka gospa, Théroigne de Méricourt, Jeanna d' Arc grozovlade. Kot prijateljica mož, kakor so bili Danton, Desmoulin, Fabre d' Eglantine i. dr. je imela precejšen vpliv . . .“

Konec poročila hočem zamolčati ker v presuhoparnih besedah konstatira samo suho dejstvo velike tragedije človeškega življenja.

Družabno življenje je bilo do leta 1789. na Francoskem skoro popolnoma propadlo, prijatelj se je bal prijatelja, najpodlejše denuncijacije so bile na dnevnem redu, brata ni bilo sram dolžiti svojega brata veleizdaje, duhovniki so se vmešavali v posvetne zadeve, grabili, kjer je bilo kaj dobiti, obrekovali, kjer se je svetilo neomadeževano ime in zapravljali, kar jim je verno, še preverno ljudstvo dajalo z dobrim srcem, v lahkomišelnih družbah. Splošen srd je vladal med ljudstvom ne le v Parizu, marveč po celi Francoski in ta srd je prekipel, ko je prišla država vsled nesmiselnega gospodarstva v največje stiske. Vse je vpilo po osveti in vzdihovalo po boljših časih, ki pa se niso hoteli pokazati na obzorju. Tedaj je izbruhnila ljudska nevolja in eno prvih dejanj je bilo, da je razjarjena

množica razdejala Bastiljo, oni dokument tiranstva, katerega samo ime je navdajalo ljudi z grozo.

Med zmagovalci je bila tudi mlada ženska, polne in visoke postave, cvetočih lic in vendar s kruto potezo v obrazu. Izmed množine je ni poznal nobeden, samo Aubinu Bonnemereu ni bila neznana. Srečal jo je že pri Dantonu in jo je čislal kot vneto zagovornico republike. Zmagovalci pred Bastiljo so jo imenovali samo „la belle étrangère“ — lepo tujko. Istotako se je udeležila Théroigne de Méricourt kot voditeljica tudi velikanskih izgredov na trgu Grève, kjer je množica med ropotom bobnov zahtevala kruha in hotela prisiliti tedanjega župana, da dá zažgati mestno hišo. Končno se je udeležila tudi demonstracij v Versaillesu, kamor je odšlo nad šest tisoč Parižanov in Parižank h kralju. Takrat je bila oblečena popolnoma kot amaconka, dve pištoli za pasom, bič v roki in opasana s sablo, ki jo je bila dobila kot častno darilo od voditeljev revolucije za svojo hrabro udeležbo pri zavzetju Bastilje. Kjer se je pokazala, povsod so jo z navdušenjem sprejeli in ne malo je pripomogla k temu navdušenju tudi njena postava in njen od črnih kodrov obrobjeni lepi obraz. Kljub svojim osemindvajsetim letom je bila še vedno krasotica.

Rodila se je v Méricourtu pri Liègu 13. avgusta 1762. leta kot hčerka kmečkih staršev. Njena izredna lepota je slovela po vsi okolici in privabila tudi bogatega mladega graščaka v njeno bližino. Njena lepota ga je omamila tako, da je mislil, da brez nje ne more živeti. Vedno iznova je našel priliko, da se ji je približal in ji razodeval svoja čuvstva. Omamil jo je in deklica se mu je vdala z vso strastjo svoje prve ljubezni. Bili so to za njo dnevi največje sreče, ki je niso mogle kaliti niti osorne besede staršev. Pri njem pa se je strast kaj hitro ohladila, ko je desegel vse, kar more dati polno ljubeče žensko srce. Zapustil jo je in se poročil z drugo.

To je zadelo mlado deklico tako globoko, da je v svojem obupu pobegnila najprej na Angleško, odkoder je prišla kmalu v Pariz kot za tedanje čase zelo izobrazena žena. Njena izobrazba in njena lepota so ji odprle najvplivnejše hiše republikancev in mnogo je pomoglo k temu tudi njeno prijateljstvo z Dantonom. Zanimala se je za literaturo in za politiko in splošna nevolja družbe, v kateri se je gibala tudi ona, jo je prepojila s sovraštvom proti visokim krogom. Z vso svojo strastjo se je oklenila revolucije, ko je ta izbruhnila ter se ne samo z besedami, marveč tudi z dejanji udeleževala akcije za rešitev domovine. V najburnejših časih je prihajala ob

ranem jutru na javne trge, kjer se je zbiralo ljudstvo, ali pa se je udeleževala posvetovanj voditeljev v kavarnah. Nikogar ni vprašala, če ji dovoli, da se vtika v moške pogovore in s časom se nikomur ni več čudno zdelo, da je navzoča pri najvažnejših posvetovanjih. Priborila si je priznanje pri moških, ki so videli v njej enakovredno soborilko. Zvečer je prihajala med jakobince, med katerimi je vladala skoro neomejeno. S svojim govorom je vedela navdušiti ljudstvo do besnosti, vedela pa je tudi govoriti tako pomirjevalno, da so se hipoma polegli valovi razburjenja.

Eden najvplivnejših klubov v Parizu je bil tedaj klub „Corde-lière“, to je klub bratov od vrvi, ki se je tako imenoval po samostanu „Cordelière“, kjer so prebivali svoje dni frančiškani. V tem samostanu so se zbirali republikanci, ki so si naredili to ime. Zelo čudne stvari so se dogajale pri teh sestankih in včasih najbolj fantastični predlogi so našli v tem klubu svoje zagovornike. Seveda je bila tudi v tem klubu Théroigne de Méricourt stalen gost in splošno navdušenje je zavladovalo, če se je oglasila k besedi.

Nekega dne je prišla vsa razvneta med zborovalce in zahtevala z največjo odločnostjo od predsednika Marata besedo. Vsi zborovalci so se zavzeli nad njenim nastopom in čuli so se vzkliki: „Sabska kraljica je prišla, da obišče Salomona distriktov!“ Tem entuzijastom je spretno odgovorila mlada žena: „Gotovo, sloves vaše modrosti me je pripeljal v vašo sredo. Dokažite, da ste res Salomoni. Dokažite, da imate voljo in moč zgraditi tempelj svobode in požurite se, da zgradite narodni skupščini tako svetišče. To edino je jedro mojega današnjega predloga. Zemlja, kjer je stala Bastilja je prosta, ni več zidovja, ne slišijo se več vzdihni nesrečnih, ki ječe po ječah, toda nad 100.000 delavcev je brez kruha. Kaj se še obotavljate? Začnite takoj zbirati denar, da zgradite palačo narodne skupščine na kraju, kjer je stala Bastilja. Da okrasimo in obogatimo palačo, moramo položiti vse zlato in vse dragocenosti na altar domovine. In jaz sama hočem vam pokazati pot!“

Velikansko navdušenje je sledilo njenim besedam in zbor je sklenil izdati okrožnico na vse druge distrikte in departemente za zbiranje prispevkov za poslopje narodne skupščine.

Toda to ni bilo slavohlepni ženi dovolj. Hrepenela je po časteh in po priznanju. Še v isti seji je zahtevala za svojo osebo sedež in glas v narodni skupščini. To je navzoče dirnilo zelo neprijetno. Bili so sicer pripravljeni poslušati njene besede, upirali se tudi niso njenim pametnim predlogom, da bi pa oficijalno priznali žensko

kot sebi enakovredno, tega niti tako prosvitljeni možje, kakor so bili zbrani v klubu cordelièrov niso hoteli storiti. Značilna v tem oziru je izjava predsednika, ki se glasi: „Klub cordelièrov izreka tej izredni državljanki za njen predlog zaslužen zahvalo ter priznava tudi, ker je canon koncila v Mâconu izrecno priznal, da imajo tudi ženske duše in pamet kakor možje, da se ženskam ne sme braniti vporabljeni svojo pamet, kakor se jim zdi to dobro in potrebno. V tem oziru daje ravno guvernica lep zgled. Zato pa ima tudi ona, kakor vsaka druga, pravico tudi vnaprej nastopati s predlogi, ki se ji zde za domovino koristni. Za sedaj pa ni mogoče ugoditi predlogu prosilke, da bi dobila glas in sedež v narodni skupščini ne glede na to, da klub sam tudi za tako dovolitev ni kompetenten.“

Kaj je odgovorila ona na ta izvajanja predsednika Marata, ni znano. Brez dvoma pa se ni vdala brez odpora v svojo usodo. Toda prav kmalu se je pomirila in že je imela nove ideje in nove cilje. Vihravost in nestalnost, ki se je kazala v nekaterih njenih predlogih, pa so izrabljali pariški humoristični listi, tako, da se je zdelo končno republikanskemu komiteju potrebno, da jo spravi vsaj za nekaj časa s pozorišča.

Republikanski komite jo je poslal s tajnikom jakobinskega kluba v Belgijo, da pripravi tam ljudstvo za vstajo. Toda ta misija se je ponesrečila. V Liègu so jo prijeli avstrijski vojaki in jo vtaknili v ječo. Več mesecev je bila v ječi v Belgiji, potem so jo prepeljali v Kufstein na Tirolskem. To se je zgodilo začetkom leta 1791. in še le meseca novembra istega leta, ko je večkrat zahtevala preiskavo, so jo prepeljali na Dunaj, kjer bil cesar Leopold že izvedel o njeni usodi in o njeni lepoti. Dolgo je trajal razgovor med cesarjem in med revolucionarko. In konec tega razgovora je bil, da je bila Théroigne de Méricourt sicer pomiloščena, vendar pa izgnana za vedno iz avstrijskih dežel. To za njo seveda ni bila nikakršna nesreča. Vročekrvno Francozinjo je vleklo z vsemi silami nazaj v Pariz.

Komaj je dospela v francosko metropolo, že je imela pripravljeno celo vrsto novih idej. Obdajal jo je poleg tega tudi nimbus mučeništva, in nastopala je bolj predrzno kakor kdaj poprej. Iz neznanega vzroka sta se ji zamerila Robespierre in Collot d'Herbois. Javno je izjavila, da odreka tema dvema svoje spoštovanje. Collot d'Herbois se je norčeval iz žene v klubu jakobincev. Toda slabo je naletel. Na galeriji za ženske je bila navzoča tudi Théroigne de Méricourt. Skočila je čez ograjo in vdrla med zborovalce ter neprestano vihteč svoj bič prodrla do predsednika, od katerega je

zahtevala, da ji da besedo. Toda nevolja med jakobinci je narasla tako, da se niso ozirali več na njene besede, ki so jim bile svoj čas svete kakor evangelij, marveč so postavili užaljeno ženo pred prag.

Dvajsetega junija 1792. jo vidimo zopet na čelu ljudskih mas, ki vdirajo v Tuilerije, in njeno spremstvo ji položi v priznanje njene hrabrosti in odločnosti venec na glavo. Toda že se je nagibala njena slava svojemu koncu. Prišel je deseti avgust, ko je prodiralo ljudstvo, skrivoma nahujskano od girondističnega pariškega župana Pétiona, proti Tuilerijam. Takrat so narodne garde odrekle svojo pomoč pri obrambi palače in kraljestvo je padlo. Kralja samega so ujeli.

Revolucionarni občinski svet se je polastil občinske hiše in strahovlada se je začela organizirati.

Théroigne de Méricourt pa je stala ob strani. S cordelieri in jakobinci se je bila sprla, ker niso ravnali z njo tako, kakor je ona zahtevala. Théroigne de Méricourt se je bila priklopila takozvani zmerni stranki, ki jo je vodil bivši časnikar Brissot. To je bilo za njo usodepolno. Strankarska strast je priklopela takrat do vrhunca in v politične zadeve so se vmešavale žene in otroci, ki niti pojma niso imeli o političnih ciljih. Meseca maja 1793. leta se je valila gruča od nasprotne stranke nahujskanih žena skozi vrt pred Tuilerijami z grozečim vpitjem: „Doli z Brissotisti!“ Obkolile so narodno skupščino in kamenje je začelo leteti v okna pristašev zmerne stranke. Naključje je hotelo, da je prišel Brissot pred narodno skupščino, in je srečal tam svojo pristašinjo Théroigne de Méricourt. Razjarjene ženske so navalile na poslanca, za njega pa se je zavzela junaška žena ter z brezprimerno smelostjo pripeljala na desno in levo se braneč z bičem Brissota v narodno skupščino. Ljudska nevolja pa se je obrnila proti njej. „Tudi ti si med izdajalci!“ so kričale ženske in od vseh strani je letelo kamenje na nesrečnico. Pobile so jo na tla, strgale so ji obleko s telesa in jo gnale razcapano in iz mnogih ran krvavečo po ulicah v zasmeh drhali.

Pero se ustavlja opisati vsa ponižanja in skrajno zasramovanje, toda ti dogodki so vplivali tako na amaconko republike, da se ji je omračil duh. Sočutni ljudje so jo pripeljali domov, kjer je v globoki omotici obležala. Ko se je zdramila, se je začelo za njo novo, a strašno življenje. Čutila je v svojem srcu plamen, ki ga ni mogla udušiti. Zlivala je nase vode in klicala na pomoč ljudi, da naj uduše plamen, ki grozi sežgati njo in ves Pariz. Odpeljali so jo v predmestje Saint Marceau in tam je izginila. Pozneje se jo odpeljali,

kakor poroča Dusaulx v norišnico Salpetrière, kjer je umrla po štiriindvajsetih letih med groznimi mukami devetega maja 1817, stara 55 let.

Le v svetlih trenutkih je živela zopet staro življenje in se navduševala za prostost in enakost, za bratsvo in edinost, toda od leta do leta bolj redki so postajali ti trenotki in izginila je nepoznana in ne več lepa tujka.

Vsekakor pa ostane Théroigne de Méricourt ena najinteresantnejših oseb francoske revolucije.

MARA TAVČARJEVA:

OJ BARČICA . . .

Oj barčica, oj barčica,
moj blagoslov s teboj,
in zvezdic svit in mir morja
naj spremlja te nocoj,

Je barčica odplavala,
na širni ocean,
in ž njo se nikdar vrnil ni,
moj lepi kapitan.

ZDRAVILO.

Nekoč sem zdravniku vsa solzna tožila,
da srce me močno, neznosno boli,
nikdar ne miruje, divja in razsaja,
da spati ne morem več cele noči.

Ah, kaj je zapisal mi v svojem receptu
ta doktor učeni, izkušen in star,
ljubečega fanta in prstan poročni,
gospoda duhovna in pot pred oltar.

MARA TAVČARJEVA:

ČAROVNA ROŽA.

(GORJANSKA BAJKA.)

Jutranja zora je razlila morje zlatih pramenov čez slikovito Belo Krajino. Nežne meglice so se vzdigovale visoko nad Gorjance, gričevje ob Kolpi je plamenelo v solnčnem svitu, čarovniški Klek se je rdečil, kakor da so mu čarovnice pripele ognjen nagelj na klobuk. Gozdovi so bili čudoviti v svoji jutranji halji, bele hišice pa so se belile kakor drobni golobčki.

Orjaški rubin se je prizibal na žareče nebo. Mogočna svetloba se je razlila na zeleno polje, na cvetoče vrtove in na šumne gozdove.

Visoko gori na gorjanski planini je vriskal pastir Vsevlad, da je jekalo in odmevalo v daljne gore.

Vsevlad je bil junaške postave, širopleč, močan, krasnega lica, ognjenih oči in čudovito sladkih besedi.

Nekoč je bilo njegovo srce trdo kakor gorjanska skala. Omečila ga ni solza umirajočega, omečila ga ni povest polna trpljenja. Zavedal se je svoje moči, kakor da ni sile, ki bi se mu približala, da pade pred njo. Prijateljski je občeval z dolinci, a gorje onemu, ki bi ga žalil. Kamor je padla njegova roka, je strla vse v solnčni prah. Matere so plašile poredno deco s pastirjem Vsevladom. In kadar je prikoračil v dolino na vas, se je dečad skrivala pred njim, komaj ga je zapazila.

Na jasnem nebosklonu so se prelivale mavričine barve iz najfinejših tonov v močnejše, dokler se niso strnile daleč tam na obzorju v nočni mrak. Zadnji oblaki so komaj vidno izginjali v svojem rožnordečem žaru; visoko v Gorjancih pa je donele krepko vriskanje in se izgubljal v mirno dolino.

Po strmi skalnati poti je blodila pastirica Sokolica. Služila je v gradu pod Gorjanci pri odurni in trdosrčni Solzi. Nihče ni ostajal pri njej. Mučila in trpinčila je svoje podložne z osorno besedo, z lakoto in s pasjim bičem. Moških tlačanov ni sprejemala. Širom Bele Krajine je bila znana. Ime Solza ji je nadelo ljudstvo. Izvabila je že na milijone solzá iz očesc mladih deklet, ki so ji morale tlačaniti.

Ko je prišla vrsta na Sokolico, je plakala mati ob slovesu, kakor da jo spremlja do groba.

Sokolica je pasla mnogobrojno čredo ovac in gorje, da bi se najmanjša izgubila.

Tisti dan je vsa trudna zaspala pod košato lipo. Solzno oko so ji zatisnile sladke sanje. Pred njo je klečal junaški mladenič krasnega lica, ognjenih oči. Z levo roko jo je objel čez pas, a desno je položil na svoje srce. V tem, ko ji je govoril najslajše, bajne povesti, je vzkliła iz njegovega srca zelena vejica, na kateri se je zardečil rožni popek in se razvil v krasno rožo. Odrtnal jo je in jo podaril Sokolici. Stegnila je ročico. Ostri trn jo je ranil in kapljica krvi je kanila na belo obleko.

„Bože,“ je vzdihnila, „kako dolgo sem snivala. Večernica že trepeče na nebu in slavec se oglašal!“

Brzo je planila čez košenico. Strmé je obstala. Ovac ni bilo nikjer. Vrgla se je na zemljo in plakala, da so čutila drevesa njeno bol in sočutno je vztrepetal némi, šumni gozd.

Iz dalje je zadonel močan pisk in vrisk. Opomin, da je gnati domov.

„Solza me kliče. Ovac nikjer,“ je plakala, vstala in hitela na strmo gorovje.

Ovce so se ji že zatekle, a takrat je solnce komaj tonilo, a nocoj...

Visoko je že bila. Zvezda za zvezdo je odprla zlato očesce. Ostro kamenje in trnje ji je okrvavljalo nežno nožico. Kamor je kanila kapljica, tam je vzkliła bela roža. Vsa izmučena je hitela dalje. Dospela je na planino in zagledala svojo čredo. Z neskončno radostjo v srcu je planila med njo in božala bele ovčice. Drobnica je poglela na mehko travo okrog Sokolice, ona pa se je zamislila v sanje.

Luna je priplavala na obzor. V srebrni mesečini je spavala pokrajina, le semintje je zaskovikal skovir. Pastirica ni misliła na odhod. V tem hipu ji je bilo vseeno, ako bi padal pasji bič na njene nežne ude, vseeno ji je bilo, ako ji bi grda Solza iztahnila oči, kakor ji je že zapretila. Hotelo se ji je snivati daleč proč od hudobne gospodarice, da vsaj za kratek časek pozabi vse muke in vse trpljenje.

Vsevlad je bil gospodar Gorjancev. Ob mesečnih nočeh je taval po skalovju in iskal čarovne rože, katera enkrat v stoletju razpre svoj cvet, a le za kratek hip. Komur so bele gorjanske žene naklonjene, temu dovolijo, da vidi čarovno rožo vsaj venečo, kajti kdor bi utrgal cvetočo, ta ima ključ do ogromnega bogastva v gorjanskem skalovju. Takrat pa bi se morale bele žene izseliti in iskati drugo bivališče. Vsevlad je taval in blodil, dasiravno je vedel, da mora imeti čudodelni kamen v zlatem prstanu, če hoče čarovno rožo tudi izruvat. Baš je bila luna v najsvetlejšem blesku, ko je prišel do tuje črede. Začudil

se je, a v tem trenutku je zagledal spavajočo pastirico. Junak je stopil do nje in nepremično je zrl krasno devo, katero je obsevala mesečina.

Dolge, valovite kite so visele čez ovčico, na kateri je ležal krasan obrazek. Bele roke so bile ovite okrog vratu drobne živalce. Mirno dihanje je komaj vidno vzdigavalo tanko jankico, ki je bila rahlo napeta, kakor da dehtita pod njo dva pomladna cveta . . .

V Vsevladovem srcu je zatrepetala kri in zavalovila kakor morski val, ko se zažene ob skalno pečino, da se razbije v tisoč kapljic.

Ob razkošnem pogledu na krasno bitje mu ni bila mar čarovna roža, ki ne more biti čudovitejša od deviške lilije, ki se razcvita v srcu na ovčici spavajoče deklice.

To ni bil več junak, ko je pokleknil, da pogladi obrazek vilinske mladenke.

Ob dotiku njegove roke je odprla oči. Začudeno je pogledala in boječe vzkliknila:

„Kje je cvet, ki je vzklik iz tvojega srca?“

„Kakšen cvet, ljubezniva deklica? Morda si sanjala, da so ti bele žene spletale venec?“

„Da, sanjala sem“, so zatrepetale koralne ustnice.

„Povej mi, kdo si in kako si prišla na mojo planino,“ je rekel Vsevlad mehko in milo.

„Povej, kdo si ti,“ je pripomnila Sokolica.

„Kdo sem, bi rada znala? Aj, Vsevlad, gospodar Gorjancev!“

Pastirica se je plaho stisnila k ovčici in skrila obraz med mehko volno svoje ljubljene.

„Ne boj se! Nič žalega ti ne storim. Samo povej, kako si žašla na to visoko goró!“

Trepetajoč mu je pripovedovala o izgubljeni čredi, o kruti Solzi in kako se boji pasjega biča, ko pride domov. Med njenim govorjenjem je opazoval njene oči in ji božal rožno nadahnjeno lice. Sokolica je postajala pogumna.

„Jaz te spremim do staje. Nihče se ne bo predrznil tebe žaliti, sladka devočica. Moja moč bo vsakogar uničila. Varoval te bom. Povej mi, kaj si sanjala in o kakšnem cvetu!“

Sokolica je ponovila sanje. Mehko jo je objel čez pas in ji rekel:

„Luna naj mi bo priča, danica naj čuje moje besede! Sanje so ti vdahnile bele gorjanske žene. Meni so naklonjene in one same so te pripeljale k meni. Srce svoje ti dam in čarovna roža, ki bo vzklikla, bo ključ do ogromnih zakladov. Vse bom podaril tebi. Nanizal ti bom biserov in koral, kakršnih še ni videl svet. Junak

Vsevlad je tvoj in ti si junakova. Kogar jaz sprejemem v svoje varstvo, do tega nima nihče oblasti. Kadar bom zaklical tvoje ime v dolino, pridi k meni. Sedaj pa zberi čredo, da bova pred zoro doma.

„Rusa, Bela, Pika“, je klicala pastirica večje ovce, „hooj, Belin, Hudi“, je zbirala ovne-vodnike. Stoglava čreda se je natekla okrog Sokolice in na njeno povelje je planila na kamenito pot. Vsevlad in Sokolica sta stopala za drobnico. Opazil je ranjeni nožici, opisani s podplutbami. Prijel je lepo mladenko in jo vzdignil na svojo krepko ramo.

„Vidiš, kako hitro bova v dolini. Moj korak je za sto tvojih. Moja noga je vajena skal, čeri in pečin, a tvoja nožica je le za mehki mah. Oj, deklica! Solnce ima zlate pramene, luna ima srebrne zvezdice, morsko dno ima dragocene bisere in kralj v deveti deželi ima biserno tkanino. Zajadral bom na solnce, splaval bom na luno, potopil se bom v globočino morja in šel bom v deveto deželo, da tebi prinesem vse zaklade sveta. Na Klek pojdem k čarovnici Raši, ona ve za vsa pota, ona pozna čudodelne kamene, ona pozna čudovite moči bajne kresne noči. Povedala mi bo, kdaj vzklije čarovna roža. Tvoje sanje so ti vdahnile bele žene, privedle so te k meni. Ko sem bil pri stari Raši, mi ni povedala noči čarovne rože. „Nisi je vreden,“ mi je rekla. „Kdor bo stegnil roko po cvetu, mora biti plemite duše, plemenitega srca, ki je prepojeno z blagoslovom deviške ljubezni. Oj, sladka moja deklica, jaz te ljubim, daj, blagoslovi mojo dušo, moje srce, da bo eno samo plemenito čustvo.“

Sokolica mu je položila desnico na čelo, na ustnici in na prsi. „Blagoslov moj naj te spremlja vsepovsod. Moja tiha molitev naj lebdi nad teboj. Vsa moja duša te blagoslavlja v srečo in v blaginjo. Kjerkoli boš hodil, bo moja ljubezen blagoslavljala tvojo pot. Nebo ti bodi dobrotno, a ne pozabi svoje Sokolice!“

Bila sta v dolini. Zora je vstajala.

Vsevlad je dvignil Sokolico raz ramo in ji govoril: „Kakor jutranja zora budi iz mirnega spanja naravo, tako je tvoja lepa duša vzbudila v mojem srcu sladko ljubezen. Moje srce je razgreto tvoje ljubavi. Umirilo se bo takrat, ko vzklije čarovna roža, ključ, da presadim lilijo tvojega srca na svoj vrt. Dehtela bo meni, na mojem vrtu, na katerem bodo žarele zlate gartrože, cvetel opojni lotos, pele rajske ptice in se kopale ob demantno kristalnem vodometu. Tvoj deviški blagoslov me bo spremljal. Sedaj pa moje varstvo s teboj.“

(Konec prihodnjič.)

PAPIRNATE VREČICE V KUHINJI.

Kakor v vseh strokah, tako dobivajo tudi naše kuharice v svoji stroki skoraj vsak dan kako nanovo izumljeno posodo ali kak nanovo izumljen stroj, ki jim naj lajša njihovo nalogo v kuhinji, da bi tem racionalnejše izrabljale živila, ki jim jih nudi narava.

Če bi kdo pred dvajsetimi leti trdil, da bodo v papirju kuhali, pekli, parili, pražili, tedaj bi se vsakdo temu smejal. In vendar se dandanes to godi. Dandanes kuhajo, pečejo, pariyo, pražijo v papirju meso, ribe, zelenjavo, sadje, močnate jedi. Način kuhanja v papirnatih vrečicah sicer ni popolnoma nov. Že naši predniki so vporabljali ta način, vendar pa ni bil splošno znan. In tako n. pr. še dandanes nekateri avstralski narodi zavijajo jedila v rastlinsko listje, predno jih pristavijo k ognju.

Poskusi vporabljanja papirnatih vrečic v kuhinji so se vršili že dolgo časa v raznih deželah. V praksi je pa to metodo pravzaprav v zadnjem času uvedel znani francoski kuhar Nikolaj Soyer, ki je izpopolnil način kuhanja „en papillote“. Ravno njegova metoda kuhanja obstoji v tem, da je mogoče celo kosilo pripraviti brez vsake kuhijske posode — vporabljajo se edinole papirnate vrečice. Seveda ne smemo tega razumeti tako, da vzamemo le papirnatu vrečico, v katero nam je trgovec dal moke, in da spečemo v tej zrezek; pač pa moramo v to svrho rabiti edinole papirnate vrečice, ki so samo v to svrho napravljene.

Ta način kuhanja se dolgo časa ni mogel udomačiti v nižjih slojih. Še-le na Angleškem se je to zgodilo. Posebno veliko zanimanje so vzbujale na Angleškem vesti, da namerava mrs. H., učiteljica ljudske kuharske in gospodinjske šole, predavati o kuhanju in pečenju v papirnatih vrečicah. Niti največja julijska vročina ni preprečila navala pri teh predavanjih s praktičnimi poskusi. Prostor, kjer je predavala, je bil nabito poln žen vseh stanov, da spoznajo umetnost, ki ne razbremeni samo gospodinjskih del s tem, da ni treba toliko posod umivati, temveč, ki prihrani tudi mnogo časa in denarja, ne glede na svojo higienično vrednost.

Tovarne niso mogle izdelati dovolj papirnatih vrečic, ki jih rabijo za kuhanje in ki jih izdelujejo v dveh kakovostih v več velikostih. Izdelujejo se iz kemično izčiščenega pergamentnega papirja. Lonci, ponve, so popolnoma odveč, papirnate vrečice jih popolnoma nado-

meste. Glavno pri kuhanju v papirju je, da se v štedilniku dobro zakuri in da se potem toplota dobro regulira. Vsled tega so najpripravnejši in najboljši plinovi štedilniki, čeprav moremo kuhati in peči tudi na navadnem štedilniku, kakor tudi na električnem in petrolejevem.

Ker obstoji vsa tozadevna umetnost edinole v pravem reguliranju toplote, tedaj je pravzaprav edinole praksa bistvenega pomena pri vsej tej proceduri. Izkušena gospodinja oziroma kuharica spozna že s tem, da se dotakne s prstom vrečice, ali se jedilo dobro kuha ali peče. Manj izkušenim ali začetnicam priporočajo, naj puste jedilo nekoliko dalj časa v pečici, nego je to predpisano, kar je brezdvomno boljše, kakor pa če bi jedila v hudi vročini zasmodili oziroma zažgali. Ko se dene jedilo v pečico ali na ploščo štedilnikovo, tedaj naj znaša toplota 100° Celzija ali 80° Reamurja. Da se jedila v papirju hitreje pripravljajo nego v drugih posodah, hočemo navesti čas, v katerih so posamezna jedila pripravljena: pol kilograma koštrunovega ali telečjega mesa 20 minut, prašičevega 25 minut, kotleta 12—15 minut, ribe 18—20 minut. Posebno za ribe je način kuhanja pripraven. Za kuro je treba 40—50 minut, za raco 35—50 minut, za gos 75—90 minut. To se ravna po velikosti in starosti živali. Stara perutnina postane mehka, če jo pustimo dve uri pri mirnem ognju peči. Fazan rabi 30 minut, jerebica 15 minut, krompir 30—40 minut, karfijola 25—30 minut. Ko se jedila servirajo, je treba sklede oziroma krožnike dobro segreti.

Na Angleškem, v Ameriki, v Avstraliji so naravnost navdušeni za ta način kuhanja ne samo zato, ker so jedila zelo okusna, temveč tudi zato, ker prihranijo kuharice mnogo dela in truda. Kako je v majhnem gospodinjstvu to udobno, če ni treba po obedu umivati posode, temveč se papirnate vrečice sežgo. V velikih hotelih, v restavrantih, kjer se mnogo dela „à la minute“, ne pričakujejo mnogo od tega načina kuhinjske umetnosti; vendar je pa za manjša gospodinjstva baje ta način kuhanja neprecenljive vrednosti. Nekateri, ki so posebno navdušeni za ta način kuhanja, celo trde, da se razen juhe da vse pripraviti v papirnatih vrečicah; ta trditev je nekoliko neresnična, ker mnogo jedil ne moremo pripravljati v papirnatih vrečicah. To so predvsem ona jedila, ki jih moramo pri kuhanju mešati ali zalivati. Pač pa moremo v papirnatih vrečicah jako izvrstno pripravljati: parjeno ali pečeno meso, vse vrste perutnine in pečene ribe, zelenjavo in tudi nekatere močnate jedi.

Kot splošno dobre strani tega kuhanja navajamo: Posode ni treba umivati; vse je prej gotovo; jedila imajo posebno dober okus: meso izgubi manj na teži in v kuhinji ni nikakih parov. Navodilo je popolnoma enostavno: jedilo, naj bo meso ali zelenjava, denemo v Soyerjevo papirnato vrečico, ki je namazana z mastjo ali s surovim maslom in katerega odprti konec parkrat zapognemo ter spnemo. Nato denemo vrečico z vsebino vred v vročo pečico. Po določenem času vzamemo vrečico neodprto iz pečice, jo v skledi oziroma na krožniku odpremo ter gotovo jed serviramo. Opomniti je treba še, da vsa korenja, dišave in zelenjave v zaprti vrečici močnejše učinkujejo, vsled česar jih moramo manj privedati. Nadalje se jedi v vrečici mnogo hitreje kuhajo, pečejo in pariyo. Natančno moramo torej paziti, koliko časa potrebuje kaka jed, da je gotova. Ne smemo tudi pozabiti na noben pridatek, kajti kakor hitro smo dejali zaprto vrečico v pečico, je ne smemo nikakor več odpreti.

Pri nas sicer še nimamo izkušenosti s Soyerjevo metodo. Morda se bo ta ali ona čitateljica tudi praktično zanimala za ta način kuhanja. Potem nam naj blagohotno sporoči svoje opazovanje.

UTVA:

MISLI MOJE . . .

Misli moje zasanjale,
zasanjale so mehko,
sanje cvetja posejale
so na pot mi žalostno.

Misli moje zasanjale
so o žametnih očeh,
iz srca mi bol pregnale
ob samotnih so nočeh.

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

Naša umetniška priloga. Prvi številki smo kot umetniško prilogo priložili sliko ge. Franje dr. Tavčarjeve, soproge ljubljanskega župana, deželnega odbornika — naše prvoboriteljice na narodnem, naprednem in humanitarnem polju.

Slovenska zdravnica. V Opatiji se je naselila slovenska zdravnica dr. Eleonora Groyer roj. Jenko. Gospe zdravnici želimo mnogo uspehov.

Splošno slovensko žensko društvo ima svoj letni občni zbor v nedeljo, 28. t. m. ob 5. popoldne v svojih društvenih prostorih. Dnevni red je običajen. Članice društva že sedaj vabimo, da se udeleže tega občnega zbora v čim največjem številu.

Gospodinjski tečaj v „Mladiki“. Prvi tečaj gospodinjske šole v „Mladiki“ se zaključi koncem tega meseca. Učni uspehi šole so tako izvrstni in odlični, da je lahko zavod upravičeno ponosen na to svojo šolo. In temu se končno ni čuditi, saj vodi šolo priznana strokovnjakinja gdč. Zemljanova, ki je na slovenskem jugu edina državno izprašana učiteljica te stroke. Šolo je obiskovalo 14 gojenk, ki izstopijo sedaj teoretično in praktično odlično izvežbane v vseh gospodinjskih poslih. II. tečaj gospodinjske šole se prične 5. februarja, konča pa 30. junija. Na šoli se poučuje: praktično kuhanje in vsa gospodinjska opravila; potem gospodinjsko knjigovodstvo, hranoslovje, zdravoslovje, gospodinjstvo, serviranje, pranje, likanje in šivanje perila. Na željo se poučuje tudi v šivanju obleke in pri krojevanju. Vsaka gojenka se tudi lahko uči, ako hoče nemškega, laškega, francoskega, hrvaškega ali srbskega jezika. Tekom tečaja se priredi tudi več poučnih ekskurzij, kakor v mlekarno, klavnico, Kolinsko tovarno, v različne pekarnice in slaščičarne itd. Spomladi se začne obdelovati tudi vrt za zelenjavo. Plačilni pogoji so: Za stanovanje v internatu mesečno 35 kron. V ta znesek je vračunjen vsakdanji zajutrek in hrana ob dnevih, ki so šole prosti. Ostala hrana se zaračuna po kalkulaciji, ki jo izvrše gojenke same, kar znaša približno 25 kron na mesec. Šolnina znaša mesečno 30 kron. Vsa potrebna pojasnila daje vodstvo gospodinjske šole v „Mladiki“ v Ljubljani. Priglasje za II. tečaj gospodinjske šole sprejema gdč. učiteljica J. Zemljanova v Ljubljani.

ŽENSKI ŠTUDIJ.

Prvo žensko poljedelsko šolo v Avstriji so otvorili v pretekli jeseni v Otterbachu na Zgornjem Avstrijskem. Sicer imajo žene dostop na dunajsko visoko šolo za poljedelstvo in je tudi že več žen napravilo na tej šoli izpite za poljedelske učiteljice, vendar je za žene pretežavno priti na to šolo. Temu naj odpomore poljedelska šola v Otterbachu. Absolventinje te šole dobe mesta potujočih učiteljic. V to svrhu morajo koncem drugega letnika napraviti izpit na visoki šoli. Kakor se govori, se bo v nekaterih letih rabilo v Avstriji precejšnje število poljedelskih učiteljic, ker se vedno bolj in bolj naglaša velika vrednost poljedelskih šol za žene. Državno nastavljena poljedelska učiteljica dobi 2000 kron stalne plače in se mora sama hraniti, dočim plačujejo dežele in razna društva takim učiteljicam 1200 kron, in dobe še razentega za časa pouka, ki traja 36 tednov na leto, vso oskrbo. Učiteljice imajo pravico do pokojnine, od dežel in društev nastavljene učiteljice so tudi zavarovane za slučaj bolezni in nezgode.

Žensko vseučilišče. Urugvajska vlada namerava ustanoviti v Montevideu žensko vseučilišče.

Ženski študij na vseučiliščih. Iz frekvencijskih izkazov, ki jih predlagajo vseučiliški akademični senati naučnemu ministru, je razvidno, da je študiralo na avstrijskih vseučiliščih, in sicer na medicinski fakulteti 253 rednih, 13 izrednih poslušalk in 5 hospitantk; na filozofični fakulteti 643 rednih, 911 izrednih in 124 hospitantk. Na pravniški fakulteti, na katero se še ne sprejemajo redno poslušalke, je bilo vpisanih 44 hospitantk. Na vseh avstrijskih vseučiliščih je bilo vpisanih 1993 poslušalk. In ker znaša število vsega poslušalstva na avstrijskih vseučiliščih 24.804, tedaj tvorijo žene približno osem odstotkov vsega poslušalstva. V Nemčiji je v zadnjem semestru študiralo 3764 žen, med temi je bilo 2552 rednih poslušalk, ostale so bile izredne. Tudi v Nemčiji študira večina žen filozofijo, 549 medicino, 6 pa evangeljsko teologijo. Na Francoskem je bilo v zadnjem letu na vseh vseučiliščih približno 4000 poslušalk, od katerih je bilo znatno število inozemk, posebno Rusinj. V Parizu je bilo 2112 študentk, ki so tvorile eno osmino vsega pariškega dijaštva.

Žensko politehniko v Petrogradu je ustanovilo društvo za razvoj višjega tehničnega študija žen. Politehnika ima štiri strokovne oddelke: arhitekturo, stavbeno inženirstvo, kemični in elektrotehnični oddelek. Na politehniko študira 600 poslušalk. Sprejemni pogoj je gimnazijski maturitetni izpit. Zdaj nameravajo uvesti akcijo, da dobo absolventke, ki so z dobrim uspehom napravile vse izpite, inženirski naslov.

Žena profesorica na moskovskem vseučilišču. Zdravnica E. N. Kuzmin je dobila dovoljenje, da sme predavati na medicinski fakulteti moskovskega vseučilišča operativno kirurgijo. To je prva profesorica na moskovskem vseučilišču.

Visoka ženska šola v Lipskem. V Lipskem so ustanovili visoko žensko šolo, ki naj pripravlja žene za zakon, kakor tudi za druge poklice. Na to visoko šolo sprejmejo vsako izobraženo ženo, ki je izpolnila osemnajsto leto in ki se more izkazati z maturitetnim izpričevalom ali pa z izpričevalom o zrelostnem izpitu na učiteljskem seminarju.

Osemdesetletna vseučiliška poslušalka. Na vseučilišču v Nadisu v Ameriki je imatrikulirana gospa Winshipova, ki je že v petem semestru in ki je pred tem bila dve leti na vseučilišču v Ohio. Stara je osemdeset let. Na vprašanje nekega časnikarja, zakaj se je tako pozno posvetila študiju, je odgovorila, da se je že pred petdesetimi leti bavila s tem vprašanjem. Ker se je pa bila omožila ter morala skrbeti za dvanajst otrok, ni nikdar utegnila se posvetiti vedi, kar je večkrat bridko obžalovala. Ko je pa postala vdova in so vsi njeni otroci dobro preskrbljeni in srečni, more izpolniti ono, po čemer je hrepenela dalj nego petdeset let.

ŽENSKI POKLICI.

Šolske zdravnice. Avstrijsko naučno ministrstvo je odredilo, naj se nastavijo na ženskih učiteljskih zdravnic. Dr. Marija Peigerjeva je bila nastavljena kot šolska zdravnica na čeških šolah društva „Vesna“ v Brnu. Ne fungira samo kot šolska zdravnica, temveč tudi predava.

Zdravnice v Nemčiji. V Nemčiji sta 102 zdravnic. Največ zdravnic je v Berolinu (32), v Frankobrodu 6, v Draždanah 6 in v Monakovem 6. V Hamburgu so 4, v desetih mestih ste po dve, v osemindvajsetih mestih pa po ena zdravnica.

Tudi ženskega zdravniškega naraščaja je v Nemčiji vedno več: zdaj študira v Nemčiji 512 žen medicino.

Žena redna vseučilišna profesorica. Donna Elvira Michaelis des Vasloncelles je bila na lizbonskem vseučilišču imenovana za redno profesorico nemške filologije. Pridobila si je posebnih zaslug za portugalščino, kar je vseučilišče pri imenovanju tudi posebno naglašalo.

Žene v državni službi na Francoskem. Na Francoskem je 120.000 žen nameščenih v javnih službah. 18.602 sta nastavljeni pri pošti, 6.356 pri železnicah. Med prvimi je 693 pismonošic, med poslednjimi pa okoli 5000 železniških čuvajk. V državnih tvornicah za smodnik dela 670 žen. V Egiptu, Maroku, na Španskem in Turškem je pri poslaništvi nastavljenih 23 žen za tolmačinke.

Žene knjižničarke. V Angliji je nastavljenih v državnih čitalnicah 2000 knjižničarjev, med temi 850 žen. Razen tega je tudi mnogo knjižničark nastavljenih tudi na znanstvenih zavodih, na vseučiliščih i. t. d. 60 čitalnic v Angliji, na Škotskem in Irskem vodijo žene samostojno.

Žene — obrtne nadzornice na Pruskem. Na Pruskem so l. 1900 uvedli tudi ženske obrtne nadzornice. V prvih dveh letih sta delovali dve ženski obrtni nadzornici, l. 1908 jih je bilo pet, l. 1910 deset in pred kratkim so sklenili, ustanoviti še štiri nova mesta. To vsekakor spričuje, da so žene popolnoma sposobne kot obrtne nadzornice.

Žene — policijske stražnice. V Norveški so pred kratkim uvedli ženske policijske stražnice in policijske inšpektorke, ki imajo nalogo pomagati in varovati žene in otroke na koločvorih, na cestah in v pristaniščih.

ŽENA V JAVNOSTI.

Ženska volilna pravica v Krakovu. Mestno načelstvo v Krakovu je izdalo razglas, s katerim se priznava tistim ženam, ki so absolvirale kako srednjo šolo ali kak drug podobni zavod, aktivna volilna pravica za občinski svet.

Žena in obligatorična vojaška služba. Na občnem zboru patriotičnega ženskega društva v Düsseldorfu je zahteval tajni medicinalni svetnik dr. Witzel, naj se uvede zakonita dolžnost nemške žene, da sodeluje v vojaški službi. Pomaga naj pri transportu, aprovizaciji in izgotavljenju oblek za vojaštvo in streže naj ranjencem v vojni. Ta predlog so sprejeli ter so začeli s pripravami, da se predlog tudi uzakoni.

Žena v diplomaciji. Miss Clodilda Luisi, advokatinja v Urugvaju, je bila imenovana za atašejinjo poslaništva v Bruslju.

RAZNI PABERKI.

Vpliv mode na delavske razmere. Ozka krila, ki so že nekaj časa moderna, so povzročila krizo v francoski industriji za sukno. Potreba sukna za ženska krila se je zmanjšala za petdeset odstotkov. Posledica tega je bila, da se je tudi produkcija več ali manj zmanjšala. Tako se je na pr. v središču francoske industrije, v Roubaixu razpečalo za 30 odstotkov manj blaga. Sedaj je 30.000 tekstilnih delavcev brez dela. Neugodni vpliv ozkih kril se je seveda pojavil tudi v pralnicah, tkalnicah in predilnicah. Tudi v teh industrijah krajšajo delavno dobo, omejujejo produkcijo in reducirajo celo mezde. Trdijo, da je tekom letošnjega leta izgubilo

SLOVENSKA ŽENA

tekstilno delavstvo na mezdi dvajset milijonov frankov. Seveda so tudi druge okolščine povzročile omejitve francoske tekstilne produkcije, vendar pa je ozko krilo eden izmed glavnih vzrokov. Trgovci s suknom izjavljajo, da se je rabilo prej za žensko krilo več metrov blaga, dočim ga zdaj zadošča 1 m 10 cm do 1 m 40 cm. To dejstvo mora seveda neugodno vplivati na tovarnarje, kakor tudi na delavce. V tekstilnih strokovnih organizacijah trdijo, da delajo v nekaterih tovarnah le po dva dni v tednu in delavci v tednu komaj toliko zaslužijo, da se za silo prežive. Toda moda je neizprosna. V industrijskih krogih pričakujejo, da se v najkrajšem času izpremeni ta moda, sicer nastopi v tekstilni industriji zelo nevarna in naravnost uničujoča kriza, kakor je izjavil Vihaux, predsednik sindikata francoskih tekstilnih tovarnarjev.

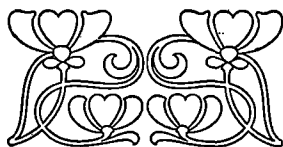
Noblovo nagrado za kemijo je švedska akademija znanosti priznala gospe Curie v Parizu. Ta nagrada znaša 194.330 frankov.

Vrednost ženinega dela so uredili v Švici. Tam so sklenili zakon, po katerem ima zakonska žena pravico do tretjine moževega zaslužka. S tem delom sme popolnoma svojevoljno razpolagati.

Ljudske kuhinje brez opojnih pijač. Lep uspeh je po šestnajstletnem delovanju doseglo žensko društvo v Curihu z ustanavljanjem ljudskih kuhinj, kjer ne točijo opojnih pijač. Društvo je začelo z malo kavarno, v kateri je imelo prostora kakih 60 oseb in v kateri so stregle tri osebe. Danes ima društvo 11 ljudskih kuhinj, v katerih ne točijo opojnih pijač. Vsakdanja frekvenca teh kuhinj je 10.000 oseb. V svrhu postrežbe je nastavljenih 350 do 400 žen. Mali ustanovni kapital v znesku 6000 frankov je bil sčasoma zvišan na en milijon frankov.

Razporočni prstan. Najnovejši ameriški izum je razporočni prstan. Nosijo ga na desnem mezincu. Izumila ga je mrs. Parker, ki hoče na ta način preprečiti vsa nepotrebna vprašanja po soprogu.

Žene — otroci. Angleška vlada je pred kratkim objavila rezultate ljudskega štetja v Indiji. Ti izkazi izkazujejo, da je v Indiji 250.000 majhnih deklic, ki so že omožene, čeprav so stare še le — pet let. Omoženih deklic je v Indiji dva milijona, pravih žen, ki dozdej še niso dosegle 15. leta, šest milijonov. Ta čudna dejstva povzročata indijska navada, da mora oče kakor kmalu mogoče svoji hčeri kupiti moža. Deklice se poroče v templju in se po ceremoniji vrnejo k staršem. Še le v starosti dvanajst do petnajst let se „mlade soproge“ preselijo k svojim možem. Milijone indijskih žen je že s trinajstimi leti mater, s petindvajsetimi leti pa že babic. Usode indijskih žen pač ne moremo zavidati, ker so sužnje svojih mož. Še žalostnejša je usoda vdov, čeprav je skoraj popolnoma izginila navada, da se da vdova po smrti svojega moža sežgati. Čim več trpi vdova, tem srečnejši je njen mož na drugem svetu. Vdove postanejo navadno plesalke v templjih, poklic, ki ni drugega nego „sijajna beda“.

: Priporočamo našim gospodinjam :

KOLINSKO CIKORIJO

iz EDINE slovenske tovarne v Ljubljani.

Slovenske gospodinje, kupujte Bončarjevo moko!

VALJČNI MLIN V DOMŽALAH

:: I. BONČAR ::

priporoča pšenično moko vseh vrst najboljše kakovosti,
nadalje otrobe, koruzno moko, kašo, ješprenj, sploh vse
mlevske izdelke.

Zaloga in prodaja na drobno in debelo

v Ljubljani, Poljanska cesta šte. 19.

————— Tel. int. 129. —————

Zastopstvo in zaloge v Gorici, Trstu in v Višnji gori.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

v LJUBLJANI, STRITARJEVA ULICA.

Delniška glavnica K 8.000.000.

Rezervni zaklad K 800.000.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

☞ po 4 $\frac{1}{2}$ % čisto. ☜

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa bozna mešta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno široko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. Informacije pisмено in ustno brezplačno.

Podružnice v SPLJETU, CELOVCU, TRSTU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

NESTLÉ

JEVA

» MOKA ZA OTROKE »
PREISKUŠENO - VEDNO ZANESLJIVO.

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno trdka HENRI NESTLÉ, DUNAJ I., Biberstrasse 11, odd. FL.

SLOVENKE! KUPUJTE SPECERIJO IN DELIKATESE PRI
.: TVRDKI .:

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠT. 37.

== ŽGANA KAVA. ==

• Barvila za lase,
sredstva zoper izpadanje las in
za negovanje polti, lepotila, mila
in parfume ima v zalogi

Drogerija „Adrija“

.: v Ljubljani .:

Šelenburgova ulica šte. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. Prospekti na razpolago.

Cilj

svojih prizadevanj, najti sredstvo za izboljšanje kave, ki odgovarja vsem zahtevam okusa in izdatnosti

dosežejo vedno le
one gospodinje .:

ki kupujejo kavni pridatek v zabojčkih ali v zavitkih, označenih s „kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti kavni pridatek s „kavnim mlinčkom“ je najjedratejši, najokusnejši in najizdatnejši izdelek te vrste, ker je

„: pravi: Franck.“

Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR,

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5.

POLEG MESTNE HRANILNICE.

NAJVEČJA ZALOGA

MOŠKIH, ŽENSKIH IN OTROŠKIH
ČEVLJEV IZ NAJBOLJŠIH TUJIH
.: IN DOMAČIH TOVAREN .:

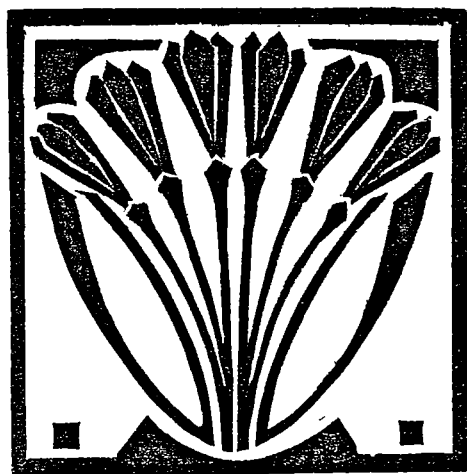
PRISTNI GOJSERSKI

: GORSKI ČEVLJI :

ŽUNANJA NAROČILA TOČNO IN CENO.

SLOVENSKA ŽENA

GLASILO SLOVENSКИH ŽEN.

LETNIK I.

ŠTEVILKA 2.

V LJUBLJANI, DNE 15. FEBRUARJA 1912.

VSEBINA:

1. <i>Vera V.</i> : Apostolica. (Ob petdesetletnici smrti Božene Němcove, s sliko)	35	6. <i>Anton Debeljak</i> : Pregled glavnih zastopnic francoskega slovstva. (Dalje prihodnjič.)	52
2. <i>Alice Salomon</i> : Pregled ženskega gibanja v preteklem letu 1910/11 (Konec.)	38	7. <i>Mara Gregoričeva</i> : Siora Therapia. (Konec prihodnjič.)	56
3. <i>Mara Tavčarjeva</i> : Prijatelju Florijanu	42	8. Slovensko žensko gibanje	59
4. <i>Fran Milčinski</i> : O nekaterih gosposkih grehah zoper kazenski zakon. (Dalje prihodnjič.)	43	9. Ženski poklici	60
5. <i>Mara Tavčarjeva</i> : Čarovna roža. (Konec.)	49	10. Ženski študij	61
		11. Žena v javnosti	61
		12. Razni paberki	62
		13. Inserati.	

„SLOVENSKA ŽENA“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec in sicer 15. dne vsakega meseca ter stane na leto 8 K, za učiteljice in dijakinje 6 K, za vse neavstrijske dežele pa 10 K.

Posamezni zvezki se dobivajo po 70 h.

Izdajateljica, lastnica in urednica: MÁRICA ŠEGA.

Uredništvo in upravništvo v Spodnji Šiški št. 208.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Spécialité en monstres de précision, bijouterie et
joaillerie fine

H. SUTTNER

Ljubljana, Mestni trg 25.

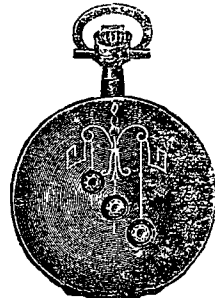
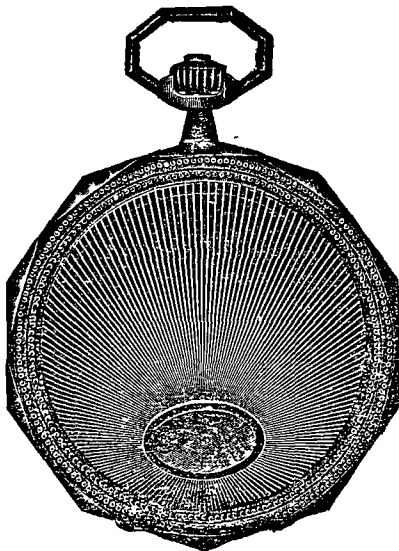
Lastna protokolirana
tovarna ur v Švici.

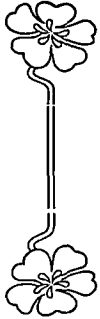
Tvorniška znamka „IKO“.

Največja zaloga ur,
draguljev, zlatnine,
in srebrnine vseh
vrst kakor tudi vseh
v to stroko spada-
jočih predmetov.

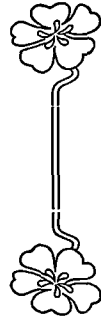
Sprejemajo se nova
dela po naročilu
in prenarejajo stare
dragocenosti.

Strogo solidna
: postrežba! :

SLOVENSKE ŽENE,
KUPUJTE PRI TVRDKAH,
KI INSERIRAJO V NAŠEM
LISTU!

JOSIPINA PODKRAJŠEK

LJUBLJANA, ČEVLJARSKA ULICA 2
priporoča svojo

MODNO TRGOVINO za dame in gospode. Velika zaloga
perila, kravat, najnovejših bluz,
spodnjih kril, nogavic in rokavic, najmodernejših modrcev ter vseh potrebščin
za šivilje.

Higijenično „Tetra“ perilo.

Naročila po pošti se točno izvrše.

Glaçe-rokavice najboljše kakovosti za dame in gospode po K 2.10.

MODNI SALON
MARIJA ŠEGA
LJUBLJANA
KRIŽEVNIŠKA ULICA ŠT. 2.

SUKNA,

loden in modno blago

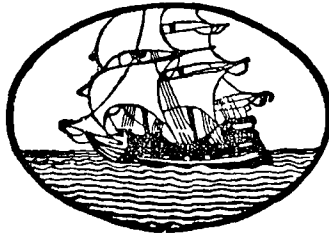
za gospode in dame razpošilja

KAREL KOČIAN, tvornica sukna
v Humpolcu.

Vzorci franko. Tvorniške cene.

Julius Meinl, Dunaj

Filialka:
Ljubljana,
Šelenburgova
ulica št. 7.

Strokovno se-
stavljene zmesi
kave in čaja.

:: Kakao. ::

:: Čokolada. ::

: ZALOGA : **TONI JAGER** : ZALOGA :
 FINIH ROČNIH
 : DEL : LJUBLJANA, Židovska ulica 5. : DEL :

Naročajte, ponu-
 dite, zahtevajte
 :: in pijte le ::

Tolstovrško slatino

ki je najboljša na-
 mizna in zdravilna
 voda in se naroča

v Tolstem vrhu, pošta Guštanj, žel. postaja Spodnji Dravograd,
 Koroško.¹

SUKNA

in modno blago za gospode in
 gospe priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovský in sin
 v Humpolcu na češkem.

ZEFIRE

Vzorci na zahtevo franco. Zelo zmerne
 cene. — Na željo damo tukaj izgotoviti
 obleke za gospode.

Trgovina cvetlic
 Šelenburgova ulica 3.

:: Vrtnarija ::
 Cesta na Rožnik 27.

I. Wider, Ljubljana

umetni in trgovski vrtnar.

Točna postrežba
 in
 takojšnja izvršba
 vsakovrstnega
 vezanja cvetlic.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

===== v Ljubljani, v lastni hiši, v Prešernovi ulici 3. =====

Prometa koncem leta 1911 614.5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42 milijonov K. Rezervni zaklad nad 1,300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik.

Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov.

Obrestuje brez odbitka po

 $4 \frac{1}{4} \frac{0}{0}$

Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj 1/2% amortizacije.

Za varčevanje ima vpeljane DOMAČE HRANILNIKE.

————— Posoja tudi na menice in vrednostne papirje. —————

VERA V.:

APOSTOLICA.

(Ob petdesetletnici smrti Božene Němcove.)

„Světlo a stíny“, tako se je imenovala usoda češke pisateljice in boriteljice za ženska prava; toda prevladovala so sence, globoke in temne in konec njenega življenja zahaja v najtemnejši temi. Materinska ljubezen, spoznavanje ljudske duše, vglabljanje v svoje ideale in izraz, ki ga je dala svojim mislim in čuvstvom, to edino

je solnčna svetloba, ki je padla na njeno življenje, sicer je vladala tema, da je v hudih trenutkih sama obupavala nad njim. Umrla je v največji bedi, nerazumljena, obrekovana in zaničevana največja češka žena XIX. stoletja, in vendar so izšle vse njene misli iz najčistejše ženske duše, vendar je vzniklo, kar je podala ljudstvu, iz ljudstva samega in je bilo vse njeno življenje trnjeva pot čistosti in samozatajevanja. Tako plačuje svet. Blato meče sedanjost na onega, ki gleda v prihodnost in šele poznejšim rodovom je dano, da od-

krijejo vrednost človeka. Božena Němcova se je vzpela nad vsakdanjost drugih čeških žena, to je zadostovalo, da so ji bile ženske sovražnice, dvignila pa se je Božena celo čez današnji nivo žena, ker je vedela poleg svojih idealnih ciljev zasledovati še vse visoke cilje matere in gospodinje.

Božena Němcova, rojena Panklová se je rodila 20. februarja 1820. na Dunaju. Mati ji je bila Čehinja, rojena Novotná, oče je bil Nemeč. Do svojega petega leta je živela življenje, kakršno so imeli takrat otroci vseh uradnikov, — bila je vzgojena popolnoma v nemškem duhu. V njenem petem letu je prišla k Panklovim stara mati z materne strani, ki jo je pozneje hvaležna Božena ovekovečila v svojem najkrasnejšem delu „Babička“. Sicer se je stara ženica le nerada ločila od svoje Olešnice v Kladskih gorah, toda hčerka jo je potrebovala na svojem domu in mati, žena velikega ljudskega duha, se njenim prošnjam ni ustavljala. Z njo pa je prišel na dom male Božene popolnom nov duh, priprost in ljudski, poln najnežnejše skrbi, poln dobrote in poln staroverskega mišljenja, duh, ki je odločilno vplival na ves razvoj mlade deklice in ki se zrcali v vseh njenih delih.

Božena se je razcvetela v krasotico. Moški so se ustavljali na cesti, če je stopila iz hiše in nepoklicani so prihajali v hišo, da se solnčijo ob njeni lepoti. Pričakovati bi bilo, da si izbere Božena iz kroga svojih oboževalcev moža, ki bi bil izpolnil njeno življenje. Radi primerjamo stare čase z današnjimi ter vidimo v sedanjih časih velik napredek. Če pa smo odkritosrčni, moramo priznati, da se je duh časa le malo izpremenil in da živimo še vedno v onih okovih, kateri so stiskali naše pradede. Kakor bi se zgodilo tudi danes še v uradniških krogih, tako tudi takrat Panklovi niso dali Boženi proste izbire. Zdelo se jim je, da ne preostaja drugega, kakor da poiščejo sedemnajstletni deklici moža in našli so ga v Josipu Němcu, ki so ga imeli starši za častivrednega, že razumnega in kolikor toliko dobro situiranega človeka. Bil je respicijent finančne straže in za petnajst let starejši od sedemnajstletne deklice. Bil je visokorastel mož, trdih besedi, ki so mu ostale izza vojaškega službovanja. Zaljubljen se je v Boženo in ker je imel na svoji strani njene starše, ni vprašal mnogo po čuvstvih mlade deklice. Obljubljena mu je bila, zato je hotel, da se poroka čim prej izvrši. Mlada Božena ni čutila do njega nikakršne ljubezni, toda njene solze in vse njene prošnje so ostale neuslišane. Njeno mlado srce je koprnelo po možu, ki bi razumel njeno dušo, po možu, kateremu bi se lahko vdala z vso iskrenostjo svoje prekipevajoče in po solnčni sreči dehtečo ljubeznijo.

S skrbjo, da, s strahom in stidom je gledala v svojo prihodnost. Živela pa je v času, ko ni veljala volja mladega dekleta, v času, ko se je morala ukloniti volja preudarku drugih in stopila je v zakon z neljubljenim možem. To je bila usoda njenega življenja.

V svojem zakonu je okusila vse bridkosti življenja in niti leto dni bi mlada žena, v kateri so se bile jasno razvile že vse misli, katerim je dala pozneje duška v svojih spisih, ne bila ostala pri svojem možu, da se ji ni narodilo dete. Tudi pozneje, v vseh težkih trenutkih svojega življenja, so bili njena edina uteha njeni otroci. Njeno materinstvo jo je ubranilo pred obupom.

Kot žena, ki so ji s kruto roko strli vse njene sanje o sreči in solncu, se vrača k svojim deviškim sanjam.

„Nisem umela privabiti k sebi svoje zvezde!“ vzklika štiriin-dvajsetletna žena. V teh besedah leži tragedija vsega njenega življenja. In njena zvezda ni zasvetila nikdar. Temnejše in temnejše je prihajalo njeno življenje. Ločila se je začasno od svojega moža, da si poišče utehe v ljudski duši in v občevanju z velikimi češkimi možmi. Ti njeni stiki so imeli na njen duševni razvoj največji vpliv. Najprej piše pripovedke, ko pa bolj in bolj spoznava ljudsko dušo, napiše svoje prve povesti iz življenja, izpočetka povesti z ogrske Slavonske, kamor je bil njen mož prestavljen kot komisar. Priborila si je svojo neodvisnost od moža, toda ta okolnost je imela za posledico, da so jo povsod srečavale zlasti žene, kakor bi se bale od nje okuženja. In vendar je bila ta ločitev le naravna posledica njene zahteve, da imej žena pravico zahtevati v zakonu razumevanje. Trpkost spoznanja, da je svet ne razume, jo je odtujila svetu. Sedaj je prišel nad njo najhujši udarec. Njen mož je bil suspendiran in je dobival od začetka le polovico svoje plače, pozneje pa mu je bila plača popolnoma ustavljena. In da bi bila rana še bolj skeleča, ji je umrl njen sinček. Poleg najgloblje žalosti se ji je vselila na dom še skrb za vsakdanji kruh. Žena, ki je trosila med ljudstvo bogastvo svoje duše in svoje občudovanja vredne umetnosti, je morala beračiti, da ohrani življenje sebi in svoji rodbini. Kljub temu napiše svojo neprekosljivo povest „Babičko“, odmev svojega globokega srca, zrcalo svoje ljubezni in spoznanja polne duše. Toda ta doba je vplivala tako na njeno življenje, da so začele pešati njene fizične moči, dasiravno si je ohranila vso svežost duha.

V to dobo njenega življenja poseže človek, ki ga je treba zaradi njegove brezvestnosti in kramarske duše omeniti. Kot mecen se oglasi založnik Augusta v Litomyšlu, ki hoče izdati njene zbrane

spise. Polna upanja, da se začno za njo lepši časi, se pripelje v Litomyšl. Oderuški založnik ji je obljubil, da hoče skrbeti za njeno življenje, toda Božena Němcova je v pravem pomenu besede morala umreti gladu. Njen mož jo je pripeljal v Prago, kjer je umrla 21. januarja 1862. največja češka žena XIX. stoletja — vsled gladu.

Božena Němcova je bila prva češka žena, ki je povzdignila svoj glas za osebno svobodo ženske in njeno moralično odgovornost in sama s svojim življenjem je dokazala, da to niso bile prazne besede. Ko ni čutila nobenega stika s svojim možem, se je ločila od njega. Njeno življenje je čisto in brez laži, in naj mečejo na njen spomin še toliko blata oni, ki se ne morejo otresti verig.

ALICE SALOMON:

PREGLED

ŽENSKEGA GIBANJA V PRETEKLEM LETU 1910|11.

(Konec.)

V Združenih državah ameriških so tudi dosegli praktične uspehe glede ženske volilne pravice: Državi Washington in Nevada ste sprejeli zakonske načrte o ženski volilni pravici. V državi Washington se je pri ljudskem glasovanju o tem vprašanju dosegla večina 80 odstotkov. V parlamentu države Kansas so sprejeli enako predlogo. Treba je le še, da ljudstvo glasuje o predlogi. V Novi Mehiki so dobile žene v šolski upravi aktivno in pasivno volilno pravico. V Coloradu so izvolili mrs. Heleno Wilson za višjo nadzornico vseh državnih šol, dočim je bila mrs. Young, ki je bila pred dvema letoma izvoljena kot prva višja nadzornica vseh šol v Chicagu, v tem letu zopet izvoljena. Tudi v drugih strokah so si žene kot javne uradnice priborile novih mest. V Cincinnati je bila neka žena imenovana za kuhinjsko nadzornico. Ta je uradnica sanitetnega urada in ima nadzirati kuhinje hotelov in restavrantov. Končno so v New Yorku žene prvič kot porotnice sodelovale pri neki sodni razpravi, pri kateri se je razpravljalo o ločitvi nekega zakona.

Tudi Angleška, dežela, v kateri sufragetke nadaljujejo svoj boj, jasno dokazuje, da žene, neglede na stališče države v tem vprašanju, povsod prodirajo v komunalno upravo, da je sodelovanje žene v komuni že izven bojov in izven teorije. Kakor povsod, tako je tudi angleško žensko gibanje stremilo predvsem za tem, da pri-

dejo v razne javne službe. Po neki statistiki zadnjega leta je bilo na Angleškem in v Walesu nastavljenih 73 šolskih zdravnic. V Oldhamo so izvolili neko ženo za županjo, v Manchestru pa neko drugo za mestno svetovalko. Obe ste bili delavni in izkušeni članici zveze angleških ženskih društev. Zveza je pa tudi vpoštevala pomen, ki ga ima pripustitev žen k javnim službam dandanes v organiziranem ženskem gibanju, s tem, da je v preteklem letu ustanovila posebno sekcijo za „žene v javnih službah“. Zveza obsega danes 165 društev, ki so „narodnega pomena“, med temi tudi mlado angleško katoliško žensko zvezo, kar se mora posebno naglasiti, ker, kakor znano, v mnogih deželah katoliška ženska društva nočejo v zvezo stopiti z narodno zvezo.

Predlog o ženski volilni pravici, ki so ga skušali že večkrat v parlamenteu uveljaviti, je poslanec Sir George Kemp v nekoliko izpremenjeni obliki zopet vložil v poslanski zbornici. Po tem predlogu (Conciliation bill) naj bi dobila vsaka žena, ki je samostojna gospodinja, in vsaka žena, ki ima vsaj eno sobo v najemu, volilno pravico. Predlog je prišel 5. maja, podpiran od pristašev vseh strank, v poslanski zbornici v drugo branje in je bil sprejet z 255 proti 88 glasovom, torej skoro z dvetretjinsko večino. V prejšnjem letu je bil predlog sprejet samo s 110 glasovi večine, kar je zelo značilno. Tudi zdaj so odkazali predlog posebni komisiji, ki je bila izvoljena iz cele zbornice. Toda min. predsednik ni dal predlogu nikake prednosti, kakor je obljubil za slučaj, če bo za predlog glasovala zadosti velika večina. Državni tajnik Lloyd George je izjavil v seji dne 29. maja, da vlada ne utegne pečati se v tem zasedanju z vprašanjem ženske volilne pravice, vendar pa hoče v naslednjem zasedanju parlamenta določiti v to svrho en teden.

Omeniti je pa nadalje interesantno oporoko, v kateri so bili interesi ženskega gibanja izdatno upoštevani. Mr. Henry Muirhead je zapustil svoje premoženje z določilom, naj se ustanovi in vzdržuje učni zavod za ženske zdravnike, zobozdravnike, kemike in elektrotehnike. To svojo oporoko je motiviral s tem, da se je imel v svojem življenju mnogo zahvaliti ženam, posebno svoji materi, svoji sestri in njenim neomoženim hčeram. Žene se morajo izvoliti za kuratorice te ustanove. Končno so angleške žene tudi dosegle, da so učne oblasti ustanovile takozvane posvetovalnice, ki pomagajo pri izbiranju poklica za dečke in deklice.

V Kanadi je bilo več žen odlikovanih, kar je jasen dokaz za to, da se vedno bolj priznava delovanje žen v javnem življenju.

Dr. Avgusta Stowe Gullen je bila poklicana v senat vseučilišča v Toronto, čast, ki so jo dobile le malokaterne žene od kanadskih vseučilišč. Mrs. Willoughby Cummings, znana dolgoletna tajnica zveze kanadskih ženskih društev, je bila v priznanje svojega javnega delovanja imenovana za častno doktorico vseučilišča v Novem Škotskem, dočim je dobila dr. Maude E. Abbot naslov doktorice medicine „honoris causa“ od Me Gill-vseučilišča v Montrealu, ki dozdej ni pripustilo žen k medicinskim študijam. — V nekaterih provincah države so žene dosegle, da se je civilno zakonodajstvo izboljšalo, ki je posebno ugodno uredilo dedno pravo poročene žene. Tudi so dobile v Kanadi vse žene, ki pripapajo angleški cerkvi, glasovalno pravico za cerkvene občinske shode.

Na Francoskem se je naučno ministrstvo v različnih ozirih bavilo z zahtevami žen. Minister je izdal ukaz, naj se učiteljice nastavljajo tudi na višjih deških šolah. Najprvo so odredili, naj tri kandidatnje en semester za poskušnjo poučujejo filozofijo, na pariških deških gimnazijah. V tem letu je izšla tudi odredba, da dobi vsaka učiteljica, če ima poroditi, dvamesečen dopust in vso plačo.

Tudi glede raznih poklicev žene vedno bolj napredujejo. V Parizu deluje zdaj 15 advokatinj. V koliko je udeležena žena pri celokupnem ljudskem delu na Francoskem, piše pariški poslanec Gervais v „Matinu“ med drugim, da tvorijo v Parizu žene večino vseh delavnih sil, namreč 55%. V celi deželi tvorijo eno tretjino. Državno je nastavljenih 115.000 žen, samo v vojnem ministrstvu 3000. Minister zahteva za žene enake plače in enaki avanzma kakor za moške nastavljenca, do činovnega razreda, ki nosi naslov „Commis principale“. — Tudi glede cerkvenega prava so francoske žene napredovale. Protestantška sinoda pariškega okraja je sprejela pasivno volilno pravico za žene, dočim je aktivna že par let v veljavi.

Tudi švicarske žene so dosegle precej uspehov. Zveza švicarskih ženskih društev je v zvezi z drugimi društvi in korporacijami v zadnjem letu energično delovala za zboljšanje kazenskega prava in izdelala predloge za reformo, ki se ima v kratkem izvršiti. Predvsem zahtevajo: javne hiše naj se popolnoma prepovedo in uvedejo naj se uspešne varstvene odredbe proti trgovini z dekleti v tuzemstvu kakor tudi v inozemstvu. Kanton Curih je bil prvi, ki je izpremenil ustavo in sicer potom ljudskega glasovanja. S tem so dobile žene aktivno in pasivno volilno pravico pri volitvi javnih uradnikov kakor tudi pravico, fungirati kot prisednice pri obrtnih razsodiščih. V nekem drugem socijalnopolitičnem oziru je mesto Basel posnemalo Curih.

Sklenili so namreč, nastaviti policijsko asistentinjo, ki naj se bavi z ženami in mladostnimi zločinci. V Neuchâtelu so dobile žene cerkveno volilno pravico za državno cerkev kakor tudi za neodvisno cerkev.

Vpliv žene v cerkvenem življenju so razširili tudi na Holandskem. Cerkevna občina mennonitov je dala ženi pravico, da vodi kot pridigarica službo božjo, dočim je dala krajevna mennonitska občina v Groningnu ženam cerkveno volilno pravico. Izraelitske žene so to pravico v preteklem letu prvič izvrševale, in sicer v Rotterdamu. To mesto je v svoj proračun za l. 1911 sprejelo tudi postavko za sprejem policijskih uradnic.

Tudi sicer ni ostalo holandsko žensko gibanje brez uspehov, čeprav vlada ni posebno naklonjena njihovim zahtevam. Meseca oktobra 1910 je bil izdan zakon, ki dovoljuje, da se zasledujejo nezakonski očetje. Spričo dejstva, da nameravajo izpremeniti ustavo, so skušale žene uveljaviti svoje zahteve. Vložile so več peticij. Tudi so vročile žene kraljici spomenico, v kateri so označene vse one zakonite določbe, glede katerih hočejo uveljaviti vpliv žen.

V Italiji so prvič poklicali žene v vladno komisijo, in sicer gospo Majno, znano predsednico „Union femminile“ v Milanu in gospo Bartlett v komisijo za reformo zakonov glede nedoletnih. Ravnotako je postala žena prvič članica upravnega sveta „Congregazione di Carità“ (urad za uboge) v Rimu; končno so dobile italijanske žene volilno pravico v trgovinske zbornice.

V kneževini Monako so žene dobile komunalno volilno pravico. V Islandiji so v parlamentu naredili zakonski načrt, po katerem imajo vse žene, ki so dosegle 25. leto, aktivno in pasivno volilno pravico pod istimi pogoji, kakor jo imajo moške.

V Rusiji je žensko gibanje na slavnosten način slavilo nek jubilej. Pomladi l. 1911. je minilo ravno 50 let, ko je gospa Filozofova ustanovila prvo feministično društvo. In to priliko so ruske žene uporabile, da so počastile svojo voditeljico ter ji izrazile svojo hvaležnost. Navzlic temu, da se je v 50 letih, odkar je bilo ustanovljeno to prvo društvo, žensko gibanje v Rusiji mogočno razvilo, še vendar niso odstranili onih znanih ovir, ki ovirajo to gibanje. Tako je ustanovitev zveze ruskih ženskih društev sicer že več let pripravljena, vendar pa vlada še ni dala tozadavnega dovoljenja. Tudi v preteklem letu so se ti upi ruskih žen izjalovili.

Kako zelo se poprijemljejo politično zrele žene pozitivnih nalog — posebno na socialnem polju, dokazuje žensko gibanje v Avstraliji, kjer se žene pečajo prav posebno z varstvom otrok,

povzdigo ljudskega zdravja, nravnosti. V Novem južnem Walesu so v tem letu dosegle, da so varstveno dobo za deklice določili ne na 14., temveč na 16. leto. V Viktoriji je zveza ženskih društev prosila vlado, naj uvede na vseučiliščno stolico za nauk o gospodinjstvu, ki naj obsega tudi higieno in oskrbo otrok. Končno se mora navesti tudi kot uspeh ženskega gibanja, da je ministrski predsednik obljubil zastopnicam ženskih političnih društev, da bo predložil angleški državni konferenci v Londonu vprašanje o dovolitvi glasovalne pravice ženam cele angleške države.

Če pregledamo te dogodke v preteklem letu, tedaj vidimo, da se žene povsod bore ne le za višjo izobrazbo in nove pridobitne možnosti, temveč da so tem zahtevam, ki se jih mora staviti v začetnem štadiju ženskega gibanja, v naprednejših državah že precej ugodili, vsled česar so se pojavila nova stremljenja. Te novejša zahteve in naloge, ki dandanes najbolj interesirajo, moremo označiti v enem samem kratkem stavku: Povsod stremi žena po sodelovanju v javnem življenju. Vplivati hoče na zakone, ki jim naj bo podložna. Sodelovati hoče v upravi, ki odločuje o usodi njene dežele in njene občine. Kot državljanka z vsemi pravicami in dolžnostmi hoče priti do svojega mesta v družbi ter to mesto tudi obdržati.*)

*) Pregled ženskega gibanja v ostalih državah prinesemo v posebnem članku.

MARA TAVČARJEVA:

PRIJATELJU FLORIJANU.

Ej, bodi tak, kot tvoj patron,
da pojdeš pred nebeški tron
z barigljico in s hišico
in z zlato vinsko kapljico.

Povabi v rajski hram me ti,
z majolčico napivaj mi,
z majolčico opisano
in z nagelji orisano.

Ej, bodi tak, kot tvoj patron,
in sreč želim ti milijon,
na mnogo let! Bog živi te,
nazdravlja h godu ti dekle.

O NEKATERIH GOSPOSKIH GREHII ZOPER KAZENSKI ZAKON.

Prinese kmetica na trg polno košaro jajec, kar vsujejo se okrog nje kupovalke, gospodinje in kuharice: to bo kupčija! Res, ena dve je košara prázna, toda skupila ima kmetica v rokah komaj eno krono in jokaje tarna nad nepošteno mestno gospodo. Drugi se zopet pripeti, da menja kupovalki, gospe s klobukom in z rokavicami, petak in kupovalka v hitrici pobaše ne le drobiž, ampak tudi petak in izgine. Da se taki prizori res gode in da se godo pogosto, dobro vedo naše poštene gospodinje, ki trpe za nepoštenostjo posameznih tovarišic in morajo prenašati nezaupne poglede kmetic. — Ali v prodajalno stopi dama, pa si prodajalke kar z očini namignejo: zdajle bo treba paziti, da ne bo kaj izginilo v elegantni muš; javna tajnost je vsemu mestu in s prstom se kaže za damami, ki imajo slabost, da podomače povedano — kradejo.

Tako je drugod, tako je tudi pri nas. — To vsi vemo. Toda o takih in enakih tatvinah in goljufijah ne kaže tratiti dosti besed, nikdo ne bo zastran njih v dvomu, da so ne le grde nepoštenosti, tem gnusnejše, čim boljšega stanu je goljufica ali tatica, ampak da so tudi kaznjive po kazenskem zakonu.

Gode se pa v takozvanih boljših krogih še druge vrste nepoštenosti, ki so takisto kaznjive, njih kaznjivost pa prizadetim osebam izvečina ni znana. Take nepoštenosti so n. pr. plačevanje s ponarejenim denarjem, prisvajanje najdenih ali po pomoti prejetih stvari, kupovanje sumljivega blaga, o njih utegne biti umestno nekaj pojasnila, svarila in preudarka.

Poglejmo v krog uradniške družine!

Kuharica, debela Tina, se je vrnila s trga, postavila košaro na stol in odštela gospe denar. Gospa posluša račun, prešteje drobiž pa najde vmes kronico: črna je in bolj čudna. Suče jo med prsti, že se prismoli sin Janko, 14 let je star, gimnazijec 4. razreda, danes ima prosto in vse stanovanje ga je polno.

„Mama, ta krona je ponarejena. Joj, Tona, ponarejeno krono ste prinesli. Ali niste spoznali, da je ponarejena? Saj se ji vidi: ni kovana ampak vlita in na robu ji manjka napisa!“

„Tona,“ se oglasi gospodinja, „koj jo nesite nazaj, kjer ste jo dobili! Goljufati se ne damo, tako je že vse drago!“

Tona vzame kronico v roko, jo obrača in gleda in zraven maje z glavo. „Mesar mi je menjal, tam sem jo dobila. Kako so ljudje grdo premeteni!“ In gre, kakor se ji je ukazalo.

Z njo seveda Janko, ta mora biti povsod zraven, kjer se-utegne kaj doživeti

Črez pol ure se vrneta in Janko rdeč in upehan, hiti praviti: „Mama, mama, mesar ni maral kronice nazaj; rekel je: „Kakor sem jo dobil, tako sem jo dal. Pa še hud je bil. Tona — tako je nerodna — je hotela kar domov. Jaz pa sem ji vzel krono in sem šel ž njo k branjevki in sem kupil za dva vinarja črešenj, pa je menjala krono. Tu je 98 vinarjev, tu so črešnje; toda črešnje so moje, ker sem spečal kronico!“

Gospodinja še zamrma nad Tono: „Take sitnosti! Prihodnjič boljše pazite, kaj vam dajo. Denar se ne pobira po cesti. Drugič nemara še knof vzamete namesto krone!“

In potem je bilo vse dobro.

Opoldne pa pride oče domov iz urada in ko pokosijo, Janku seveda ne da žilica, da bi se zopet ne pobahal s svojim pretkanim junaštvom. Upal je, da čuje pohvalo. Pa se je zmotil. Čul je čisto kaj drugega. In tudi mati je bila iznenadena: tega ni bila pričakovala.

„Koj mi greš nazaj k branjevki,“ je rekel oče in glas mu je bi odločen in celo osoren, „in ji neseš pravo kronico, da ti vrne ono! Ti prikazen ti! Ali veš, kaj si storil? Goljufal si! Vedoč in namenoma si ji dal kos ničvredne kovine v lažnjivi obliki krone, ona pa, reva, ki je nemara bolj gledala na snažno vnanjost tvojo, nego na sumljivo kronico, ti je zaupala in ti je dala za krono prave vrednosti. Ali te ni sram? Jaz sem sodnik in moj sin je goljuf! Ali veš, da si s svojo — goljufijo zapadel tudi kazenski postavi in da ti gre za to zapor do šestih mesecev? Postava je za vse ljudi enaka; ne misli, da za te ne velja. Naj te branjevka ovadi, pa si obsojen. Tisti hip pa, ko si obsojen, si uničen za vse življenje. Izključen boš iz vseh srednjih in enakovrstnih šol, v nobeno javno službo te ne sprejmo, naj je še tako skromna, zgolj rokodelstvo ti ostane. Pa še v rokodelstvu, če postaneš mojster, ti je odvzeta pravica, da imaš vajence. Do groba te bo tepla ta kronica in nas vse s tabo vred. Kar koj se mi poberi!“

Mati je postala nemirna, molče je porinila dečku denar in deček je jadrno odšel.

Ko je bila gospa sama z možem, ga je vprašala: „Ali je res, kar si povedal fantu ali si ga le prestrašil? Moj Bog, kdo se bo tako razburjal zaradi tiste kronice! Kaj pa mesar, ali ta me pa sme goljufati? In še grob je bil, ko mu je Tona nazaj nesla kronico! Mesar, ta pa ne bo nič zaprt?“

Mož ji je odgovoril: „Preljuba moja žena, saj se mi je zdelo, da si ti bolj kriva kakor fant, ker si pripustila in odobrila fantovo nepoštenost in se polakomnila prigoljufanega denarja, da, da, nič ne pomaga: polakomnila prigoljufanega denarja. Vidiš: Mesar je krivo kronico lahko dal v hitrici in nevedoma. Potem se mu ne sme očitati, da je goljufal. Naš fant je pa vedoma in hoteč ravnal: ta razložek je velik in odločuje. Vendar pa je mesar brez dvoma dolžan povrniti škodo. Kronico nesi lepo na policijo in boš videla, kako hitro jo bo mesar nadomestil s pravo in niti ne bo nazaj dobil ponarejene, ampak obdržali jo bodo na policiji, da poizkusijo zaslediti onega, ki denar ponareja ali ponarejenega razširja.“

„Pa vendar vsi tako delajo,“ ugovarja žena. „Vsak gleda, da se iznebi krivega denarja — zakaj bi morala ravno jaz trpeti škodo, ne?“

„Škode se je treba varovati z večjo pozornostjo moja draga, nikdar pa z nepoštenostjo! — Tisto pa kar si rekla, da vsi tako ravnajo, ni sicer čisto res, vendar pa skoraj tako. Žalibog je res, da so take in enake nepoštenosti močno razširjene in da se jih tudi ljudje, na videz izobraženi, in ljudje petični ne sramujejo. Toda grehi drugih ne opravičujejo naših; in zato velečenjena mi soproga, blagovoli posnemati od bližnjega pač dobre lastnosti, ne pa slabih! In — brez šale — kdor nima dovolj vesti in značaja, da ga obvarujeta nepoštenosti, ta naj bi imel vsaj strah pred posledicami! Najdražja je nepoštena stvar. Glej, danes sem sodil dekle, 16 let staro, ki je v prodajalni kradlo čokolado. Ukradena čokolada je bila vredna dve kronici, morebiti še toliko ne, zasačili so jo in ovadili in danes je bila obsojena za 24 ur v zapor. Ali ni že to visoka cena za ono čokolado? In če bi že bilo opravljeno z zaporom, toda čokolada, če je ukradena, je sila netečna jed, vse življenje ji bo delala težave, do konca dni se ji bo ponašala, ob vsaki priliki bo čulo in čutilo, da je bila spoznana za tatico. Če bi jo bila kupila in če bi jo bila stokrat preplačala, cenejša bi bila kakor ukradena. Obsodil sem jo in ji dal za popotnico poln koš dobrih nauk. Ali sem bil poklican jo soditi in jo poučevati, ko ni moja lastna družina nič boljša?“

„Ne bodi hud!“ je rekla gospa. „Saj izprevidim, da s kronico nismo pravilno ravnali. Ali človek v hitrici ne preudari vsega!“

„Poštenosti mora biti človek vaje, kakor učenec poštevanka: slab, kdor si mora vsakokrat šele na prstih zračunati, koliko je dvakrat dve, slab, kdor mora v vsakdanjih stvareh šele preudariti, kaj je pošteno. Najzanesljivejša ni poštenost iz prepričanja, ampak poštenost iz navade.“

„I no, take smo pač!“ je rekla gospa. „Preveč se od žensk tudi ne sme zahtevati.“

„Ne preveč,“ je odgovoril mož, „le toliko, da ne postanejo nesrečne in z njimi vred vsa njih družina. Spomni se uboge gospe Anžinove, ki so jo zadnjič z rešilnim vozom prepeljali v blaznico, revo. Zakaj? Obsojena je bila za 24 ur v zapor. Taka sramota! Ona, ugledna gospa, v vseh mogočih odborih, pa da bo zaprta — te misli ni prenesla: zmešalo se ji je. Pa zakaj je bila obsojena v zapor? Zato ker je kupila zajca, o katerem je morala vedeti, da je ukraden. Skrivaj ga je ponujal prodajalec, v vreči ga je imel skritega, videla je, da zajec ni bil ustreljen, ampak v zanko ujet in vrhu tega je bil že prepovedan čas za zajce. Gospa Anžinova je tudi le premalo preudarjala v hitrici; ker je bil zajec za 30 ali 40 vinarjev cenejši kakor po navadi, je udušila v sebi vse pomisleke, kupila ga je in nemara še bila ponosna, kako zna gospodinjiti. Potem pa je stvar prišla na dan in reva, ki je le malo preudarjala v hitrici, je bila obsojena zaradi deležnosti tatvine. Postava pravi: Kdor kupi stvar, ki ve od nje, da je ukradena, je deležen tatvine in ga zadene kaznen kakor tatu. In po teh postavah je bila sojena. Za 30 do 40 vinarjev prihranka — zapor, blaznost, norišnica! Slaba kupčija kaj ne? In njen mož in dve hčeri, obe godni za možitev, se kar skrivajo pred ljudmi, revici!“

Žena je pomislila in rekla: „Ali se ti ne zdi vendarle krivično, da je bila Anžinova obsojena. Ne rečem, da je prav storila, ko je kupila tistega nesrečnega zajca. Ali odkod naj bi vedela, da se taka stvar tako strogo kaznuje. Saj ni advokat ali sodnik, da bi poznala postave.“

„Postava velja, če jo poznaš ali ne,“ je pojasnil mož.

„To se mi zdi krivično!“ je ponavljala žena. „V srce se mi smili Anžinova, tako dobrósrčna ženska, koliko je dobrega storila ljudem!“

„Gotovo je vredna usmiljenja,“ je pritrdil mož. „Grozno je, s srečo vsega življenja plačati neznamen nepošten dobiček. Ali sodba je bila po postavi. Anžinova je vedela, da kupčija ni poštena — in to je dovolj! Človek ne sme biti pošten zaradi zaprtije, ampak za-

radi vesti, pa je dobro, in takemu človeku se ni bati zaporov, naj so mu paragrafi še tako neznani. Kdor pa ni pošten, čeprav pozna paragrafe, jih bo ali preziral ali pa po svoje sukaj in zavijal, kakor mu bo bolje kazalo, dokler se v lastne zanke ne ujame. Znanje paragrafov ne jamči za njih izpolnjevanje. Ni dovolj, da človek ve, kaj je prav, niti ni dovolj, da ima voljo do pravega. Ta volja mora biti tudi dovolj izvežbana, utrjena in stanovitna, da je ne omaje vsaka skušnjava. Skušnjav je pa obilno v življenju in nekatere so silne. Zlasti nepričakovan dobiček v rokah, čeprav ni pošten, rad prevrne značajnost, če ne stoji značajnost na posebno trdnih nogah. — Zadnjič sem bil v knjigarni, pa mi je knjigarnar pravil, da je neki znani gospodični preveč izplačal 10 K; koj ko je odšla, je zapazil pomoto in je pričakoval, da prinese samaodsebe zopet nazaj preveč prejeti denar. Toda ni je bilo. Šele na odločni, z ovadbo grozeči opomin ga je poslala v dveh obrokih in se lepo opravičevala.“

„Nekatere ženske so res umazane,“ je pritrdila žena.

„Kaj umazane!“ jo je zavrnil mož. „To ni le umazanost, ampak goljufija. Kdor si po pomoti prejeta stvar pridržijo, je po zakonu goljuf in še kaznuje kakor goljuf.“

„Glej,“ je je rekla gospa, „tega naše gospodinje nič ne vedo. Drugače si ne bi kar tako brez skrbi pridržavale perilo, ki jim ga po pomoti perica zanese v hišo.“

Medtem se je vrnil sin Janko. Poparjen je prinesel črno, ponarejeno kronico in klavno rekel očetu: „Jaz nisem vedel . . . V šoli nam niso nič povedali . . . Cigarete so nam prepovedali in narodne znake, zastran ponarejenega denarja pa niso nikdar nič rekli.“

„Dovolj da veš: Česar ne maraš, da ti drugi store, tega tudi ti ne stori drugim! Ne goljufaj, če ne maraš, da te drugi goljufajo! — In še nekaj: česar si ne upaš očitno zagovarjati, tega tudi tedaj ne stori, ko bi stvar ostala prikrita. Sam bodi svoj policaj, pa se ti ne bo treba bati mestnega policaja. In če si razumen in čvrst dečko, ne bodi bebec in slabotnež v stvareh, ki se tičejo poštenja. — Življenje je polno izkušnjav; kdor se jim da premagati, je premaganec in godi se mu kakor premagancu: gorjé mu! — Saj veš, kako se je zgodilo tvojemu nekdanjemu sošolcu, Zalarjevemu Vilku, ki se uči ključavničarstva. Našel je 50 K; kako je bil vesel tega bogastva!“

„Jaz nikdar nič ne najdem,“ se je namrdnil Janko.

„Ali veš, kaj je z najdeno stvarjo treba storiti?“

„To že vem: treba jo je nesti na policijo ali pa v župni urad!“

„In kaj, če se tega ne stori?“ Ne veš? Torej poslušaj! Kdor si najdeno stvar prisvoji, se zagreši zoper kazenski zakon in zadene ga kazen zapora ali ječe. Tako se je res zgodilo tudi Zalarjevemu Vilku, pa tudi njegovim staršem, ki so doma porabili denar: vsi so bili zaprti. Zalarjev Vilko, kaj ne, kako je hrepenel, da pride v mornariško strojno šolo v Pulj in potem na morje! Zdaj ko je kaznovan, ga več ne vzemo, tudi pri železnici ne bo našel službe. Toliko prokletstva se drži nepoštenega denarja. In od kod vse to? Fant in njegovi starši niso hudobni ljudje, celo pošteni so, tatvine se ne bi nobeden izmed njih podstopil. Ali to pot je bilo njih poštenje prešibko za skušnjavo, ki je bila nanadna in silna; dovolj so bili pošteni, da ne bi sami vzeli, premalo pošteni, da bi vrnili, kar jim je naključje prineslo v roke. Poštenost je torej lastnost, ki je tudi potrebna izobrazbe in vaje, da ostane kos mamljivim prilikam.“

Poslovimo se zdaj od Janka in od njegovih staršev z željo, da je očetova pridiga zalegla sinu in materi.

Kaj je vzrok, da so take in enake nepoštenosti udomačene tudi v uglednejših krogih? Posledica so one polovičarske vzgoje, ki goje bolj razum in zunanje oblike nego značaj.

Da se pa gojitev značaja tudi v uglednejših krogih rada zanemarija, izvira pač odtod, ker je značaj svojstvo, ki se ne razodeva vsak čas in povsod, kakor se razodeva npr. ženijalna frizura, lep glas ali duhovita govorica. Živé ljudje, ki vso skrb in ves potrošek obračajo le na vrhnjo obleko, za spodaj jim je pa vse dobro: krilo židano in čevlji na lak, nogavic pa nič ali raztrgane! Tako kakor nogavicam se godi tudi značaju.

In zdaj tudi lahko uganemo, od katere strani se bo najraje omadeževal značaj in omadeževala poštenost, ki je del značaja: od strani onih, ki iščejo svojo veljavo najbolj v svojem zunanjem vtisku.

Ali pa tiči veljavnost človeka res v zunanosti?

Ljudje, ki tvorimo človeško družbo, smo kaj različni.

Ločimo se po kakovosti telesa in kakovosti duha. Po stasu, po licu, po kreposti mišic, po zdravju; po duševnih sposobnostih in nagnjenih, po izobrazbi, po meri značaja in poštenja in po delavnosti. In še ni konec razločkom. Ločijo se ljudje tudi še po narodnostih, po veroizpovedanjih, nadalje po strankah, katerim pripadajo, celo po listih, katerečitajo.

(Dalje prihodnjič.)

MARA TAVČARJEVA:

ČAROVNA ROŽA.

(GORJANSKA BAJKA.)

(Konec.)

Komaj se je Sokolica ozrla, že je vriskal Vsevlad nad visoko pečino. Drobница je dalje mulila sočno travico, pastirica pa je pre-mišljevala in si ni priznala resnice. Krute Solze se ni več bala. Čutila je v sebi veliko moč, ki jo bo branila.

Solnce se je prikazalo. Glasno vriskanje je donelo do Sokolice. Razprla je oči in strmela na planino, odkoder je prihajal pastirski pozdrav, pozdrav junaka. Ko je tonilo solnce je prisluškovala, ako jo ne kliče Vsevlad. Prisluškovala je, čakala in čakala, a zaman. Dnevi so minevali. V sanjah je videla Vsevlada, kako se plazi po skalah, oblit s težkim znojem in s krvjo. Videla ga je, kako se spenja na strmo pečino, kjer se sveti čarovni cvet. Skala se odtrga in on — junak — strmoglavi v prepad. Sanje so se obnavljale. Pastir-ričino oko je plakalo. Srce ji je trgala skrb, dušo je morilo neskončno trpljenje. Ugibala je, kaj je z Vsevladom, kod hodi. Izpraševala se je, ali se vrne, da umiri njeno srce, da zastavi boleost trpljenja.

Nad Belo Krajino so se pripodili viharni oblaki. Kakor da se je pretrgal nebesni obok, tako se je zasvetilo v vijoličastem svitu. Grom je zagrmel, da se je stresla zemlja. Zaječalo je zeleno polje, zaplakali so rožni vrtovi, vztrepotali so šumni gozdovi. V en sam blisk in vihar so bili odeti vrhovi Gorjancev. Sokolica je trepetala v staji; njene misli se bile pri Vsevladu. Viharna noč je bila dolga, kakor da nikdar več ne vstane dan.

Kruta Solza je vedela za Vsevlada, vedela je, da je junak, kateri edini bi zamogel utrgati čarovno rožo. V zvezi je bila s čarovnicami, katere so se zbirale na Kleku. Sovražile so bele gorjanske žene, ker so čuvale svoje zaklade, do katerih ni segla njih moč. Bele žene so blagoslavljalje Belo Krajino, da je polje bogato rodilo, da so dehteli najlepši cvetovi na gredah mladenk. Čarovnice so pošiljale točo in vihar nad cvetoče polje, pa blagoslov belih žena je bil jačji od čarovniške moči.

Vsevladu so bile naklonjene. Kadar je spal, so prišle k njemu in mu delile svoje darove. Kraljica belih žena, Srčna, je položila v njegovo doslej trdo srce, kristal ljubezni. Zavédla je pastiričine ovce in jo spremlja na Gorjance. Bele žene so jo sprejele pod svoje

varstvo, čule so njene vzdihne in znale so za kruto Solzino ravnanje. Hotele so jo pripeljati v življenje ljubezni in sreče.

Tisto viharo noč je bil Vsevlad pri Raši. Ko ga je zagledala, se je prestrašila. Zapazila je, da prihaja s srcem, katero blagoslavlja deviška ljubezen.

„Evo, kuma Ruša, došel sem, da mi zaznamuješ pot do čarovne rože!“

„Ej dragec, ej junak Vsevlad! V nocojšnji noči bi razprla svoj cvet, da niso viharne oblaki zastrli nebo, po katerem jadra srebrna luna. Hoj, junak! Čakal boš sto let, čakal boš zaman. Kleške čarovnice so se tebi zarotile. Poslale so blisk, grom, vihar in točo!“

„Starica Raša, jeli nimaš ti nič moči, da kljubuješ? Najmočnejša si v svoji čarovniški moči in védi! Znam, migni samo s palcem in razljučen oblak umiriš. Samo zini, in boj je končan!“

„Junak, laskave so tvoje besede! Snoči je bila pri meni Solza, gospodarica tvoje golobice. Ona ve za vajino ljubav, pozna tebe, sovraži te od časa, ko si zaprl pot njenim čredam. Nocoj bo otrovala pastirico Sokolico. Umrla ne bo, a še groznejše bo, ko bo blazna hodila po svetu. Rešiti jo ta trenotek ne moreš, a sedaj voli: ali pot do čarovne rože, ali protilek za Sokolico! Oboje mi je mogoče, a dobiš le eno stvar!“

Vsevlad ni pomišljeval, rekel je: „Pot do čarovne rože!“

Okrog dupline je završalo. Skala se je odprla in pred Vsevladom se je zabliskal zlat prstan.

Raša je stegnila roko in rekla: „Evo, to je pot! Natakni prstan na levo roko, na tretji prst, obrni ga trikrat na desno in stal boš pri čarovni roži. Ko zagledaš cvet, položi prstan nanj in izruj rožo. Hodi, junak!“ Starica Raša se je zlobno zasmejala: „Ha! Ha! Kaj mu pomaga prstan! Ako mu je ljubše bogastvo v gorjanskih skalinah, nego zdravje in življenje deviške mladenke. Bele žene ga bodo pri cvetu uspavale s čudovitim petjem. V sladki omami bo pozabil položiti prstan na cvet in zvenel bo! Prepozno bo, junak, a to želim, da pogineš, kakor vsakdo, komur so naklonjene bele žene.“

Kot veter je hitel, da dojde pravočasno. Viharna noč je hipoma prenehala. Nebo se je odgrnilo, zvezdice so blestele in srebrna mesečina mu je kazala pot. Njegove misli so bile pri Sokolici.

„Ej, Solza, zaman je torej trud. Sokolica je pod mojim varstvom, meni pa so naklonjene bele žene. Tvoje zlobno dejanje ne bo imelo uspeha. Ej, starica Raša, oblastna je tvoja moč, a še oblastnejša je moč, ki jo rodi dobrot. Oj, Sokolica!“

Zavrtel je prstan in že je stal pri čarovni roži. Blesk razcvitajočega se cveta je omamljal njegovo oko in sladki so bili glasovi zlatih strun. Snel je prstan, ga položil na razprti cvet in izruval čarovno rožo. Obdale so ga bele žene in ga peljale na najvišji vrh, kamor še ni stopila človeška noga. Kraljica Srčna je potrkala z zlato palčico na skalo in odprla se je. Junak Vsevlad je omahnil razočaranja nad leskom in bleskom zlata, žlahtnega kamenja in čudovitega bogastva. Od stropa je visel na srebrnem traku ogromen biser, ki je razsvetljeval velikanski prostor.

„Vse je tvoje, junak Vsevlad. Ta biser pa vzamemo s seboj. Vse dobrote sveta premore, katere deli blago srce. S pomočjo tega bisera smo ozdravljale bolnike, pomagale bednim in žalostnim, čuvale smo vso pokrajino pred zlobo in z njim se naselimo tam, kjer bivajo naše sestre. Zla Solza je otrovala Sokolico, a je zdrava, in veselo je njeno srce. Ona čuti tvojo srečo. Da te ni spremljal blagoslov deviške ljubezni, ne bi nikdar prišel do čarovne rože. Čudno se ti zdi, da je imela Raša prstan do cveta. Vedi, zlobni ljudje pogostokrat marsikomu s svojo podlostjo in z zavistjo zadržujejo pot do sreče in do blagostanja. Vidijo samo slabosti in napake, ne vidijo in ne čislajo pa plemenitega duhá, ki osvetli vsako človeško senco. Plemenito srce vse omili, oblaži in — odpusti. Bodi in ostani blag in plemenit, ker le tako si vreden imena — človek. Pomagaj bednim! Živi ljubezni do bližnjega. Ljubezen povzdiga človeka, a ne sme biti sebična.

Naš blagoslov je razlit čez vso pokrajino, a tudi solze so vsejane, katere so rosile polje in vrt, zbog krutosti zlobne Solze.

Stoletja bodo minila, predno izgine otožnost iz tega ozemlja, a naš blagoslov ne izgine nikdar. Junak Vsevlad! Junaška sreča in krepost s teboj in s tvojim narodom!“

Vsevlad je zaklical v dolino: „So-ko-lica!“ Bele žene so jo dvignile na nežnem oblaku k Vsevladu, k ženinu junaku.

Nevesti Sokolici so poklonile venec zlatih rož, in odplavale so, na krilih zlate zore, na Triglavske gore.

PREGLED GLAVNIH ZASTOPNIC FRANCOSKEGA SLOVSTVA.

Slehera ženska upira pri pisanju eno oko na svoj papir in drugo na moški vzor — izvzemši komteso Hahn-Hahn, ki ima eno samo oko. Ta karikirana karakterizacija bi se dala navesti na vse literature, tudi na francosko. Da žene niso producirale kdovekaj trajnih leposlovnih umetnin, gre bolj na rovaš njih družabnega stališča nego na manjšo usposobljeoost. V najnovejšem času pa srečavamo častne izjeme, ki dementirajo zgornji stavek Heinejev. Skoro odveč je pripomnja, da spadajo pisateljice izključno v takozvane višje kroge, ki smatrajo neredko književnost za nekak šport; šele v sodobnosti je v kataklizmu avtoric opaziti, kako zlasti po Parizu dekleta zamenjavajo šivanke in igle za pero.

Najstarejša uvaževanja vredna zastopnica beletrije je hči Ljudovita VII., Marie de France, v 12. stoletju. Obširna nje zbirka osmerostopnih poemov imenovanih „lais“ je nudila znanemu trubadurju Chrétienu de Troyes predmet Lancelota, galantnega viteza, ki se iz ljubavi do izvoljenke izpostavi zasmehu v dvokolnici ter pozove na dvoboj šestintrideset sovragov; ko najde tik čudsnega vrelca na glavniku nekaj las svoje ljubljene, jih blazen stiska, „med svojo srajco in svojim mesom“.

Šele čez par stoletij naletimo na Benečanko Kristino de Pisan, ki jo je v dobi italijanskega vpliva na Francijo njen oče astrolog privedel v Pariz. Ona je najizrazitejši francoski „Blaustrumpf“, celo življenje je sestavljala raznolika dela o raznolikih predmetih ter pisala tudi proti „Romanu dela Rose“, to je verzificirana ars amandi in enciklopedija vse vede 13. veka.

Na leto odkritja Amerike se je rodila sestra Franča I. Margareta pozneje kraljica Navarska. V nji se združujejo vsa gibanja francoskega preporoda; pri tej razboriti dami so se shajali vsi tedanji poeti, filozofi, teologi, da le niso bili dlakocepni sholastiki. Dasi katoličanka, je vabila k sebi vse reformatorje, tudi Melanhtona, da bi se poprijel z domačimi bogoslovci. Toda napredujoča protireformacija ji je sežgala l. 1529. prijatelja Berquina, čez decenij pa dvornega kaplana Michela. Njena religija je bila popolnoma v čustvenem misticizmu, zato se ni mogla prilagoditi sholastični

suhoparnosti, nevednosti in surovosti redovnikov ter ni videla zla v tem, da vernik čita Sv. pismo in moli v rodnem jeziku. Nje zasluga je, da je odprla studenec lirilizma ter prekinila vedno šaljivo in satirično francosko novelo z resnimi, tragičnimi motivi. Njen Heptameron je imel za vzor Boccaccijev Decamerone; ton sodobnosti je sicer kriv marsikateri objesti in opolzlosti tega dela, ki pa bo edino med mnogimi kljubovalo zobu časa. Vsa ta snov se nahaja simpatično obdelana v Scribejevi istoimenski drami.

Sledeče stoletje nam je naredilo novo postajo in sicer ob literarnih sobotah gospice de Scudéry, ki jih je prirejela po vzgledu mondanskih sestankov v Modri sobi pri gospe de Rambouillet; tu pišo in bero svoje proizvode vsi obiskovalci vse do plesnivega častnika, ki mu je roka odrevenela od sablje; tu se sestajajo smešne precijeze, proti katerim je naperjena Molièrejeva komedija *Les précieuses ridicules*. Chapelain se je norčeval l. 1638. iz teh „vil, ki imajo dosti let pa malo razuma“. Članica teh ženskih akademij je de Scudéry načočkala cele skladanice romanov z zgodovinskim okvirom in osebami, toda napolnjenih s sočasno galanterijo, posvetno dresuro, z anahronizmi; posamični so razvlečeni na deset zvezkov (Cyrus, Clélie itd.). Iz povodnji tega omlednega slovstva se odlično dviga kip gospe de la Fayette, ki je objavljala romane pod imenom svojega pisarja Segraysa tudi pesnika. „La Princesse de Clèves“ je zgodba zakonske žene, ki ljubi drugega in išče pod vplivom časti pri svojem soprogu zavetja proti prepovedanemu nagnenju. Prozorna zgradba, fina analiza in lahkotno, živahno pripovedovanje tega kratkega umotvora povzročajo, da se čita še dandanes. Med poetese minorum gentium sodi Deshouliers; v njenih idilah in prosojnih alegorijah zveni grenko razočaranje glede moških in življenja, v njih odmeva posebna struna svobodne misli.

V tem stoletju salonskega kramljanja se dosti literature, predvsem ženske, reasumira v korespondenci. Čisto primerno je vzkliknil v Franceovih „Zlatih poemih“ star ribič: Žena je žejna in rodovita besed! Obelodanjena so zgovorna pisma intelektualistke de Sévigné, de Maintenon — te kristalizirane pameti, — markize de Sablé, de Lambert; tudi memoari gospâ de Motteville, de Caylus, de Memours, de Montpensier so vredni omenitve. Med gomilami vsakdanjega čebljanja odsevajo prav zvesto slovstvene, družabne in druge takratne razmere.

Tudi v 18. veku je razširjena šega, da se zbirajo nadarjeni duhovi po salonih. Gospe du Deffand, D' Epinay, Roland, de Staal,

gdč. Lespinasse vsprejemajo pri sebi najznamenitejše filozofe: Voltaire, Rousseau, Dalembergt idr. Vse te in številne druge irreligi-
jozne dame so pustile za sabo sledove v književnosti. Podrobneje
zgodovine citirajo v tej razpredelnici tudi carico Katarino II., ki je
komponirala veseloigre v francoskem jeziku; sto let za njo bo prišla
še grofica Rostopčin, ki ima kip v „Jardin du Luxembourg“.

Za 19. stoletje navaja Audebrand v knjigi „Romanciers et
Viveurs“ kakih 60 poglavitnih literatinj, med katerimi uživa Germana
Necker, poročena s švedskim poslanikom baronom de Stael,
svetovni sloves (1766 — 1819). Kakor večina njenih švicarskih rojakov
književnikov: Monnier, Rod, Cherbuliez, je bila to kozmopolitna
inteligenca, izhajajoča po svoji čuvstvenosti od Rousseauja. Spočetka
se je navdušeno oklenila Revolucije, kasneje pa je morala parkrat
v pregnanstvo vsled svojih nazorov in zbok ljudi, ki so v njeni
hiši kovarili proti Napoleonu. Živela je po Nemčiji, o kateri je izdala
kritično, svojo najboljšo knjigo „l' Allemagne“, v Peterburgu, na
Švedskem, v Angliji. V svojem sentimentalnem optimizmu je bila
zmerom uverjena, da ima roman prav, ne pa istinito življenje.
Hudomušnost usode ji je pritrčila s tem, da ji je naklonila ravno
pred sto leti srečen, čeprav smešen zakon z dosti mlajšim de Rocco.
Njenim romanom (Delphine, Corinne) manjka umetniški smisel,
invencija je povprečna, faktura zastarela, a v idejnem oziru so zani-
mivi. De Stael je podala romantikom kritiko, misli, teorijo.

V romantiški struji je bilo precej sodelavk, npr. de Krudener,
de Souza. Vse pa zatemni s svojo gloriolo Avrora Dupin (1804—76.),
ki je po razporoki z baronom Dudevant delovala skupno z roman-
cierjem Julijem Sandeau in povzela po njem psevdonim George
Sand. Kot deklica je bila nekaj časa čezmerno pobožna, melanholična
in si je hotela seči po življenju kakor Sylvinet v prikupni povesti
„Mala čarovnica“; bila je zmeraj postrežna, a zapeta in molčljiva.
Odgojevana v lepi pokrajini Berry je hodila v mladosti kot
emancipiranka oblečena za moškega in je izzivala z buršikoznim
nastopom malomeščane kakor pozneje v Parizu. Nje zakonska nesreča
je povod mnogoteri zablodi pa tudi izvor vse njene pisateljske moči
in uspeha: začela je sukati pero iz strahu pred pomanjkanjem in osta-
vila po smrti nad 100 zvezkov romanov, novel, igrokazov, popotnih
vtisov, spominov. Spričo take plodovitosti ne preseneti zbadljiva
govorica, da Sand dovrši v eni noči roman, in, ker ji še preostaja
časa, začne takoj novega. Učila se je pri francoskih, angleških,
nemških, grških, rimskih klasikih in filozofih; najbolj so vplivali

nanjo Chateaubriand s svojim verstvom srca, Byron s svetožaljem, Rousseau z ljubeznijo do narave, svobodoželjnostjo in bojem proti družabni sprjetnosti, Leibnitz z individualizmom. V prvi dobi ustvarjanja je imela tesne zveze z lirikom de Musset, s komponistom Chopinom, ki je izdihnil v njenem naročju (sicer si je v Parizu krog tisoč dam lastilo to čast!), z opatom Lamennaisom — skraja stroгим katolikom, kasneje brezvercem in socijalnim demokratom. Spisi iz te perijode (Indiana, Lélia) prekipevajo lirizma, idealizma in romantizma. V naslednji dobi postane socijalistka, čuvstvena deklamatorska in mistična. Tip tega romana (Greh gospoda Antona, Consuelo) je sen o bodočem zlatem veku, bratstvu vseh narodov; problem je razvozan nekam lahko in naivno s pomočjo — ljubezni.

Mojstrska dela je pa dala Francozom v idilskem žanru. „Najdenček France“, „Vražja mlaka“ in že gori omenjena „La petite Fadette“ predočujejo idealizirane slike kmetov in krajin, ne da bi jih potvorile. V zadnjem razdobju je pripovedovala občinstvu nalik babica vnuku vzoru svojega srca, lepe ljubavne historije brez brutalnosti (Marquis de Villemer).

Kot avtorica memoarov je precej znana gospa de Rémusat, med pesnikinjami pa se odlikuje Ackermann, ki je s trpkim akcentom izrazila boleost in golest duše, katera se ne more zadovoljiti z irreligijoznim in pozitivnim svetovnim nazorom, a mu ne more ubežati. Dalje bi navedel Amaido Ségalas (Nos bons Parisiens itd.), Désangiers, čigar stih bi bolj sloveli, da jih ni pokrila lesket Bérangerjevih popevk; Švicarka de Pressensé je nekam preutilitarna, dočim ovajajo verzi gospe Tasta še dokaj poleta. Iz te skupine zasluži največ pozornosti Desbordes-Valmore († 1859), pri kateri se je učil tudi Verlaine in se ji zato zahvalil s skromnim spominkom v „Prokletih poetih“. Opevala je toliko tuge in žalosti v „Solzah“, „Ubogih cvetkah“, „Elegijah in Romancah“, da so dovtipkarji izprevergli njeno ime v Valmore-déborde (Valmore prekipeva). De Valandré si je priborila kotiček med literarno družino z zvezkom „Na robu žitja“. V historični veseloigri se je poizkušala Ancelot. Pri psihologih ne gre pozabiti gospe Vincens, ki je pod nazivom Arnède Barine obelodanila „Portrete žen“, Princese in velike dame“ etc.

(Dalje prihodnjč.)

SIORA THERAPIA.

Somrak je legel na krajino in mrzla burja je žvižgala izza kraških hribov ter dirjala preko klancev in potov našega obmorskega kraja, kakor da jo kdo preganja. In lahno, kot labudovo perje, so se vedno gosteje vrteli v ozračju snežni kosmiči, dokler je bila pokrita s prebelo odejo vsaka streha, vsak obzidek in vse ceste. Ker je bilo že v temnem somraku in je ledena burja razsajala z divjo razbrzdanostjo, ni bilo na cesti paglavcev, da bi se kepali drug z drugim ali pa škodoželjno lučali sneg v mimoidoče. Pa niti izmed odraslih ni bilo nikogar na poti in le redkokdaj so zacvilile duri sosednje krčme in bližnje prodajalne.

Majhna družina nas je bila, trojica le, ki smo sedevali pred zakurjeno pečjo s taso kijevskega čaja v roki. Približno vsake pol ure so zacvilila steklena vrata naše izbice in tedaj je ena ali druga — jaz ali sestra — stekla gori v prvo nadstropje, pač gotovo obe z enim in istim vprašanjem: „Ej, mati, ali ste poklicali? Ali prinesem čaj? Ste-li dovolj odeti? Ali naj pustim vrata odprta?“ — Mamica je imela hripo in ostala v postelji, seveda proti svoji volji, zakaj mislila je, da ako ni nje v kuhinji, metla gotovo ne bo na svojem mestu, ptiček ne bo napojen, cvetlice ne bodo zalite, juha ne zadostno osoljena in z mleka bo prekipelo ravno ono, kar je najboljšo...

Prijetno je prasketal ogenj v peči in tisto prasketanje in tisti plamenasti zajčki, ki so uhajaje skozi vratca, skakali po nasprotni steni semtertja, so krepili v nas domišljijo, kakor da je kdovekako toplo v jedilnici. Bilo nam je vsem trem prav prijetno, zakaj najbolje razpoloženi smo preresetavali o vseh možnih rečeh.

Pa kar naenkrat smo postali mahoma pozorni, razširili smo oči, postavili menda prst pred usta ali pa se opominjevalno sunili ob ramo. Čisto natančno pač ne vem, kako je že bilo.

Tamkaj ob voglu našega vrtiča so namreč zahreščale železne durce. Za tisto rjavo hreščanje smo imeli mi vsi izvrsten posluš, a kar se tiče mene, sem se še celo v tujini ob podobnem zacviljenju spomnila naših durc in ž njimi vrtiča in hišice.

„Burja je butnila z vso silo ob vogal in otvorila duri,“ je pripomnil naš sosed.

„Ne, jaz mislim, da nekdo prihaja,“ je opazila Lotka. Jaz pa sem se dvignila raz sedež, se zavila v šal in z „grem pogledat“

smuknila v vežo. Pred zaprtimi durmi sem obstala in gledala skozi pregrajno šipo v beli svet, preko s snegom odetih gredičic tjakaj do železne ograje in v enakem slogu izdelanih durc. Nekaj sključenega se mi je bližalo, na pragu hiše obstalo, potrkalo in naposled prišlo za kljuko, ki se je pa znotraj le malo privzdignila, kakor da jo je premaknil otrok.

„Kdo pa je?“

„Buona sera! Aprite, prego!“

„Kdo ste? Kaj želite?“

„Usmiljenja! Jaz sem, siora Therapia!“

„A, vi ste?“ —

* * *

V raztrganih moških čevljih in razcefranem poletnem krilcu, ki jej je segalo komaj do gležnjev in ki je med počasno hojo plahutalo med krakoma v znak, da drugega ni imela na sebi, je ozebla starka prestopila prag naše hiše, stopila v vežo, iz veže v kuhinjo in tamkaj obsedela vsa drhteča od mrazu na leseni stolici blizu štedilnika. Preko zgornjega života je imela baržunasto jopico, ki jo je prejela kržkone v dar kdove od koga. Ker je polnago telo pozne beračice začutilo v hiši takoj drugačno temperaturo, se je revica tako stresla po životu, da sem jo pridržala za komolec, da ni zdrknila s sedeža.

„Ali vam je še mraz?“ sem jo vprašala, ogrnivša jo s svojim starim šalom.

„Oh, ne! Tukaj je prijetno, tukaj je ugodno,“ so zatrepetale njene blede razpokane ustne.

„Ste-li morda tudi lačni?“

„Od včeraj nisem imela gorkega v ustih, danes pa le košček trdega kruha.“

„Ej, žal, da niste prišli uro preje. Sedaj nimam nič takega, kar bi vas okrepčalo. No, čakajte, nekaj še lahko dobim. Evo tu v kozici je nekoliko jabolčne jedi in eno jajce vam hitro ocvrem, kaj ne?“

Zahvaljevala se mi je z nekim čudnim bleskom v očeh, s čudnim nasmehom okrog usten in kar je govorčila, so bila sama voščilca: „Bog vam dodeli dolgo življenje in zdravje in srečo in blagega moža in vse, vse, kar si sami želite!“

In medtem, ko sem ji izkapljala za pol kozarca vina, je prala po materi. Ko sem ji povedala, da leži, se je skoro prestrašila

rekoč: „Oh, sem jo hotela nečesa poprositi; dobra žena, kakoršna je, bi ne bila odrekla!“

„No, kaj želite, saj ji lahko sporočim!“

„Oh, prosim Vas! Tu pri vas bi rada prenočila.“

„Pri nas? Prenočila? Kaj nimate dóma?“

„Oh, ne, gospodična! Že par mesecev živim brez zaslužka in zato nisem mogla plačati stanarine. Gospodar me je zapodil iz podstrešja in romala sem od hiše do hiše, od stanovanja do stanovanja; ali saj veste, ljudje v mestu imajo komaj toliko, da so pod streho sami. In zato sem se domislila vaše hiše, ki imate toliko prostora pa vas je vseh tako malo. Spomnila sem se ravno tiste vaše velike sobane tam na oni strani, v kateri sem vam poleti rahljala volno in šivala žimnice!“

„Ali če se domislite, da ste poleti hvalili tisto izbo, ker je bilo baje v nji tako prijetno hladno, prepričani ste torej lahko, da je v tej zimi prava ledenica, zlasti ker je docela prazna.“

„Ej, bolje mi bo vendar v njej, ko zunaj na prostem, gospodična! Usmilite se me!“

„Saj bi vam rada pomagala, toda s čim se boste odevali. Poleti se človeka kmalu postreže, ali pozimi porabi človek zase vse, kar ima toplega v hiši!“

„Ne prašam vas ne postelje, ne odeje, samo to Vas prosim, da me pustite pod streho.“

„Ali bi ne bilo bolje, da bi poskusili pri tem ali onem sosedu, ki ima kak topel hram, ali pa skedenj sena?“

„Gospodična ljuba, ne pošiljajte me proč, prosim Vas, rotim Vas. Kdo ve, ako bi se me kdo usmilil; sicer sem že nekje prosila ali brezuspešno!“

Stopila sem nato do matere, da se posvetujem ž njo.

(Konec prihodnjič.)

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

Občni zbor „Splošnega slovenskega ženskega društva.“ Dne 31. jan. t. l. se je vršil v društvenih prostorih redni občni zbor „Splošnega slovenskega ženskega društva“. Udeležba je bila jako mnogobrojna, kar jasno priča, da se je napredno slovensko ženstvo začelo zavedati, da potrebuje tudi ženstvo trdne organizacije. Predsednica gospa Franja dr. Tavčarjeva je otvorila občni zbor ter v izbranih besedah pozdravila navzoče. Očrtala je na kratko namen društva, ki naj pred vsem vzgoji našo slovensko ženo in inteligentno, samostojno mislečo ženo. Priti mora čas, ko bo tudi žena nastopala v javnosti z vsemi tistimi pravicami, kakor jih ima mož. Letošnje društveno leto je za ljubljansko ženstvo zelo pomembno, kajti prvič so ljubljanske žene stopale z glasovnico v rokah na volišče. In brezdvomno je v prvi vrsti zasluga članic, da je zmagala pri občinskih volitvah v Ljubljani napredna misel. Nato se zahvali odbornicam za njihovo požrtvovalno in naravnost vzorno delovanje. Koncem svojega govora se spominja umrlih članic gospe Roze Kasteličeve, gospodične Marije Vehovčeve in gospoda Rudolfa Vrablja. Tajnica gospa Govekarjeva je podala tajniško poročilo. Društvo je priredilo v tekoči zimski sezoni tri javna predavanja. Predavanja so bila vedno prav dobro obiskana. Društvo je nabralo za en kamen obrambnega sklada družbe sv. Cirila in Metoda. Spomladi minolega leta je prihitelo društvo na pomoč tržaškim Slovenkam, katerih zavod Sv. Nikolaja je v gmotnih stiskah. Na tisoče in tisoče slovenskih deklet je rešil ta zavod tekom let gotovega moralnega in telesnega propada. Društvo je priredilo tombolo, ki je nesla zavodu Sv. Nikolaja 400 K. Knjižnice se članice prav pridno poslužujejo. Odbor izdaja vsako leto lepo vsoto denarja za knjižnico, a vedno še premalo. Borbe neumorno delavnih Čehinj za žensko volilno pravico se je udeležilo društvo na ta način, da je pošiljalo na tozadevne shode priznalna pisma in brzojavke. Poslalo se je nadalje tudi skupno s Čehinjami na državni zbor dve peticiji za preuredbo § 30. društvenega zakona ter § 7. drž. zakonika. Dalje je društvo tudi v stikih z avstrijsko žensko zvezo na Dunaju ter se namerava udeležiti po dveh delegatkah mednarodne konference avstrijskega ženstva, ki se vrši v kratkem na Dunaju. Blagajniško poročilo je podala gospodična Kadivčeva. Dohodkov je imelo društvo 1162 K 78 v, stroškov pa 1044 K 60 v, torej je preostanka v blagajni 118 K 18 v. Društveno premoženje znaša 1649 K 14 v. V knjižnici je bilo 3058 zvezkov. Na to se je vršila volitev odbora. Izvoljen je bil z vzklikom prejšnji odbor in sicer za predsednico Franja dr. Tavčarjeva, za podpredsednico Marija Pintarjeva, za tajnico Minka Govekarjeva, za njeno namestnico Josipina Kajzeljeva, za knjižničarko Marijo Peruškova, za namestnico Cecilija Korunova, za blagajničarko Antonija Kadivčeva, za njeno namestnico Josipina Vidmarjeva. Odbornice so: Natalija Kermavnerjeva, Karla Modiceva, Josipina Podkrajškova, Ana Ulrichova in Vida Zupančičeva; v razsodišče: Hedviga Šubiceva in Margareta Zupančičeva. Preglednice računov so: Josipina Čudnova in Minka Jelačinova. Predsednica se zahvali za zopetno izvolitev in izreče upanje, da pride v društvo več smisla za današnje demokratične zahteve ter se na ta način premosti ono nasprotje, ki vlada med meščansko in delavsko ženo. Pri zadnjem predavanju prof. Ilešiča se je izprožila misel, naj se priredi v Ljubljani razstava jugoslovanskih noš in sicer v meji avstrijske države. Razvila se je živahna debata, na kar se je sklenilo, da se priredi razstava: jugoslovanska žena. Razstavljene ne bodo samo noše, temveč tudi razna ročna

dela. V to svrhu se izvoli poseben razstavni odsek. Sprejet je bil tudi predlog g. Zupančičeve, naj se napravi nov katalog knjižnice. Nato zaključil gospa predsednica občni zbor.

Splošno slovensko žensko društvo je imelo v preteklem mesecu tri zelo dobro obiskana predavanja v Mestnem domu in sicer je predaval g. prof. Ilešič o temi „Naše ženstvo v Prešernovih časih“ dne 19. januarja in dne 22. januarja o temi „Organizacije jugoslovanskega ženstva.“ O gosposkih grehah proti kazenskem zakoniku“ pa je predaval dne 31. januarja g. deželni sodni svetnik Milčinski.

Slov. žensko telovadno društvo je imelo 22. januarja svoj XII. občni zbor. Otvorila ga je starostka gospa Franja dr. Tavčarjeva, ki je v iskrenih besedah pozdravila navzoče članice. V svojem nadaljnjem govoru jo konštatala, da se je društvo v preteklem letu jako lepo razvijalo, navzlic temu, da je šolska oblast prepovedala učenkam obiskovati telovadbo v društvenih prostorih. Protí temu se je društvo pritožilo. Pritožba pa v drugi inštanci še ni rešena. Končno se zahvali vsem odbornicam, ki so tako požrtvovalno delovale za procvit društva ter konča svoj govor s krepkim: „Na zdar!“ Tajnica gospa Kroftova je podala tajniško poročilo, blagajničarka gospa Jelačinova pa blagajniško poročilo. Vaditeljica gdč. Tilka Debevčeva je poročala o telovadbi. Telovadilo se je ob sobotah od 6.—8. ure. Telovadilo se je 93 ur, na vsako telovadno uro so prišle povprečno tri telovadke. Telovadilo je največ 52 telovadk, najmanj pa 6 telovadk. Vsa poročila so se vzela z odobravanjem na znanje. Odbor je nato dobil absolutorij. Novi odbor je bil sledeče izvoljen: Starostka gospa Franja dr. Tavčarjeva, podstarostka gospa Marija dr. Kokaljeva, tajnica gospa Minka Kroftova, blagajničarka gospa Minka Jelačinova, načelnica gdč. Tilka Debevčeva. Odbornice so nadalje gospa Pavla dr. Kersnikova, gdčne Vida Obrezova, Angelca Preskerjeva, Anica Severjeva in Vera Veršeceva. Za pregledovalki računov ste bili izvoljeni gospe: A. Hudovernikova in Dina Tavčarjeva. Kot delegatki za Zvezni občni zbor ste bili izvoljeni gospe: Franja dr. Tavčarjeva in Dina Tavčarjeva. Pri slučajnostih se je razvila jako živahna in interesantna debata. Gospa dr. Kokaljeva je priporočala, naj se uvede damska telovadba, ter utemeljevala svoje predloge s podatki iz telovadnega življenja drugih narodov, predvsem češkega in francoskega. Obenem je pa navduševala članice, naj se pripravljajo na vsesokolski zlet, ki se ima vršiti čez dve leti v Ljubljani, da pokažejo, da znajo tudi Slovenke ceniti telovadbo. Dela je pa treba tudi v tem oziru, da se slovanski bratje dostojno sprejmejo. Starostka gospa dr. Tavčarjeva je nato zaključila občni zbor ter še enkrat pozvala vse članice, naj posvete svoje moči procvitu društva.

ŽENSKI POKLICI.

Ženska zdravnica v avstrijski tobačni tovarni. Za tobačno tovarno na Dunaju je bila imenovana posebna zdravnica. Bile so pa ovire na vseh straneh. Država se je branila novih izdatkov, zdravniki so temu nasprotovali in končno so se oglasili še krščansko-socialni delavci, vendar je pa končno zmagal zdrav razum.

Žene — teologinje. Teološka fakulteta berlinskega vseučilišča je sklenila, da bodo na tej tudi žene smele promovirati. V zadnjem semestru je bilo na Pruskem devetindvajset teologinj.

Žene v knjigoveštvu. Pri berlinski obrtni zbornici je napravilo 9 knjigoveških vajenk pomočniško izkušnjo.

ŽENSKI ŠTUDIJ.

Doktorica prava. Mina Tettenbornova iz Wiesbadna je bila pred kratkim promovirana na pravniški fakulteti v Bonnu. Študirala je od l. 1907 v Bonnu in je prva doktorica prava na Pruskem.

Žensko visoko šolo v Lipskem je obiskovalo v prvem polletju 800 slušateljic in 30 dijakinj.

ŽENA V JAVNOSTI.

Volilna pravica žen na Češkem. V seji komisije za volilno reformo v češki deželni zbor je stavil mladočeški poslanec dr. Kramář predlog, da naj se dovoli ženam aktivna kakor tudi pasivna volilna pravica za češki deželni zbor. Odsek je sprejel ta predlog. Na predlog princa Schwarzenberga pa se je tudi sklenilo, pozvati vlado, kako stališče zavzema napram splošni ženski volilni pravici.

Cerkveno volilno pravo. Na Elzasko-Lotrinškem je podalo 3230 žen avgsburškega veroizpovedanja peticijo, naj se jim prizna cerkvena volilna pravica.

Žene v javnih službah v Kaliforniji. Pred kratkim so dobile kalifornijske žene volilno pravico, a zdaj so dosegle zopet novih uspehov. Parlament je sprejel zakon, po katerem morejo biti žene izvoljene v vse javne službe. Kakor znano, se uradništvo v Ameriki voli.

Žene na Norveškem — državne uradnice. Norveški parlament je sprejel zakon, po katerem bodo žene sprejemali v državno službo pod istimi pogoji kakor može. Izvzeti so ministrski portfelji, duhovniške, diplomatične, konzularne in vojaške službe. V poslednjih mesecih so se na Norveškem bavili tudi z vprašanjem, ali naj žene pripuste k študiju teologije. To vprašanje je nastalo vsled tega, ker je vlada prepovedala ameriški propovednici miss Shawooi propovedovati v cerkvi sv. Odrješnika v Kristijaniji. Na to je imela vlada konferenco, katere so se udeležili vsi evangelijski škofi in na kateri so se bavili z vprašanjem ali naj bo pastorska služba pristopna ženam. Štirje škofi so se izrekli proti temu, eden je pa podal posredovalni predlog. Vlada se je odločila za srednjo pot. Dovolila je namreč, da smejo žene v cerkvi propovedovati. S posebno naredbo bo pa vlada določila, katere osebe smejo razen duhovnikov propovedovati.

Ženska volilna pravica v Severoameriških združenih državah. Bivši predsednik Roosevelt je objavil v časopisu „Outlook“ članek, v katerem izjavlja, da se mora sprejeti ženska volilna pravica s splošnim glasovanjem v vseh združenih državah. Roosevelt meni, da uvedba ženske volilne pravice ne bo mnogo izpremenila v političnem življenju.

Deželnozborska večina za žensko volilno pravico. V oldenburškem deželnem zboru na Nemškem je bila pred kratkim jako zanimiva razprava o ženski volilni pravici. Svobodomiselní poslanci so bili vložili predlog o preosnovi oldenburškega občinskega reda. V predlogu so med drugim zahtevali, naj državljanske pravice moških dobe tudi ženske. O tej zadevi so agrarni in drugi nazadnjaški

poslanci jako razburljivo debatirali. Za protidokaze so navajali razne opombe, ki so vzbujale splošno veselost. Navedemo par primerov: „Zgodilo bi se lahko, da bi sestojala večina takega obč. sveta iz žensk“. „Podelitev volilne pravice poročenim ženskam bi povzročala ločitve zakona“. „Ženska je veliko predobro za ostudne volilne prepire“. In še cela vrsta podobnih cvetk je duhtela iz nazadnjaških „razlogov“. Vlada je dvakrat izjavila, da se ne more sprijazniti z žensko volilno pravico, da je treba postopati „zelo previdno in nepremagljivo“, da se je „treba zadovoljiti s splošno uporabo žensk za znane in občinske zadeve“ in končno: „Oldenburg tudi nima naloge, da stori tozadevno prvi korak v Nemčiji“. Deželno-zborska večina, ki je še l. 1907. odločno odklonila predlog o ženski volilni pravici, pa danes ne misli več tako, kakor oldenburška vlada. Pristaši ženske volilne pravice med poslanci so opozarjali na ugodne posledice ženske volilne pravice na Finskem, Norveškem in v drugih deželah. Nadalje so dokazali, da bi žena še mnogo več storila na socialnem polju, ako bi imela volilno pravico. Slednjic so sprejeli z 22 proti 19 glasovom predlog: „Pasivna volilna pravica v občinske zastope naj se podeli vsem ženskim članom občine, ki imajo vse državljske pravice in so dopolnile 24. leto in so ali poročene ali pa so tri leta prispevale k občinskim bremenom samostojen davek“. S sprejetjem tega predloga je prvič nastopila v nemškem pokrajinskem parlamentu večina za žensko volilno pravico, čeprav v omejeni obliki.

RAZNI PABERKI.

Razstava „Poljska Žena“ v Pragi bo otvorjena najbrže meseca maja. Razstavo prirede češka ženska društva s pomočjo poljskih ženskih društev v Krakovu, v Lvovu, v Poznanju in Varšavi. Razstava bo obsegala vse panoge delovanja poljskih žen.

Sto milijonov podpisov za mir. Američanka gospa Ecksteinova si je izbrala za cilj svojega življenja zbrati sto milijonov podpisov za mir. O svoji misiji se je izjavila sledeče: Še nikdar ni ljudstvo tako zelo občutilo potrebo po miru kakor ravno zdaj. Z nabiranjem podpisov sem začela pred dvema letoma in sem nabrala do šest milijonov podpisov. Sicer to ni mnogo z ozirom na veliki cilj, toda od zdaj pojde hitreje. Prvi koraki so najtežji. Treba je bilo organizirati krajevne komiteje v svetovnih središčih. Delo bo zdaj lažje, ker sem dobila celo vrsto sodelavcev. Prehodila sem že Nemčijo, Dansko, Švico, Avstrijo, Švedsko, Francijo, Belgijo in Holandsko. Povsod sem dobila pomoč in simpatij. Ne dvomim, da se mi do prihodnje haagske konference l. 1914 ali 1015 posreči dobiti za peticijo vsaj sto milijonov podpisov. V tej peticiji pozivamo vse države, udeležene pri konferenci, naj podpišejo mednarodni dogovor, v katerem se vzajemno zavezujejo braniti integriteto posameznih držav in ne dopustiti nikakih teritorialnih izpremem brez vzajemnega dogovora. Vsi tozadevni spori se morajo predložiti mednarodnemu razsodišču. Kaj se zgodi z državo, ki prekrši ta dogovor! Tej državi se napove mednarodni bojkot. Pretrgajo se vse trgovske zveze, potna, brzojavna in telefonska zveza, ravnotako se odpove kredit itd. To sredstvo popolnoma zadošča, da se razoroži bojovitega upornika. — Ideja te žene je zelo originalna in zasluži tudi vse priznanje. Vendar so pa začeli nekateri sumiti o njenem resnem namenu, ker domnevajo, da hoče dobiti Nobelovo nagrado.

NESTLÉ- JEVA

MOKA ZA OTROKE
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO.

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka HENRI NESTLÉ, DUNAJ I., Biberstrasse 11, odd. FL

Cilj

svojih prizadevanj, najti sredstvo za izboljšanje kave, ki odgovarja vsem zahtevam okusa in izdatnosti

**dosežejo vedno le
one gospodinje .:**

ki kupujejo kavni pridatek v zabojčkih ali v zavitkih, označenih s „kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti kavni pridatek s „kavnim mlinčkom“ je najjedrnatější, najokusnejši in najizdatnejši izdelek te vrste, ker je

„: pravi: Franck.“

Tovarna v Zagrebu.

SLOVENKE! KUPUJTE, SPECERIJO IN DELIKATESE PRI
.: TVRDKI .:

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠT. 37.

ŽGANA KAVA.

Barvila za lase,
sredstva zoper izpadanje las in
za negovanje polti, lepotila, mila
in parfume ima v zalogi

Drogerija „Adrija“

.: v Ljubljani .:

Šelenburgova ulica šte. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. Prospekti na razpolago.

JULIJA ŠTOR, LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5.

POLEG MESTNE HRANILNICE.

NAJVEČJA ZALOGA

MOŠKIH, ŽENSKIH IN OTROŠKIH
ČEVLJEV IZ NAJBOLJŠIH TUJIH
.: IN DOMAČIH TOVAREN .:

PRISTNI GOJSERSKI

: GORSKI ČEVLJI :

ZUNANJA NAROČILA TOČNO IN CENO.

: Priporočamo našim gospodinjam :

KOLINSKO CIKORIJO

iz EDINE slovenske tovarne v Ljubljani.

Slovenske gospodinje, kupujte Bončarjevo moko!

VALJČNI MLIN V DOMŽALAH

:: I. BONČAR ::

priporoča pšenično moko vseh vrst najboljše kakovosti,
nadalje otrobe, koruzno moko, kašo, ješprenj, sploh vse
mlevske izdelke.

Zaloga in prodaja na drobno in debelo

v Ljubljani, Poljanska cesta šte. 19.

————— Tel. int. 129. —————

Zastopstvo in zaloge v Gorici, Trstu in v Višnji gori.

LJUBLJANŠKA KREDITNA BANKA

V LJUBLJANI, STRITARJEVA ULICA.

Delniška glavnica K 8,000.000.

Rezervni zaklad K 800.000.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

☞ po $4\frac{1}{2}\%$ čisto. ☜

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih kurzlh. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa bozna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. Informacije pisмено in ustno brezplačno.

Podružnice v SPLJETU, CELOVCU, TRSTU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

PRVO KRANJSKO PODJETJE
» ZA UMETNO VEZENJE »

JOSIPINA REPŠE
&
IVANKA JERŠEK

SE PRIPOROČA ZA IZDELOVANJE
DRUŠTVENIH ZASTAV, TRAKOV IN
VSEH CERKVENIH PARAMENTOV.

BELO VEZENJE, PREDTISKARIJA.

VELIKA ZALOGA FINIH ROČNIH DEL
IN TOZADEVNEGA MATERIJALA.

ZUNANJA NAROČILA SE TOČNO IN
::: SOLIDNO IZVRŠUJEJO. :::

CENE NIZKE! POSTREŽBA TOČNA!

===== DOMAČI IZDELEK! =====

„BALKAN“

SPEDICIJSKO PODJETJE

LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA ŠT. 33.

CENTRALA: TRST.

PREVAŽANJA VSAKE VRSTE.

PREVOZ POHIŠTVA S PATEN-

===== TIRANIMI VOZOV. =====

MEDNARODNI TRANSPORTI.

SUHA SKLADIŠČA.

===== ZACARINANJE. =====

TELEFON ŠTEV. 100.

Ustanovljena 1. 1831.

Ustanovljena 1. 1831.

Največja zavarovalnica avstro-ogrske države

C. KR. PRIV. OBČNA ZAVAROVALNICA
ASSICURAZIONI GENERALI V TRSTU

Glavni zastop v Ljubljani, Marijin trg,
Sv. Petra cesta šte. 2, v lastni hiši.

Zavaruje zoper požar na poslopijih, pohoštju in blagu, tatinski
vlom, škode vsled prevažanja, poškodbo zrcal in zvonov. —
Na življenje in za doto v vseh mogočih sestavah. — Tekom
leta 1909. se je zavarovalo 17.230 oseb za kapital na 143 mili-
jonov kron na življenje. — Družba je izplačala za škode
nad 977 milijonov kron. — Premoženje družbe znaša nad
366 milijonov kron.

Naslov za brzojavke : KMETSKA POSOJILNICA LJUBLJANA. — Telefon št. 185. — Žiro-konto pri avstro-ogrski banki. — Račun pri avstrijski poštni hranilnici št. 828.406, pri ogrski poštni hranilnici št. 19.864.

KMETSKA POSOJILNICA

LJUBLJANSKE OKOLICE

r. z. z n. z. v Ljubljani — obrestuje hranilne vloge po

Stanje hran. vlog
dvajset
milijonov.

4 1/2 %

Rezervni zaklad
nad pol
milijona.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike. — Sprejema tudi vloge na tekoči račun s tekovnim prometom in jih obrestuje od dne vloge do dne dviga, na kar se opozarjajo zlasti trgovci in denarni zavodi po deželi.

Ustanovljeno 1845.

Ustanovljeno 1845.

PARNO BARVARSTVO TER KEMIČNO ČIŠČENJE IN SNAŽENJE OBLEK.

APRETURA SUKNA.

JOSIP REICH

POLJANSKI NASIP LJUBLJANA OZKA ULICA 4.

SPREJEMALIŠČE ŠELENBURGOVA ULICA 3.

POSTREŽBA TOČNA.

SOLIDNE CENE.

JOSIPINA PODKRAJŠEK

LJUBLJANA, ČEVLJARSKA ULICA 2

priporoča svojo

MODNO TRGOVINO za dame in gospode. Velika zaloga perila, kravat, najnovejših bluz, spodnjih kril, nogavic in rokavic, najmodernejših modrccev ter vseh potrebščin

za šivilje.

Higijenično „Tetra“ perilo.

Naročila po pošti se točno izvrše.

Glače-rokavice najboljše kakovosti za dame in gospode po K 2.10.

MODNI SALON
JOS. ŠETINC

LJUBLJANA

KONGRESNI TRG ŠT. 6.

SUKNA,

loden in modno blago

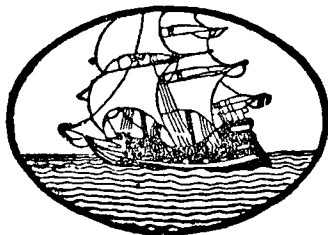
za gospode in dame razpošilja

KAREL KOCIAN, tvornica sukna
v Humpolcu.

Vzorci franko. Tvorniške cene.

Julius Meinl, Dunaj

Filialka:
Ljubljana,
Šelenburgova
ulica št. 7.

Strokovno sestavljene zmesi kave in čaja.

:: Kakao. ::

:: Čokolada. ::

: ZALOGA : **TONI JAGER** : ZALOGA :
FINIH ROČNIH
: DEL : LJUBLJANA, Židovska ulica 5. : DEL :

Naročajte, ponu-
dite, zahtevajte
:: in pijte le ::

Tolstovršsko slatino

ki je najboljša na-
mizna in zdravilna
voda in se naroča

v Tolstem vrhu, pošta Guštanj, žel. postaja Spodnji Dravograd,
Koroško.

SUKNA

in modno blago za gospode in
gospo priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovský in sin
v Humpolcu na Češkem.

ZEFIRE

Vzorci na zahtevo franco. Zelo zmerne
cene. — Na željo damo tukaj izgotoviti
obleke za gospode.

Trgovina cvetic
Šelenburgova ulica 3.

::: Vrtnarija :::
Cesta na Rožnik 27.

I. Wider, Ljubljana

umetni in trgovski vrtnar.

Točna postrežba
in
takojšnja izvršba
vsakovrstnega
vezanja cvetic.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

===== v Ljubljani, v lastni hiši, v Prešernovi ulici 3. =====

Prometa koncem leta 1911 614·5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42 milijonov K. Rezervni zaklad nad 1,300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik.

Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov.

Obreduje brez odbitka po

 $4 \frac{1}{4} \frac{0}{0}$

Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina
ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj $\frac{1}{2}$ % amortizacije.

Za varčevanje ima vpeljane **DOMAČE HRANILNIKE**.

————— Posoja tudi na menice in vrednostne papirje. —————

ŽENSKA VOLILNA PRAVICA V EVROPI.

I.

V času, ko stoje vse vlade pod vtiskom neizogibnega ženskega gibanja, ki sega v svojih prvih začetkih v viharne dneve francoske revolucije, ko morajo vlade druga za drugo priznati upravičenost zahtev krivično zapostavljene polovice človeštva, so se dvignile tudi avstrijske žene, seveda, kakor je to že navada pri nas, med zadnjimi. Dani so sicer vsi pogoji za krepek razvoj ženskega vprašanja tudi v Avstriji in vendar razen par poedinih poskusov doslej avstrijsko ženstvo še ni nastopilo skupno in ni izreklo svojih upravičenih zahtev po enakopravnosti z moškimi. Zgodilo se je to prvič v nedeljo 17. marca na Dunaju, toda tudi to pot ni imela ta manifestacija onega značaja, ki bi ga morala imeti, to pa zato ne, ker to ni bil nastop vsega avstrijskega ženstva, tedaj ne manifestacija vsega onega državljanstva, ki v toliki meri nosi bremena, ki jih nalaga država vsem svojim podanikom. Naše — žensko — državljanstvo — je prava ironija za vse človeštvo in diši popolnoma po onih srednjeveških nazorih, ko ženska ni imela nobene druge pravice, kakor molčati k vsaki krivici, ki se ji je godila. Naše državljanske pravice dosegajo svoj višek, če nam kaka stranka, — seveda samo če nas potrebuje, — pokliče na pomoč, da ji pomagamo s svojim glasovi pri občinskih volitvah. Da bi nam pa priznali pravico soodločati tudi v drugih javnih zastopih, zlasti v deželnem in v državnem zboru, o tem niti sanjati ne bi smele v današnjih časih in v naši širni domovini. Tu in tam se ojunaci sicer ta ali ona stranka ter „v principu“ prizna našo enakopravnost, toda ta princip za nas nima veljave, dokler zahteva zakonik kot zastopnike ljudstva vedno le „državljan“ in prezira dosledno nas, ker nismo „moški državljan“. Pojem državljan, izvzemši one zakonite določbe, ki omejujejo izvrševanje državljanstva aktivno ali pasivno, pa je tako nedoločen, da lahko pod njim subsumiramo tudi državljanke. Ne glede na to pa je krivica, ki ji ni mogoče najti zlepa primere, da nas vedno in vedno potiskajo v ozadje življenja ravno oni, ki priznavajo v zgodovinskih in kulturnih spisih tako pogosto globoko razumevanje ženstva za kulturna in socialna vprašanja. Ravno v tem vidim neodkritosrčnost, ki hoče nekako s frazami zakriti oni odpor, porojen iz predsodkov in zavisti, proti temu, da bi vstopile

ženske kod enakovredne članice v človeško družbo. Enake dolžnosti naj bi imele za posledico tudi enake pravice. Me nosimo ravno tako kakor moški direktne in indirektne davke in teh ne nosi morda posestnica, uradnica in delavka, marveč brez izjeme vsaka ženska, tudi mati, ki se ne more posvetiti kakemu poklicu. Odrekajo nam pravico do polnega državljanstva, češ da ne nosimo krvnega davka. Vojna je krivica in naj ima za temelj dozdevno še tako pravične razloge. Pa ne glede na to, doslej niti poskusili niso, ali je ženska sposobna stopiti tudi na bojno polje. Doživeli bi morda veliko presenetenje, če bi zahtevali od „slabotne ženske“, da naj varuje svoj dom pred sovražnikom in morda bi spoznali, da ima v sili tudi ženska oni toli hvalisani junaški pogum. Če je pa potrebno že ono protičloveško klanje tisočev in tisočev in če mislijo merodajni krogi, da bi bila zmaga orožja ogrožena, če je ima v roki ženska, je v vojnem času toliko drugega opravila, ki ga izvršujejo lahko ženske in ki že sedaj obremenjujejo ženstvo, ker se priglša v teh dnevih prostovoljno. Takrat njih pomoči ne zavračajo, uporabljajo jih za vojne namene, kakor hitro pa je vojna končana, pa se nobeden ne spomni več te pomoči.

Če ima tedaj vsak človek prirojene pravice, ki jih spoznavamo z razumom in če je tudi ženska človek, če nosi iste dolžnosti v skupini, ki jo imenujemo državo, naj ima tudi iste pravice in to zlasti tudi iz tega razloga, ker se je ženska izkazala v premnogih poklicih kot enakovredno z moškimi.

Ta klic se je razlegal pretekle dni skoro po vsej Evropi in našel odmev tudi v Avstriji, na cesarskem Dunaju, dasiravno ne kot klic celokupnega avstrijskega ženstva, ker se shoda za žensko volilno pravico niso udeležile Čehinje. Velika škoda je sicer to dejstvo za skupno stvar, toda razumljiv je tudi sklep čeških žen, da niso hotele priti na Dunaj. Neštetokrat jih niso pustili na takih shodih, kjer bi morala vladati enakopravnost vseh narodnosti, govoriti v češkem jeziku, celo na ulici niso bili varni, če so se med seboj pogovarjali v svojem maternem jeziku. Češki narod si je priboril priznanje vseh drugih narodov na polju vede in umetnosti in igra na mednarodnih kongresih samostojno vlogo, zato mu ni treba udeleževati se lokalnih shodov. Češki narod in njegove težnje sicer pod tem ne trpe, pač pa trpe vsled takega separatizma skupni interesi. Zato je treba z obžalovanjem konstatirati, da se zastopnice češkega ženstva niso udeležile avstrijskega shoda za žensko volilno pravico, ki se je vršil 17. marca na Dunaju.

Shoda za žensko volilno pravico na Dunaju so se udeležile ženske organizacije skoro vseh avstrijskih narodov. Tako se je udeležila shoda v imenu komiteja v Brnu ga. Eleonóra Sinaibergova, nadalje so bile navzoče odposlanice ženskih društev v Gorlicah in Jaszlu, v imenu poljskega komiteja za žensko volilno pravico v Krakovu se je udeležila shoda ga. Bujwidova, v imenu socialnega ženskega društva v Krakovu ga. Jablonska. Iz Lvova je poslal komite za žensko volilno pravico na Dunaj go. Gerzabekovo, socialnopolitično poljsko društvo pa go. Dulembianko. Zastopan je bil tudi komite za žensko volilno pravico v Novem Sączu in Opavi, kateri zadnji je bil zastopan po ge. Varniczekovi ter dunajski komite, zastopan od ge. Minor.

Na ta prvi avstrijski shod za žensko volilno pravico pa so odposlale tudi slovenske dežele svoje zastopnice in je prevzelo skrb za to prireditvev „Slošno slovensko žensko društvo“, ki je poslalo na Dunaj iz Ljubljane dv. svetnika soprogo go. Ferjančičevo, iz Trsta pa go. dr. Gregorinovo, soprogo drž. poslanca.

Odposlanke so imele 17. marca dopoldne zaupno konferenco v restavraciji „Riedhof“ ter so se posvetovale o obliki volilne pravice, ki jo hočejo v principu zahtevati za občino, deželni in državni zbor. Konferenca je soglasno sklenila zahtevati za ženstvo splošno, enako in direktno aktivno in pasivno volilno pravico za vse zastope. Ta zahteva pa ne omejuje pravice raznih skupin, da zahtevajo v svojih deželah ono volilno pravico za občino ali deželni zbor, ki se zdi organizacijam v dotičnih deželah umestna. Organizacije avstrijskih žena naj bodo neodvisne od vseh političnih strank in napredne, vendar pa naj bo dovoljeno tem organizacijam podpirati od slučaja do slučaja kako stranko. Provizorični odbor naj izdela temelje prihodnje vseavstrijske ženske organizacije.

Zvečer se je vršilo v slavnostni dvorani zadruga pekov javno zborovanje, ki je je posetilo več sto zastopnic raznih ženskih društev. Predsedovala je zborovanju ga. Herzfelder z Dunaja, ki je naglašala, da se je zgodilo prvič v Avstriji, da so se zbrale ženske raznih narodnosti in raznega strankarskega prepričanja k skupnemu delu. V principijalnih uprašanjih ni razlike, zahteva po ženski volilni pravici je vodilna misel vsega ženskega gibanja.

V enakem smislu so govorile nato še ge. Bujwidova, Ferjančičeva, Dulembianka, Gerzabekova, Sinaibergova, Warniczekova, Schwarzova in Urbanova. Končno je bila soglasno sprejeta sledeča resolucija:

„Odposlanice komiteja za žensko volilno pravico raznih avstrijskih dežela in narodnosti, zbrane na skupnem zborovanju na Dunaju, protestirajo proti nadaljni izključitvi žensk od političnega, zakonodajnega in administrativnega delovanja države. Ob enem z odstranitvijo besede „Frauensperson“ iz § 30. društvenega in zborovalnega zakona zahtevajo splošno aktivno in pasivno volilno pravico za parlament za vse ženske, ker smejo in morajo imeti kot sodržavljanke neposreden vpliv na vlado, usodo in gospodarstvo države.

Me delamo na vseh poljih in v vseh poklicih, v tovarni, v šoli, na polju in doma, zato zahtevamo tudi vse politične pravice, da reguliramo pogoje tega dela in izboljšamo pogoje svojega življenja in življenja celokupnosti. Nositi moramo bremena, ki nam jih nalaga vlada, zato hočemo imeti tudi pravice. Zato pozivljamo visoko vlado, da predloži v kratkem parlamentu tozadevni predlog ter upamo, da nas ne bodo še nadalje prikrajševali za naše državljanske pravice“.

Deputacija, ki je bila izvoljena od zbora in katere sta se udeležili ge. Ferjančičeva in dr. Gregorinova, je bila popoldne pri nekaterih poslancih, med drugimi pri dr. Gregorinu, ki so vsi obljubili, da hočejo izročiti naše zahteve v obliki primernih peticij državnemu zboru ter spremili končno deputacijo tudi k ministrskemu predsedniku Stürgkhu.

Ljubeznivost je čednost vseh diplomatov, tudi Stürgkh je bil ljubezniv v svojih besedah, toda te besede imajo, če jih kritično pogledamo, dvojno lice. Zaveda se važnosti ženskega vprašanja. To je priznanje, ki je je izreklo že nešteto ministrstev. Priznal je, da odgovarjajo zahteve ženstva duhu časa in da tudi v Avstriji počasi padajo reakcionarni pomisleki in predsodki proti javnemu delovanju ženstva. To ni nikakršno dragoceno priznanje, kakor hočejo to nekateri listi razbliniti, to je edino pripoznanje zgodovinske resnice, ki je dokazana po dogodkih povodom zadnje državnozborske volitve in nikakor ne odgovarja splošnim našim zahtevam, opozarjal je, da se bodo v kratkem odpravile vsaj najneznosnejše krivice s tem, da se pripozna v društvenem življenju enakopravnost. Na drugi strani pa si je svest velikih težkoč in globoko segajočih posledic, ki bi jih rodila uredba ženske volilne pravice.

Da ta Stürgkhov govor ni napravil pravega vtiska, je jasno.

FRAN MILČINSKI

DEŽELNOSODNI SVETNIK :

O NEKATERIH GOSPOSKIH GREHIH ZOPER KAZENSKI ZAKON.

(Konec.)

In da ne pozabim, tudi po oblačilih se ločijo ljudje, ali so poceni ali draga, bolj ali manj okusna, snažna, pametna in porabna ali ne in ali so klobuki zelo veliki in zelo čudni ali še bolj kakor zelo.

Vsak razloček pa spodbuja k primerjanju, iz primerjanja pa se sodi ocenjevanje združeno z vprašanjem: katerim iz med različnih človeških lastnosti gre prednost pred drugimi, po katerih se ravna vrečja ali manjša vrednost in veljavnost človeška? Nazori o tem so kaj mnogovrstni.

Za odlično merilo človeške vrednosti se vobče šteje obleka. Tudi oni, ki javno ne priznavajo tega merila, ga radi uporabljajo. Zakaj? Zato, ker je sodba po obleki najlažja in najhitrejša. Kako je človek oblečen, se vidi na prvi pogled, kaka sta mu pa razum in značaj, pove šele daljše opazovanje in napornejši preudarek. Sicer pa obleka dostikrat res razodeva to ali drugo lastnost svojega lastnika, nemarnost, nesnažnost, bahavost, plitvost, neokusnost, potratnost, slaboumnost ali pa tudi nasprotno dobre lastnosti. Ali vse take in enake lastnosti obleka le razodeva, ne ustvarja jih pa ne. Stvar torej ni taka, da bi obleka izpreminjala človeka in njegovo resnično vrednost, da bi torej recimo ženski, ki se hoče povspeti do višje stopnje človeške veljave, ne bilo bi treba ne plemenitejšega srca, ne boljše izobrazbe, le ruto na glavi bi zamenjala s klobukom in zaželjeno povišanje bi bilo gotovo. Bilo je pa včasih pri nas res tako, da se je žensko vprašanje reševalo zgolj na podlagi klobuka; bil je ta najbolj priprost in gotovo tudi najcenejši način rešitve.

Ti lepi, dobri časi so pa minuli. Mnogoštevilna višji izobrazbi deklic služeča učilišča in dan na dan se množeci kurzi, razna ženska društva, živahna udeležba ženstva pri raznih predavanjih, vse to priča, kaka važnost se zdaj preko zunanjega lišpa pripisuje temeljiti ženski izobrazbi.

V obleki torej ne tiči vrednost človeka. Ali pa je morebiti učenost ona lastnost, ki daje človeku veljavo.

Učenost sama zase gotovo ne. Učenost je le pripomoček, učenost je treba uporabljati in sicer prav uporabljati, drugače nima druge vrednosti, nego naučni slovník, zaklenjen v omari.

So ljudje, ki mnogo vedo, pa nič ne znajo. Ali vzemimo osebo, ki pozna vse zvezde na nebu in ve njih pota in postave, pozna gore v Aziji in pozna otoke v Tihem oceanu, ve naštetih vse kralje in druge nadloge starega Egipta in je svoj nosek vtaknila celo v filozofe starih in novih časov, pa vendar navzlic tej učenosti misli, da se vesoljni svet suče okoli njene lastne osebe in da ni bilo pred njo in da ne bo za njo ničesar, kar bi bilo vredno besede. Te se učenost ni globoko prijela in ji služi zgolj v konverzijske namene, v dvig zgovornosti.

Vzemimo damo, ki je z odličnim uspehom dovršila knjigovodski ali trgovski kurz, pa vendar ne zna izračunati, kako bo brez dolga izhajala z nepričlim denarjem, izročeni ji za gospodinjstvo.

Učenost samaobsebi nima in ne da veljave, ako ostane zgolj učni predmet za šolo in za spričevala in brez koristi za življenje.

Učenost je sila, ki je mrtva, ako se ne uporablja. Vsaka sila pa se lahko obrača ali v prid ali v kvar.

Nevarno, pogubno orodje je veda v rokah zločinca. Koliko gorja lahko provzroči kemik, kateri se poslužuje svoje znanosti za mešanje zavratnih strupov, sestavo uničujočih bomb, ali pisatelj, ki zlorablja svoj dar za zdražbo in pohujšanje. Čim bolj bo učen in sposoben, tem bolj bo nevaren.

Tako pridemo do konca, da učenost in sposobnost ne veljata, ako ju človek ne obrača prav, to je v korist človeški družbi.

Po čem torej cenimo vrednost in veljavo človeka? Ne po obleki, ne po lepoti lic in stasa, ne po moči mišic, ne po obsežnosti spomina, pa tudi ne po stranki, kateri pripada, niti po listu, katerega čita, ampak po tem, ali in koliko koristi človeški družbi. Nele torej, da ne sme biti škodljiv vkupnosti ali ji v breme, tudi v pomoč naj ji bo; to je naloga človeka, ki hoče kaj veljati na svetu. V to svrhu pa je človeku poleg sposobnosti in volje treba še nečesa: značaja. Značaj nam daje izobrazbo.

Bolj in bolj mnogolične in komplicirane oblike današnjega življenja zahtevajo tudi več in več izobrazbe. Ali prezreti ne smemo, da ni le razum, ki mu je treba izobrazbe, ampak da ni nič manj važna tudi izobrazba značaja, ki je takisto plod vzgajalnega dela in ne prihaja morebiti sam iz sebe. Razum in značaj morata biti

harmonično razvita in izobražena, le od takega človeka se more pričakovati, da bo resnično koristen človeški družbi.

Toda tega si nismo vedno svesti. Zunanji strani izobrazbe več važnosti pripisujemo, kakor izobrazbi značaja. In odtod prihaja, da tudi dostojno oblečeni in izobraženo govoreči ljudje iz takozvane boljše družbe včasih prezirajo poštenost. Prezirajo jo ne iz hudobije, ampak iz površnosti in malomarnosti, ker jim nedostaja izobrazbe značaja in prezirajo jo celo v taki meri, da greše zoper kazenski zakon in se v eno vrsto stavljajo z goljufi in tatovi in niti ne slutijo v kako nevarnost spravljajo sebe in svojce. Brez značaja je vsa še tako blesteča izobrazba le polovičarska.

V tem pogledu je posebnega pomisleka vredno sledeče. Po svojem poklicu se dosti bavim z zanemarjeno in zanikarno mladino in zapazil sem, da je deček, ki krade, ponavadi tudi v drugih pogledih malopriden: slabo se uči, slabo se vede. Izkratka: ves je zanikaren od pete do glave in tudi njegovo šolsko naznanilo jasno kaže, kakšen cvet da je. Pri deklicah pa je stvar drugačna. Deklica je lahko tatinska kakor sraka, doma krade, pri sosedih, v prodajalnah, šolsko naznanilo pa ji kaže v nravnosti 1 in v pridnosti 1. Ta presenetljiva prikazen najčistejše razodeva neharmoničnost izobrazbe: učenje in vedenje je izborno, značaj pa črviv. Ista neskladnost med zunanjo izobrazbo in značajem se kaže potem tudi v starejših letih in nam pojasnuje marsikake grehe, ki se dogajajo v uglednejših krogih zoper poštenje in celo zoper kazenski zakon. — Ali je temu razločku med dečki in deklicami kriva različna narava ali različna vzgoja ali — kar je najverjetnejše — oboje vkupe, je navsezadnje postranskega pomena spričo dejstva, da se s preudarno in vztrajno vzgojo da preustrojiti celo narava. Poglavitna stvar je, da se zavedamo nedostatka, ki tiči v neskladnosti med zunanjo izobrazbenostjo in med značajem, in mu prihajamo v okom. To pa je naloga vzgoje v šoli in zunaj šole.

Vzgoja v šoli! Včasih je imela šola zgolj nalogo poučevanja v spretnostih in vedah, vzgoja srca in značaja je bila prepuščena domu. Razmere so se pa izpremenile. V krutem boju za kruh mnogim staršem nedostaja časa za vzgojo otrok, na drugi strani pa bolj in bolj prodira spoznanje, da spretnost in učenost nista vse in da utegne izobrazba srca in značaja za človeško družbo celo važnejša biti od izobrazbe razuma. Tako se delokrog šole bolj in bolj širi tudi na to stran. Godi se pa to polagoma, zelo počasi in ne brez ovir. Še se pretežna važnost polaga na pouk ne na vzgojo.

Še vpoštevajo šolski nadzorniki — in ti so, ki določajo smer šolskemu delu — le učne uspehe in dvomim, da imajo v svojih poročilih tudi kako rubriko za vzgojne uspehe zastran srca in značaja. Toda kar ni, upajmo da še bo.

Kako pa naj šola vzgaja značaje? Ali se naj poleg obilice drugih predmetov, poleg veronauka, zgodovine, francoščine, klavirja itd. uvede še nov predmet: značaj, vsak teden dve uri s šolskimi in domačimi nalogami in s klasifikacijo. Tako si te svari ne predočujem. Dve uri na teden je premalo; v značaju se je treba uriti vsak dan in v dnevu vsako uro. Ne toliko z besedami, z izpraševanjem in odgovarjanjem, nego z dejanji. Abstraktne pridige ne zaležejo dosti kakor z golo teorijo ni še nikdo postal atlet. Pač pa se na žive dogodke se naslanjajoče in dosledno še ponavljajoče opozoritve začrtajo v spomin in preidejo v navado in navada je železna srajca, v dobrem zmislu ne manj nego v slabem. Torej pouk bodi združen z vajo in podprt z dobrim zgledom vzgojitelja. Za tak poduk pa bo nudila vsaka ura dovolj prilike.

Učiti je treba mladino pravičnosti. Zato ji je treba deliti pravičnost. Otrok je bolj občutljiv za krivico nego odrasel človek. Pravičnost pa kaže vzgojitelj na eni strani z doslednjo nepristranostjo, enako naklonjenostjo nasproti vsem, na drugi strani pa s strogo natančnostjo, ki ne prezre nobene pregrehe. Vzgojitelj lahko odpusti pregreho in prav je, če je prizanesljiv, toda prezreti je ne sme iz površnosti. Mladina močno zameri vzgojitelju, če se da goljufati. Pravica je hči resnice. Navajati je treba mladino k odkritosrčnosti, k zaničevanju hinavstva in zvijač. Koliko je za to prilike v šoli! Odkritosrčnost je treba čislati in jo pohvaliti, kjer se pokaže, in odkritosrčnosti na ljubo kaže tudi odpustiti marsikak greh. Tajiti pa ne kaže le resničnost v govorjenju, ampak tudi resničnost v dejanjih in zlasti v načinu življenja. Vcepiti se mora mladini zaničevanje lažnjivega bleska in potrate nad gmotne razmere, ki toliko in toliko ljudi spravlja v nesrečo. Sramotna ni revščina, sramotni pa so umazani dolgovi.

Učiti je treba nadalje mladino človekoljubja. Tudi za to lastnost dajaj vzgojitelj prvi zgled. Poleg vse pravičnosti in strogosti naj gojenec vedno čuti učiteljevo naklonjenost in njegove dobre namene. Vaja v človekoljubju se pričinja pri ljubezni do svojcev. Da se gospodične ne bodo sramovale svojih poštenih mater z ruto na glavi in se jim izogibale na cesti in da bodo imele skrb in brigo za svoje mlajše brate in sestre! Pospešuj se tudi dobro tovarništvo med

gojenci brez preziranja, brez zavisti, pripravljeno k pomoči v dopustnih stvareh. Navajaj se mladina k delom usmiljenja! Praktično sodelovanje v otroških varovalnicah naj bi se vsekako negovalo v gospodinjstvih in drugih nadaljevalnih tečajih: briga in odgovornost za mlajše vrhutega opozarja na lastne napake in vzbuja čut za družabno delo.

Iz pravičnosti in človekoljubja se rodi poštenost. Ne zadošča pa spoznanje tega, kar je prav, niti volja, prav živeti in delovati, treba je še moči, ki izvršuje voljo. Moč volje rase s krepitvijo telesa. Tako je telovadba važno sredstvo za vzgojo značaja. Takisto je navajanje k vztrajnosti in točnosti izborna sredstvo za krepitev volje. Vcepiti je gojencem spoštovanje dela, ponos na delo lastnih rok, tudi če je preprosto, stremljenje po neodvisnosti od tuje pomoči. Vzbuditi pa je v njih tudi požrtvovalnost in pogumno prenašanje neprilik, bolečin in pomanjkanja.

Za vse take in enake vaje v značajnosti nudi šola polno prilik.

Ne manj ko šola, rajši več, bi moral za vzgojo značaja storiti dom. Tudi doma treba pouka, vaje in predvsem dobrega zgleda. Vzgoja dandanes ni igrača. Starši, ki sami nimajo vzgoje, je ne morejo dajati. In dom, kjer ne vlada pravičnost, resničnost in ljubezen, bo težko vzgojil poštene otroke.

Rekli smo, da se vrednost in veljava človeka ceni po tem, ali in v kaki meri je koristen človeški družbi. In baš starši, ki v tistem zavičaju družine dobro in pošteno vzgoje in vzrede vrsto otrok, prinašajo neizmerno korist človeški družbi in zato jim gre večja vrednost in veljava nego marsikomu, čigar ime se dan na dan šopiri po listih. Ni jim treba hrepeneti po drugi slavi. Obžalovati pa je starše onih otrok pa tudi one otroke, katerih vzgojo mora slednjič vzeti v roke kazenski sodnik.

ROMANCA.

Roža je rdeča v solncu žarela
 pa je dišav opojnih gorela.
 Dišave morile so,
 palile cvetje,
 dišave gojile so,
 užigale vnetje . . .
 Metulji vsi modri nad njo se gugali,
 pri roži rdeči poredni vas'vali:
 „Vzemite dišave mi,
 tak so vse žgoče!
 Vzemite le delček si,
 tak mi je vroče . . . “
 „Ej — cvetje ugaja nam, cvetje dišeče,
 dišav pa ne vzemamo, one so moréče.“
 In roža je čakala,
 za metulji je plakala . . .

Roža rdeča je v solncu žarela,
 pa je dišav opojnih gorela.
 Svileni žarki
 nad njo so vstajali,
 zlati vsi žarki
 so vso jo obdajali.
 „Iz mene dehti,
 me žge in mori!
 Vzemite dišave mi,
 vzemite le delček si!“
 „Ej, roža rdeča ti, lepa si, lepa —
 pa dišav mi ne maramo, to v ogenj uklepa —“
 In roža je čakala
 po žarkih je plakala — — —
 In roža rdeča v megle je vplela,
 roža rdeča — dišav je — zvenela —.

SIORA THERAPIA.

(Konec.)

„Pa kje jo hočeš prenočiti,“ vpraša mati.

„Pravi,“ da naj jo pustimo v šolo; tako smo nazivali poprej omenjeno sobano, ker je bil nekoč tam otroški vrtec.

Zmenili sva se nato z materjo, da ji je vendar treba kaj postlati in sklenili, da ji staro tkanino napolnim z algo (morsko travo), tudi dve stari rjuhi, namenjeni za razstriženje, bi se še dobili, pogrnila naj bi jo pa s plahto za likanje.

Vsa srečna poletim v kuhinjo; vedela sem, da beračico osrečim s svojim poročilom.

„Mama mi je že nekaj naročila, da boste shranjeni za nocoj.“

„O, naj Vam rosijo nebesa vse svoje milosti,“ je rekla, prijemši me za roko.

Prižgala sem svečo in šla odklepat „šolo“. Privlekla sem iz nje tkanino in sedem napolnjenih blazinic, ki smo jih razparali in z algo napolnili slamnico. Tiste blazinice so nam na neki veselici služile za posteljice sedmerih pritlikavcev.

Ne dolgo kasneje je stopala za mano uboga beračica na pripravljeno ji ležišče. Pustila sem v sobi leščerbo, ki naj bi gorela vso noč. Ko sem primaknila nizkemu ležišču še stol s kozarcem vode, sem ji prinesla še nekaj perila, da se preobleče, predno leže spat. Par trenutkov sem jo pustila samo, nato pa se zopet vrnila ne le, da ji voščim „lahko noč,“ nego tudi, da ji podarim ponošeno materino obleko za jutri. Odhajala sem naposled iz izbe, ob izhodu pa se še enkrat ozrla po vsem mračno razsvetljenem prostoru, ki se mi je zdel nocoj še večji, ozrla sem se po tisti nedolžni revii na tleh, ki ji ni bilo videti niti nosu izpod najraznovrstnejšega pokrivala, pri sebi sem pa mislila: In to naj bi bila kneginja? . . .

* * *

Že dolgo sem počivala pod mehko pernico, toda ne spanec, ne čtivo mi nista hotela zatisniti oči. Nisem si nikakor mogla iztrebiti iz spomina uboge žimničarke ali kakor jo nazivlje ves kraj, siore Therapie. Vendar mi ni bil v mislih nocojšnji dogodljaj, pač pa razgovor, ki sem ga imela ž njo o priliki, ko nam je preteklo poletje prenavljala žimnice. Vsekdar, ko sem se oprostila kakega

opravilca, sem pohitevala k nji ter se ž njo razgovarjala, kajti cenila sem tolikoveč njeno inteligentnost, baš ker je bila preprosta ženska. In spomnila sem se tudi, kako je bila nekega dne otožna, kako sem jaz — zapazivša njene solze — hotela molče oditi — in kako me je ona zadržala.

„Zakaj jokate, zakaj ste tako žalostni?“

„Oh, gospodična moja, plakam za marsičem, ali čemu bi vam pravila.“

„O, le olajšate si dušo, ako vam utegne biti bolje.“

„Nikar, saj obžalujem, da ste videli moje solze. Vendar, zastoj! Imam pač take dni . . . So hipi, ko prenašam svoje življenje le težkoma in bi se najrajša potopila v morju, da bi ne trpela in životarila dalje na svetu.“

„Eh, ne mislite na neprijetnosti! Vsak človek jih ima“, — sem ji govorila v tolažbo. In da bi jo odvrnila od kdovekakih nemilih misli, sem ji pripomnila: „Čujte, že tolikokrat sem Vas hotela prašati. Odkod ste? Iz Trsta gotovo ne, ker imate drugačno izreko!“

„Iz Korinta sem; prava Grkinja sem!“

„Grkinja? Vi znate grški?“

„Grški jezik je moja materinščina! Govorim pa tudi turški in francoski!“

„Je-li mogoče? Ej, oprostite. Vi ste morda bili v mladosti bržkone služabnica v kaki taki družini in ste se navadili vseh teh jezikov kar igraje, ne?“

„Jaz služabnica? Jaz? Ne, ne! Vi se motite. Tujih jezikov so me naučili posebni vzgojitelji. Ne, ne, jaz nisem bila služabnica v svoji mladosti, ampak, ampak — kneginja!“

In zaihtela je z otroškim jokom pa si zakopala obraz v žimnici. Hotela sem jo tolažiti ali nobene besede ni prišlo iz mojih ust. „Revica,“ sem si mislila tihoma, „ima pač momente, ko jo muči fiksna ideja“ in odšla sem neopaženo iz njene delavnice, da bi ji preje minila bolešt.

Tega prizora sem se domislila tisto noč, ko sem popolnem brez spanca bulila z očmi semintja po svoji spalnici, ne da bi videla posamične predmete, ki sem jih med premišljanjem motrila. Moje možgane le razvnela edina misel: Pa če je morda vendarle res knežje rodovine, kako, oj kako je prišla vendar na beraško palico.

* * *

Bilo je lepega spomladanskega jutra, ko sem stala na prizidku ter zalivala jedva poganjajoče rastline, ki so obefale krasiti celo sezono naš balkon na vseh treh straneh. Med tistim opravičcem me opozori nenavaden šum, da dvignem oči in pogledam preko trikotnega tržiča, ki se razprostira pred mojim pragom.

Preprost mrtvaški voz se je pomikal mimo hiše na mestno pokopališče. Cesto, ki vodi iz mesta naravnost na pokopališče, so takrat razširjevali in tako so prepeljavali mestne mrličke skozi naš kraj. Za mrtvaškim vozom, ki ni kazal nič okusa, je korakal le bolniški uslužbenec in neka žena iz našega kraja, ki je bila bolniška postrežnica. Drugega spremstva siromašni pokojnik ni imel in niti vaška otročad, ki je povsod tako rada prva, se ni dolgo brigala za bedni izprevod. A to vse, ker ni bilo ne pogrebca, ne vencev ne godbe.

Ko se je znana mi bolniška postrežnica vračala, jo vprašam, kdo je neki umrl.

„Kaj ste poznali sioro Therapio?“

„Kaj ona — da je umrla?“

„Prav ona! Reva! Nikogar ni imela blizu, ko je umirala, nikogar za pogrebom; zato sem jo ubožico spremila vsaj jaz!“

Minuto kasneje sem bila spodaj pri materi.

„Ali čujete, mati? V tistem siromašnem mrtvaškem vozu, ki je preje vozil mimo, je počivala siora Therapia!“

„E, srečna ona! Kaj bi dalje na svetu, ko ni imela nikogar svojih.“

„Revica! Ali se spominjate, mati, kaj nam je pripovedovala tisto jutro, ko je odhajala od nas, češ da je še pred dvajsetimi leti živela kraljevsko. Ona da je iz stare knežje rodovine Dionysos; njen soprog da je bil bogat turški poslanik v Carigradu. Njene bede pa da je vzrok neki Lloydov kapitan, s katerim je pobegnila iz Turčije, kakor hitro si je nabavila potni list in veliko vsoto denarja.“

„Domislim se, da! Saj je rekla tudi, da ko ji je zapravil ljubimec denar, jo je pustil v Brindisi, ne?“

„Da tudi to je že povedala!“

„Hm, kaj misliš, da je to vse res? Blaznela je včasih same domišljije ali pa je vse to pripovedovala ljudem, da bi se jim smilila. Dandanes so tudi berači prekanjeni!“

„Končno lahko vržete v smetišče tisto njeno raztrgano obleko, ki jo je pustila zadnjikrat pri nas, kaj ne, mati?“

„Kaj, še je tisto v hiši?“

„Seveda! Kaj ni prosila, naj ji shranimo, dokler se ne povrne? No, sedaj smo lahko gotovi, da ne pride več ponjo.“

„Moram še enkrat razvezati, da vidim, kaj je vse zavila skupaj,“ je opomnila mati.

„Nič drugega ne bo, kot poletno krilo in luknjast jopič,“ pravim jaz.

„Še nekaj je, še nekaj! Glej, kaj je bilo v žepu!“

„O, dajte sem, da vidim, kaj je v tistem omotu.“

In dočim je maži spravljala skupaj revne cape, sem jaz viknila presenečena: „Ali veste, mama, da je bila res kneginja?“

„Beži, no!“

„E, čujte! Črno na belem stoji tudi v potnem listu. In tudi krstni list je priložen.“

„V kakšnem jeziku pa je pisano?“

„Krstni list je pisan grški, in razen imena ne razumem drugega, toda potni list je francoski in se ujema s krstnimi podatki. Le poslušajte! „Therapia, kneginja Dionysos roj. v Korintu 1854. Grške narodnosti; visokega krepkega stasa, razmernih potez v obrazu, lepega malega nosu, velikih modrih oči in kodrastih črnih las.“

„Hm! Razen las se vse drugo ujema!“

„Od kdaj pa je tisti potni list?“

„Iz leta 1885. Napravljen pa je bil v Carigradu. To bo gotovo tisti, o katerem nam je pravila, da si ga je pod deklinškim imenom dala napraviti, predno je pobegnila z onim kapitanom.“

„Potemtakem so bile vse njene blodnje istinita resnica. O, ti nesrečnica, ti! Bridko pokoro je naredila za svojo nezvestobo. Te cape, ki niso niti za ciganko, da je nosila kneginja? Uh! Ali je bilo treba nji takega žalostnega konca? Jejš, jejš! Kaj napravi lakhomiselnost . . .“

* * *

Vslej, ko odprem vrata naše takozvane šole, vidim v duhu pred seboj ob slabi razsvetljava nizko ležišče, pripravljeno v naglici iz osehle morske trave. Na tistem bornem slamnjaku pa vidim prezeblo skrčeno truplo siore Therapie. In kakor tisto noč, ki jo je prebila pri nas, postojim in mislim sama zase: „In to naj bi bila kneginja, kneginja Dionysos? . . .“

ANTON DEBELJAK:

PREGLED GLAVNIH ZASTOPNIC FRANCOSKEGA SLOVSTVA.

(Konec.)

V najnovejši dobi se silno množijo falange poetes, dosti jih seveda ne bo nikdar prodrlo čez meje domovine. Poročila o aristokratskih five o' clockih in tam recitiranih pesmih polnijo novinske kronike. V ožjih krogih so notorične osebnosti à la komtesa d' Uzès; še bolj pa Zuylen de Nyvelt, po rodu baronka Rothschild — avtorica skrušena in ponižna pred večno tajno duš, tujih druga drugi; v njenih delih kar gomezijo biblične prisposdobe: prim. knjige „Nemogoča odkritost“, „Padanje listja“ idr. Poseben pojav so cele družine, kjer se fabricira leposlovje. Tako se godi pri Rostandu; sedemnajstletni Moric tekmuje z očetom v slavi, soproga Rozamunda je pa itak priznana v slovstvu: po besedi duhovitega časnikarja se v tej hiši vse rima, najbolje mož in žena. Od sledečih imen je gotovo nad devet desetih soproj že poznatih avtorjev. Iznenadilo nas torej ne bo, če poet Chantavoine v svojem članku o francoski liriki (glej Petit de Julleville: Histoire de la littérature . . .) svetuje damam, naj ne pisarijo tolikanj, marveč raje navdušujejo in tolažijo nesrečne jahalce Pegaza.

V tem nepopolnem sinoptičnem razpredelku naše dobe naj figurirajo od priletnejšega pokolenja hladna, energična parnasovka Gautierjeva hči Judita in nje imenjakinja Cladel, koje „Confessions d' une Amante“ se smejo primerjati z najboljšimi stranmi gospe Marni („Ena in druga“ 1909.), kraj Julijete Lamber poročene A d a m, ki je razen po novelistiki (Blanche de Coucy, l' Enfance) znana kot političarka. Njena posestrima v peresu Lesueur ji je dejala ob petdesetletnici: Aklamirati vas pomeni nekoliko klicati „Živela Francija!“ Igrala je znatno vlogo pri rusko-francoski alijanci. Za priznanje zaslug so krstili po njej neko ulico v Parizu.

S svojim soprogom Nervat pesni in piše eksotične povesti Marija Caussé; „Les Cantiques du Cantique“, „Združeni sni“, „Historie de Jeanine“ pričajo o nadarjenosti in odkritosrčnosti. Do zadnjega časa je sodelovala z možem Villars tudi Colette Willy. Ker pa jo je on kali pri kolaboraciji oškodoval, se je poleg drugih povodov za stalno ločila od njega kot pisateljica in kot žena. Nje

samostojne izborne „Zivalske pogovore“ je blagoslovil s predgovorom Francis Jammes, prosluli pevec preprostih, ponižnih, religiozних ubranosti. Najmarkantnejši njen spis se mi zdi pa „la Vagabonde“. Ta „potepenka“ je očitno njen življenjepis, čeprav je podtaknjen neki igralki. Obsežno delo se bere tako gladko in neprisiljeno, da mu je treba iskati para v ženski slovstveni produkciji. Ko je hotela akademija letos odlikovati najlepši beletristični umotvor iz prošlega leta, so eni pričakovali nagrade za Ch. Moriceov „Vstal je“ — rafinirano enostavno povest o prihodu modernega Krista med sedanjo generacijo — drugi za Willyno „Postopačko“, no, usoda nesmrtnih akademikov je naklonila ceno „Bolnikovemu romanu“, ki ga je po šestnajstletni bolezni napisal literat Louis de Robert.

Omeniti bi bilo dalje boljše zakonsko polovico humorista Gypa, potem Daudetovo in Lemaîtreovo gospo, ki je v današnjem času realističnih izpovedi ohranila delikatno čustvenost ter odkritosrčno umetnost analize in zgradnje (Najdenina, Cadet oui-oui). Semkaj sodi tudi Georgette Leblanc - Maeterlinck; njena „Izvolitev življenja“ predstavlja z gorko prepričevalnostjo dve ženski popolnoma dijametralnih značajev, iz docela tujih si družabnih plasti. Od svojega moža v umetniškem oziru čisto nedotaknjena je soproga paruasovca Menděsa, katerega prav prikladno nekje imenuje Vrchlický — proteja francoske književnosti. Ona se nagiba bolj na stran simbolistov in javlja v „Čarih“ globoko drhtavo emocijo. V opisovanju sodobne ženske zavesti, v slikanju starih mest, plesnjivih stanovališč, igre luči in sence, se odlikuje darovita Marcelle Tinayre, ki je začela svojo karijero z idilskim romanom „Pred ljubeznijo“, a ima svoj sloves največ iz „Hiše greha“. Pridružuje se ji baronica Ferval de Pierrebourg, ki je debutirala z „Najmočnejšim“, filozofski in psihološki zamišljeno knjigo. Drzovito „Življenje na gradu“ zasluži posebne pažnje. Od Lonysovega delicijoznega antičnega romana „Afrodita“ so oplojena dela gospe Bertheroy in de la Vaudère.

Nenavaden prikaz pa je Rachilde, s katero se je nameraval poročiti Marinetti. Gre ji čast, da se je prva drznila zavreči ono plaho, napol pritajeno žensko odkritost. Brez bojazni je pokazala vso ženskost s takšno prostodušnostjo, ki bi se bila smatrala poprej za nesramnost. Plodovita pisateljica je ustvarila kopo zanimivih romanov, zgolj simboličnih. Nekateri so jo okrivili perverzности misleč, da jim odkriva še neobjavljene nasladnosti, toda njeni osumljeni protagonisti utelešujejo pod videzem zamotanih spolnih dogodiljavev edinole konflikte idej. Primerjaj oba brata „Izven narave“ :

izraz spora med Sanjami in Življenjem, ali Elijanto Donalger iz „la Jongleuse“, to mulatko „brez starosti“, ki na tako nečuden način vabi naivnega medicince v past ter se igra s smrtjo kakor z žogo: simbol mnogolikih inkarnacij Domišljije.

Kar pomeni Rachilde za objektivni roman, to je komtesa de Noailles v moderni liriki. Potomka mogočne valaške hiše Bibesco - Brankovau je pokazala že kot desetletna punčka svojo bodočo izbiro: od dveh obiskovalcev — nekega princa regenta in provencalskega poeta Mistrala — je kar oboževala drugega, dočim je kraljeviča grdo zanemarjala. S prvo knjigo stihov „Nešteto src“ si je stekla odlikovanje akademije. De Noailles so nazvali muzo vrtov: ni je namreč stvarice po vrtovih in poljanah, ki ne bi bila vzbudila njene ljubezni in pozornosti, saj pravi nekje

. . . je serai pareille

à mon frère le pampre et ma soeur la groseille.

Zatorej ni čudno, če se je srečala na tem polju z motivi in inspiracijami dragimi Jammesu. Mestoma zadenete ob zvoke spominjajoče na Verlainea in Baudelairea, vendar ne tolikanj, da bi bilo v kvar njeni osebnosti, katero označuje mimozna vsprejemljivost, mehkobna ganjenost, dar ritma in osvajajočih podob. Njeno prozo je očitvidno nekoliko oplodil M. Barrès, psiholog in malo snobistični gojitelj svojega jaza, kakor nalašč za ženske, ki imajo nagnenje pripovedovati se, zakaj neosebna literatura jim je večidel zapečatenata s sedmimi pečati. Kdor je prebral roman „Nova nada“ in osobito „Gospodovanje“, se preveri o rečenem vplivu: čisto v aluri izpovedi evocira zadnje večjemu čitatelju življenje pisateljice ter razvoj Barrèsa romanciera in državnega poslanca. Zanimalo bi primerjati ta artistni tvor s Franceovo „Rdečo lilijo“. Najbolj pa ji hodi na hvalo, da se je otesla omlednega, šablonskega krščanstva, tako običajnega pri vseh književnih prednicah, in da je po odločnem vzgledu zarodila mnogo pristnih pogank. Klasična kultura je vzgojila v nji strasten sensualizem, kakor ga najdete le pri P. Lonysu; premagala je strah pred smrtjo in: uživaj dan! ji je geslo kakor Horacu. Obžalovati je samo, da je zbok pretiranega hvalisanja od strani snobov odvrnila od sebe zanimanje marsikaterega pravega častilca Muz.

Njena rojakinja Vacaresco je nabrala in predstavila na francoščino dosti rumunskih balad in popevk. Odlikovani „Rhapsode de la Dâmbovița“, obsegajoč pesmi Kobzarja in Preslice, je vzbujal po Nemčiji in Angliji imena Homer, Sofoklej, Osian. Ko se je

prevajalka nekoč pritožila Leconte de Lisleu, da se ji pripisuje nevarna čast avtorstva, jo je potolažil rekoč: „Pravi pesniki se ne bodo prevarili. Vi bi bila spak, več od ženija, ko bi bila avtorica sličnega zvezka“. Pred vsem vas zagrabijo nekateri ciganski motivi. Od izvornih del naj navedem poezije „Lesk in plamen“, kjer je več bleščanja nego pravega ognja, „Zorne pesmi“, „Vedro dušo“; feljtonistična knjiga „Kralji in kraljice“, ki sem jih poznala obiluje v interesantnih detajlih.

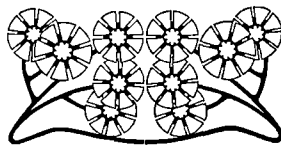
V temeljiti klasični omiki nalikuje grofici de Noailles gdč. Vivien, živahen talent, vendar ne tako razsipen na epitetih. „Prah in pepel“, „Venera slepcev“, „Evokacije“ poveljučujejo krasoto cvetk in žen, sapfično prijateljstvo, radosti ponosa in ljubosumnja. Po njenih stezah hodi gdč. Riversdale in spleta šopke istega navdiha, ali ne tako opojnega vonja. Lamartineova potomka de Saint-Point je sicer manj plodna liričarka, vzlic temu sijajen dokaz dedičnosti, semintja celo drzna v „Poemih morja in solnca“. Sredi orfejskega in afrodiziškega zbora pesnic ubira F. Faure-Goyan pod egido novokrščanskega pokreta svoje strune z večjo moškostjo in suhoparnostjo negoli z lirizmom. Po bajni lepoti sloveča gdč. Dortzal pa je utrdila sloves svojih pesmi „Proti neskončnosti“.

Vsak francoski ljubitelj zvočnih stihov pozna tistega: Ah, nikdar ne ozdravim od rojstne dežele! ki ga narekovala dolga odsotnost po potovanjih Luciji Delarue-Mardrus. Njene strašne, globoke besede v „Occidentu“ se bralca polastijo malone s fizično emocijo. „Ognjevitost sega v bizarnem jeziku na redko dosežene meje sna in instinitosti, plastični „Horizons“ izdajo v blagoglasnih strofah tajinstvene, sensualne vtise. Neobično globoko se nas dojmijo kitice v pesmi „Chant de la Passion“, kjer odkriva Magdalena nazor, da vse ženske kakor tudi ona sama ljubijo Krista s strastjo smislov. Delarne štejejo med poslednje dekadente in je prva današnja precizijoza. Ne da bi bila dozdej objavila posebno zbirko verzov, slovi kot tehtna poetesa Reguierova soproga, v literaturi Gérard d' Houville. Ta mlajša hčerka Herredijeva je podala več gracijoznih, neponarejeno ženskih romanov. (Sužnja, Doba ljubezni.) Na tem polju ji druguje objektivna, vrlo originalna gdč. Vernon. (F. Claire Maret). Brez para je „Hiésous“ Petra Nahora, za katerim se skriva Emilija Lerou. Najbolj trpko odkrit, najbolj ženski v modernih povestih je krik gospe de Jarzé v „Nepristopnem“. Med izobilnimi romancierami se spomnimo še ostre opazovalke Caruchet in ljubke d' Athez.

Edina eksotična pisateljica, ki vzbuja misel na Lotija, je gotovo Myriam Harry, omožena Perrault, iz Jeruzalema. Njeni spisi svedočijo o neobičajni plastični moči: „Beduini“, „Osvojitev Jeruzalema“ itd. Nekaj pozornosti se sme posvetiti v tej rubriki čudaški Eberhardt, ki je živela dolgo po Alžiriji v arabski noši, dokler ni neka katastrofa storila konec njenemu burnemu življenju.

Med liričarkami ne gre opustiti Henniqueove hčerke; v svoji ljubezni do bajeslovja je ustvarila čudne, vendar mikavne poeme spretnega ritma in neslutene gibkosti. Med zadnje publikacije spada „Veter na plani“ 1909. Izdaje Greghove gospe so redke, a nežne in slastne ter kažejo talentirano osebnost. Preprosta in subtilna Dauguet se priznava med *naturaliste*, struji, ki je pred desetletjem z glavnim početnikom de Bouhéliier kot reakcija na simbolizem zahtevala več neposrednega, več *naturnega* v umetnosti. Po „Večernih vrtovih“ Marije Weyrich straši satanistični duh ranjega Baudelairea, ob njeni strani stoji gracijozna, krepka Perin, poleg Kardeline de Bouchaúd. Pred nedavnim se je razodela gdč. Corthis; to pomlad je pognalo Juani Lesclide „Krvaveče cvetje“, Heleni Seguin pa zasijalo toplo „Solnce na strehi“.

Med vsemi navedenimi in navedenimi ženskami ima večina nekaj pomena v lirizmu, kar odgovarja njih značaju; le malo jih zasluži mesto pri objektivnih umstvenih delavcih. Tukaj pa se mora odmeriti odličen prostor gospici Lenéru, strastni ideologinji, ki je letos triumfirala v „Odéonu“ z veledramatično trodejanko „Osvo-bojenci“. Pričujoči izvleček izvlečkov bi sklenil z Gabrijelo Réval, zastopnico socijalnega romana. Že z „Delavkami v Sèvresu (des Sévriennes) je opozorila publiko nase; v „Študentki“ (1911) riše vsakdanji boj za obstoj mlade moderne ženske, ki se hoče samostojno, pošteno in spodobno preživljati. V nji sta združeni misli dveh deklet: „Vse je ljubav na svetu, ljubimo tudi, če bi bila ljubav zgolj prevara“ in: „Vedi, ki ustvarja heroje in apostelje, moramo žrtvovati sebična čuvstva, zakaj preko posamnika je ta žrtev koristna plemenu, vrsti, katero vzgaja k višjim mislim in plemenitejšim načrtom“. V bodoči obetani „Študentki na Poljskem“ se napoveduje slična tendenca.

O MLADOSTI.

Ne mislim govoriti besed na -izem, -izmus pa -azmus, torej ne filozofsko učenih reči, povedala bom nekaj o mladosti, popolnoma tako, kakor mislim jaz. Človek bi mislil, da je mladost ona doba let od prvih dni življenja do dvajsetih, recimo tridesetih let. Vendar pa je to mnenje zelo enostransko in precej nepravilno. Časih je otrok prvih let popolnoma star, že na zunaj se vidi to pri marsikaterem otroku, a koliko večja starost je šele v otrokovi duši! Oči so zameglene in odmrte vsemu svetu, kolikor ga je v otrokovem obsegu. Malomarne so otrokove kretnje, malomarna vsa njegova igra, zamolke besede, celo zamolkel je jok. To ni mladost, in vendar pravimo: „Otroška leta so mladost“. Taki otroci so otroci starosti.

Veliko večja razlika med mladostjo in starostjo otrokovo se kaže v šolskih letih. Sedijo v klopeh otroci vseh mogočih družin, krajev, pa istih let. In pri veliki množini jim obraz ne razodeva mladih ur, ne mladih dni. Pusto se držijo, malomarno odgovarjajo in z obrazov jim sije siva bledota starcev. Kakor vsi izžeti so, odkod to? Večina od tam, odkoder je otrok, torej od doma. Doma vlada starost, in vsesa se v otrokovo dušo. Pa, naj bi bili starši mladi? Da, mladi! Ni treba mladostnih let za mladost, treba je življenja vseh misli, vseh besed v mladosti, za mladost notranjega človeka.

Zelo, zelo malo mladosti je na svetu, manj, kakor bi si človek mislil. In zakaj? — Zato ker prehitro hodimo! Ne oziramo se, stopamo dalje in dalje, od ure do ure, od dneva do dneva, od leta do leta, hitimo, hitimo — naenkrat zadenemo ob črn, neomajen zid — ob smrt. Udarimo se takorekoč s čelom ob ta zid, in — umrjemo . . .

Vsakemu je odmerjen gotov del življenja, kakor del gotove poti. Ljudje hodimo po tej poti —, in čim previdneje in počasneje bo kdo hodil, tem več življenja bo imel v sebi. Mislim na življenje mladosti. Morda se bo zdela tale misel zelo neverjetna, namreč, da smo lahko vse življenje mladi. Pa je tako.

V življenju je za vsako stvar gotov zakon, paragraf, recimo. In tako je tudi za mladost. Če kdo ne ve, na primer, če na sodišču ne vedo, kako bi sodili to ali ono, pogledajo v bukve, zares tiskane bukve, ali v bukve svojega spomina iz dijaških let. No, in tam berejo: storil je to in to, kaznovan bo po tem in tem paragrafu —

ali: vsled tega in tega paragrafa se bo storilo to in to — in se citira stran, poglavje, številka et cetera et cetera — v neskončnost. In pri človeškem življenju je tako: od 1.—7. leta so otroška leta. To je prvi paragraf. Drugi: od 7.—14. leta je šolska doba; tretji paragraf: od 14.—21. je mladeniška ali dekliška doba, in dalje je paragraf zrelosti, in zadnji paragraf je paragraf starosti. Ne vem, če so ti paragrafi tako natančno določeni, pa paragrafi so — dovolj! No, pa pogledjmo tele paragrafe malo bolj od blizu, recimo mikroskopično! Torej po prvem paragrafu je vsako ono človeško bitje, ki živi v teku enega do sedmih let — otrok.

To ni res, zato ne, ker se dobijo otroci tudi še s trinajstimi, petnajstimi, da, tudi še z dvajsetimi leti, in ker so tudi bitja v teh letih, pa nimajo ničesar otroškega v sebi. Po drugem paragrafu je od 7.—14. leta šolska doba. To pa je tudi tako povedano, da vsakdo ve, da traja ta doba delj, da se pa dobijo (seveda pri nas ne toliko) tudi ljudje, ki so toliko stari, pa niso v šoli. O pravi mladosti govori tretji paragraf, pa ji odmeri neizrečeno malo časa. Ta paragraf laže bolj kakor vsi drugi. In paragraf o starosti se nasmiha vsaki resničnosti.

Pa vsi ti paragrafi niso tako nedolžni, kakor morebiti izgledajo. Pride človek do tridesetega leta, pa si misli: „Ej, trideset let — starost se bliža, kaj bi!“ In to mu tako sugerira vse misli, čute, besede in dejanja, da v resnici ne začuti več mladosti v sebi. Ne rečem, da je to pri vseh, vendar pri veliki množini se dogaja tako. in to je zelo, zelo škodljivo za človeka samega, in za človeštvo sploh! Kdaj lahko največ naredimo? V mladosti, gotovo — zakaj? Ker so takrat še vse moči velike in zdrave.

Ko je človek mlad, je vse mlado okrog njega, namreč on vsaj vidi tako. Čuti moč v sebi, moč do dela in za vstvarjanje, vse v njem se dviga in jasno vidi svojo pot in jo nastopi z lahkim, a odločnim korakom. Pretegne roke, zagrabi za delo in dela. — To je mladost.

Pa — ne za dolgo! — Hiti, hiti — hiti, obstane: „Eh, star sem —“, se udari po čelu, in potem se vsede in lepo zadremlje. In tako dremlje še vsa leta do konca. V tej dremavosti pa ljudje največ prekriče in prevpijejo. In kakor so besede in dejanja zares dremajočega človeka vredne počenega groša, tako je delo človeka, ki vrže mladost za plot, tudi vredno počenega groša, — ali niti toliko ne. Najhuje pa je še to, da zdihuje človek po mladosti, ko jo je vendar sam tako lahkih rok vrgel od sebe. „Starost, starost“

jadikuje . . . In vendar ne bi bilo starosti, če je ne bi sami hoteli, popolnoma sami, jo takorekeč prisilili, da pride v nas!

Čas prav nič ne hiti, čas stoji in mi hodimo v njem. En sam dan in ena sama noč je v času. Ničesar ni novega, če bi bilo kaj novega, bi se obrnil svet. Čas je vedno isti, vedno lep, vedno mlad — in vendar že tako dolg.

Da bi se ozrl človek okrog sebe, premislil, kaj je dan, kaj je življenje, bi videl delo lepote v njem in bi živel v veselju —, v veselju življenja, prav tistega življenja, ki je v njem. To bi bila mladost. — Šla bi leta, duša bi ostala mlada, razum zdrav. Vodili bi življenje drugih po isti poti —, in mladost bi vstala v našem času. Torej bi se tisti paragrafi o mladosti, ki se ozirajo le na leta, popolnoma zavrgli.

Sicer je pa vsepolno paragrafov, ki zatirajo mladost. Predvsem paragrafi o „lepem vedenju“. Ne rečem, da bi bila divjost na mestu, ne, pač pa odkritosrčnost. In v tej bi se marsikdaj pokazala beseda kot ostra, ki bi imela biti pravzaprav po paragrafu lep, veličasten poklon. Pa prideje „regelce“, otrok jih začuden gleda, in neka starost se ga oprijemlje, ni vse več tako gladko in gibčno v njem, kakor pa bi moralo biti. (Sicer se o tem govori tudi v pedagogiki na nekem mestu). In šola? Ah, šola — tudi ta je velik tiran mladosti. Ta tiran je tako velik in mogočen, da ga ne moremo odpraviti, ker ima šola spet na drugi strani koristi. Pa, zmanjša se le lahko to tiranstvo — no, in govori se in sliši se, da delajo na to.

Velika ovira mladosti je tudi tisti smrad, ki gazimo v njem. Ta nam zamaši nos in usta, in zato dremljemo smrče dalje. Nekaj se sili na vseh krajih, nekaj sili na dan. Upajmo, da je to mladostni čas, ki hoče vcepiti v ljudi mladost, mladost življenja do konca!

Meni se zdi, da je precej ugovorov pri vseh proti tej mladosti. Namreč, velikega pomena za mladost so tudi socialne razmere. V uboštvu gine mladost zaradi pomanjkanja telesne hrane, v bogastvu pa zaradi prenasičenja telesa. Opomoglo bi se temu le tako, da bi se človek ohranil v zdravem razumu — in zdrav razum da pot v življenje, in življenje bi živel v prepričanju, da je zato na svetu, da hodi zmerno svojo pot. Saj pravim, preveč hitimo, in zato se nam zdi, da je 'starost pred durmi Počasi naj bi šli po svoji poti. Morda se ne zdi vsakemu, da ima pot, temveč misli, da ga le tira tista življenjska sila v širnem vsemirju in vršanju, da je danes tu, jutri tam. Pa ni tako. Vsak človek ima gotovo pot, nekateri čisto jasno načrtano in se zavedajo te jasnosti, drugi spet zamegleno pot,

ki se je ne zavedajo. In ljudje so na tej poti kakor stroji, vse hiti in hiti, in časa nimajo za se, za svojo mladost.

Vsa naša doba je tak stroj. Svet sam hiti, ljudje v njem hite, ni časa pomislekov, ni časa delavnosti. V delavnosti bi živela mladost, zakaj, nobeno delo ni staro, ker nima konca. Delo gre vedno dalje, je večno mlado. In če je bilo mlado, je človek mlad v njem. In le tisto delo bi bilo mlado za človeka, katerega bi delal z veseljem, torej za katerega ima poklic. Kjer pa ni veselja za delo, se ga naveliča, malomarno opravlja, in v malomarnosti vstaja dremavica, iz katere se porodi starost. Za denar torej prodajemo celo našo mladost! — Spet seveda ni časa do premisleka, kakšno delo bi bilo za človeka najboljše. V tej naglici tako ni časa za nobeno stvar.

Tudi uživamo tako neznansko hitro. Vse požiramo v naglici — in pridvajsetih letih stoji človek praznih rok pred svetom in ničesar mu ni novega, vse je že staro, oguljeno, pregreto. Mladost pa živi večina v novih doživljajih. Doma leži krivda v tem, ker pustijo otrokom prehitro uživanje življenja. In potem ni čuda, da je starost naš tiran.

In kakor so na strmih cestah napisali: „Počasi vozite!“, bi bilo treba na vsako človeško pot tablico z napisom: „Počasi hodite!“

POLONICA IVANOVNA :

VZGOJESLOVNI PABERKI.

Kot najdraži zaklad na svetu je smatral in še smatra človek svoje lastno potomstvo — otroka. Ves ustroj narave teži po tem, da se ta naravni zakon — kakor ga smemo imenovati — spolnjuje od stopnje do stopnje do skrajne meje — čim popolnejše je bitje, kateremu je odkazano zavzeti mesto stvarnika v najpomembnejšem pomenu besede, namreč za stvarnika, za kakršnega smemo smatrati vsako živo bitje, ki skrbi za ohranitev in spolnitev svojega lastnega „jaz“.

Stopimo le korak v prosto naravo, v to čudovito, zagonetno, pestro — a vendar tako lahko umljivo, preprosto, po enih in tistih zakonih se razvijajoče živo ogledalo božje vsegamogočnosti, opazimo takoj, če imamo količkaj smotra za naravne prikazni, da je glavni

cilj vseh onih brezštevilnih bitij, pričenši od najmanjšega, našemu vidu, sluhu, sploh našim čutom komaj dostopnega bitja, do najpopolnejšega — in ta je pač človek — privedi samega sebe do one stopnje popolnosti in sicer telesne popolnosti, ki ga vsposobi, da oplodi in zapusti bitje, ki je njemu naslednik, pravi poosebljeni „jaz“.

Samozavestno stopa po gorkih solčnih žarkih vzbujena narava k svojemu vedno se ponavljajočemu vstajenju. Njen gorki dih pretrese v trdem zimskem spanju se nahajajoča živa bitja, da se mahoma zavedo svoje vzvišene naloge in vse zahrepeni po življenju. Milijoni in milijoni cvetk poslušajo omamljivi glas prihajajoče pomladi. Iz nevidnih stanic se razvijajo vse te neštete cvetice v popolna bitja, ki si nadenejo vsa ona tako lepa, pestra oblačila, ki pokrivajo naše travnike, senožeti, gorske rebri, sploh zemeljsko površje, ki jih tako rado gleda naše oko. In ko so spolnile vse te v tako ogromnem šopku se nahajajoče cvetke povelje svojega stvarnika: „množite se“, zapadejo smrti in s tem napravijo prostor svojim potomcem, svojemu lastnemu „jaz“, prenesenemu v popolnejše bitje.

In živalstvo? Kako mnogovrstno je! Najmanjši mrčes, ki ga človek opazi komaj komaj z najboljšim drobnogledom, živi življenje, ki mu z neizprosljivim pozivom zaukazuje: razvij se v popolno bitje, preskrbi si potomstvo, vzredi ga do samostojnega bitja, lezi k počitku — kajti za nasledstvo je skrbjeno. A če pogine pri tem pozivu nebroj bitij, stvarnik skrbi, da ostane vrsta tega bitja — v večjem ali manjšem številu v stvarstvu.

Kako ljubko se glasi petje naših krilatih pevcev ravno v tem času po logih in gozdih, kjer vabi pevec pevca v pevski zbor, da v stoternih varijantah proslave čas ljubezni.

„Ž družico drug tam prosto leta,
izbral si gosto je drevo,
in drobno gnezdo skrbno spleta,
da spal bi nežni rod mehkó.“

Ne moremo si lepšega prizora domišljati, kakor če pogledamo na gozdnem robu v večernem svitu srno s svojim mladičem. Kako ljubko, brezskrbno skače mladič okrog svoje matere, ki ga z ljubeznjivim očesom motri in mu izkazuje vsakovrstne materine dobrote — a ne pozabi niti trenutek na varnost svojega ljubljenca. Ob bližnjem grmu obira pa ponosen srnjak brstje, ki tudi tu in tam pogleda z očetovsko skrbjo svoj zarod, pripravljen ga braniti s svojo oboroženo glavo do skrajnosti.

In kamor stopi človek, povsod se mu nudijo tisti prizori, povsod vidi življenje, čigar glavni smoter je: ohranitev lastnega „jaz“ v potomstvu in skrb, pripeljati to potomstvo do popolnega razvoja.

In ta zakon velja v polni meri tudi najpopolnejšemu bitju na zemlji - človeku.

* * *

Če prebiramo zgodovino vseh narodov, opazimo lahko takoj, da so obračali vsi ti narodi, bodisi stoječi na višku kulturnega in političnega življenja, bodisi na najnižji stopnji splošne izobrazbe — največjo svojo pažnjo — na zdrav, krepak in duševno dobro razvit zarod — na dobro potomstvo. Vsi postavodajalci najrazličnejših narodov, so si postavili kot prvi temelj vsemu postavodajstvu, da more edino le oni narod zreti v boljšo bodočnost, ki ima potomstvo z dravo dušo v zdravem telesu. V tem oziru so pač bili na vrhuncu stari grški narodi, v prvi vrsti mali — a žilavi Špartanci. Znano je, da so Špartanci strogo izvajali za naše čase čudno se glasečo postavo, da so takoj zatrli vsakega pohabljenega in slabotnega rojenčka, izpostavili so ga na znani gori Tajgetu — češ, s tem ohranimo narod zdrav, trden, ki bo lahko kljuboval resnosti tedanjega časa.

In čudno! Tako zakonodajstvo zasledimo prav lahko pri mnogih narodih, ki nikdar niso imeli nikakega stika med seboj. Ti narodi so pač po naravnem nagonu prišli do pravege zaključka, da edino zdrav rod more imeti zdravo potomstvo — kajti narava, ta nezmo-
tljiva učiteljica jih je privedla do opoznanja — da se lastni „jaz“ da kaj dobro ohraniti v potomstvu — prišli do vere podedovanja.

Značilen vzgled ravno v tem oziru nam podaja zgodovina iz življenja nesmrtnega vojnega ženija Aleksandra Velikega. Ko je podjarmil skoro vse narode tedaj znanega sveta in je prodrl s svojo nesmrtno četo skoro do Indije, prišla je v posete k njemu in sicer z velikim spremstvom neka indijska kraljica - hoteča z njim spočeti potomca. Uverjena je bila, da mora postati potomec tako velikega vojskovodje istotako dober vojskovodja.

Mnogo važnosti so polagali ravno ti narodi na vso poznejšo vzgojo svoje mladine. Imeli so strogo predpisane postave, po katerih so se morali ravnati vsi sloji brez izjeme stanu in premoženja. In dokler so se uveljavljale te postave, je narod lahko kljuboval in vztrajal na pozorišču svetovne zgodovine. Kakor hitro je pa kak narod zanemaril to vzvišeno nalogo, zapadel je pozabljivosti, preobladal ga je krepkejši ossed in njegovo ime je rešila — zgodovina.

V podrobnosti teh zgodovinskih resnic se pač ne moremo spuščati, kajti s tem bi prekoračili svojo nalogo, a toliko lahko omenjamo, da se je n. pr. srednjeveško viteštvo vzdrževalo toliko časa na višini svoje popularnosti, dokler je skrbelo za čvrst in dobro vzgojen naraščaj, za sebi enak zarod. Kakor hitro je to viteštvo zapadlo edino le uživanju in mehkužnosti, puščajoč v nemar skrb za svoje potomstvo, je kruta življenska roka zbrisala popolnoma sled nekdanj tako slavnega viteštva in imena vseh onih slavnih mož, ki jih občuduje današnji svet — se svetijo v debelih knjigah svetovne zgodovine.

Bila je pač doba v svetovni povestnici, ko je prava smisel za dobro in smotreno vzgojo človeškega potomstva nekako prišla v ozadje — toda hitro in vedno težje življenje je prisililo sedanji rod, da se je pričel zanimati za vsestransko vzgojo svojega potomstva, svoje mladine, kajti staro pravo, ki so ga nekdanji stari Špartanci in Grki tako vestno in s pridom vporabljali, prihaja vedno bolj do veljave.

Umevno, da je to pravilo prikrojeno duhu sedanjega časa.

Prvi narod, ki je prišel do prave cenitve dobro vzgojene mladine, je bil pač praktični Amerikanec, kateremu je sledil še bolj praktični Anglež.

In ker so ostali narodi spregledali, da edino smotreno vzgojena mladina more spopolniti nastale vrzeli v narodnem telesu, poprijeli so se z vso vnemo, podati mladini najboljšo odgojo — ki naj jo vsposobi v poznejšem življenju za dobre državljane.

Francozi in Nemci hite s podvojeno naglico doseči to, kar so zamudili v teku časa.

In z veseljem moramo poudarjati, da tudi Avstrija noče zaostati za tem tekmovanjem.

Ker upamo, da je naše glasilo „Slovenska Žena“ najpripravnejše mesto, kjer se slovenska žena-mati lahko in mora seznaniti z najpotrebnejšim, kar ji more služiti v njenem težkem poklicu kot slovenski materi — pri vzgoji njenega potomstva, — da postane to potomstvo dika in ponos ne le nje, temveč tudi slovenskega naroda — upamo, da sprejme te naše „paberke“ — kot nekako z najboljšim namenom pisano navodilo.

SLOVANSKO ŽENSKO GIBANJE.

Gabriela Preissova, velika češka pisateljica slavi te dni svojo petdesetletnico, Posebno za nas Slovence ima ta pisateljica velikih zaslug. Kdo ne pozna njenih mičnih povesti iz naših obmejnih slovenskih pokrajin. V kratkem objavimo kaj več o tej priljubljeni in slavni češki pisateljici. Povodom njene petdesetletnice pa izražamo željo, da bi še nadalje vršila zdrava in čvrsta svojo vzvišeno nalogo.

Prve ognjegaske. V Idriji se je ustanovil ženski odsek požarne brambe. Priglasilo se je že nad šestdeset članic, ki hočejo dejansko sodelovati pri tem humanitarnem društvu. Pač posnemanja vredno.

Penzijonat čeških učiteljic v Opatiji. Praktični Čehi so že zdavnaj spoznali velikanski pomen naše jadranske obali. In spričo tega neprenehoma delajo na to, da od Trsta pa tja do Kotora zgrade postojanke, kjer bodo Čehi in drugi Slovani dobili zavetišče. Ne grade pa velikih hotelov in zdravilišč, temveč se zadovolje z manjšimi gostilnami, penzijonati in sanatoriji, ki se morajo sčasoma razširiti in tudi dobro rentirati. V Opatiji so pred kratkim kupile češke učiteljice vilo „Mileno,“ ki ima zelo lepo lego. Sob je 40. Penzijonat upravljajo žene. Namien tega podjetja je, omogočiti predvsem češkim učiteljicam, ki ne razpolagajo z bogatimi sredstvi, bivanje ob morski obali. Cene so kar najnižje. Kuhinjo oskrbujejo bivše gojenke znane praške kuhinjske šole „Domacnost“ Ali bi ne kazalo, da bi stopile naše učiteljice v stik s tem podjetjem.

Ženska volilna pravica na Češkem. Deželnozborski odsek, ki ima nalogo, posvetovati se o § 3. deželnega reda, je te dni končal svoje delo glede ženske volilne pravice in soglasno sklenil, da se ženam v volilnih razredih veleposestva, mest in kmečkih občin pusti aktivna volilna pravica v dosedanjem obsegu; razširi se le v toliko, da dobi to pravico tudi ženstvo v Pragi in Libercu in da morajo ženske volilke odslej v mestih in kmečki kuriji voliti osebno. Predlog, da se ženstvu v veleposestniški, mestni in kmečki kuriji dovoli tudi pasivna volilna pravica, je bil z večino glasov odklonjen. Predlog se vloži kot manjšinski predlog. Glasovanje o ženski aktivni in pasivni volilni pravici v četrti kuriji, ki se na vsak način ustanovi, je odloženo dotlej, da odsek konča svoje delo o sestavi kurije same.

ŽENSKI POKLICI.

Tramvajске sprevodnice. Tramvajska družba v Filadelfiji je sklenila, za poskušnjo nastaviti žene kot sprevodnice. Opravljale bodo pa službo le po dnevi.

Šolske zdravnice na Angleškem. Na Angleškem deluje 73 šolskih zdravnic. V šestih občinah so zdravnice nadzornice nad ostalimi zdravniki. Skrb za bolne in slabotne šolarje je izročena 289 šolskim sestram.

Učiteljice na Pruskem. Na Pruskem je 24.756 učiteljic.

Ruske žene kot advokatinje. Duma se je posvetovala o predlogu, ki ga je vložilo sto članov dume, da naj se dovoli ženam izvrševanje advokature. Zastopnik vlade je izjavil, da vlada ne smatra te zahteve za aktualno in da ne bo izdelala tozadevne predloge.

Bolnica pod vodstvom zdravnic. Nemški licejski klub v Berolinu namerava ustanoviti žensko bolnico pod vodstvom zdravnic. Pomožni komite je že v pretekli zimi prirejal predavanja. Predavali so najiminenitnejši medicinci. Čisti dobiček vporabijo za ustanovitev bolnice.

ŽENA V JAVNOSTI.

Žena v italijanskem državnem uradu za delavska vprašanja. Italijanski minister za poljedelstvo in obrt je poklical socialno demokratinjo gospo A. Altobelli za tri leta v urad za delavska vprašanja, ki ima nalogo predlagati zakone v varstvo delavstva ter studirati delavske razmere v Italiji. Gospa Altobelli je prva žena v Evropi, kateri je bilo tako mesto poverjeno.

Žene v občinski upravi. V Kodanju so bile 12. marca občinske volitve. Med izvoljenimi 42 člani občinskega sveta je 21 pristašev soc. demokratične stranke Ženskih volilcev je skoraj ravno toliko kakor moških. Izvoljenih je bilo 8 žen

Ženska volilna pravica v angleškem parlamentu. Angleški parlament je zavrnil zakonsko predlogo o ženski volilni pravici z 222 proti 208 glasovom. Predložena je bila takozvana posređovalna predloga, ki naj bi bila nekak kompromis med različnimi strujami privržencev ženske volilne pravice. Po tej predlogi bi dobilo okroglo milijon žen volilno pravico. Nasprotniki ženske volilne pravice so sprejeli ta rezultat z največjim veseljem. Upati pa je, da bodo angleške žene nedvomno v najkrajšem času dosegle to svoje pravo, če bodo svoj boj nekoliko ublažile in prilagodile razmeram.

Ženska volilna pravica na Kitajskem. Kitajska narodna skupščina je odgovorila na peticijo kitajskih žen za žensko volilno pravico. Narodna skupščina je načeloma sprejela žensko volilno pravico, izvršitev pa je odgodila na nedoločen čas.

RAZNI PABERKI.

Visoka šola za ženske, ki se hočejo poročiti. Na kongresu žensk v Berolinu se je pred kratkim razpravljalo o potrebi, da bi se podvrgla žena predno se poroči izpitu, ki naj dožene njeno zrelost in sposobnost, da postane dobra mati. V Novem Jorku obstoji visoka šola za ženske, ki se hočejo omožiti. Tečaj traja štiri mesece. Naučijo se vsega potrebnega. Posebej jih še naučijo, kako je treba postopati z možmi.

Celibat učiteljic v Švici. Kantonski svet je sklenil s 131 proti 54 glasom uvesti celibat učiteljic. Samo socialisti so glasovali proti predlogu.

Dizertacija o vzornem kuhanju. Claire Dumontova je predložila dizertacijo o vzornem kuhanju. V lepi obliki je spojila moderno znanje žene s praktičnostjo dobre gospodinje. Posvetila se je kuhanju, da doseže doktorat. V dizertaciji se bavi predvsem s kuhanjem za bolnike. Seveda to delo mlade zdravnice ni nikaka kuharska knjiga, ne navaja recepta za pripravljanje jedil, temveč je le znanstveno raziskovanje te gospodinjske stroke.

Komisija za otroško varstvo na Dunaju predlaga, naj se zakonskim potom sklene, da dobe noseče delavske žene štiri tedne pred porodom bolniško podporo in sicer tudi v slučajih, ko nimajo pravice do te podpore. V poslednjih šestih tednih naj bi se jim ta podpora za polovico zvišala. Velikanskega pomena bi bilo, če bi se tej zahtevi ugodilo ter tozadevni zakon sankcioniral.

Listnica upravnništva. Upravišтво prosi vse naročnice, ki dozdej še niso plačale naročnine, naj nakažejo zaostalo naročnino.

NESTLÉ

JEVA

» MOKA ZA OTROKE »
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka HENRI NESTLÉ, DUNAJ I., Biberstrasse 11, odd. FL

SLOVENKE! KUPUJTE SPECERIJO IN DELIKATESE PRI
.: TVRDKI .:

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠT. 37.

== ŽGANA KAVA. ==

Barvila za lase,
sredstva zoper izpadanje las in
za negovanje polti, lepota, mila
in parfume ima v zalogi

Drogerija „Adrija“

.: v Ljubljani .:

Šelenburgova ulica šte. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. Prospekti na
razpolago.

Cilj

svojih prizadevanj, najti sredstvo
za izboljšanje kave, ki odgovarja
vsem zahtevam okusa in izdatnosti

dosežejo vedno le
one gospodinje .:

ki kupujejo kavni pridatek v za-
bojčkih ali v zavitkih, označe-
nih s „kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti
kavni pridatek s „kavnim mlin-
čkom“ je najjedrnatejši, najokus-
nejši in najizdatnejši izdelek te
vrste, ker je

„: pravi: Franck.“

Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR,

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5.

POLEG MESTNE HRANILNICE.

NAJVEČJA ZALOGA

MOŠKIH, ŽENSKIH IN OTROŠKIH
ČEVLJEV IZ NAJBOLJŠIH TUJIH
.: IN DOMAČIH TOVAREN .:

PRISTNI GOJSERSKI

: GORSKI ČEVLJI :

ZUNANJA NAROČILA TOČNO IN CENO.

: Priporočamo našim gospodinjam :

KOLINSKO CIKORIJO

iz EDINE slovenske tovarne v Ljubljani.

Slovenske gospodinje, kupujte Bončarjevo moko!

VALJČNI MLIN V DOMŽALAH

:: I. BONČAR ::

priporoča pšenično moko vseh vrst najboljše kakovosti,
nadalje otrobe, koruzno moko, kašo, ješprenj, sploh vse
===== mlevske izdelke. =====

Zaloga in prodaja na drobno in debelo

v Ljubljani, Poljanska cesta šte. 19.

===== Tel. int. 129. =====

Zastopstvo in zaloge v Gorici, Trstu in v Višnji gori.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

v LJUBLJANI, STRITARJEVA ULICA.

Delniška glavnica K 8.000.000.

Rezervni zaklad K 800.000.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

☞ po $4\frac{1}{3}\%$ čisto. ☞

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa bozna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. Informacije pismeno in ustno brezplačno.

Podružnice v SPLJETU, CELOVCU, TRSTU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Ustanovljeno 1845.

Ustanovljeno 1845.

PARNO BARVARSTVO TER KEMIČNO ČIŠČENJE IN SNAŽENJE OBLEK.

APRETURA SUKNA.

JOSIP REICH

POLJANSKI NASIP LJUBLJANA OZKA ULICA 4.

SPREJEMALIŠČE ŠELENBURGOVA ULICA 3.

POSTREŽBA TOČNA.

SOLIDNE CENE.

JOSIPINA PODKRAJŠEK

LJUBLJANA, ČEVLJARSKA ULICA 2

priporoča svojo

MODNO TRGOVINO za dame in gospode. Velika zaloga perila, kravat, najnovejših bluz, spodnjih kril, nogavic in rokavic, najmodernejših modrciev ter vseh potrebščin za šivilje.

Higijenično „Tetra“ perilo.

Naročila po pošti se točno izvrše.

Glače-rokavice najboljše kakovosti za dame in gospode po K 2.10.

MODNI SALON
JOS. ŠETINC

LJUBLJANA

KONGRESNI TRG ŠT. 6.

SUKNA,

loden in modno blago

za gospode in dame razpošljava

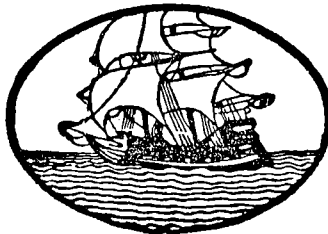
KAREL KOCIAN, tvornica sukna

v Humpolcu.

Vzorci franco. Tvorniške cene.

Julius Meinl, Dunaj

Filialka:
Ljubljana,
Šelenburgova
ulica št. 7.

Strokovno sestavljene zmesi kave in čaja.

:: Kakao. ::

:: Čokolada. ::

: ZALOGA : **TONI JAGER** : ZALOGA :
FINIH ROČNIH
: DEL : LJUBLJANA, Židovska ulica 5. : DEL :

Naročajte, ponu-
dite, zahtevajte
:: in pijte le ::

Tolstovršsko slatino

ki je najboljša na-
mizna in zdravilna
voda in se naroča

v Tolstem vrhu, pošta Guštanj, žel. postaja Spodnji Dravograd,
Koroško.

SUKNA

in modno blago za gospode in
gospe priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovský in sin
v Humpolcu na Češkem.

ZEFIRE

Vzorci na zahtevo franko. Zelo zmerne
cene. — Na željo damo tukaj izgotoviti
obleke za gospode.

Trgovina cvetic
Šelenburgova ulica 3.
:: Vrtnarija ::
Cesta na Rožnik 27.

I. Wider, Ljubljana
umetni in trgovski vrtnar.

Točna postrežba
in
takojšnja izvršba
vsakovrstnega
vezanja cvetic.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

———— v Ljubljani, v laštini hiši, v Prešernovi ulici 3. ————

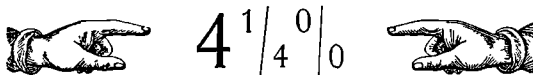
Prometa koncem leta 1911 614.5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42 milijonov K. Rezervni zaklad nad 1,300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik.

Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov.

Obrestuje brez odbitka po

Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj 1/2% amortizacije.

Za varčevanje ima vpeljane DOMAČE HRANILNIKE.

Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.

ŽENSKA VOLILNA PRAVICA V EVROPI.

II.

Jasno sliko o ženskem gibanju in o glavnih smotrih, ki vodijo ženstvo do osamosvojitve, nam daje shod žena v Berolinu, ki se je vršil pred dvema mesecema. Ta shod se je opiral ob razstavo „Žena doma in v poklicu“, ter so razstavo zlasti podpirali vladni faktorji, da, celo nemška cesarica je bila pokroviteljica te razstave, ki ni imela drugega namena, kakor razjasniti najširši javnosti pomen ženskega dela v družabnem življenju. Pri tem so zastopniki vlade in mesta tudi označili svoje stališče napram ženskemu vprašanju. Minister dr. Delbrück je na primer tolmačil „odkritosrčni in veliki interes državne in pruske vlade za razstavo in zborovanje.“

„Stremljenja žen za gospodarsko in socialno samostojnostjo so med najvažnejšimi vprašanji, ki jih je prinesel razvoj zadnjega stoletja. Čim bolj jasno bodo znani vzroki ženskega gibanja, tem pravičnejše bo sodilo ljudstvo o vsem tem pojavu in tem lažje bo najti naravnih mej za to gibanje.“ Tudi župan dr. Reicke se je izrazil, da je minula doba, ko so moški večje naobrazbe videli v ženi le neki bleščeči okrask svojega doma, moški nižjih slojev pa delavno živino. Moški sedanjega časa žele razumeti žensko dušo in čim bolj jo bodo spoznali, tem bolj bodo čislali ženo. — Izjave teh mero-dajnih činiteljev, dasi ne prekoračijo meje skrajne previdnosti, imajo vendar v toliko svoj pomen, da so umolknili celo oni, ki vidijo v vsakem najmanj samostojnem gibanju ženstva zločin in napad na predpravice moških.

Referati posameznih članic ženskega gibanja in na referate sledeče debate so podali v nekaterih ozirih samo pregled onega, kar je že znano, drugi referati pa so odprli nove vidike in pokazali nova pota in nove cilje.

Prvi referat je bil posvečen preosnovi doma. Kapitalistični razvoj ni razrušil domačega gospodarstva, pač pa se je nekoliko izpremenil. Razvoj prometa in napredek v tehniki je izpodrinil sicer marsikatero domače delo, popolnoma izpodrinil ga pa ni. Čim bolj je postalo delo na domu mehanično, tem bolj se je razvilo strem-ljenje po izražanju individualnosti in to daje domačemu delu posebno

obliko. Sedanje žensko delo na domu je tedaj, izvzemši seveda oni del domačih del, pri katerih ni mogoč bog ve kak napredek, individualno. Zanimivo pa je, da so se našli celo v našem stoletju ljudje, ki so proglasili družino in družinsko življenje, kljub temu, da so spoznali nje prednosti, kot nekako prehodno obliko človeške družbe.

Drugi referat se je bavil z oceno dela gospodinje, o kateri tvarini je izpregovorila Marijana Webrova. Zahteva žená, da se jim otvorijo poklici, je odvisna kolikor toliko, vsaj v mnogih slučajih tudi od poniževalnega dejstva, da si mora žena prav pogosto izprositi od svojega moža vsako malenkost in da je hočeš nočeš vendar skoraj vselej odvisna od nazorov ali celo od dobre ali slabe volje svojega moža. Da pridejo žene temu poniževanju v okom, je bilo predlaganih že več potov, tako: samostojni ženski poklici, državne podpore za matere, ločitev žene od moža v posebnih oddelkih v stanovanjih; toda vse to ne gre splošno vpeljati. Referentka je predlagala, da naj se preosnuje zakonsko pravo tako, da bi dobivala žena v odstotkih izražen del zaslužka moža za dom in za svoje lastne potrebe.

Elizabeta Gnauck-Kühne je izpregovorila ob vidnem nesoglašanju velikega dela poslušateljic o enoletni dekliški službi. V tem letu naj bi se deklice pripravljale na gospodinjstvo in materinstvo, ter bi naj bil ta poduk za vsako deklico obligaten in naj bi se naslanjal takoj na šolo, s katero bi mogel biti tudi organično spojen. Hčere premožnih staršev bi se v tem enoletnem tečaju tudi navadile socialno misliti. Obenem bi mogla izpričevala o končanem tečaju olajšati tudi presojo, ali je deklica zrela za možitev ali ne. — Dasi v osnovnih idejah ta predlog gotovo ni brez podlage, v zadnjem oziru pa nima nikakega smisla.

O skupnem vzgajanju dečkov in deklic je govorilo več govornic. Govornice so zahtevale deloma popolno, deloma omejeno skupno vzgojo in to osobito iz ozirov na нравstvenost in na včasih nemogoče zadostno nadziranje. Vse govornice pa so soglašale v tem, da je treba najprej preiskusiti skupno vzgojo dečkov in deklic in na podlagi izkušenj šele napraviti sodbo. Proti skupnemu poduku pa so se izrekle tako katoliške kakor protestantovske žene in sicer iz нравstvenih, moralnih in pedagogičnih ozirov.

O nalogi šole je zahteval ženski kongres, da naj šola odgovarja domači vzgoji. Tu mora posredovati rodbina sama. Popolnoma nekaj drugega pa je vzgoja za poklic. Da more šola roditi

dobre sadove, mora učiteljica spremiti učenke do najvišjega razreda. Šolstvo je polje, na katerem so si priborile žene že zdavno domovinsko pravico, zato je bila tudi diskusija o tej zadevi zelo živahna in dolgotrajna. Končno je prišla večina do zaključka, da bi bilo treba vpeljati enoletni pripravljalni tečaj, obligaten za vse deklice, pod državnim nadzorstvom, v katerem bi se deklice vzgajale za svoj poklic kot gospodinje in matere.

Referati o sodelovanju žena pri poljedelstvu, v kmetiškem stanu, o ženi v trgovini, v obrti in v umetniški obrti so se bavili zlasti z vprašanjem, kako doseči kvalitativno boljše uspehe v teh strokah.

Zlasti zanimivi so bili trije sledeči referati. Govorile so referentka evangeljskih ženskih krogov in zastopnici katoliških in židovskih žen. Svoje versko, oziroma cerkveno stališče so razložile s taktom in skoz in skoz stvarno. Pred temi referati je naglašala predsednica Gertruda Bäumerova, da stoji kongres docela na medcerkvenem stališču, da pa se je vodstvo kongresa odločilo, pripustiti te referate zato, da dokaže, da zveza žen ni proti veri.

Stališče žen v evangeljski cerkvi je v zvezi s pobožnostjo in zavedni zvezi z bogom. Te zveze ni mogoče doseči in vzdržati iz lastne volje. Mož in žena se morata tega zavedati ter morata prevzeti skupno odgovornost za svoja dejanja. Evangelij ne dela razločka med moškim in žensko, toda cerkev ni dala ženi mesta v svoji upravi. Po pravici se čuti žena v evangeljski cerkvi prikrajšano na svojih pravicah, zato pa se tudi poteguje za mesto v organizaciji cerkve. V ostalem gredo evangeljske žene skupaj z drugimi ženami v boj za ženske pravice in za ideali v duhu ljubezni. Sploh pa opazamo, če natančno razmotrimo vse žen ko gibanje v njegovih posameznik fazah, da je ozko spojeno s pobožnostjo.

V katoliški cerkvi ni boja za žensko volilno pravo, kakor tudi moški nimajo nobene pravice. Izrek mulier taceat in ecclesia je obdržal še vedno svojo veljavo. Kljub temu imajo ženske v katoliški cerkvi dostojanstva in uživajo nekako priznanje. Konfesionalna združenja žen so dosegla znatno višino, ženska zveza šteje 36.000 članic. Vodstvo je povsod v rokah žen, duhovniki prihajajo le izjemoma. Delo združenja služi večidel dobrodelnosti. Delo je izdatno razdeljeno in zadostuje modernim razmeram v vsakem oziru. Sodelujoče sestre niso več odtujene svetu in ne mislijo samo še na svoje duševno izveličanje, zato pa se lahko tudi pridružujejo katoliške žene ženskemu gibanju in skupnemu delovanju.

Pomen židovske žene je v rodbini. S tem, da je nabožno življenje postalo splošno, je izgubilo tudi stališče žene svoj pomen, ne da bi pri tem izgubile žene svoj pomen glede zunanjih dolžnosti. Samo počasi se odločujejo nekateri krogi, da pritegnejo žene k sodelovanju in spoznavajo ti krogi, da je tudi žena po svoji tradiciji in vzgoji poklicana k sodelovanju pri dobrodelnih akcijah.

Najbolj znameniti referati za označbo ženskega napredka so bili naslednji trije referati: „O pomenu ženskega gibanja na razmerje spolov“. O pomenu ženskega gibanja v zakonu je govorila zopet delavna članica Webrova. Osnovna misel referata je bila, da je medsebojno razmerje spolov odvisno od priznanja, da sme odločati žena samo o sebi in da jo je treba kot individualnost vpoštevati. Iz tega vprašanja izhajajo tudi vse zahteve glede sklepanja zakona. Moderna žena ne zahteva ničesar drugega, kakor da se ji prizna svojepravnost tudi v njenem osebnem razmerju z možem, zlasti kot žena, gospodinja in mati. Moderna žena hoče tedaj postaviti na mesto avtoritete moža idejo popolne družinske enakopravnosti moža in žene in na ta način ustvariti нравstveno podlago za zakon.

O težavnem vprašanju vzgoje je izpregovorila K. Schewenova. Spolno vprašanje je v prvi vrsti vprašanje vzgoje. Matere imajo najvišjo kulturno nalogo v tem, da vzgajajo svoje sinove k višjim нравstvnim pojmom ter s tem omeje zahtevo moških po prostituciji. Da se pride v okom velikim nevarnostim, ki groze mladini vsled nevednosti in nespoznanja, zahteva žensko gibanje, da se tudi v spolnih vprašanjih podučijo mladina doma in v šoli. Žene upajo, da pripomore k tej oplemenitvi duš vzgoja in družba, šola in končno tudi šport. S socijalno in duševno povzdigo žene se pa pripravljajo tudi boljše precenjevanje osebne cene žene ter privede do višjega ideala ljubezni. Cilj vzgoje mora biti, odkazati spolnemu vprašanju, ki se dandanes mnogo precenjuje z ozirom na duševno življenje, pravo mesto v človeškem življenju, podrejeno duševnemu življenju. O razmerju spolov v javni нравnosti je govorila članica Papritzova. Vedno še je ženska samostojnost in žensko gibanje k prostituciji, to je k propasti, v katero je pahnilo ljudstvo ženo, da je bila podjarmljena kot sužna moškimi. Treba je bilo celo precej poguma posvetiti v ta propad. Vzrok razširjenju prostitucije leži v njeni ozki zvezi z razširjenim prometom, ki zahteva na stotisoče delavnih moči in znači obenem promet milijonov. Prostitucija pa ni potrebno zlo, korelat visoke kulture in monogamije, marveč preostanek barbarske

dobe z moško nadvlado. Ta je dovoljevala moškemu sto in stokrat teptati žensko čast, ne da bi s tem škodoval svoji časti. Glavna ovira, ki se stavi temu vprašanju nasproti, je „dvojna morala“, ki jo najdemo v državni reglementaciji kot zakonito pravico.“ Žensko gibanje premotriva te razmere iz principijalnega stališča in stališča npravnosti, ter obsoja, da sedanja družba gaji ženo v blato, moške pa vzdržuje v zavesti, da se sme nemoteno vdajati spolnemu nagonu brez vsake odgovornosti. Od npravstvenè policije zahtevamo tedaj, da naj bi v bodočnosti posvečala kar največjo pozornost temu vprašanju. Da se dosežejo ti cilji ženskega gibanja, ni mogoče pogrešati gotovih represivnih sredstev. Zato zahtevamo od kazenskega zakona zvišanje starostne dobe za deklice, do katere spada zapeljavanje, tudi če je bilo svojevoljno, pod hudodelstva, zahtevamo, da se kaznuje vsako zapeljavanje k nenravnosti in tudi vsako okuženje s spolnimi boleznimi. Vse naredbe, ki so izdane za ohranitev zdravja, morajo v enaki meri veljati za oba spola. Še bolj važna pa so profilaktična sredstva, socialno reformno nadziranje, o katerem se je govorilo tekom konference že mnogo in ki ima namen, štoriti ženske samostojnejše in trdnejše ter ojačiti v njih čut dostojnosti in socialne odgovornosti.

Govorilo se je nadalje še o pripuščanju žen k akademičnim poklicem in o poklicu deklic kot igralk na odrih. Zaradi živahnosti debate zelo zanimiv je bil referat o bolniških strežnicah. Ustanovile so se organizacije posvetnih strežnic, diakonistk, organizacija rdečega križa in katoliških redovnic. Vsaka zastopnica ni mogla prehvaliti svoje organizacije in jo je kovala v zvezde, samo zastopnica posvetnih strežnic, znana N. Karllova je zahtevala reformo razmerja ženskih strežnic in reformo njih dolžnosti in izobrazbe.

Socialna naloga žene v obče je še vedno nejasna in zmedena. Žena sodeluje pri socialni skrbi, ter se je podvrgla tej skrbi prostovoljno. To pa še nikakor ne zadostuje. Treba je, da prodirajo žene še naprej v razne stroke, ki so danes ženam še nepristopne, ter da si pribore tudi volilno pravico. Takrat šele bo mogla žena razviti polno in prosto svoje delovanje. Zelo zanimivi so nekateri podatki o ženskem delo anju. V boju proti alkoholizmu n. pr. vidimo 70.000 žen, med temi je 50.000 abstinentk.

O pomenu ženskega gibanja za osebno kulturo je govorila predsednica ter razvijala misel, da si morajo biti žene v svesti, da ne smejo niti v boju za svoje pravice izgubiti ničesar na

svoji ženskosti. Žena mora, čim bolj se izpopolnjuje in čim bolj se bliža svojemu cilju, pozorno gledati na to, da tudi duševno napreduje in ustvari nov tip žene, ki naj spaja stare in nove ideale, naravne in kulturne.

Pomen ženskega gibanja za rodbino leži v glavnem v tem, da hoče to gibanje ohraniti rodbinsko življenje in uravnati spore, ki vstajajo iz pridobitnega dela žene tako, da se more žena bolj posvetiti svoji rodbini.

Govorila je nato dr. Alice Salomonova o pomenu ženskega gibanja na socialno življenje. Globejša naobrazba in pri-pustitev žensk k javnim uradom ima namen dovesti žene, ki so za tako delo, do sodelovanja pri socialnem delu. Zahteva po volilnem pravu ne znači ničesar drugega, kakor da bi dobile žene večje polje za svoj razvoj, tako da bi mogle uveljaviti svoj vpliv tudi v javnosti. Socialni program ženskega gibanja je omogočil, da so se mogle žene vseh vrst, razredov in stanov združiti k skupnemu delu. Žensko gibanje jim daje to, kar morejo zahtevati od socialnega gibanja.

Pri končnem referatu o ženi v politiki je prišlo do živahne debate, ker se niso skladali nazori feministk, ali naj zahtevajo za sebe vseobčo ali enako volilno pravico z moškimi, ali naj zahtevajo tudi pasivno volilno pravico ali samo aktivno. Končno so prišle do zaključka, da ne gre samo za kak momentani uspeh ali za momentano rešitev tega vprašanja, marveč da gre pred vsem za to, privabiti žene k političnemu sodelovanju. Treba je delati, ne samo zahtevati. Kadar bodo žene sodelovale v strankah, bo jim to pomagalo takoj tudi do uspeha, bolj celo kakor vsaka propaganda za žensko volilno pravico.

ŽENSKI DAN.

Dne 12. maja se je vršil po celi Avstriji in Nemčiji takozvani ženski dan. V vseh večjih mestih so se zbrale žene in dekleta, da povedo javnosti, da ni nič manjšega, kakor enakopravnost, kar zahtevajo žene od javnosti. Mogočen je bil vtisk v onih mestih, kjer je prihajala nepregledna množica tisoč in tisoč žen in deklet v zborovalnico, večinoma proletarskih žen, žen iz ljudstva, ki jim je življenje odprlo zavest, ki jim je delo okrepilo pogum. Mnogo jih je ostalo doma, pa tudi tem je veljal ta dan.

Zlasti imponanten je bil shod žena v Sofijni dvorani na Dunaju. Že ob pol 3. popoldne se je začela polniti dvorana. Bile so tu boriteljice za žensko volilno pravico iz Hitzinga, iz Floridsdorfa, iz Leopoldstadta z občinskim svetnikom Emmerringom na čelu, bile so tu žene iz okraja Landstrasse in Simmeringa, Ottakringa, Hernalsa, mnogo je bilo med njimi delavk, ki delajo na svojem domu, iz Rudolfsheima, iz okraja Margarethen, Währing, iz Meidlinga in končno iz Favoritena. V sprevodu so se blesteli napisi, ki so vsi izražali isto misel, naj je bilo njih besedilo še tako različno. „Zahtevamo žensko volilno pravico!“ je bil eden, „Enake pravice za enake dolžnosti!“ drugi in potem so se vrstili napisi: „Za žensko delo ženske pravice!“ „Ženam enake pravice!“ „Z bojem do zmage!“ Vsi ti napisi pa so pričali, da se žene dobro zavedajo, kaj zahtevajo. Ne apelirajo na takozvano kavalirstvo, ki daje na eni strani morda nekaj predpravil, ki jih prava žena, vzgojena v šoli življenja, niti ne zahteva, ne zahtevajo razširjenja teh pravic, ki so v bistvu samo fraza. Za delo pravice — ne miloščine! Delo je, ki je naglašajo boriteljice v svojih zahtevah, ono socialno delo, ki je opravlja danes žena, ki ne živi v izobilju. — Ob 4. popoldne se je začelo zborovanje, ki je uvedlo dvoje vznešenih pesmi. Shoda so se vdeležili tudi državni poslanci Domes, Reumann, Schiegl in Seitz ter deželna poslanca Pölzer in Sigl. Mnogo poslancev se je opravičilo, ker so govorili drugod na ženskih shodih.

Shod je otvorila Terezina Schlesingerjeva, ki je bila izvoljena tudi za predsednico, glavni referat pa je imela Adelajda Poppova.

Če govorimo me žene o političnih pravicah, nam ugovarjajo, da je naše stališče napačno, ker bo ženska volilna pravica mogoča šele, ko smo dosegle druge pravice, šele tedaj, ko bo izvojevana

popolna enakost zlasti tudi kar se tiče plače za žensko delo, kadar bodo dani boljši pogoji za delo in zakoni za varstvo delavcev. To je ravno, kar zahtevamo me žene obenem s političnimi pravicami in ravno zato zahtevamo tudi politične pravice, da lahko te svoje zahteve tudi na merodajnih mestih uveljavimo. Karkoli pa storimo, vedno zadenemo na odpor gotovih slojev, ki imajo interes na tem, da ostanejo žene nevedne, ki zahtevajo, da naj žena dela na dan po 10 in 12, celo po 18 ur za smešno nizko plačo, ki zahtevajo, da se mati ne briga za zdravje in vzgojo otrok in ne za to, da si ohrani delavka zdravje in moč. Iz tega stališča tedaj zahtevamo volilno pravico v državni in deželni zbor in v občinske zastope, ker more samo oni izboljšati svoj položaj, ki ima moč. Če nam pravijo, da naj se ženska ne vtika v politiko, da naj se briga za gospodinjstvo in za otroke, vprašam, koliko je žena, ki morajo zjutraj zapustiti svoje otroke in jih prepustiti svoji usodi? Niti skrajšanja delavnega časa niti odprave nočnega dela ne more doseči žena od teh slojev! Tudi to se bo moralo izpremeniti, kadar pridejo žene do svojih pravic. Pravijo, da nimamo duševnih zmožnosti, da bi lahko nastopile v državnem zboru. Da pa nas izkoriščajo delj in po navadi tudi bolj intenzivno v tovarnah, pisarnah in uradih, kakor moške, gotovo ni posledica one duševne zaostalosti žene, ki ji je baje prirojena, pač pa je to res znamenje neke zaostalosti, — manjka nam energije, da bi zahtevale, kar nam gre, z isto železno neupogljivostjo, kakor moški. To pa je posledica naše sedanje vzgoje. Šele organizirano ženstvo bo doseglo, da bodo vsi ti sloji uvideli, da sme zahtevati tudi žena ono plačilo, ki zadostuje za življenje. Zato je naša zahteva po volilni pravici, obenem tudi zahteva po skrajšanem delavnem času. Do osemurnega delavnika ne pridemo od danes na jutri, toda ni je države na svetu, kjer bi bil zakoniti delavnik tako dolg kakor v Avstriji. Ženski boj je tudi boj za krajši delavni čas, za višjo plačo, za boljše higijenične razmere, za cena živila in cena stanovanja. Imamo pa tudi prijatelje, ki pravijo: Glejte, da se vam odpre več poklicev! Glejte, da vzgojite zdravnice, odvetnice, filozofinje, samo ne brigajte se za politiko! Vse to bi nam dali gotovi sloji, samo volilne pravice ne! Me pa zahtevamo volilno pravico, da lahko dosežemo pravice za one, ki se ponesrečijo pri delu, da dosežemo pravično starostno in invalidno preskrbo, preskrbo za vdove in sirote. Nežensko je, pravijo, če bi ženska, ki ima postati v kratkem mati, stopila pred volilno žaro, nežensko pa ni, če ista ženska naporno dela pri zidanju kake cerkve.

V šestih državah Amerike, na Norveškem in Danskem imajo ženske volilno pravico, na Švedskem jo dobe kmalu in povsod, kjer imajo ženske volilno pravico, se je dobro obnesla.

Druga guvernica Ana Bosčekova se je bavila z izkoriščanjem žensk v splošnem in z iskoriščanjem mladih deklic v posebnem ter s pomenom ženskih organizacij.

Nato je govoril poslanec Reumann ter se zlasti bavil z zborovalnim pravom. Obenem je označil stališče ženske kot matere z ozirom na militarizem in na izkoriščanje v tovarnah. Ženski idealizem ni izgubljen, če mora ženska v tovarnah zaradi visokih temperatur hoditi okrog skoro naga, ni izgubljen, če mora biti v kemičnih tovarnah izpostavljena jedkim plinom, izgubljen pa je, če se vmešava v politiko.

Govorili so nato še poslanci Pölzer, Domes in Seitz, ki so vsi govorili v istem smislu in pozivljali ženske, da naj se organizirajo. V imenu poljskih žen je govorila gospa Schererjeva, gospa Adela Gerberjeva pa v imenu Splošnega avstrijskega ženskega društva, nakar je bila soglasno sprejeta sledeča

resolucija :

V imenu žen in deklic zbranih na ženskem shodu zahtevamo enakost žensk z moškimi v socialnem, pravnem in političnem oziru.

V času, ko dela na milijone žen v vseh stanovih na strani moških, občutijo državljanke kot težko krivico in zapostavljanje, da ne veljajo za nje iste pravice, kakor za moške. Žene spoznavajo, da je vzrok te socialne krivice njih politična brezpravnost.

Dne 12. maja 1912. zbrane žene in dekleta zahtevajo tedaj za vse odrasle državljanke popolne državljanske pravice, predvsem pasivno volilno pravico za obrtna sodišča in aktivno in pasivno volilno pravico za državni zbor, deželne zборе in občinske svete ter pravico udeležiti se kot članice političnih društev.

Politične pravice zahtevamo kot neizogibno orožje
za boj v obrambo življenja in zdravja delavk,
za boj v obrambo mater in dojenčkov,
za boj za zadostno plačo v interesu lastnega življenja in
za človeško prehrano in vzgojo otrok,
za boj proti draginji življenja in stanovanj, proti mi-
litarizmu, morečim davkom in carinam na živila.

za boj za dobre šole za naše otroke, za zdravniško pomoč našim bolnikom, za človeško preskrbo vdov in sirot in za brezskrbno starost starčkov in stark.

Kakor delamo ob strani očeta, brata, moža in sinov v tovarnah, delavnicah, na stavbah, v rudokopih, v prodajalnicah in pisarnah, na lastnem in na tujem domu, tako se hočemo boriti tudi z njimi za iste pravice in proti izkoriščanju. In kakor zahteva država od nas iste davke ter nas sodi po istem kazenskem zakoniku, tako zahtevamo tudi enake pravice in isto možnost, da zastopamo svoje interese.

Ko je zaključila Schlesingerjeva zborovanje, se je pomikala dolga vrsta udeležnic na tem znamenitem zborovanju čez Ring na Schwarzenbergov trg, kjer so se zborovalke mirno razšle.

Enaki shodi, dasiravno niso bili tako impozantni, so se vršili tudi po vseh drugih večjih mestih.

Tudi v Ljubljani se je vršil dne 12. maja ženski shod, ki pa ni dosegel one impozantnosti, kakor bi bilo treba na eni strani zato, ker je bil ekskluzivno strankarski, na drugi strani pa tudi zato, ker naše ženstvo še ni dovolj probujeno in se niti ne zaveda velike moči, ki jo ima skupni nastop vseh slojev. In ravno pri nas, kjer se pač ne moremo pritoževati nad preobilnim bogastvom, ki bi hotelo izkoriščati revne sloje, bi pričakovali večje zanimanje za to veljavno vprašanje. Morda ravno to dejstvo, da pri nas ne najdemo toliko tako velikih odbijajočih se kontrastov, je tudi krivo, da se delavsko ženstvo še ni vzpelo do spoznanja svoje moči. Prihajajo pa časi, in niso več daleč, ko se bo tudi pri nas razvila velika industrija, če razni projekti ne splavajo po vodi, in tedaj bo konec tudi brezbriznosti, ker bo sila življenja potrkala na vrata s še tršo roko kakor danes. Gotovo pa je eno, da stoji za onim malim številom žena in deklic, ki so se udeležile strankarskega shoda v areni Narodnega doma, še na sto in sto žena in deklic in da uživajo te v svojih težnjah pri mislečem ženstvu drugega strankarskega prepričanja najtoplejše simpatije. Edino one, ki vidijo v tem življenju dolino solz in čas preizkušnje za drugo življenje, stoje ob strani, toda tudi za te pride čas, ko bodo izpregledale in vrgle od sebe te zastarele fraze.

Za predsednico tega shoda je bila izvoljena Mihlerjeva, za podpredsednika Kocmur in za zapisnikarico Stvarnikova.

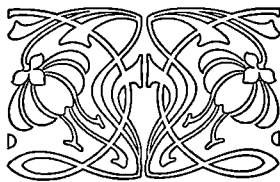
V istem smislu kakor govornice in govorniki na Dunaju je govorila Štebijeve, vsled česar njenega govora ne ponavljamo,

samo nekaj markantnih točk iz njenega simpatičnega govora hočemo posneti. Nad šest milijonov žen je v Avstriji že v industrijalnih podjetjih in tudi v takozvanih višjih poklicih, in vse te žene so brezpravne ter jih javnost tudi ne bo upoštevala prej, predno ne dobe volilne pravice. V tem svojem boju pa se morajo žene opirati na vse one poslance, ki so ženskemu gibanju naklonjeni. — Zlasti v draginjskem vprašanju bi morala žena soodločati, ker zadenejo ravno njo najbolj vse posledice draginje, ker mora ravno ona skrbeti zlasti v delavskem stanu za prehrano in dostikrat tudi za stanovanje cele rodbine. Toda ravno tu vidimo, da prirejajo moški, ki imajo najmanj vpogleda v težkoče vsakdanjega življenja, enkete in shode in ne pridejo naprej, ženi pa rečejo, da se na to ne razume. Kadar pa gre za to, da z beraškim zaslužkom vzdrži celo rodbino, ji pa prisojajo dovolj pameti. — V Avstriji imamo tudi 176.000 otrok pod 14. letom, ki morajo delati doma, v podjetjih in obrtih, da pomagajo s svojim več kakor skromnim zaslužkom celi rodbini. To je največja ironija za dobo, ki hoče stati pod idejo varstva otrok. — Govornica govori nadalje o militarizmu ter stavi koncem svojega govora resolucijo, ki se glasi enako z že zgoraj navedeno.

Govorila je nato še Ada Kristanova, ki se je bavila pred vsem z vprašanjem ženskih organizacij, Kocmur, ki je razmotrival nadprodukcijo delavk v nekaterih strokah in njih izvor ter se dotaknil tudi vprašanja, kakšne posledice bi imelo priznanje volilne pravice ženam. Izpočetka bi pač nastopila reakcija, toda kakor hitro bi žena spoznala krivico, v katero gazi zapeljana izvečine po „dušnih voditeljih“, bi jim obrnila hrbet.

Ob koncu shoda je govoril Etbin Kristan ter s strankarskega stališča razmotrival ne samo žensko, marveč splošno delavsko vprašanje.

Kljub temu, da je bil ta ženski dan sklican od socialno-demokratske stranke, ga moramo pozdraviti z odkritosrčnim veseljem, ker pomeni vsaj skromen korak za razbistritev pojmov o ženskih zahtevah.

PAVEL IN OLGA.

Dijak Pavel Senjor je bil l. 1809. vpisan na Franc Karlovem vseučilišču v Gradcu, kjer se je učil pravdoznanstva. Bil je čas, ko se je tresel svet pod kopiti francoskih legij in je korzijski orel meril Evropo in vihral po deželah, da je senca njegovih peroti zakrivala kraljestva in so se lomili v viharju prestoli in so padale v prah vladarske krone. Tudi skozi Gradec so hrumele francoske čete, vendar se niso nikoli ustavljale dolgo časa, in so imeli meščani in meščanke samo kratko priliko videti slikovitost častniških uniform in mlado silo vitkih grenadirjev.

Neko poletno popoldne je slonel dijak Slovenskih goric na oknu svojega stanovanja, in njegove oči so s hrepenenjem in tiho togo strmele proti jugu, kjer se je v megleni dalji, za gorami in planinami skrivala njegova domovina. V mislih je gledal in pozdravljal lepoto in božja čuda teh v solnce in tajno, neizrekljivo bleščobo potopljenih gajev in vinskih bregov, kamor so se ulivali žarki z razkošno silo in mehkim čarom ter so objeli z zlato ljubeznijo ves kraj, gorice in polje, ter opojili vse z življenjem in veseljem.

Zamaknjena in zadivljena je blodila njegova duša po solčnih goricah, prepreženih z zelenjem in ovitih z bohotnimi in kipečimi venci in brajdami, kjer so se svetili po rebrih in varnih zaklonih tihi in veseli hrami. In nad vsem je sijalo solnce in božje oko je z ljubeznijo objemalo čisto in nedotaknjeno krasoto. Dijak je videl polja, bleščeča in z rožami popisana, in je slišal petje in vriskanje poljskih ptic, ki so se v zraku kosale med seboj in vinjene od svetlobe in zlatega zraka pele in rajale kakor nebeški svatje. In odtod je poromal v belo vasico in pozdravil dekle, rožnolico in bujnostaso, ki je stala na pragu:

„Bog s teboj, Olga! Skoči k meni, da pijem tvojo lepoto in s tvojimi poljubi opijanim svoje srce in dušo. Ti deklica, rožna in zlata, vsa v lesku svojih dehtečih las, vsa v žaru nebeške milobe in nedolžnosti! Dušica, življenje mojega življenja!“

In sprehajal se je v njenem objemu na tihi in senčni kraj ob žuborečem potoku, pod široki, mogočni in košati hrast, kjer so bile doma njegove sanje in vzori in hrepenenje.

„Glej, ljubica, to je moja božja pot s svetnico v objemu. Vsak dan je v mojem srcu velika nedelja, zmeraj in povsod hodi z menoj moja domovina, sveta in neskončno velika kakor so nebesa. In v

Jeruzalem je moja pot, slavna in neizmerno lepa, vsa posejana z rožami in solncem in petjem, kakor je bila pot Jezusova. In z menoj hodiš Ti, Olga, kakor radost in sreča in živa ljubezen, brez začetka in konca.“

Pavel Senjor je slonel na oknu in bil je slep za vse okoli sebe, videl je le, kamor ga je vedel duh, kamor je šlo neutešeno in neutešljivo hrepenenje njegovega srca. Nosil je v sebi ves čar in zmagovito silo svoje domovine, njeno solnce in zvezde, njeno trpljenje in veselje, bolečine in sladkost.

„O, domovina, moja večna mladost in večno življenje — —.“

V tem trenutku je šla po cesti francoska četa, in mogoče je bil dijakov pogled tako tuj, poln divnega zanosa in srepe zamaknjenosti, oddaljen na milje in milje vsemu, kar je bilo okoli, da se ga je ustrašil vojak, mogoče da se je puška sprožila po naključju, dijak je padel znak v sobo, zadet v čelo od grenadirjeve krogle. Njegovo telo je bilo v hipu mrtvo, ali njegov duh ni bil navzoč in je ostal v domovini, v večni mladosti in življenju.

* * *

Dijakova ljubica, Olga, je tisto noč, ko se je to zgodilo, govorila s Pavlom. Prišel je k njej, ves zamaknjen in zatopljenih oči, ki so gledale v prazno daljino, in njegove ustne so govorile čudne in zanosne besede. In nazadnje je zaslišala grom puške, in Pavel je obstal nem, mrtvih oči, ki se niso še nagledale življenja. Tako so pile svetlobo in lepoto.

„Pavel, Pavel, kam gledaš, ali nimaš oči samo zame?“

In on je govoril o nerazumljivih stvareh, in ves je bil v ognju in objet od velike in nadnaravne glorioje. Še nikoli ni Olga tako o njem sanjala, še nikoli ni bil tako veličasten v svoji tajni in neumljivi grozi.

Bilo je drugo noč, ko je prišel k njej Pavel s črno, zevajočo rano na čelu. In zgodilo se je, da se je začela svetiti rana, kakor da je vsa iz rubina, ali obrobljena od biserov, čistih kakor duša kerubova. Bilo jo je strah, ali ko ji je ponudil rano v poljub, se ji je zazdela tako krasna in sladka, in Pavel je bil zopet tako velik kot nikoli. Povabil jo je s seboj, in tam pod hrastom se je izgubil.

Tretji dan je Olga izvedela za njegovo smrt. „Saj ni mogoče“, je odgovorila, „jaz tega ne bom verjela nikoli“. In potem je padla v nezavest.

Opoldne se je zbudila.

„Ali niste dejali, da so ubili Pavla?“

In potem se je oblekla v najlepša oblačila, v lase si je zataknila rožo, in šla je, mlada kot rosni maj in lepa kot kresno jutro, na polje. Solnce je stalo visoko sredi neba, in gorice in planice so bile potopljene v jasno zlatnino poletnega dneva. Olga pride v dobrovo, vsa v žarkih strujah in plamtečih pramenih, in od hrasta ji pride nasproti Pavlova palica, s katero se je dijak Pavel sprehajal, kadar je bil doma in je hodil po vinskih bregih in pšeničnem polju. In palica se zavihti veselo in razposajeno, zamahne ji v pozdrav, kakor da je v Pavlovi roki.

„Ali si ti?“ je vzkliknila Olga. In palica ji seže v roko in zapleše okoli nje, kakor je to delal Pavel, v največjem veselju in razigranosti v njeni navzočnosti.

„Pavel, ljubček, ali si res umrl? Vsi pravijo, da si umrl, in da te ne bom videla nikdar, nikoli več. Veš-li, kaj se to pravi? Hotela sem že umreti s teboj, ker moje srce se je trgalo, v grozi se je topilo in v bolečinah. Pavel, pridi na moje srce!“

In glej, palica je pohitela čisto k njej, nagnila se ji na prsi in ustne, na lica in tilnik, šla je okoli pasa in jo objemala, se ji priklonila in — izginila.

S tihim veseljem se je vrnila Olga domov. „Vsi mislijo da je mrtev“, se je smejala v srcu, „in le jaz vem, da to ni resnica. Ako živi celo njegova palica, kako naj bi potem on umrl!“

A ohranila je sama zase sladko skrivnost, o, nikdar, nikoli je ne izda očetu, ki jo resno in zamišljeno pogleduje, in tudi ne materi, ki stiska solze v očesu in nosi črno ruto. Olga ni marala žalnega krila, zakaj zdelo se ji je, da bi užalita Pavla, ako bi jo zagledal v črnini, in zato se je oblekla v najsvetlejšo obleko, čisto bel robec si je zavezala okoli glave, in njen predpasnik se je bleščal kakor sneg.

Solnce je žarelo zopet sredi vedre sinjine, in takrat je šla Olga k hrastu. Smejala se je, ker je trdno vedela, da pride Pavel. Komaj se je pokazala izza jelševja in gostega leščevja, že ji prihiti palica nasproti. In kakor včeraj se ji vihti in priklanja v pozdrav, se ji laska in objema in poljublja njene roke in lica.

„Dragi Pavel, ali ostaneš zmeraj pod hrastom, in ne boš pozabil nikoli svoje Olge, ki te tako ljubi in mrje po tebi in živi s teboj!“

Palica se je priklonila, poskočila, kakor bi hotela obljubiti, in se zareči, da ne bo pozabila nikjer in nikdar.

„Pavel, Pavel, ali slišiš, kako te kličem in izgovarjam tvoje ime, ki je meni vse, vse — jaz in ti sva v njem. Slišiš, kako ve-

lika radost vlada v najinem velikem prelepem svetišču, škrjančki so vsi neumni, odkar jih hodiva vsak dan poslušat. Ali se ti ne zdi?“

Palica je zarajala in skočila v njeno roko, sklenila je desnico in levico in se stisnila v objem.

„Pavel, poljubujem Ti srce in se skrivam vanj in molim Tebe, Tebe — in si želim, ali veš, Pavel, česa si želim? Da bi lahko pela: „Pridi, pridi, grlica, boš mi sinka zibala!“

In bil je kakor zlat veter, ko se je palica spustila v krog in zaplesala okoli nje. Vsa je bila objeta od sladkega kolobarja, in čutila je natančno Pavlov dih in njegove poljube.

„Ljubi moj, preljubi! Glej, najino polje je lepo kakor Bog. Dehti in šumi in poje, a vse to samo nama! Tako mi je, kot da si Ti nad tem poljem, in da je od Tebe tako krasno. Tako visoko stojiš, na samem solncu, in jaz Te ne morem ovenčati, kakor bi si želela in morala. Ljubi moj, preljubi!“

Nizko, nizko se je sklonila palica, kakor da pokleka pred Olgo, in takrat jo je okitila z makom in poljskimi lilijami.

„Glej, ljubi moj, ljubi, stopila bom sklonjena, gologlava in pobožna v Tvoje svetišče in v srcu poneseš Tebe, svojega Boga. Tako goreče Te molim in klonem pred Teboj, in vse rožice klanjajo svoje glavice pred Teboj, Ti neizmerno ljubljeni Pavel!“

Olga se je zgrudila brez zavesti na zemljo.

*

„Zakaj pravite, da je umrl? On živi, in njegova palica govori in se sprehaja z menoj!“

„Kakšna palica? Kdo govori?“ se je začudil oče.

„Pavlova palica. Vsako opoldne pride in se sprehaja z menoj. Pridite pogledat!“

Šel je oče z župnikom gledat, kaj je z dekletovo govorico: Olga se je lovila okoli hrasta, božala in poljubljala svojo senco. In šel je glas po vaseh in goricah o čudni dijakovi palici, ki hodi nazaj in se sprehaja pod hrastom, kamor je še za življenje najrajši zahajal. Od vseh strani so hiteli ljudje, da bi zrlí nezaslišano čudo. In kmalu se je raznesel glas, da je videl ta in oni čudovito palico, nekdo je celo ž njo govoril, in nekemu je segla v roko.

Da odpravi to očitno pohujšanje, je dal župnik hrast posekati. A čudno: Še tisto noč je nekaj zagnalo župnika skozi okno, dobili so ga drugo jutro na kamenju zlomljenih udov.

Olga je zbolela, in čudna je bila njena bolezen. Ves čas je govorila s Pavlom: „Ali je bilo kdaj kaki nevesti lepše pri srcu, ko

pričakuje svojega ženina, kot je meni sedaj, ko prideš Ti, Ti, moje zlato solnce! Kako se boš čudil moji deželi in se smejal, ker sem razprostrla povsod samo Tebe. Ha-ha!“ Olga se je smejala, vse dni in noči.

„Jaz te moram zapeti, moja velika, solnčna pesem :

„Pridi, pridi, grlica,
boš mi sinka zibala!“

Opoldne, ko se je vsipal in utrinjal v sobo solnčni ogenj, je njen glas utihnil, in potem je govoril Pavel iz njenih ust, in tedaj je umrla :

„Bog s Teboj, Olga! To je moja božja pot, s svetnico v objemu. In v Jeruzalem vede, slavna je in neizmerno lepa, posejana z rožami in solncem, kakor je bila pot Jezusova. — O domovina, moja večna mladost in življenje —.“

MARA TAVČARJEVA :

JUNAK.

Ho — hoj, na boj, kdor je junak,
močan, krepak kot Golijat.

Če moja pest kam prileti,
še skalo v solnčni prah zdrobi.

Izrujem hrast in vržem ga
na dno globoko jezera.

Prestavim goro visoko,
preskočim polje zeleno.

Preplavam širni ocean,
orjak sem kot Martin Krpan.

Utrgam zvezdo raz neba,
prinesem biser iz morja.

Se cele vojske ne bojim,
če pride vrag ga zapodim.

Le nekdo me premagal je,
oj, sladko moje to dekle.

Junak — pri devi sem otrok
v objemu belih, mehkih rok.

POŠTNE ASPIRANTINJE.

Veliki razvoj poštne prometa je zahteval, da se je število personala zelo zvišalo. In država je začela tudi kakor drugi podjetniki to večjo potrebo po delovnih močeh kriti z ženskimi delovnimi močmi. Povod k temu pač ni bil državi ta, da reši socialno vpračanje žene, temveč edino vzrok, da so ženske delovne moči mnogo cenejše nego moške in da se dajo vporabljeti tudi za težavnejša dela. Obenem z rastočim popraševanjem po ženskih delovnih močeh je postajal večji tudi odpor moških nastavlencev in uslužbencev, ki so to smatrali za neumestno in škodljivo konkurenco. Očitali so predvsem državi, da se na tak način pač ne more in ne sme rešiti ženskega socialnega vprašanja. Neskončno vrsto pomislekov so proti temu navajali. Nekateri so bili utemeljeni, velika večina jih je bila pa popolnoma iz trte izvita in naravnost nezmiselna. Toda razvoj časa se ni prav nič oziral na te razne očitke in pomisleke. Žene v Združenih državah severoameriških, na Finskem, Švedskem, v Švici in drugih naprednih in kulturnih državah so premagale en pomislek za drugim. In danes se mora pač tudi tisti, ki je bil dozdej drugega naziranja, sprijazniti z dejstvom, da je žena postala uradnica in da kot taka popolnoma izpolnjuje svojo nalogo in dolžnost. Tako moramo torej vpoštevati to novo, veliko kategorijo uradništva.

Vsak socialno misleči človek bi moral pričakovati, da bo vsaj država kot podjetnica in delodajalka pravično rešila to vprašanje in po zasluženju nagradila delo, ki je zahteva in tudi prejema. Toda tega pri nas v Avstriji pač še ni. Kakor povsod drugod tako smo tudi v tem oziru napram drugim državam zadnji. Skrb za nameščene državne uradnice smatra država za nekaj posebnega.

Najboljše spoznavamo to skrb države za njene uradnice v onih panogah, kjer jih je največ nastavljenih — in to je nedvomno poštna služba.

Hočemo-li natančno spoznati današnje materialno stanje poštnih uradnic in pa krivico, ki jo napravlja država kot delodajalka tem svojim delojemalkam, tedaj moramo premotriti vso dobo, ki jo odsluži poštna uradnica. Začeti moramo z momentom, ko stopi uradnica v službo. Kot minimum šolske izobrazbe zahtevajo osem razredov ljudske šole oziroma celo meščansko šolo. Da doseže žena naslov „aspirantinja“, tedaj mora tri mesece prakticirati pri kakem poštnem uradu. V tej praksi pa ne dobiva nikake plače, temveč

mora žena, ki hoče postati aspirantinja, plačevati državi v tej dobi mesečno 15 kron. Ta pristojbina se naj razdeli med uradnike, ki poučujejo bodoče aspirantinke. To se pa navadno sploh ne zgodi, temveč dobe uradniki navadno samo en del teh pristojbin, dočim gre drugi del morda v ta ali oni fond. Po trimesečni praksi je treba absolvirati tečaj, ki traja tudi tri mesece in pri katerem se mora vsaka udeleženka sama vzdrževati. Po končanem tečaju mora vsaka udeleženka napraviti izpit in če tega dobro napravi, tedaj — mora „aspirantinja“ čakati, da jo vpokličejo. Navadno se to dogaja poleti, ko imajo uradniki oziroma uradnice dopust. „Aspirantinja“ samo pomaga. To službeno razmerje do danes sploh še ni urejeno. Plača je dnevna, ravnotako tudi odpoved. Šef reče zvečer: „Hvala, gospodična, jutri Vas več ne rabimo!“ — in službeno razmerje je zopet razvezano. Aspirantinja gre domov in mora zopet čakati, da jo vpokličejo. Take službene uredbe ne dobimo niti pri privatnih delodajalcih, da, niti pri največjih odeluhih. Vpoštevajmo le eno okolščino: marsikatera teh aspirantinj mora skrbeti za svoje starše, za svoje sorodnike i. t. d., kajti za zabavo se pač nobena ne posveti temu poklicu. Z enim samim stavkom: „Jutri Vas več ne rabimo!“ — vržejo aspirantinjo na cesto, čestokrat v najhujšo bedo.

Javnost ne ve, kako kruta je usoda teh državnih nastavljenk. Dnevna plača aspirantinj znaša 2 kroni 45 vinarjev. Ta peti vinar je avstrijska specialiteta. Toda niti teh par vinarjev se ne izplačuje redno. Uboga aspirantinja mora čakati, da ravnateljstvo nakaže onih par vinarjev, na kar se še le izplačajo. Če bi se zadeva drugače in hitreje rešila, bi se uradni „šiml“ skoraj gotovo splašil. Včasih pa tudi dotični poštar pozabi nakazati denar, in tako mora aspirantinja zopet čakati in čakati. Potnina se pa navadno nakaže še le čez pol leta ali pa celo še pozneje. Aspirantinja mora torej državo zalagati. Iz česa, tega seveda nihče ne vpraša. Najbrže iz denarja, ki si ga prihrani od svoje sijajne plače.

Toda ta beda aspirantinj ne traja večno. Država je tudi humanitarna, ker določa, da postane aspirantinja definitivna, če služi ne-prenéhoma osemnajst mesecev. Seveda je pri tem beseda „neprenéhoma“ največje važnosti in tudi odločilna. Ta doba je pa često odvisna tudi od raznih „stricev“. Če nima uboga aspirantkinja dobrega „strica“, tedaj traja ta doba, da postane definitivna, precej dolgo. Konečno pa vendarle doseže nekaj, če ne dobi med tem kake boljše eksistence — postane oficiantinja. O dobrotah in slasteh tega stanu pa hočem govoriti drugič.

MARA GREGORIČEVA:

CHERCHEZ L' HOMME!

Skrajni čas je, da se je porodila „Slovenska Žena“, ki nima samo nalogo, da slovenskemu ženstvu izvablja zadovoljiv usmev z ličnim verzom ali vzbuja njeno radovednost s preišljeno-zaključeno novelico, ampak hoče svoje podanice spopolnjevati, bodriti, vnemati, vzgajati in braniti. Zato zasluži pač najtoplejšo zahvalo ona oseba, ki je za „Slovensko Ženo“ poklonila prvo seme spočetja. — Seveda je na Slovenskem ravno tako potreben „Slovenski Mož“, toda danes ne maram brskati po tej eksplozivni žrjavici . . . V mislih imam nekaj drugega!

Človeštvo se je v dandanašnji dobi razvilo s toliko razkošnostjo na vse strani, da proučuje in razkroja vsak učinek ne samo posameznega bitja, temveč vsakega posameznega atoma in da žde v to poklicani činitelji v neprestanem preišljevanju o nekem „zakaj“ in o nekem „odkod“ . . . Dandanes jemljejo v obrambo ne samo življenja ptic, ampak tudi potepuhov in roparjev . . . Nekateri skušajo celo braniti ostudne izbruhe alkoholiziranih ali vodenih možganov. Ustanavljajo vsakovrstna dobrodelna društva in konvikte, v katerih dobivajo zavetje vsi po nedolžnem nesrečni in vsi skesani. Ker je že tok našega življenja tak, da mora vsakdo, če že ne debela premakniti, pa vsaj slamico v svojo lastno korist, v korist soseščine, v korist splošnosti, mislim, da smem tudi jaz izreči svoje mnenje o ženah, toda ne o onih, ki so živele vedno le pod nadzorstvom svoje rodbine in prešle pod nadzorstvo svojega soproga, marveč v zagovor vseh onih, ki so bile izza detinskih let prepuščene same sebi, ali pa ki so vsled zaslepljenosti in kratkovidnosti predobrih starišev prihajale v dotiko — in stale na ta način pod vplivom slabe tovaršije, ali pa ki so ostale pod vplivom nemoralnega varuštva, dasiravno je bilo to varuštvo na videz najuglednejše in najzanesljivejše.

Ker sem ženska, bi si utegnil marsikdo misliti, da nameravam slikati žensko s pozlačenimi luskinami, ji prilepiti na usta indijsko koralo ter ji obesiti pod obrvi dve biserni matici. . . Kaj še! Ako bi hotela pokazati svoje srce prav tako krvavo, kakor mi počiva sredi prsi, potem bi se marsikatera moja sovrstnica v svoje nezadovoljstvo prepričala, da je v nekem predorčku tudi nekaj strupa, s katerim bi mogla eventualno napisati celo knjigo: „O, te ženske!“ z vso dru-

gačno delikateso nego jo je napisal Govekar. — Moj namen tedaj ni zagovarjati vseh žensk, ampak le one, ki zagovarjanje zaslužijo, ki tavajo semintja po cestah, duševno izsesane ali pa s sarkazmom obupa za vse, ker so prepričane, da jim javnost nekaj pripisuje — bodisi po pravici, bodisi po krivici —; vendar se ne znajo ali pa nočejo braniti. In tako žive prve življenje brez užitka, brez veselja. Samotarijo, samo da bi svet preje pozabil nanje. Druge pa žive življenje, ki je svet zametuje, prezira, zaničuje . . . Spočetka dobe take ženske — ki se obnašajo neodvisno in neobzirno v dejanjih in besedah — le pridevek emancipiranke, pozneje lahkomiselnice, nato razposajenke, še kasneje razbrzdanke, naposled pustolovke et peu de bonne . . .

Nanjo vplivajo vsi ti pridevki — ko izve zanje — neprijetno. In neredkokedaj zadostuje tej ali oni ženski tudi tak nomen, da obtiči sredi z nagubanim čelom, ker vidi skaljeno svojo prihodnost, zastrupljeno in napol vničeno življenje . . .

In vendar je nemalokrat to človeško bitje, to veličastno delo stvarstva zlomila tuja roka. Našel se je podlež, ki je na mimoidočo zalučal blato — blato, ki je švrknilo po njej ne le za tisto uro, za tisti dan, marveč za vso njeno mladost. In zakaj tisti lučaj? Le zato, ker dotičnica ne pleše po ariji, kakor bi kdo želel, ker stopi zdaj v hrib, zdaj v dolino, kakor se ji ravno vzljubi, ker uravnava vse svoje življenje le po geslu: „Ako ne delam napačnega, mi nihče ne more ničesar!“ Da, le zato tisti lučaj, ker mu je dotična ženska napravila vtisk take, v katero se sme zaganjati. Najčešče je pa lučaj le plod sovraštva in osvete, ker je dotičnica morda zavrnila njegovo pohotnost. Včasih je res živahnost, prostost in brezskrben smeh prvih ženskih let dvoumen, toda gotovo le malicijoznim ljudem, ki mislijo, da je tudi dotična ženska ravnatako pokvarjena kakor oni sami. In ti ljudje ne pomislijo, da napravi mlado dekle marsikaj nevedoma, nehotoma, ne da bi pri tem mislila, da si more kdo drugače tolmačiti njen korak. In ako je ta ali ona ženska storila res kaj takega, vsled česar jo moramo obsojati, — ali naj trpi potem vse svoje življenje? Ali se ni morda zaradi onega pregreška, ki ga je storila v nepremišljenosti, že stoinstokrat pokesala? . . . Ni-li bil morda oni pogrešek edini v njenem življenju? In ona sama naj trpi, le njo naj izloči družba zaradi neke temne točke? Toda ali ni ono pego povzročil morda nekdo drugi, ki je zlorabljal njeno iskrenost in prijaznost ter izkoriščal njeno prijateljstvo? . . . Ne tiči-li nekje v njej skrivalnica, ki nosi napis: „Cherchez l'homme“ !?

Največji del ženskih napak povzroča res njena vzgoja. Toda drugi del žensk, iz katerega so vzklike razne hibe, se je čestokrat izneveril krepostim le vsled občevanja z nekrepstnimi moškimi, ki jih je ona v svoji naivnosti smatrala le navihanim svetnikom. — Večkrat so jo sicer le usodepolne razmere — ki ženski dovoljujejo premagovati a ne vedno zmagati — dovedle do močvirne stranpoti, a še pogosteje je treba, govoreč o tej ali oni ženski, uvaževati rebus, ki vsebuje rešitev: *cherchez l' homme!*

O, je! Seveda je tako! Koliko je žensk, ki so zavrgle svoje zdrave nazore in pomešale svoje srebrne iluzije morda z osehlím šopkom šmarnic, pa pometale vse skupaj zagrohotaje se — skozi okno v smetišče. Kdo ve, koliko jih je, ki so prodale svojo dušo in zatajile nje hrepenenje, a to vse zaradi nekoga, ki jih je umel oglušiti s parfumiranimi lažmi . . . , ki jim je umel izčrpati iz spomina sladko podobo ideala, posedši sebe na isto posvečeno mesto . . . Kdo ve, koliko jih je omamljenih in zapeljanih, ki bi nikoli zapeljane in omamljene ne bile, da ni bilo nekoga, vsled katerega se succus njihovega romana glasi: *cherchez l' homme!*

Nihče ne pomišlja o revoluciji, ki poplavlja to ali ono žensko dušo, da jo gloda in muči tembolj, ker si jo prizadeva zatajiti in skriti pred škodoželjno javnostjo. Ne, nihče ne premišlja o tisti revoluciji, o tistem brutalnem udarcu, ki je storil v njeni notranjščini čuden preobrat, tak preobrat, ki deluje na vse njeno življenje in se taka ženska potika med svetom le kot fantazma brez smotra in smisla in brez sočustvovanja, a z najjačjim cinizmom, da ji je resnično vseeno, naj ji prerokinja zagotovi, da bo doživela še cel nameček koledarjev, ali pa da jo nenadni avtomobil že jutri podere kot zbesnel na tla.

Stoinsto žensk pohaja mimo nas z navidezno dobro voljo toda, da bi se ta ali oni človek postavil na križpotje in eno po eni izpraševal: Kaj je vzrok tvoji zamišljenosti? Kaj tvoji nebrzdani razposajenosti? Kaj tvoji pretirani pobožnosti? Kaj provzročča tvojo mlačnost? Kaj podžiga tvojo mržnjo? Kaj te je butnilo v brezverstvo? Kaj razorava tvoje razburljivo življenje? i. t. d., i. t. d.

Na vsa ta in slična vprašanja bi pač izšel od vseh onih potnic samo en stavek: *Cherchez l' homme!*

Ni drugače kakor tako! Kakor je očitvidno in morda tudi dognano, da vzgaja — posredno ali neposredno — marsikatero poročeno ženo njen lastni soprog — enako je pač resnično, da večino neporočenih žensk so — direktno ali indirektno — vzgojili moški.

Pametna in pravočasna vzgoja je neobhodno potrebna obojemu spolu, toda jaz mislim, da ne zažgolim moškim nikakega slavošpeva, oziroma ne postavim svojih sovrstnic v nikako temno hrastovo senco, ako rečem, da je ženska vzgoja potrebna in koristna kakor srajca . . . Večkrat je le zanemarjena, nevedna, nesoglašujoča, zgrešena, prestroga ali prepustljiva in prekasna vzgoja vzrok za bredlosti tega ali onega bitja, te ali one ženske. Usodepolne razmere jo včasih sunejo z ravnotežja na pot, na kateri le prekasno izprevidi, da je zašla med koprive in osat, med razočaranje in trpljenje . . . Včasih drvi zdvajajoče naprej, ker ne more ali ne zna več nazaj in se spoprijazni in udomači s trnjem, ki se ji vije že krog kolen, z razvadami in hibami, ki jo vodijo vedno dalje, dokler ne dospe na rob temnega brezdna, ali pa obstane s tajnim obupom, pričakuje s čudnimi občutki svoje bodočnosti, o kateri pa je uverjena, da se ne bo končala z običajnim zaključkom, kakor pri drugih . . . Tega životarenja pa ne provzroči vselej le misel, da njen pregrešek pozna vsakdo in da je obsodba bila opravičena, marveč včasih tudi nema, tajna jezica: nič nisem pregrešila, nič nimam od sveta, nič nisem še uživala v njem, pa me hrup obsoja, če le premaknem mezinec, če le pogledam navzkriž, če le povem besedo brez okraskov. Pa le čakaj, svet! Še na vesti me boš imel!

Srečna ona, na katero je sijala vedno enakomerna solnčna toplota, katere niso ne življenske sile, ne spačeni slučaji, ne zakrinkane priložnosti sunile raz vrtno gredice niti tako daleč, da bi zamogla videti tudi vrtno gnojnico . . . Srečna ona, ki jo je vodila vedno pametna desnica, da ni nevedoma, nehotoma in po nepremišljenosti zašla med družčino, ki bi ji bila zastrepila življenje . . . Ona živi pač lahko kakor se spodobi, kakor zahteva svet in javnost, to se pravi, taka lahko podpira človeško družbo in družino ter se sme nazvati brez zlè sapice: sem srečna soproga, sem blažena mati! Da! Srečna je pač taka-le! Saj ona, ne samo da čuti blaženost v sebi in v svojem zarodu, ne samo da čuti srečo v lastni obitelji, vidi je še daleč okoli sebe . . . Vsako oko, ki ga srečuje — ji to dokazuje.

Vse polno drugih pa, ki bi imele biti morda še boljše soproge, matere, vzgojevateljice in razvedriteljice človeške družabnosti, vse one ostajajo za kulisami in vdano čakajo bodočnosti, o kateri še nič ne vedo, a čutijo v sebi z vsakim dnem bolj, da bo drugačna nego je imela biti, da bo katastrofalna . . . Navidezno stasite in krepke, skrivoma duševno sklonjene tavajo po svoji poti, semintja zlobne in

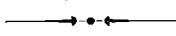
maščevalne kot furije z edino kletvico v srcu: proklet bodi, ti, ti, ki si povzročitelj mojega gorja, ki si sokrivec mojega životarenja!

Druge zopet se sesedajo kar mehanično v dve gubi in ako jih kdo vpraša o izvoru njih nevolje, jim odgovore zaničljivo: Želite manj tako nesrečnih žensk, želite tudi manj onih, ki res zaslužijo obsodbo, tedaj krenite v prvi moški trop in z grozilnim prstom velite: Oni izmed vas, ki je brez pogrěška, naj prvi zaluča kamen vanjo! —

Pravi in edini vzrok ženske nevolje, tuge, propasti in nesreče, je iskati vedno le v moškem!

In ko zagledate žensko — kadar najmanje sluti, da je opazovana — ter zapazite kako pešajoče koraka . . . in ko se neopazno ozrete v njeno oko brez bleska, pa opazujete, kako tava po poti gori in dol, v desno in levo, brez smisla in cilja — ne prašajte je po izvoru njenega strtega življenja, saj bi vam ne odgovorila drugega nego :

Cherchez l' homme!

MINKA ZALARJEVA:

MOJA ROŽA.

Moje rože, prve rože,
on prejel je v dar;
a teh rož, teh belih lilij,
ni mu bilo mar.

Osušile in razpadle
so že prvo noč,
on brezmiselno jih vrgel
je od sebe proč.

Moje rože, prve rože,
vzela vas je smrt;
naj zagrne še obraz moj,
bel mrtvaški prt.

UTVA:

ITALIJANSKE PISATELJICE IN PESNICE.

Italija, mati tolikih pesnikov in pisateljev, s katerih veličino se smelo ponaša pred vsem svetom, je mati tudi naroda, ki zna svoje pesnike tako slaviti, da s povečanjem svojih genijev skoro sugerira svetu pozornost in občudovanje do svojih umetnikov in pesnikov.

Italija pa se ne ponaša samo s pesniki, temveč tudi s številnimi pesnicami. In dela marsikaterih teh pesnic so vzbudila pozornost občinstva in kritike.

Že l. 1492—1545. je zaslovela pesnica Rimljanica Vittoria Colonna, hči patricija Colonna. Napisala je zbirko erotičnih pesmi, 117 sonetov, en madrigal, eno kancono in krasno epistolo v tercinah svojemu soprogu, mejnemu grofu Pescara, Ferante d' Avalos, ko je bil l. 1512. pri Raveni vjet, — epistolo, ki je ena najboljših onega stoletja.

Pesnica Vittoria Colonna je bila v Italiji nova prikazen renesanse. Šele tedaj so začeli spoznavati, da se mora nuditi tudi ženski večjo klasično izobrazbo. V 16. stoletju se je pojavilo več pesnic, toda Colonna je bila najboljša one dobe. Med njene častilce je spadal veliki umetnik Michelangelo Buonarroti, ki jo je spoznal v 60. letu svoje starosti, ko je imela ona 45 let. Njegova ljubezen do nje je bila platonična. Posvetil ji je več svojih pesmi, ko je po smrti svojega soproga živel v samostanu.

Nekaj starejša je Veronika Gambara, 1485—1550. Opevala je „krasne oči“ svojega moža. In ko je po desetih letih zakona postala vdova, posvetila se je popolnoma vzgoji svojih dveh sinov.

Zanimivejše so pesmi mlade plemkinje Gaspare Stampa, 1523—1554. Opevala je svojo vročo ljubezen do grofa Collaltino di Collalto, ki je tudi pesnil. V svojih pesmih opeva zgodbo svoje triletne — mnogokrat varane — ljubezni. Njene pesmi spadajo med najčustvenejše 16. stoletja. Po globoki psihologiji in nežnosti čustev se je med tedanjimi pesniki najbolj približala Petrarki.

To so bile prve upoštevanja vredne pesnice, katerih dela delajo čast italijanski literaturi.

Novejša doba pa je plodovitejša in ima danes mnogo pesnic in pisateljic in upam, da bo zanimalo marsikatero Slovenko seznaniti se z njihovimi imeni in deli. Po članku, katerega je nedavno objavil ugleden italijanski beletristični list, posnemam nekaj krajših

podatkov. Med pesnicami sedanje dobe zavzema prvo mesto Ada Negri-Garlanda. Njena dela so skozinskoz lirična. V njih se zrcali njen krepki značaj in njena plemenita duša. Zgodba njenega pesnikovanja in njene slave je slična lepi pripovedki, ki se je začela in razvijala v malem selu nižje Lombardije, kjer je pesnica živel s svojo materjo v skromnih in tesnih razmerah kot učiteljica. V tej dobi svojih materijelnih in duševnih stisk, so iz njenega mladega srca prikipele prvi spevi, polni ljubezni in upora, jeze in nadejo v boljšo bodočnost. To svojo zbirko je nasloвила „Fatalità e Tempeste“.

Ko je Ada Negri po svoji žalostni in skrbi polni mladosti, postala gospa Garlanda, je marsikdo začel dvomiti o njenem nadaljnjem pisateljstvu. Toda Ada se je tudi v njenem zakonu stožilo po onih letih mladosti, ki jih je preživela v skromnosti, polni sladkega upanja.

V novem življenju je ostala Ada zvesta svojim idealom, ki so ljubezen do človeštva in dobrot. V tem času je spesnila svoj najlepši in najboljši spev „Maternita“, (materinstvo) kjer opeva matersko srečo, nadeje in veselje, opeva pa tudi njeno trpljenje, muke, gorje in obup.

Po tem delu je pesnica za nekaj let umolknila, v zadnjem času pa se je zopet oglasila in izdala zbirko pesmi, ki jo je nasloвила „Dal profondo“ (Iz globčine). Ta zbirka je bolj svestranska nego prejšne in vsa resnobna, kakor je pesnica, ki pravi: *Il mondo col suo bene, e il suo male e' tutto in me.* (Svetá dobrote in slabosti, vse so v meni).

Druga pesnica, katere pesni so raztrešene po raznih listih in revijah, ki dosedaj še ni izdala skupne zbirke, je „Cordelia“. (Virginia Treves-Tedeschi). Poleg pesmi je napisala tudi več pripovedk in novel.

Knjigo pesni je izdala nadalje „Marchesa Colombi“ (Maria Torelli-Violier-Torriani). Njene pesmi so zaslovele že pred dvajsetimi leti. O svojih pesnih pravi sama:

„Tožbe to so, nezaupnost,
to so vskliki, iztrgani iz duše,
mi bolesti polne; so življenje
moje, muke, ki sem jih trpela
in so zlo, ki sem je zrla

Priznane so še druge. Ida Baccini, Rachele Botti-Binda, Grazia Pierantoni-Mancini. Baccini je zelo plodo-

vita. Poleg proze je napisala več pesmi, katerih prva izdaja je že pošla, dasi pisateljica v pesnikovanju ni dosegla bogve kakega uspeha.

Rachele Botti Binda ima več knjig. Dva zveska pesmi in več povesti: „Raggi ed ombre“, „Nella vita e nel sogno“, „Verso il cielo“, „Usque dum vivam et ultra“ in en zvezek novel.

Nič manjše pisateljske slave ne uživa Grazia Pierantoni-Mancini, ki je napisala več novel, povesti in tudi nekaj dram, ki niso brez vrednosti. Pred par leti je izdala tudi svoje pesmi.

„Il libro del passato“ je naslov zbirki pesmi, s katerimi je vzbudila pozornost čitateljev Elda Gianelli. Znana je kot prevajateljica „Romunskih rapsodij“. Njena proza je krepka. Velik uspeh je imela s svojo kritično študijo in životopisom Alberta Cantoni. Več njenih pesmi je prevedenih v španščino in francoščino.

Resna, prepojena z ideali in globoko zamišljena je muza Luise Anzoletti. Obe zbirki njenih pesmi nosita lakonični in izraziti naslov „Vita“. Te pesmi, polne globokega čustva in ženske nežnosti, so prepojene z vero. Njena proza je plod krepke filozofične izobrazbe in kritičnega duha. Tudi prozo preveva skozinskoz verski duh. O tem pričajo že naslovi njenih spisov: „La fede nel soprannaturale“, „La donna nel progresso cristiano“, „Per un nuovo patto fra la religione e la scienza“, „Il divino artista“ in dr. Njeno zanimanje za klasične študije in njene zmožnosti latinistike in helenistike, dokazuje bolj nego razne premije sledeča anekdota. V osemnajstem letu svoje starosti je napisala Anzoletti pesem „Elegia latina“, ki je bila natisnjena in je vzbudila mnogo hrupa v mestu. Delo je bilo tako izvanredno, da je marsikdo dvomil, da je to napisala Anzoletti. Črez nekaj dni po objavi te pesmi, jo je povabil neki someščan — književnik in klasik — na skušnjo. S predrznim obrazom jo je sprejel učeni latinist in ji predložil kos papirja, pero, črnilo ter list drobno in tesno pisane latinščine. Dolg odlomek iz Ovidija, spremenjen v prozo. Skušnja je obstojala v tem, da pisateljica to prozo predela v vezano besedo. Po dveh urah je v veliko presenečenje svojega strogega eksaminatorja pisateljica srečno dovršila. S tem je dokazala, da je „Elegia latina“ njeno delo.

Plodovita literatinja je tudi Clarice Tartufari. Poleg dveh zvezkov pesmi „Versi nuovi“ in „Vespri di maggio“ je znana po svojih povestih in dramah: „Eroe“, „Fungai“, „Roveto ardente“, „Il volo d' Icaro“ in „Il miracolo“. Njen „Eroe“ je šel preko odra glavnih nemških gledališč. Istotako „Salamandra“ in „Il marchio e Luc-

ciole della neve“, ki so jo nedavno igrali na Dunaju. „Testa di Medusa“ so igrali v Londonu. Spisi neutrudljive pisateljice so krepki in žilavi in izražajo več moškega značaja nego ženskega. V najnovejšem času je izšla njena knjiga novel „I giardini incantati“.

Isto se lahko reče o pisateljici Luisi Macina-Gervasio, znana pod psevdonimom „Luigi di San Giusto“, ki je v marsičem slična Tartufari. Rojena Tržačanka, živi že več let v Turinu, kjer poučuje italijansko in nemško literaturo na tehničnem zavodu. Trije zvezki pesmi nosijo naslov: „Amanti“ „Le spose bibliche“ ter „Ballate e Sogni“. Večje vrednosti so njene povesti, katerih je mnogo prevedenih v francoščino in nemščino. „Luigi di San Giusto“ je tudi žurnalistka. V svojih člankih se vedno bojuje za kako humanitarno idejo in vdarja po hipokriziji in podlosti . . . Luigi di S. Giusto ljubi s čustvom svojo umetnost, kakor ljubi svoje življenje. O sebi pravi pisateljica: „Živim izključno od svojega dela, to pomenja, da nisem bogata. In to mi je žal, ker ljubim luksuz, eleganco, potovanje in vse, kar je lepo in prijetno“. Simpatična je ta njena odkritosrčnost, s katero izraža svoje težnje po življenjskih udobnostih, katere imajo mnogi, a si jih ne upajo priznati.

Med odličnejše in plodovitejše pesnice spada tudi „Teresa h“ (Teresa Ubertis). Trije zvezki njenih pesmi ne spadajo sicer med bogve kako vspele. Njene zbirke novel so vsekako mnogo boljše, še boljše njene drame, med temi: „Il giudice“, „Il pane rosso“, „Sul Gorner“, „L' altra riva“, „La felicità“ i. dr. Sicer je tudi v teh delih tehnika in sestava marsikdaj pomanjkljiva, toda vsi njeni spisi se odlikujejo po globoki poeziji, po sugestivnem opisovanju, po krepkih psihologičnih potezah njenih junakov. Tudi Annie Vivanti spada med boljše italijanske pesnice, dasi je rojena v Londonu od nemške matere. Italijanka je po očetu. V dvanajstem letu svoje starosti je izgubila mater, s katero je govorila nemško. Po materini smrti je živela v nemški Švici in pozneje v Londonu in Nju Jorku, kjer je dobila ameriško vzgojo. Čez leta se je vrnila v Italijo, po kateri je imela vedno domotožje. L. 1890. je izdala svojo „Lirico“, o kateri je pisal Giosue Carducci: „La sua poesia é ciò che é, ma poesia è“. Skoro dvajset let ni prišlo potem nič izpod njenega peresa. V zadnjem času pa je izšel njen roman — toda v angleščini. Annie Vivanti je Italijo zamenjala za Angleško in je postala gospa Chartres, mati Vivien Chartres, znamenite male virtuozinje vijolinistke.

Posebna prikazen med italijanskimi pesnicami je „Neera“ (Anna Radius-Zuccari), ki je objavila pesmi babice „Canzo-

niere della nona“. Ona ni začela pesniti v svojih mladih letih, nego v starosti, ko je postala babica. Njena muza je lahkotna, smehljajoča in ganljiva.

Iz daljne Sicilije se oglašajo v dičnih pesmicah, polnih poetičnega zanosa Cecilija Deni. Znane in priznane pa so še druge. Adelaide Bernardini, Silvia Albertoni, Edvige Salvi, Lisa Mazzoni-Lioy Virginia in Anna Scalera, Neapolitanka, ki je pred tremi leti promovirala. Vse te so obogatile italijansko literaturo z enim ali več zvezki dičnih pesmi. Iz zakotne vasi se oglašajo Cornelia Antolini. In v samotnem zapuščenem selu Valle Intelvi prepeva Luisa Euple-Gadola. Eugenia Bonelli-Franciosi posveča svoje spise mladini, dočim prepeva Maria Cabrini „Canzoniere dei socialisti“.

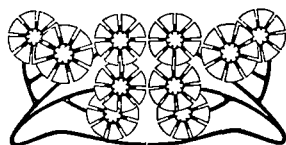
Dobra novelistka je Anita Zappa, ki tudi pesni. V zadnjem času pa piše librete, s katerimi je že dosegla lepe uspehe. Med temi sta izborna „La Tintoretto“ in „La violinatta“.

Poleg Marie-Freschi-Borgese, Lucie Pagano in Rite Maggioni, ki se bavijo dosedaj izključno z liriko, je najizrazitejša Amalia Guglielumi, katere spisi so izzvali zelo živahna razmotrivanja, in ki, so bili mnogo grajani in mnogo odobravani. Njena knjiga „Le seduzioni“ je navzlic različnim sodbam ena najboljših knjig, ki impresijonirajo in vzbujajo zanimanje, jezo in obenem občudovanje. Sama pravi: „Ta moj spis mi je povzročil mnogo bridkosti“.

Pred to zbirko je izdala pesnica že eno zbirko sonetov „Le vergini folli“.

„Mojega literarnega dela še ni mnogo“, pravi ona, „in to mi ni žal. Žal mi je le, da sem prezgodaj začela pesniti. Kako da se je v meni razvil pesniški duh, sama ne vem. Živeča pri svoji rodbini, mirnih in delavnih posestnikov in obrtnikov, sem bila ločena od literature, kakor blagoslovljena voda od vraga“.

S tem sem podala kratek pregled del italijanskih delavk na književnem polju, ni pa s tem rečeno, da so to vse. To so na vsak način glavne predstaviteljice moderne italijanske literature, v prvi vrsti lirike.

NEMODERNA NOVELA.

I.

Tisto noč se je vsulo vse polno pestrega cvetja po krilnatih daljavah in blestečih poljanah.

Mina je vstala in se je opotekla, toliko žarkov je planilo nanjo. Vsa omamljena je za hip zaprla oči, jih spet široko odprla in sklenila roke. „Ah, solnce, solnce, kako si veliko in mogočno!“

Potem je vzela obleko in se mehanično pripravljala za na pot v mesto, v pisarno.

„Dejal je, da pride danes,“ je mislila glasno, in lahek nasmeh ji je skrožil tenke ustnice.

Popravila si je frizuro, nadela slamnik in odhitela po ulicah, v ono visoko hišo, kjer je dan za dnem preždelo v zatohli pisarni, polni temnih orisov in mrtvaških senc.

* * *

„O, Mina — dobro jutro!“ jo je pozdravil Ivan.

Dvignila je glavo in se mu nasmehnila v pozdrav.

„Mi ne podaš roke?“ je pristopil on bliže.

„Ne morem — glej ravno sredi vrste sem,“ je dejala ona in spet hitela dalje s pisanjem na stroju.

Ivan jo je nekaj časa nemo gledal, potem pa je pričel jezno:

„Vraga — ne prenesem več tega!“ vrgel klobuk na mizo in trudno sedel na stol. „Ne prenesem več tega, da me tako hladno sprejemaš. In to ni danes prvokrat! Sediš pri delu, in mi niti ne podaš roke! Delo ti je več, kakor pa sem ti jaz!“

Mina ga je začudeno pogledala, neko razočaranje je privrelo v njene trudne oči, in počasi je zmajala z glavo.

„Ivan — tako si malenkosten?“

Ivan je planil kvišku in drgetaje govoril:

„Kaj — malenkosten! Ti imenuješ to malenkostno? Pomisli vendar, da človeku časih vstane, vstane misel, da . . .“

„Da . . .?“ ga je prekinila Mina in sklonila glavo niže v delo.

„Da — me ne ljubiš več!“ je izustil Ivan hlastno, stopil k oknu in naslonil razpaljeno čelo na šipe.

Mina je prenehala z delom in roke so ji padle v naročje.

„Vedela sem, da boš dejal tako.“

Vse medle so se ji zastrle oči, in komaj slišno je rekla:

„Ivan — pojdi! Jutri popoldne v aleji.“

„Podiš me? Mi—na!“ Grozeče jo je pogledal in prijel za klobuk.

„Pojdi!“ Proseče so se ji dvignile oči.

Stopil je k vratom.

„Jutri — Ivan!“

Zaprl je vrata in odšel.

* * *

Rdeče je žarelo nebo, ko se je vračala Mina zvečer iz pisarne. Počasi je stopala, težke so bile stopinje, kakor bi bile vklenjene v trdi tlak. Od vednega sedenja jo je bolelo vse telo, časih se je pretegnila, pa z lahkim vzdihom se je spet zvila v dve gubi in šla malomarno dalje, kakor preje. Časih je pogledala po izložbah, ozrla se je tupatam po umetniških slikah. Tedaj ji je zažarelo oko, nekaj daljnega, prošlega ji je napolnilo dušo. Obstala je pri sliki in mislila Časih, da časih si je mislila svoje življenje tako vse drugačno, kakršno pa je bilo sedaj!

Mislila si je, da bo živela lepe dni, ki bodo polni same lepote, samega srebra, samega solnca. Prešerno je zrla bodočnosti v oči. Takrat, da — takrat je še živel oče —! Bogat je bil — in obetal ji je zlate gradove. „Lepo boš živela,“ ji je večkrat dejal, „dobro se boš imela.“ In Mina je živela v visokih idealih, nikdar ji niso misli stopile na zemljo, le višje, višje je hotela, in tam zgoraj nad oblaki je videla belo pot, rožnato pot, ki bo edino le zanjo, za Mino — kdaj? — Ah, potem, potem, ko bo odrasla . . .

In potem? Prišlo je ono navadno, kar pride vsak dan. Le za Mino ni bilo navadno.

Oče je bil lahkomiseln, ogoljufali so ga. Postal je čez noč berač. Vsled velike nesreče ga je zadela kap.

To je bilo čisto vsakdanje — in vendar jo je butnilo in treščilo iz oblakov na trda, kamenasta tla, in vsa preplašena se je ozrla po svetu, ki ji je bil tako tuj v svoji realnosti. Trde štrene so se ji omotale okrog nog, in težko je hodila po novi poti. Jela je gledati okrog sebe, oči so se ji širile vsled razočaranja, a sčasoma je postala trda, in ostre poteze so se vdolble v njen obraz.

Mati je slabela. Sedela je doma in časih ni cele dneve izpregovorila besede z Mino. Mina je šla v pisarno in skrbela za mater in zase. Trdo je bilo življenje . . .

Še vedno je stala pred izložbenim oknom in strmela v sliko. Pa vzdramila se je. Pogladi se je po čelu in spet šla dalje po ulicah . . .

Zvonovi so peli večerne pozdrave. Mini pa se je zdelo, kakor bi ji nesli vse želje in vsa hrepenenja k pogrebu. Prišla je v ozko ulico. Motno so se svetlikale redke svetilke. Ob oglu je stal slepec in vlekel počasi in trudno harmoniko, da je zaječala časih, kakor bolne misli o polnoči porojene. Odprla je vrata temne hiše in stopala tipaje v temi po stopnicah. Težko dihaje je dospela do stanovanja, vzela ključ in vstopila v sobo.

V majhni sobi, ki jo je imenovala v solnčnih dneh svojo, je odložila slamnik in se vrgla na stol. Segla je s prsti v lase in se naslonila na kolena. Tema se je širila . . .

Tako čudno ji je vršalo v glavi, bobnelo in drvilo preko daljnih gora in voda. Odšla bi bila — odšla — kam? Razmeknila bi bila vse tiste stene, razdrila okna, skočila vun — vun — kam?!

* * *

„Ali bo že večerja ali ne?“ je vprašala mati iz sosednje sobe. Vstala je Mina, se udarila po čelu in dejala sama sebi: „Ah, neumnica! Kaj bi vedno s tistim: „Bi — bi — bi —! Če pa ne gre!“ Odšla je v kuhinjo in jela pripravljati večerjo. Smejati se je morala sama sebi, da se je spet enkrat podala na ono zapeljivo pot prešernega, mamljivega, dehtečega cvetja in žarenja.

„Iri tako presneto realno je vse okrog mene, in jaz — ha — da morem še zaiti kdaj! — Da me ni že vse to iztreznilo!“ In hitreje je delala — in delala —, le časih ji je za pol trenutka obstal pogled na neki točki, da se ji je zvrtilo, kakor ob mamečem blisku.

* * *

Pozno v noč je bilo, ko je sedela pri materi v sobi. Sključena in vsa upala je napol sedela, napol ležala mati v naslonjaču. Koščeni prsti so bili sklenjeni, majhne oči so zrle na Mino, ki je brala časopis.

„Kaj je novega?“ jo je vprašala mati.

„Nič posebnega. Da, tu je nekaj. Ona moja prijateljica, veste, ki je hodila časih k meni, se je omožila.“

Mati je zaprla oči.

„Omožila se je. In bila je mlajša od tebe. In ti — ti — kaj čakaš?“

Začudena se je ozrla Mina vanjo.

„Jaz, mati?“

„No, ti — da. Pobrigala bi se lahko malo bolj za to. Godi se nam slabo, ti ne boš večno mlada, in jaz, jaz bi imela rada malo udobnosti v zadnjih dneh.“

„Saj skrbim, mati. Vam česa nedostaja?“

„Ah, nedostaja! Menda je polno dobrot okrog mene?“ Jezno se je premeknila mati in mrmrala sama zase.

„Dobrot — oh, seveda —“ je tiho ponavljala Mina. „Dobrot! Razkošnosti ni.“

Tudi za silo gre težko,“ je topo odgovorila mati.

„Potrpite! Dobim večjo plačo in . . .“

„Kaj, in? — Omoži se, pa bo vsega konec.“

„Pa — kako?“

„Kako!“ Začudena jo je pogledala mati. „Kako? Kaj ne hodiš več z Ivanom? Kaj se je razdrlo?“

Tedaj je razumela Mina. Seveda, bil je tu nekoč Ivan, govorila je z njim, mati je slišala, da se tikata. Kaj pa, da je mislila takoj na možitev.

Nasmehnila se je trudno in govorila počasi:

„Ah, mati. Ivana mislite? Moje misli so daleč od možitve!“

„Seveda, le zoperstavljam se! Postarala se boš — o še spomnila se boš mojih besed! Vzemi ga! Dobro službo ima. Kje dobiš dandanes izlepa takega ženina, kaj? Uradnik, pokojnina! — Ne bodi neumna, Mina! In — mene poglej, stara sem — o — o.“

Mati je sklonila glavo.

Mina je vstala. In zastudila bi se ji bila mati, da bi je ne bila videla tako vso bolno in raztrgano po mukah, iz življenja prikipealih.

„Greste v posteljo?“ jo je vprašala tiho.

„Pusti me —!“ je dremaje odgovorila mati. Potem pa je mrmrala sama zase: „O — o Mina — še pomnila me boš — o — da — in bi imeli lepe sobe — lepe — o . . .“

* * *

Tiho je bilo po aleji. Svinčene štrene so se vile po nebesu, in veter je dihal hladne vzdihne in jih polagal med lahno zelenje, ki je zatrepetalo in završalo . . .

Ivan je čakal ob kostanju in časih nestrpno vztrepetal in zmajal z glavo.

Gori po aleji je prihajala Mina. Počasno je stopala in zrla v tla.

Ivan ji je šel nasproti.

„Pozdravljena!“

„Pozdravljen!“

Segla sta si v roke.

„Kam?“ je vprašal Ivan.

„Kamor hočeš.“

Šla sta. Tiho je bilo vse okrog njiju. Ni bilo besed izpočetka, a čutile so se v njunih dušah.

„Rekla si, da naj pridem. Kaj je?“

Mina je pričela:

„Dejala sem ti bila, da si malenkosten. Bilo je že dostikrat, da si me začudeno pogledal, in kakor neka temna slutnja, ti je prišla v oči. Vedela sem, da dvomiš o moji ljubezni.“

„Ne dvomim. Le začeta misel je bila o dvomu,“ je del tiho Ivan.

„Ne izgovarjaj se! — Zahotelo se ti je zunanosti, sladkih besed, mehkih pogledov. Zahotelo se ti je priseg na večno zvestobo.“

„Ne! — Mina!“ je del proseče.

„Pusti me, da izgovorim. Že dolgo mi je ležalo na duši. Ali glej, v zunanosti ne vidim ljubezni. In vidiš, jaz — jaz nisem taka — nisem sladka. Življenje me je poučilo drugače. Vidiš, ko sva se bila srečala, sem te bila vzljubila, in ko si me vprašal, če hočem s teboj na pot, sem ti podala roko in sem ti dejala, da te ljubim. Ni bilo to dovolj jasno? Kaj je treba pri vsakem srečanju novih priseg, novih obljub?“

„Ali Mina, človek sem, razumi vendar! In človek se lahko moti.“

„Ha! In mislil si, da si se v meni zmotil?“ Ironično ga je pogledala.

„Ah, Mina!“ Prijel jo je za roko, ki jo je pa ona izmehnila.

„Ali ne znaš brati z obraza dušnih besed? Kaj mora priti beseda na dan? Kaj se ti ne zdi, da se z besedo pretrga vse ono tenko in sveto, ki polje v duši? Ah, Ivan, da si mogel dvomiti le en trenutek!“

Spet jo je prijel za roko in ji pogledal v oči.

„Mina, ne dvomim več! Vem, da me ljubiš.“

„Za koliko časa?“ mu je rekla smehljaje.

„Ne vprašaj tako!“ Mračno je pogledal, se obrnil vstran in izpustil njeno roko.

Mina pa ga je pogledala z dolgim pogledom, polnim ljubezni in žalosti. Ivan je ni videl. Ko pa se je obrnil, je postal njen obraz spet trd in nem kakor preje.

„Pojdiva, ne prepirajva se več!“ je del Ivan izpremenjeno in jo hotel prijeti pod pazduho.

Mina pa je zamahnila s trdo kretnjo in govorila:

„Ostani! Zdaj bi šla spet roko v roki, kaj ne — razgovarjala bi se — in jutri, jutri bi me že spet vprašal, če te resnično ljubim. Ne — pusti! Tako ne bo šlo več dalje.“

Zavzdihnila je, se nagnila čisto k njemu in dejala:

„Ivan, v tebi ni vere v mojo ljubezen.“

„Mina!“ Odstopil je za korak nazaj.

„Ni vere — vidiš — in to ni prava ljubezen. Malenkostnost je v njej, ljubezen pa je neskončna. Tako, zdaj veš.“ Ponudila mu je roko in ga 'ostro pogledala. Ivan se je stresel.

„Kaj naj to pomeni?“

„Z bogom, Ivan!“

„Mina — ti — ti greš od mene?“

„In ti si že zdavnaj odšel. Ai nisi začutil smradu v svojih besedah, v sladkih pogledih? Ali nisi zagledal gnilobe v svoji ljubezni? — Zato — čemu, čemu! — Z bogom!“

„Pa — Mina — pomisli — prejšnje čase . . .“ Ves se je tresel, slaboten in resen, da se ji je zasmilil. Nasmehnila se je, oči so se ji zastrle in nekaj jo je sililo, da bi ga bila prijela za roke, ga objela, poljubila in vzela s seboj. Pa premagala se je in samo rekla:

„Preveč je že besed. Razidiva se!“

Ni imel moči, da bi jo bil prijel za roko, omahnil je, se nalonil ob kostanj in zrl v tla.

Pogledala ga je še enkrat, stisnila oči, se obrnila in odšla s trdimi koraki doli po aleji proti domu.

Ustnice so bile stisnjene, a siloma je privręlo preko njih:

„In vendar ga ljubim, tako ga ljubim . . .“

II.

Polnočne sence so se zvijale v plašnih objemih. Veter je ječal in temne furije so plesale divje plese po ulicah in ploskale z razprostrtimi rokami po širnem mestu.

V sobi je bilo plašno in zatoхло. Tesno se je gibal zrak med stenami. Zdajpzdaj je zaskela rana bolnih trepetov.

„Koliko časa še?“ Trudna je zavzdihnila Mina. Bilo je leto po onem razstanku z Ivanom. In vse to leto je mati hujše bolehal, da je prebdela Mina cele noči ob njej. Časih ji je bilo vse tako zoprno.

Zaprta bi bila vrata stanovanja, se umila v mrzlem studencu in odšla v nov svet, kam drugam, kam drugam, najsi bi že bilo kamor že. Pa mati je ni pustila. S tresočimi vzdihljaji jo je pridržavala doma, z zateglo sapo jo je priklenjala na stol tik sebe. „Koliko časa še? Kje so moči, da jo vzdržijo še pokoncu? Odkod toliko novih sil, da ji ne počí žila bitja in življenja?“

Strahoma je zrla na steklenico zdravil z mrtvaško glavo na belem listku. In časih, ko jo je že vse peklo od prečutih noči in težkih misli, ko ji je že vse bobnelo po ušesih, se ji je zdelo, da jo nevidne sile tirajo k oni steklenici, da bi jo odprla in vlila v materina usta. Od vseh krajev je šuštel in sikalo: „Čemu ti je treba sedeti tu? Šla bi na rožnato pot! Nisi dolžna tega. Ves materin trud zate je že davno poplačan s tem, da skrbiš za mater že dolgo let. Hiti — hiti! Mladost bo končana — in ti boš stala praznih rok na prašni cesti. Mina, daj, vzemi, vlij! Mina, Mina, hiti, hiti, haaaa.“ Kakor besna je planila kvišku in se opotekaje naslonila ob posteljo. In še je vršalo: „Hiti, hiti, haaaa . . .“

* * *

„Mina.“ Stokoma je zaječalo iz postelje.

„Kaj — mati?“

„Pridi! Bliže, bliže!“

Mina je prijela mater za roko, vso mrzlo, potno, koščeno.

„Rada bi — še bi rada — živela . . .“

„Mati!“

„Ne govori! Še bi — še — rada živela. Pa je noč — noč okrog mene in v meni. Sapa tu — tišči --- odpri — odpri!“

Grgralo in vršalo je v prsih. Mina je skočila in odprla okna.

„Mina — ah.“ Težko sopeč je dvignila mati motne oči in čudno razmeknila roke nad glavo.

„Še nocoj, Mina, pojdem, pojdem. Daj mi . . .“

„Kaj, mati?“

„Življenja, življenja! Ah, živeti — še — še šele.“ —

Kakor otel pisk je prasnilo iz prsi.

Mina je prijela mater z obema rokama, jo hotela dvigniti, a že v istem hipu so se izbulile osteklenele oči.

„Smrt, ti si,“ je nemo govorila Mina, sklenila roke in zrla v mater. Nič je ni presenetilo, nič se ni prestrašila. Pripravljena je bila, Zatisnila ji je oči, jo uravnala in sedla tik postelje.

Tiho in šepetaje je govorila:

„Končala si. o mati. Počivaj v miru! Dolga ti je bila pot, težka cesta, počivaj, počivaj . . .“

Trudno se je naslonila na mizo.

Ječalo in trepetalo je zunaj, pojemal je svetilkin plamen.

Smrt je drhtela po vsem ozračju.

Potem je težko vstala Mina, prižgala tri sveče in še tri, jih postavila ob materino vzglavje in strmela v noč. Nič več ni bilo

misli v njo. Nobene misli, ne žalostne, ne vesele. Kakor velik zid se je vrglo na pot njenih misli, vse je zastalo, otopelo, onemelo. Zaprla je oči in zadremala.

* * *

Zatrepetal jo zvonec. Mina je skočila kvišku, planila k vratom in jih mahoma odprla.

„Dobro jutro, gospodična!“

„A vi ste, postrežnica.“

„Kako je materi?“

„Materi?“ začudila se je Mina. Ni ji bilo jasno, naenkrat pa si ji je zasvetilo, in bil je ves včerajšnji prizor z novo lučjo pred njo. Počasi je dejala:

„A tako, mati. Matere ni več.“

Postrežnica je zazijala in polna usmiljenja pogledala na Mino.

„Ah, gospodična, so torej umrli, umrli. Bog jim daj večni mir in pokoj! Oh, oh, kje pa so? V sobi. Naj pokličem sosede? So že umiti, preoblečeni? Oh, gospodična, pa sami ste, naj pomagam?“

Mina jo je smehljaje gledala, potem pa je trudno govorila:

„Slišite, nič nikari ne kličite nobenega! Storite, kar veste, da je prav.“

„I gospodična, vsaj Alenko naj pokličem.“

„Vaša hči lahko pride, drugim ne pravite, razumete?“

Nemo in majaje z glavo je odšla postrežnica, da se vrne z Alenko.

Ni si mogla misliti Mina, da bi prišle one radovedne klepetave ženice, in bi jo zrle s pomilovanjem in ji govorile besede polne sladkobe in medenih prislovic. Da bi hodile po stanovanju in s kritikujočimi očmi preresetavale in prevale vse od kraja do konca, od globine do vrha. Stresla se je, če je pomislila na to.

„Da bi prišle, zaprla bi in jim ušla,“ je mislila.

* * *

Čez dva dni je stala Mina sama ob materinem grobu. Čudne misli o življenju so ji vstajale v duši.

„Hodila si po zemlji, dihala, mislila, čutila, živel in trpela. Zdaj si umolknila, vse je umolknilo v tebi. Odrevenela si, odmrta. Trda in mrzla ležiš med prsteno plastjo. Kam je odšlo življenje, kam je odšlo?!“

Sklonila se je nizko h grobu, gledala nekaj časa tiho v razrito, rujavo zemljo in šepetala: „Pozdravljena ti, ki si me poklicala na pot, pozdravljena, o mati!“

Pernate lise so se vzbočile na nebu, gore so se pomodrine, in sence so se zožile in posedle nad grobovi . . .

III.

„Pa čemu odhajate gospodična? Premajhna plača, preveč dela?“ je govoril gospod.

„Ne eno, ne drugo, gospod,“ je dejala Mina. „Hočem od tu, hočem od tega mesta. Zdaj, ko mi je umrla mati, tako ni ničesar, da bi me držalo v tem mestu.“

„To je res. Prosto pot imate. Odprt vam je svet. To je res, da —“

„In zato torej izstopam iz službe.“

„Kam mislite?“

„V Primorje.“

„A tako, tako. V Primorje torej pojdete. Imate že službo?“

„Da.“

„No torej, gospodična, če je tako, seveda vas ne smem pridržavati še dalje časa tu. Pa v veliko mesto greste, v veliko. Ej, pazite — he — he — mladi ste še, mladi.“

Tako jo je pogledal, da bi mu bila dala najrajše zaušnico. Ugriznila se je v ustnico in dejala:

„Z bogom, gospod.“

„A — že greste — že. Mudi se vam, mudi. No, no — torej klanjam se, gospodična, klanjam se!“ Hitel je k njej, da bi ji podal roko, a Mina je že v tem hipu zaprla vrata za seboj.

* * *

Vlak je dirjal in dirjal v temno noč . . . Iskre so begale, bliskoma so vršale, postale, se zavrtele, in spet trumoma padale na tla. Kam? Izginjale so in se spet prikazavale, kakor so izginjale. Črn dim se je valil, kolesa so udarjala, kakor udarjajo trdi čuti, ki se mešajo v možganih, gor, dol, gor, dol, da se človeku zmeša in mu zakipi kri, da bi butnil z glavo ob zid, se raztreščil in zaspal v divjem grohotu. Prikazovale so se luči, vztrepetale, izginjale. Mina je sedela stisnjena v kotu vagona in zrla skozi okno.

Ko je odhajala, ji je bilo, kakor bi ji bili iztrgali kos duše, prav iz srede, iz tiste žareče srede, ki krvavi noč in dan. Zdelo se ji je, da se ji je zasekala globoka rana v srce, da so ji odstopili kosi možganov. Prijela bi bila ves tisti kraj, vse tisto mesto, ki ga je tako ljubila, tako vroče, mu bila tako vdana, z vsem bitjem in žitjem svojih misli in čustev, — in vzela s seboj vun v svet.

Plaho se je vprašala: „Zakaj, čemu odhajam? Mi je treba? Ostala bi lahko, tako rada sem bila v tem mestu. Porodilo se je ondi moje življenje, porodila moja mlada ljubezen in — ugasnila —. Ugasnila?“

Prijela se je za čelo.

„Ne, ni ugasnila. Še živi v meni, burneje, silneje kot kdaj prej. Ivan, Ivan — ljubim te, še te ljubim!“ Zavpila bi bila, da bi bila prevpila ta nočni vlak, to ropotanje, da bi bila ugasnila vse te iskre, pomorila sence, raztrgala oblake.

„Ivan!“ — „Pa čemu odhajam?“ Hotela je prijeti za prtljago, odpreti vrata — a pri tem je še vedno mirno sedela, in vlak jo je tiral neusmiljeno dalje . . . dalje . . . dalje . . .

„Čemu odhajam? Videla bi ga še“. Pa je vsa vztrepetala in topotnila z nogo. Nekaj je kričalo v njej: „Ne — ne — ne! Moraš odtod — moraš!“ In sama je sikaje drgetala:

„Moram — moram! Odtod moram, drugam — samo, da pojdem, samo da ne bom na istem kraju. Čemu ravno v Primorje? Ah, čemu — čemu! Iti moram. Vseeno bi mi bilo, če bi šla v Afriko, v Azijo, v Ameriko ali v Avstralijo. V kraj hočem, moram, kjer sem nepoznana, kjer mi je tuj svet, tuj, tudi v zunanosti, kjer sem mu tuja jaz —.“

Dalje in dalje in dalje je šlo, dalje med pošastne sence. . .

„O ti solnčna ljubezen, o ti mlada ljubezen, čemu te zapuščam, čemu?“ Zaprasknilo je v njej:

„Sama hočem biti — sama — čisto sama!“ Da, to je bilo! Mina, ona in svet, in svet in ona — sama, nepoznana. Nihče ni bil poleg nje, nihče na njeni poti. . .

Kakor strme skale ji je štrlela samota v oči. Pa vendar neka rezka zavest, da je sama, popolnoma sama, ji je prešinila ude, da je skočila kvišku in pritisnila čelo na mrzle, zakajene šipe.

„Mina in svet! Pozdravljen svet!“

* * *

Tam v dalji je ležalo Primorje v mračnem in težkem dimu. . .

KRALJICA HORTENZIJA IN NJEN SIN.

Kdor se je vozil iz Kostnice proti Schaffhausnu, je bil gotovo pozoren na stari grad, ki se dviga na švicarski strani na visoki skali nad vasjo Ermattigen. Kakor navadno, če nas ne ženejo ravno skrbi naprej, če se ne vozimo ravno po nujnih opravkih z železnico, je vedel gotovo vsak, da se vozi mimo historičnega gradu, kjer je preživel poznejši francoski cesar Napoleon III. svoja mladeniška leta. V gradu ti pokažejo tudi spomine na mladega Louisa Napoleona in na njegovo mater, lepo in ljubeznjivo hčerko Josipine iz njenega prvega zakona z generalom Beauharnaisom, pozneje poročeno z Louisom, ki je bil tudi nekaj časa holandski kralj. Kot kraljica Hortenzija je ena najbolj popularnih oseb rodbine Bonaparte in na vsak način je bila tudi ena najbolj privlačnih oseb te rodbine.

V modri neči stoji še njena postelja, na kateri je izdihnila 5. oktobra leta 1837. komaj štiriinpetdeset let stara. Shranjena je tudi še njena harfa in v parku ti pokažejo paviljon iz debel in lubja z napisom: *Memento Hortensiae*. To je kraj, kjer je neutrudno zasledovala svoje visoke cilje za svoja dva sina.

V resnici je bila Hortenzija edina v celi napoleonski rodbini, ki jo je nesreča leta 1815. razpršila v vse vetrove, ki se je dejansko lotila dela, da povzdigne vsaj svoje sinove iz pozabljenja. Ona edina je zasledovala popolnoma jasno načrtano smer ter pokazala svojim sinovama pot, po kateri naj si pridobita krono. Od tega časa, ko je ugasnila stara slava napoleonske hiše, je bila duša bonapartistične stranke.

Imela je dva sina. Starejši je bil Napoleon, slabotne in boječe narave, mlajši je bil Louis in je bil mehke in sanjav, zato pa bolj sprejemljiv za častihlepne namene svoje matere, vsled česar se je ta tudi njega bolj oklenila.

Prvi njen načrt je bil, da pridobi za svojega starejšega sina portugalski prestol. Upala je, da to doseže v zmešnjavah okrog leta 1820. Kmalu pa je izpremenila svoj načrt. Dogodki v Italiji, zarota Carbonarijev proti dinastijam, ki jih je Avstrija tam posadila zopet na prestole v Neapolu in Toskani, in končno tudi popularnost imena Napoleon, vse to ji je dalo upati, da pribori vsaj enemu svojih sinov kak prestol. Zato se je zvezala z voditelji italijanske patriotske stranke ter poklicala na svoj grad Arenenberg v Švici tudi sina itali-

janskega grofa Areseja, ki je bil prilično toliko star, kakor njen mlajši sin, da vzgoji oba skupaj in da se njen sin nauči popolnoma italijanščine. Ravnala je z njim kakor z lastnim sinom in je zahtevala tudi od svojih sinov, da občujejo z njim kakor z bratom. Tudi v svoji poznejši oporoki je priporočala Louisu Napoleonu v iz srca prihajajočih besedah, da naj ravna s tem Aresejem kakor z bratom ter naj se nikdar ne loči od njega, kar je poznejši cesar tudi izpolnil. Ta grof Arese je igral kot mladenič in tudi pozneje vlogo posredovalca med Italijanskimi revolucionarji in Louisom Napoleonom in je ostal vedno njegov najintimnejši prijatelj in zaupnik. Bil je tudi pravi učitelj svojega „brata“ za zarote. Poleg tega pa je tudi mati Hortenzija poučevala svojega sina v umetnosti povzročati zarote. Na gradu Arenenbergu so se zbirali okrog leta 1830. bonapartisti in revolucionarji ter politični intriganti, s katerimi se je Hortenzija posvetovala o prevratih v raznih deželah. Najbolj pri srcu pa ji je bila Francoska, Italija in Poljska.

Začetkom leta 1831. naj bi bila padla odločitev. V Romagni se je začela revolucija in splošno se je sodilo, da se bo revolucionarno gibanje razširilo na celo Italijo.

Bilo je nekega dne v februarju leta 1831., ko je Hortenzija poslala svojega sina v Italijo. Arese ju je vodil k zarotnikom, ona sama pa je odpotovala v Ancono, da vidi, kako se stvari zasučejo.

Arese je pripeljal Napoleona in Louisa v Romagno, kjer so jih čakali carbonarji, oboroženi od nog do glave in pripravljeni, da udarijo. Tu so morali priseči vsi trije zvestobo do smrti. Nekega večera so prišli zarotniki v neko krčmo v Forli. Gostilničar jim je prinesel knjigo, da se vpišejo. Zarotniki so se bili zmenili, da se drugi dan priklopijo drugemu zarotnikom, zato se jim tudi ni zdelo vredno, da bi se skrivali in prvi zarotnik je vpisal v knjigo: „Giacomo Accursu, zarotnik, na potu v Rim, da vrže papeža.“ Drugi se je podpisal Louis Napoleon, za njim fanatični Orsini in vsi so se enako podpisali.

Pili so pozno v noč na zmago narodne stvari, na zavzetje Rima in da vržejo papeža in vse vojvode. Potem so zaklenili hišo in sobo ter hoteli izvoliti poveljnika. Srečkali so za to mesto in srečka je odločila za Napoleona. Ta pa je pobledel in s tresočim glasom glasom izjavil, da poveljništva ne more prevzeti. Prestrašeni so ga začeli vsi izpraševati po vzroku.

Tedaj se je Napoleon ojunčil in je odgovoril: „Vse moje dolžnosti in tudi moje čustvo hvaležnosti mi prepoveduje, da bi

papeža direktno napadel. Moja rodbina je našla zavetje in zaščito v Evropi samo pri svetem očetu. In bati se moram, da srečam na hodnikih Vatikana svojo staro mater in svoje sorodnike. Z vami grem, da napravim konec zmedam v provincijah, ne zahtevajte pa, da grem v Rim!“

Taka odpoved v odločilni uri je razburila carbonarije. Orsini je dal prvi duška svoji nevolji. V Napoleonu so videli naenkrat sovražnika in zbalii so se, da jih izda.

Drugo jutro je izdihnil mladi Napoleon, ki se je hotel odtegniti prisegi, v rokah gostilničarja. Nekateri pravijo, da ga je zadela krogla, drugi pravijo, da ga je eden izmed zarotnikov sunil z bodalom. Njegova rodbina pa je raztresla vest, da je umrl za osepnicami. Njegov brat Louis Napoleon pa je pobegnil še isto noč iz nesrečne hiše, da ga ne doleti ista usoda. Pribežal je v Ancono k svoji materi ter ji povedal grozno novico. Ona pa ga je hotela rešiti pod angleškim imenom pred Avstrijci, ki so kmalu udušili zaroto.

V Rimu živeči člani napoleonske hiše so bili močno nevoljni, ko so slišali kakih podjetjih sta se udeležila sinova Hortenzije. Stara mati Leticija je prosila papeža za odpuščanje zaradi predrznosti obeh mladeničev, od katerih je našel eden za svoje nezaslišane namene smrt. Bivši kralj Louis, ločeni mož Hortenzije pa je dal izraza svojemu ogorčenju v pismu na papeža.

„Sveti oče!“ piše ekskralj Louis. „Grozno mi teži dušo žalost in tresel sem se gneva, ko sem izvedel o zločinskem poskusu svojega sina proti avtoriteti Vaše Svetosti. Moje itak že žalostno življenje je moralo pretrpeti še to kruto izkušnjo, da sem moral slišati, da je eden izmed mojih pozabil na vse dobrote, s katerimi ste obkladali našo nesrečno rodbino. — Nesrečni otrok je mrtev. Bog mu bodi milostljiv! — Kar se tiče drugega, Vam je dobro znano, sveti oče, da mi on, hvala bogu, ni nič!“

Med tem je spravila Hortenzija svojega sedaj edinega sina srečno na Francosko. Neuspeh te zarote je nikakor ni potrl. Za svojega edinega sina je hotela priboriti krono, in naj bi bila katerakoli. Tako se je vživela v to svojo misel, da ni mirovala. Vlekla je svojega sina s seboj iz kraja v kraj, kakor da bi ga hotela imeti vedno pripravljenega, kadar bi bila kje prilika vzeti si kako krono. Prišla je tako tudi v Pariz, kjer je upala, da se bo dalo kaj napraviti, ker so tam simpatije za napoleonsko rodbino bile precej močne. Od julijske revolucije sem je vedno upala, da se bodo bonapartisti dvignili in poklicali nazaj Napoleonide. Takrat je bil cesarjev sin v Avstriji

za vojvodo Reichstadtskega degradirani rimski kralj, glava napoleonske rodbine, toda ta je bil bolehen in slab in brez slavohlepnosti, poleg tega pa skoro jetnik Avstrije. Za svojega sina pa, ki je bil pred 23 leti rojen v Tuilerijah, pri čegar krstu je bil Napoleon sam boter in ki je bil vedno njegov ljubljeneec, je bila brez dvoma določena francoska cešarska krona. Hortenzija je dospela v Pariz dne 20. marca 1831 in se nastanila v nekem hotelu. Takoj je pisala Ludviku Filipu, da ji dovoli ostati v Parizu, ker bi mogel samo tu okrevati njen bolni sin. In dobrotni kralj ji je verjel ter ji prošnje ni odklonil. Njegov minister Kazimir Perier pa je prestrašen vzkliknil:

„Sire! kaj ste storili!“

„Kaj neki to škoduje?“

„Kaj škoduje?“ je vzkliknil minister. „Povedati vam hočem. V tej uri obiskava nesrečna mati, ta uboga žena z umirajočim sinom vojašnice in ga predstavlja častnikom kot cesarjevega dediča“.

Zvečer je dobila Hortenzija pismo, da naj zapusti Francosko.

Odpovala je na Angleško, od koder se je vrnila na grad Arenenberg. V mladem Louisu pa je seme, ki je je zasejala njegova mati, že pognalo. Poljaki so se še upirali Rusiji. Tedaj k njim, da se jim osebno ponudi za kralja. Hortenzija se je zvezala takoj z grofom Platerjem v Varšavi, ki je igral veliko vlogo v vstaji in princ Louis je odpotoval na Poljsko. Na meji pa je izvedel, da je Varšava padla in ni mu preostajalo drugega, kakor da se je vrnil.

Po tem novem neuspehu ga je mati še bolj energično opozorila zopet na Francosko. Ko je umrl meseca julija 1832. vojvoda Reichstadtski, se je njeno upanje mogočno povzdignilo. Sedaj je bil njen sin upravičeni pretendent in po rodbinskih zakonih glava cele rodbine. Za svojega sina ni mislila odslej ničesar drugega več, kakor da mu pridobi zopet nekdanje cesarstvo Napoleona I. Zato je izdelala popolnoma nov načrt. Dasiravno je bil Louis že 23 let star, je poklicala na Arenenberg za njegovega učitelja Lebaso, sina Robespierovega prijatelja, da ga ta podučí o temeljnih francoske revolucije. Poklicala je še Vieillarda Louisu za učitelja, da izpopolni njegovo znanje v drugih strokah. Na gradu Arenenberg pa so se zbirali slej kot prej najrazličnejši bonapartisti, od katerih je pričakovala da mu uglade pot. V svoji materinski ljubezni in v slavohleplju za svojega sina je izdala ves svoj denar ter žrtvovala celo svoje dragocenosti izza časa, ko je bila holandska kraljica.

Po dolgem čakanju je vendar napočil dan, ko naj bi se uresničile njene želje. „Samo na most se ti je treba postaviti in prestol

rodbine Orleanske se zruši!" je rekla svojemu sinu. In princ Louis Napoleon je poskusil svojo srečo dne 30. oktobra 1836. Toda poskus se je izjalovil. Prijeli so ga pri fintamatski vojašnici in pripeljali v Severno Ameriko.

To je bil usoden udarec za Hortenzijo, ki ga ni mogla preboleti. Začela je hirati in umrla 5. oktobra 1837. leta v naročju svojega sina, ki se je bil vrnil iz Amerike.

Vendar se je izpolnilo, kar je želela. Res je postal Louis Napoleon pozneje francoski cesar, zasledovala ga je pa kakor senca bojazen pred italijanskimi zarotniki. Nekega dne mu je njegov „brat“ Arese z grozo naznanil, da so „osvetniki“ določili 40 zarotnikov, ki naj ga umore, če ne izpolni prisego kot carbonaro. Dne 14. januarja 1858 ga je spomnil Orsinijev atentat na prisego v Forliju. Bil je to sin onega Orsinija, ki je že v Forliju izrekel sodbo nad njim. Dne 13. marca je dal Napoleon atentatorja usmrtiti, eno leto pozneje pa se je napravil s francosko armado na pot v Italijo, da vrže avstrijsko vlado in na ta način odvrne od sebe osveto carbonarijev.

Sicer so poskusili osvetniki že tudi prej usmrtiti Napoleona III., njih namera pa se jim ni posrečila. Tako je izvršil Pianori na Napoleona III. atentat 28. aprila 1855. in Bellamare 8. septembra istega leta.

POLONICA IVANOVNA :

VZGOJESLOVNI PABERKI.

Prvi in glavni poklic vsake žene je — poklic materinstva. Večna narava, ta neukrotljiva voditeljica vesoljnega človeštva in vsega živega stvarstva sploh — je pač v svoji nezmotljivosti darovala ženi vsa ona svojstva, vse one lastnosti, da se počuti le tedaj srečna v pravem pomenu besede, ko doseže svoj — po naravi ji določeni — poklic — cilj svojega življenja — materinstvo. — Kako zgodaj se javlja pri ženskem bitju — ta, smelo rečemo naravni nagon, opazujemo kaj lahko na ljubkem igranju že eno- oziroma dveletne deklice, kateri je prva in najljubša igračka — njena punčka. — In nagnenje ravno do „punčk“, dobimo prav pri vseh deklicah, civiliziranih in neciviliziranih narodov, pri bogatih in revnih ljudeh. Deklica se počuti srečna le pri svojih punčkah.

A narava ne vpraša nikdar in nikjer, doseže li žena svoj od narave ji določeni poklic materinstva v zakonu ali izven zakona.

Več ali manj srečno urejena državna konstitucija človeške družbe obsoja dokaj strogo „nepremišljeni“ korak, ki ga je napravila nezakonska žena — da je postala mati. Toda, kdor vpoštevata istiniti položaj tega koraka, kdor vpoštevata naravni zakon, ki prihaja tu in tam z večjo zahtevo na dan, in kdor vpoštevata oni trenotek, ko je žena grešila proti zahtevam urejene družbe, da je ta korak storila v opojnem stanju ljubezni, pač ne bo tako strogo sodil — grešnice. Vmislimo se le v položaj take „grešnice“ in jasen nam bo pojem, ki ga je tako lepo, vzvišeno opel naš nesmrtni pesnik Prešeren v svoji nedosežni pesmi, ko nas vpelje z mojstrskimi besedami v materinsko svetišče — nezakonske matere.

Meni nebo odprto se zdi,
kadar se v tvoje ozrem oči,
kadar prijazno nasmejaš se,
kar sem prestala, pozabljeno je.

On, ki ptice pod nebom živi,
naj ti da srečne, vesele dni!

— — — — —

Lepo poglavje, a tudi jako hvaležno — bi pač bilo, razpravljati o dolžnostih, o zahtevah i. t. d., ki jih mora izpolnjevati vsaka žena, ko doseže materinstvo. Naša naloga to ni! Upamo pa, da dobe slovenske žene v doglednem času primerna navodila za to dobo človeškega življenja, ki je najčesče pogoj poznejšemu srečnemu življenju — od mož, ki so poklicani ravno vsled svojega poklica kot zdravniki se zavzeti z vso silo za to panogo človeškega znanja po znanem reku: „Le čevlje sodi naj kopitar“.

Naša mišl je pač ta, da bi morala biti vsaka slovenska žena, ko doraste do materinske dobe, biti posvečena popolnoma v „misterij žene“. Le na ta način dobimo kdaj dobre, v istini za svoj poklic zrele — matere.

* * *

Upamo, da ne prekoračimo svojega delokroga in da ne zgrešimo cilja svoji razpravi, če se ozremo na velevažno štatistiko o rojencih, oziroma o smrti in življenju naši razpravi posvečenih. Podatke smo posneli iz velezanimive razprave, ki jo je objavil privatni docent na Dunaju dr. L. Moll v časopisu: „Zeitschrift für Kinderschutz und Jugendfürsorge“ v 8. in 9. sešitku iz 1. 1911.

I. Rojenčkov je umrlo oziroma mrtvorojenih je bilo v 1905. do 1909.:

Dežela	Izmed 100 živorojenih je umrlo v		Izmed 1000 rojenih je bilo mrtvorojenih
	prvem letu	prvem mesecu	
Nižjeavstrijsko	19·9	7·2	31·4
Gornjeavstrijsko	22·1	9·7	41·8
Solnograško	21·1	10·—	37·—
Štajersko	19·9	7·2	38·2
Koroško	19·6	8·5	29·6
Kranjsko	18·—	6·3	24·1
Primorsko	19·2	7·9	24·7
Tirolsko	19·7	7·7	20·9
Predarlško	16·4	9·4	18·2
Češko	21·2	7·9	29·7
Moravsko	20·4	7·3	24·2
Šlezija	20·8	8·4	25·8
Galicija	20·7	10·—	19·3
Bukovina	22·1	7·9	23·1
Dalmacija	16·8	6·3	9·6
Povprečno v Avstriji	20·5	7·9	25·2

II. Izmed 1000 rojenih je umrlo v prvem letu v letih:

Dežela	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Nižjeavstrijska	221	200	205	201	198	217	189	192
Gornjeavstrijska	246	228	234	249	231	245	218	225
Solnograška	243	211	214	221	216	220	207	210
Štajerska	211	204	196	196	188	219	180	194
Kranjska	182	166	184	177	178	193	172	188
Koroška	217	209	218	220	192	224	187	200
Trst	228	190	200	190	187	223	174	202
Goriško	190	165	180	172	166	204	174	190
Istrija	201	268	193	221	194	215	174	199
Tirolska	227	188	186	208	201	211	190	195
Predarlško	196	168	170	177	174	179	165	159
Češko	242	225	225	228	225	246	203	212
Moravsko	232	213	209	210	217	235	208	212
Galicija	203	204	223	214	207	231	210	211
Šlezija	231	210	204	207	233	226	205	231
Bukovina	223	221	255	233	201	244	235	252
Dalmacija	178	197	165	188	187	199	160	168
Avstrija sploh	230	209	216	215	209	220	202	208

Nad vse zanimiva je sledeča primera iz l. 1907, in sicer koliko rojenčkov se rodi mrtvih in sicer zakonskih in nezakonskih:

III. Izmed 1000 zakonskih oziroma nezakonskih mrtvorojenih:

	Nižje-avstr.	Gorenje-avstr.	Solno-graško	Štajersko	Koroško	Kranjsko	Trst	Goriško	Istrija
zakonskih	29	42	34	35	25	22	29	25	23
nezakonskih	40	49	42	47	34	34	54	62	49

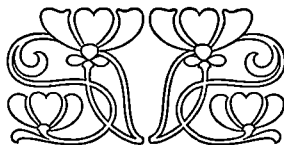
	Tirolsko	Predarl-sko	Češko	Morav-sko	Šlezija	Galicija	Bukovina	Dalma-cija	V Avstr. sploh
zakonskih	20	17	29	23	24	18	22	10	25
nezakonskih	32	24	36	37	36	31	28	18	38

III. Izmed 100 rojencev je umrlo v prvem letu zakonskih oziroma nezakonskih in sicer v l. 1907.:

	Nižje-avstr.	Gorenje-avstr.	Solno-graško	Štajersko	Koroško	Kranjsko	Trst	Goriško	Istrija
zakonskih	18	22	19	20	18	18	19	17	19
nezakonskih	23	26	26	25	24	29	28	21	35

	Tirolsko	Predarl-sko	Češko	Morav-sko	Šlezija	Galicija	Bukovina	Dalma-cija	V Avstr. sploh
zakonskih	19	15	20	20	22	23	25	16	—
nezakonskih	24	27	32	23	34	23	30	23	—

Iz teh suhoparnih številk odseva pač zadovoljivo dejstvo, da je slovenski narod zdrav in krepak in da so slovenske žene-matere sposobne ohraniti svoj zarod za bodočnost.

DR. MANDIČ:

DRUŠTVO V VARSTVO DEKLET IN ŽEN.*)

Marsikatera cenjenih čitateljki je potovala po Nemčiji in Švici ter videla tam na železniških postajah dame s posebnim znakom na prsih ali na roki, ki so tam mirno čakale. Nehote se je vprašala: „Kdo so te dame?“ Da bi se nekoliko bolj ogledala po železniškem vozu, tedaj bi skoraj gotovo videla kak listek, ki bi ji dal na to vprašanje odgovor, da so namreč te dame zastopnice društva v varstvo deklet in žen. Ker imajo ta društva plemenit humanitarni namen, kočemo na kratko premotriti razvoj, namen in sedanje stanje teh društev.

Kakor je bila velekoristna institucija „rdečega križa“ ustanovljena v Švici, pravitako se je porodila v Švici prva misel za ustanovitev društva v varstvo deklet in žen. Prvo društvo je bilo ustanovljeno v Ženevi l. 1884., odkoder so se enaka društva začela ustanavljati po vseh drugih državah. Mlle. E. Richard, tajnica centralne pisarne internacijonalnega društva je rekla v svojem poročilu na prvi evropski konferenci v Bernu l. 1910.: „Ta društva imajo svoj izvir in postanek v Švici, od koder so se drugam razširila in prinesla tudi drugim deželam koristi pravitako, kakor velike reke iz zahoda, ki izvirajo v srcu Alp, od koder tečejo dalje in oplodujejo kraje, skozi katere tečejo.“

Ta društva imajo različna imena: „Internationaler Verein der Freundinnen junger Mädchen“ in „Internationaler Verband der katholischen Mädchenvereine“. Ker imajo isti namen, se nazivljejo kar na kratko: „Bahnhofwerke“. Ta društva so zvečinoma osnovale odlične in požrtovalne dame iz najvišjih krogov.

Namen teh društev, da v vsakem oziru pomagajo dekletom in ženam, ki potujejo same. Včasih jim poiščejo primerno prenočišče ali jim dajo potrebna navodila za nadaljno potovanje, včasih jim dobe službo ali jih pa rešijo iz nepravih rok. Tako se je n. pr. posrečilo v Lvovu „Katoliškemu društvu poljskih žen“, da je rešilo štirinajstletno deklico, ki jo je prodala njena lastna mati.

*) Hrvatski list „Domaće Ognjište“ je objavilo sledeči jako zanimivi članek, ki bo nedvomno zanimal tudi slovensko ženstvo.

V to svrho se razdeljujejo „Dobri nasveti za pot“, plakati, adrese, priporočila. Ta sredstva se dobivajo na železnicah, poštah in drugih uradih.

Nekatera društva imajo tudi svoje lastne gostilnice, dome, prenočišča takozvane „Homes“, „Heim“, večinoma blizu kolodvora.

Ta humanitarna društva učinkujejo moralno ne samo na tiste osebe, ki jih pričakujejo, temveč tudi na druge potnike in na železniške nastavljenke. Razumljivo je, da je ta posel zelo težaven in da ni vsaka žena sposobna za to delo.

Vsaka „pomočnica“ — tako se imenujejo žene, ki morajo biti določenega dne na postaji, mora biti na kolodvoru pri vsakem vlaku, naj prihaja ta ponoči ali podnevi. Na prsih ali na rokah mora imeti poseben znak in sicer ali belo obvezo z rdečkastim križem in črnim napisom „Bahnhofmission“ ali pa zvezdo z belorumenno črto in z velikima črkama A. F. Vsak dan mora izpolniti gotove rubrike v to določeni knjigi, raportni knjigi, ter omeniti vse važne dogodke onega dne. Kadar je prosta, mora delati na to, da pride kolikor mogoče v dotiko z občinstvom in da pridobiva tudi druge ljudi za to idejo, ki naj postane kolikor mogoče popularna. Na ta način se prepreči mnogo socialnega zla. Marsikateri oče in marsikatera mati se zadovoljna in z mirnim srcem vrača domov, prepričana, da bo njena hči na potovanju dobro sprejeta in preskrbljena.

Te pomočnice so navadno članice društva, ki požrtvovalno izvršujejo ta svoj posel. V velikih mestih imajo posebne nastavljenke. Vendar pa ta karijera ni posebno donosna in prijetna; razen tega pa zahteva ta družba mnogo požrtvovalnosti in sposobnosti. Pomočnica mora nositi znak, katerega se morda marsikatera dama sramuje, njena obleka ne sme biti razkošna, preveč elegantna, temveč mora odgovarjati namenu društvu. Razen materinskega jezika mora govoriti še en ali dva jezika, biti mora zdrava in vedno dobre volje. Njeno obnašanje mora biti vedno tako, da nastopajo železniški nastavljenki napram njej vedno z največjim spoštovanjem. Imeti mora oko sokola, da vidi vsako najmanjšo nevarnost. Najti mora izhod iz vsake, še tako neugodne situacije. Z materinsko ljubeznijo se mora zavzeti za vsako nesrečnico. Izkušena mora biti ter poznati vse one razne prizore, ki se dogajajo za kulisami, kjer jih javnost ne vidi. Za ta posel je sposobna pač samo — žena.

(Konec prihodnjič.)

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

Za umetnost. Kakor so že listi poročali, namerava prirediti „Splošno slovensko žensko društvo“ v zvezi s slovenskimi upodobljajočimi umetniki, slikarji in kiparji, veliko 20.000 srečk broječo dobrodelno loterijo, katere izkupiček je namenjen v podporo ubogi pastorki, slovenski umetnosti. Pomnoženi odbor je sklenil, da naprosi vse domače umetnike in umetnice, naj bi poklonili nekatere svojih umotvorov brezplačno za dobitke loterije. Mnogo ljubljanskih umetnikov je že radevolje obljubilo svojo dejansko pomoč. Izven Ljubljane bivajoče umetnike pa naproša odbor po listih in pismeno, da se blagovolijo z umetniškimi prispevki udeležiti te dobrodelne akcije, ki bo itak samo v korist in v podporo umetnikov samih. Gg. umetniki so obljubili, da zberejo najmanj 200 slikarskih in kiparskih umotvorov, ki bodo razstavljeni maja ali junija t. l. v paviljonu g. akad. slikarja Rih. Jakopiča. Razpečavanje srečk pa je prevzelo „Splošno slovensko žensko društvo“, ki hoče naprositi rodoljubne in umetnost ljubeče Slovenke vseh slovenskih krajev, da mu po svojih močeh pomorejo pri tem delu. Srečke se bodo prodajale po 1 K in bo torej vsakomur dana lahka prilika, da prispeva svoj del na žrtvenik slovenske umetnosti. Žrtve ne bodo velike, treba le, da se pritegnejo s pridno agitacijo vsi sloji občinstva k temu rodoljubnemu delu. Agitacija pa ne bo težka, saj dobi ta ali oni lastnik srečke, ki je veljala samo 1 K, lepo domače umetniško delo ter ima pri tem še zavest, da je pomogel slovenski umetnosti na noge. Izkupiček loterije se porabi deloma za nakup slovenskih umotvorov, da se na ta način omogoči obstoj slovenskih umetnikov, deloma za podpore v prilog študij mladih domačih umetnikov.

SLOVANSKO ŽENSKO GIBANJE.

Shod slovanskih žen. sklicuje zveza čeških ženskih društev povodom vse-sokolskega zleta, ki se vrši v Pragi od 27. do 30. junija. Tega shoda se udeležijo tudi zastopnice slovanskega ženstva. Upamo pa bo rodil ta shod dobre sadove za razvoj slovanske ženske organizacije.

ŽENSKI ŠTUDIJI.

Gospodinjski pouk na vseh dekliških ljudskih šolah v višjih oddelkih se vpelje s 1. aprilom leta 1913 in sicer v Berolinu vslep sklepa tamošnjega mestnega šolskega sveta.

Turški ženski gimnazij. V Kandili pri Carigradu so pred kratkim položili temeljni kamen za turški ženski gimnazij, ki ga je že zdavnaj projektiral predsednik državne zbornice Ahmed Rizza s svojo sestro. Namen tega zavoda je, izobraževati turške učiteljice in podajati hčeram višjih turških slojev moderno znanje. Natančen program še ni določen. Začetkoma bodo poučevali francoski učitelji. Pozneje bodo nadomesti same domače moči. Zato so že zdaj poslali v tujino štiri mlade turške državljanke: eno Grkinjo, eno Armenko, eno Izraelitko in eno Bolgarko, da se izobrazijo za učiteljice na tem zavodu.

ŽENSKI POKLICI.

Učiteljice na Češkem. L. 1910 je bilo na Češkem 887 učiteljic na meščanskih šolah in sicer 620 Čehinj in 267 Nemk; vsposobljenih za meščanske šole je bilo 720 učiteljic.

Učiteljice ročnih del in sicer Nemke na Češkem so si ustanovile lastno društvo ter pričele izdajati lastni list „die Handarbeitslehrerin“.

Učiteljici — profesorici. Ravnateljici višjih dekliških šol in učiteljici na dekliškem liceju v Zagrebu Kamila Lucerna in Štefanija Iskra sta imenovani za glavni učiteljici na učiteljski v VIII. činovnem razredu. Obenem sta dobili naslov profesor.

Prva odvetnica v Italiji je gospa Modigliani. Odvetniška zbornica v Livornu je soglasno sklenila, da se jo vpiše v zaznamek onih oseb, ki imajo pravico izvrševati odvetniško prakso.

Žena kot finančna uradnica. Newyorška finančna uprava je nastavila Ano pl. Hohoff kot finančno nadzornico. Nalogo ima preiskati pri vseh kupih, ki jih sklene mestna uprava, če soglašajo s proračuni. Nadalje ima pravico zastopati višjega nadzornika, kadar je ta na dopustu.

Žena predsednica pariškega trgovskega sodišča. Pred nedavnim je zbolel predsednik trgovskega sodišča v Parizu. Vsled tega so poklicali gospo Jüsselin, naj vodi obravnavo. Imenovana je svojo funkcijo izvršila v splošno zadovoljnost.

Žena kot sodni izvedenec. Človeška družba na Ruskem daje ženi večjo enakopravnost z možem, nego v zahodnih evropskih državah. Pač so pa tudi ruski zakoni tako nazadnjaški, da bo prešlo še precej časa, dokler dobe žene svoje pravice. Zdaj je na Ruskem na dnevnem redu problem, ki ga smemo smatrati kot zelo važen problem za žensko vprašanje. Gre namreč za vprašanje, ali naj dobi žena pravico, da sme nastopati pred sodiščem kot izvedenka. Dozdaj so bili ruski zakoni proti temu. Pred kratkim se je pa dogodil slučaj, ki morda povzroči v tem oziru preobrat. Zgodil se je namreč zločin, ki vzbuja veliko senzacijo. Ljudmila Ivaškovič je obtožena, da je najprej prevarila svojega soproga z nekim delavcem, na to pa ga še zastrepila. Ker dvomijo o njenem normalnem duševnem stanju, tedaj so jo dali zdravniško preiskati. Opazovala jo je tudi zdravnica Golovina, ki je specialistinja za duševne bolezni. Boritelj za ženske pravice, odvetnik Adamov, ki brani obtoženko, zahteva, da sodišče zasliši tudi zdravnico Golovino kot izvedenko. Svojo zahtevo utemeljuje s tem, da so zdravnice popolnoma enakovredne in enakopravne z zdravniki. Če petrograško sodišče ugodni zahtevi zagovornika Adamova, tedaj bo zdravnica Golovina prva žena, ki bo pred sodiščem nastopila kot izvedenka. S tem se pa ustvari precedens, ki bo zelo važen za razvoj ženskega vprašanja.

Šola za prodajalke. V Berlinu so ustanovili šolo za prodajalke. Poučuje se po štiri ure tedensko in v dveh semestrih. Razen nemščine se poučuje lepopisje, računstvo, vedo o blagu in umetnost prodajanja. Poskus se je popolnoma posrečil. Veliko število obiskovalk pa dokazuje, kako potrebna je bila ta šola.

Žena kot voditeljica velike inštalacijske tvrdke. Gospa Mary E. Ewingvdova inženirja v Chicagu, je pred kratkim prevzela vodstvo velike inštalacijske tvrdke. Ko je njen soprogo umrl, je imela tvrdka dokončati še več večjih del, ki so bila pročunjena na več tisoč dolarjev. Gospa Ewing se je pa tako premišljeno pogajala z različnimi upraviteljstvi, ki so naročila omenjena dela, da so ji ta izročila vsa dela, ki bi jih moral izvršiti njen soprogo. Potrebno strokovno znanje si je pridobila od svojega soproga, s katerim je bila poročena 25 let in kateremu je vedno pomagala v njegovem tehničnem delovanju.

Žena — profesorica na visoki šoli za umetnost. Visoka šola za umetnost v Melbourne je imenovala Berto Merfield za profesorico za notranjo dekoracijo. Berta Merfield je razmeroma še mlada umetnica, ki je v Londonu študirala svojo stroko.

Vseučiliška profesorica v Kristianiji. Storthing je pri razpravi o vseučilišnem proračunu sklenil, da se ustanovi na norveškem deželnem vseučilišču nova profesura za zoologijo. Za profesorico so imenovali gospodično Bonnevie, ki si je s svojimi znanstvenimi deli pridobila slavno ime. Od 123 članov norveškega državnega zbora je glasovalo le 44 članov proti temu predlogu.

Žena kot detektiv. Newyorška policija je pred kratkim imenovala Izabelo Goodwin, ki je dalj časa v policijski službi, za višjo detektivko. Gospa Goodwin je razkrila že več težavnih kriminalnih slučajev. Značilno za njeno tehniko je, da hodi kot pomivalka v razne beznice, kjer se zbirajo zločinci in drugi nevarni individui.

ŽENA V JAVNOSTI.

Komunalna volilna pravica za žene na Laškem. Komisija parlamenta, kateri je bil odkazan zakonski načrt, se je izrekla za jako omejeno žensko volilno pravico. Dočim imajo danes vsi možje, ki so absolvirali štiri ljudskošolske razrede in dosegli enoindvajseto leto, volilno pravico, dočim morajo biti žene petindvajset let stare in izpolniti razentega enega izmed sledečih pogojev: absolvirati morajo šest ljudskošolskih razredov ali pa dva razreda kake srednje šole, plačevati morajo več nego sto lir direktnih davkov ali pa biti v državni ali občinski službi. Žene naj dobe tudi pasivno volilno pravico. Značilno je, da hočejo tako omejeno volilno pravico dati ženam v letu, ko hočejo moško volilno pravico razširiti tudi na analfabete.

Rumunsko žensko gibanje. Rumunske žene so se začele šele preteklo jesen nekoliko bolj zanimati za javnost. Navzlic temu se je pa to gibanje tako zelo razširilo, da so začele izdajati svoje lastno glasilo. Gospa Janculescu, ena prvih boriteljic za ženske pravice in za žensko volilno pravo, je pred kratkim ustanovila list „Drepturale Femeii“ (Ženske pravice). List ima namen delovati na to, da se rumunsko ženstvo organizira ter si potom organizacij pribori svojih pravic.

Isladska poslanska zbornica je sprejela zakonsko predlogo, s katero se daje ženam pravico, da se izobražujejo v vseh strokah pod istimi pogoji kakor možje in da se potegujejo za vse uradniške službe.

Žene kot izvedenke pri reformi zakona. Švedska vlada je pred kratkim poverila državnemu odseku za pripravljanje postav predpriprave za reformo postav o zakonu. Odsek je sporazumno z vlado pritegnil deset izvedencev, med katerimi so tudi štiri žene. Ena imenovanih žen je delavka.

IZ SOCIJALNEGA ŽIVLJENJA ŽEN.

Materinsko zavarovanje na Švedskem. Švedski državni zbor je obravnaval zakonski načrt o materinskem zavarovanju. Zavarovanje je obligatorično za vse industrijske delavke, razen onih, ki niso stare še 15 let in onih, ki so dopolnile že 50. leto. Zavarovalnino bodo dobivale matere skozi 6 tednov, za vsak delavnik po 2 kroni. Predpogoj za izplačevanje zavarovalnine je, da ni mati delala v teh šestih tednih v industrijskem podjetju. Premija za dojenje znaša za vsakega otroka 15 K, ako ga je mati dojila najmanj 20 dni. Pravico do te podpore imajo one delavke, ki so bile zavarovane vsaj 180 dni pred porodom.

Delavne pogodbe za služkinje na Nemškem. V nekaterih nemških mestih so ustanovili pri društvih gospodinj posebne odbore za reformo službenega razmerja v gospodinstvu. Predvsem delajo na to, da bi se sklepale delavne pogodbe s služkinjami.

RAZNI PABERKI.

Posredovalnica za delo revnim ženam. Na Dunaju so ustanovili posredovalnico za delo revnim ženam. Oskrbnje jo mestni ubožni svet. Siromašne žene, ki hočejo delati, dobe takoj delo. Žene, ki ne znajo delati dobe, potrebna navodila. Vsako delo se plača.

Prvi zakoní na podlagi zdravniškega izpričevala so se pred kratkim sklenili v katedrali sv. Petra in Pavla v Chicagu. Ko sta cerkveni kapitel in dekan anglikanske cerkve javno naznanila, da bodo v katedrali sv. Petra in Pavla vnaprej sklepali zakone le, če bosta ženin in nevesta prinesla zdravniško izpričevalo, da sta popolnoma zdrava, je to naznanilo povzročilo v Ameriki mnogo kritike. Mnogo duhovnikov je izjavilo, da ni njihova naloga, brigati se za higieno ras in da morajo le civilne oblasti v tem zmislu delovati. Toda dekan ni hotel preklicati svoje naredbre, češ, da morata v takih zadevah cerkev in država skupno nastopati.

Milijonska zapuščina za zapuščene žene. Crane, veleindustrijalec v Chicagu, je zapustil več milijonov dolarjev za zapuščene žene. Predvsem se naj zgrade majhni rodbinski domi za žene, ki so jih brez njihove krivde zapustili njihovi možje. Razentega dobe te žene in pa njihovi otroci tudi denarne podpore.

Jedilnice za doječe matere. Občinski svet mesta Dundee na Angleškem je pred kratkim ustanovil jedilnice za doječe matere. Neko ondoto društvo je ustanovilo pred dvema letoma take jedilnice. Nato je občina prevzela to napravo v svojo upravo in so dobile matere v preteklem letu 16.000 ksil in večerij. Polovica jih je bilo zastoj, sicer se je pa prodajala porcija po 18 vinarjev. Posledice te naprave so jako ugodne. Umrljivost delavskih otrok je znašala prej v prvih štirih letih njihove starosti 25 odstotkov. Ko so uvedli zdravstvene nadzornike, je znašala ta umrljivost 18 odstotkov, zdaj se je pa znižala celo na 7 odstotkov. Podobno napravo je ustanovilo tudi mesto Hove, ki pa ni ustanovilo posebnih jedilnic, temveč izdaja posebne nakaznice za gostilne, ki jih potem plača občina.

Zgodovina šivanke. Zaponke in šivanke, kakor tudi razne igle za okrašenje obleke, frizur in klobuka so jako stare. Izdelovali so jih najprej iz kosti različnih živali, pozneje iz železa in bronu. Prvotno je imela šivanka uho na sredi, pozneje šele na koncu. Šivanke, kakor jih rabimo dandanes, so začeli izdelovati najbrže v 14. stoletju. Znano je, da so bile šivanke in raznovrstne igle še pred nekaj stoletji jako dragocene in jih je bilo videti samo na toaletnih mizicah kraljic, kneginj in drugih visokih in bogatih gospâ. Vsaka odlična dama je dobila v onih časih kot poročno darilo škatljico igel. Tudi hči francoskega kralja Ludovika IX. je dobila za poročno darilo krasno izdelano škatljico, napolnjeno s šivankami in drugimi iglami. Še za časa Marije Stuartove (1562—1587) je bila igla dragoceno in priljubljeno darilo. Pozneje so si gospe in gospodične same kupovale šivanke in so dobivale zato od svojih staršev ali soprogov gotove, določene svote denarja. Odtod šc danes nemški izraz „Nadelgeld“, ki pomenja zdaj denar, ki ga daje mož ženi za njene osebne potrebe, kakor za obleko, perilo, lepčila itd. Pri plemiških rodbinah so včasih določevali to vsoto celo pred zakonom in si jo zapisovali v ženitovanjsko pogodbo. Dandanes so pa šivanke jako cenc, ker se izdelujejo mašinsko in velikih množinah.

Listnica upravníštva. Gospodični Mici Kincljevi v Št. Jurju ob juž. železnici se iskreno zahvaljujemo, da tako marljivo razširja naš list. Upamo, da nam dobi še več naročnic. — Tudi ostale naše zaupnice prosimo, da razširjajo naš list.

NESTLÉ — JEVA

„MOKA ZA OTROKE“
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka HENRI NESTLÉ, DUNAJ I., Biberstrasse 11, odd. FL

SLOVENKE! KUPUJTE SPECERIJO IN DELIKATESE. PRI
: : TVRDKI : :

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠT. 37.

== ŽGANA KAVA. ==

Barvila za lase,
sredstva zoper izpadanje las in
za negovanje polti, lepotila, mila
in parfume ima v zalogi

Drogerija „Adrija“

: : v Ljubljani : :

Šelenburgova ulica šte. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. Prospekti na
razpologo.

Cilj

svojih prizadevanj, najti sredstvo
za izboljšanje kave, ki odgovarja
vsem zahtevam okusa in izdatnosti

dosežejo vedno le one gospodinje : :

ki kupujejo kavni pridatek v
bojčkah ali v zavitkih, označenih
s „kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najboljše, kajti
kavni pridatek s „kavnim mlinčkom“
je najjedrnejši, najokusnejši in
najizdatnejši izdelek te vrste,
ker je

„: pravi: Franck.“

Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR, LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5.

POLEG MESTNE HRANILNICE.

NAJVEČJA ZALOGA

MOŠKIH, ŽENSKIH IN OTROŠKIH
ČEVLJEV IZ NAJBOLJŠIH TUJIH
: : IN DOMAČIH TOVAREN : :

PRISTNI GOJSERSKI

: GORSKI ČEVLJI :

ZUNANJA NAROČILA TOČNO IN CENO.

: Priporočamo našim gospodinjam :

KOLINSKO CIKORIJO

iz EDINE slovenske tovarne v Ljubljani.

USTANOVLJENA 1847.

TOVARNA POHIŠTVA

J. J. NAGLAS

LJUBLJANA, TURJAŠKI TRG 7

NAJVEČJA

ZALOGA POHIŠTVA

ZA SPALNE IN JEDILNE SOBE, SALONE IN GOSPOSKE
SOBE. PREPROGE, ZASTORJI, MODROCI NA VZMET,
ŽIMNATI MODROCI, OTROŠKI VOZIČKI itd.

 NAJNIŽJE CENE. **NAJSOLIDNEJŠE BLAGO.**

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

v LJUBLJANI, STRITARJEVA ULICA.

Delniška glavnica K 8.000.000.

Rezervni zaklad K 800.000.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

 po 4 $\frac{1}{2}$ % čisto.

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa bozna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. Informacije pismeno in ustno brezplačno.

Podružnice v SPLJETU, CELOVCU, TRSTU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

SLOVENSKA ŽENA

GLASILO SLOVENSКИH ŽEN.

LETNIK I.

ŠTEVILKA 6. in 7.

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1912.

VSEBINA:

1. Dva, ki sta šla od nas	167	9. Marija Kmet: Gotika	198
2. Dr. Karel Slanc: Vseučilišče v Trstu in slovensko ženstvo	158	10. Dr. Mandič: Društvo v varstvo deklet. (Konec)	198
3. Temeniška: Zlati nauki	177	11. Žena v javnosti	203
4. Kmetamarija: Senca	180	12. Slovansko žensko gibanje	204
5. Vera V.: Junaške ženske	185	13. Ženski študij	204
6. Marija Kmet: Antikvarijat duše	190	14. Ženski poklici	204
7. Milica: Ni ga dočakala	190		
8. Polonica Ivanovna: Vzgoje-slovni paberki	194		

„SLOVENSKA ŽENA“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec in sicer 15. dne vsakega meseca ter stane na leto 8 K, za učitelje in dijakinje 6 K, za vse neavstrijske dežele pa 10 K.

Posamezni zvezki se dobivajo po 70 h.

Izdajateljica, lastnica in urednica: MARICA ŠEGA.

Uredništvo in upravnništvo v Spodnji Šiški šte. 208.

Tisk Tiskarne „Sava“ v Kranju.

Spécialité en montres de précision, bijouterie
et joaillerie fine

H. Suttner

Ljubljana, Mestni trg 25

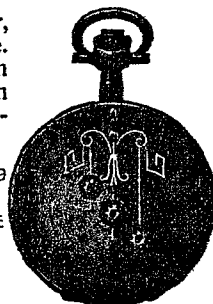
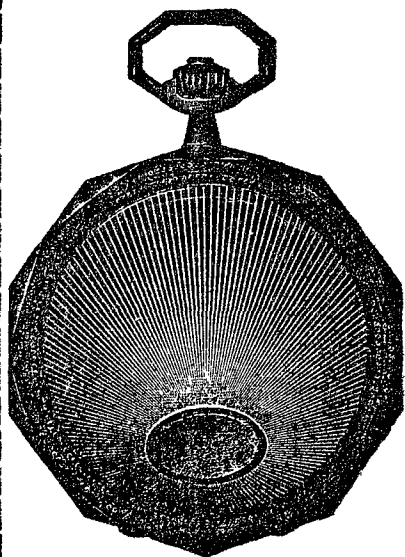
Lastna protokolirana
tovarna ur v Švici

Tvorniška znamka „IKO“

Največja zaloga ur,
draguljev, zlatnine.
in srebrnine vseh
vrst kakor tudi vseh
v to stroko spada-
jočih predmetov.

Sprejemajo se nova
dela po naročilu
in prenarejajo stare
dragocenosti.

Strogo solidna
postrežba!

Ustanovljeno 1845.

Ustanovljeno 1845.

PARNO BARVARSTVO TER KEMIČNO ČIŠČENJE IN SNAŽENJE OBLEK.

APRETURA SUKNA

JOSIP REICH

POLJANSKI NASIP LJUBLJANA OZKA ULICA 4.

SPREJEMALIŠČE ŠELENBURGOVA ULICA 3.

POSTREŽBA TOČNA.

SOLIDNE CENE.

Josipina Podkrajšek

LJUBLJANA, ČEVLJARSKA ULICA 2

priporoča svojo

MODNO TRGOVINO za dame in gospode. Velika zaloga perila, kravat, najnovejših bluz, spodnjih kril, nogavic in rokavic, najmodernejših modrcev ter vseh potrebščin za šivilje.

Higijenično „Tetra“ perilo. ♦ Naročila po pošti se točno izvrše. Glače-rokavice najboljše kakovosti za dame in gospode po K 2'10.

MODNI SALON

JOS. ŠETINC

LJUBLJANA

KONGRESNI TRG ŠTEV. 6.

Sukna, loden in modno blago

za gospode in dame razpošilja
Karel Koclan, tvornica sukna v Humpolcu.
Vzorci franko. Tvorniške cene.

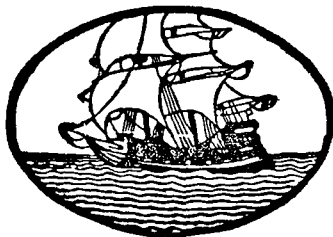
Julius Meinl, Dunaj

Filialka:

Ljubljana,

Šelenburgova

ulica št. 7.

Strokovno sestavljene zmesi kave in čaja.

:: Kakao. ::

:: Čokolada. ::

ZALOGA
FINIH ROČNIH
DEL.

Toni Jager

Ljubljana, Židovska ulica 5.

ZALOGA
FINIH ROČNIH
DEL.

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte le

Tolstovrško slatino

ki je najboljša namizna in zdravilna voda in se naroča

v Tolstem vrhu, pošta Guštanj, železniška postaja
Spodnji Dravograd, Koroško.

SUKNA

in modno blago za gospode in gospe
priporoča izvozna hiša

Prokop Skorkovsky in sin
v Humpolcu na Češkem.

Vzorci na zahtevo franko. Zelo zmerne cene. — Na željo damo tukaj izgotoviti obleke za gospode.

ZEFIRE

Trgovina cvetic
Šelenburgova ulica 3.

Vrtnarija
Cesta na Rožnik 27.

I. Wider, Ljubljana

umetni in trgovski vrtnar.

Točna postrežba
in
takojšnja izvršba
vsakovrstnega
vezanja cvetic.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, v Prešernovi ulici 3.

Prometa koncem leta 1911 6145 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42 milijonov K. — Rezervni zaklad nad 1,300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik.

Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zazodov.

Obrestuje brez odbitka po

— **4** $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{0}$ —

Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj $\frac{1}{2}$ % amortizacije.

Za varčevanje ima vpeljene
domače hranilnike.

Posoja tudi na menice in
vrednostne papirje

J. C. Mayer,

≡≡≡ LJUBLJANA. ≡≡≡

Velika izbira jesenskih in zimskih novosti!

Volneno blago za gospode
in dame.

Svilnato blago.

Žameti in pliši.

Barhenti.

Damsko perilo storjeno in po meri.

Opreme za neveste.

Bluze in spalni plašči.

Damske nogavice.

Velika izbira jesenskih in zimskih novosti!

**Tuzemske in pristne perzijske
preproge, kozličine, zastorji,
stori v bogati izberi!**

Slovenke! Kupujte le pri tvrdkah, ki inserujejo v našem listu, ter se sklicujte pri naročilih vedno in povsod na „SLOVENSKO ŽENO“!

CENJENIM NAROČNICAM!

Marsikatera naših naročnic je gotovo že mislila, da je naš list prenehal izhajati, ker kar tri mesece ni izšla nobena številka. In skoro bi list res prenehal izhajati in sicer predvsem vsled finančnih težkoč. Izdajanje takega lista, kakor je „Slovenska Žena“ je zelo drago. Naš list šteje sicer lepo število naročnic, toda te ne store vedno svoje dolžnosti. Vsled tega prosimo predvsem fiste naročnice, ki dozdej še niso plačale naročnine, da to store nemudoma.

List bo izhajal od zdaj naprej redno in bo do konca leta izšlo še ostalih pet števil.

Ker imamo še nekaj prvih pet števil v zalogi, *prosimo svoje cenjene naročnice, naj nam pridobesaj še eno naročnico in naj vedno in povsod agitujejo za naš list.*

Le s tem, če bodo cenjene prijateljice našega lista delovale z vsemi močmi, da se list razširi, bo omogočen obstoj lista, ki je v današnjih časih splošnega napredka velevažen in skrajno potreben. Upamo, da naš glas ne bo ostal glas vpijočega v puščavi . . .

Uredništvo in upravništvo.

Agitujte za naš list!
Pridobite vsaj eno novo naročnico!

DVA, KI STA ŠLA OD NAS.

Kadar se poslavljamo, si stiskamo roke in si kličemo „Nazdar“, „Na svidenje, na veselo srečanje“. Naročamo pozdrave na one, ki so nas zapustili prej, mi pričakujemo prijateljskega sprejema, kadar pridemo sami tja, kamor so odšli od nas.

Hodila sta med nami kakor brata. Oba v svoji mladosti navdahnjena idealov, ki nam jih je vdihnili mamica v prvih otročjih letih, sta iskala zadovoljstva in življenske naloge tam, kjer kličejo dan za dnem: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.“ Kljub temu nista našla v teh krogih ljubezni in razumevanja človeških pravic in sta rekla slovo mladostnim idealom, poslovila pa sta se obenem tudi od onega, kar je človeku najdražje. Oba sta skušala najti uteho v neumornem delovanju, oba sta iskala srečo in zadovoljstvo edino v žrtvah, ki sta jih doprinašala za svoje ideale.

Gorazd je stopil na plan krepak in čil, želeč zmage, boreč se za pravico in resnico. Gorazdu je vsekala najhujše rane domovina, Gorazd je legel k počitku s svojimi ideali nerazočaran, pač pa kruto žaljen.

Jan je hodil med prostaki, Jan je gledal v dušo bednemu in legel je k počitku sam beden in sam sovražen.

Tako se je pletla usoda dveh velikih mož. Podobna in zopet tako različna. Eden doma med fakirji, derviši, doma v solnčni Indiji, doma med oboževalci Mohameda, drugi v sudetskih kočah med češkimi kmeti, pri hanaških deklicah, na Karlůvem Týnu sta se sprejela v bratskem objemu, med tem ko smo mi čutili njiju pozdrav in želeli le edino to, da se jima izpolnijo srčne želje, s katerimi sta odšla v nepoznane nam kraje.

Solnce jima je poslalo v slovo svoje žarke, polje je zašumelo in škrjanci so se oglasili, ko smo mi jemali slovo.

Ni jih več med nami, ni Gorazda-Antona Aškerca — ni Vrchlickega-Emila Frida in mi gledamo za njima ter jima kličemo „Nazdar“, „Na svidenje“, „Na veselo srečanje“.

Vseučilišče v Trstu in slovensko ženstvo.

Tam doli ob Jadranskem morju se giblje nekaj med mlajšimi slovenskimi možmi, kar zadeva tudi slovensko ženo. Avstrijski Italijani hočejo dobiti vseučilišče v Trstu in ga bodo dobili; Slovenci in primorski Hrvati ga hočejo tudi tam. Na čelu propagande za slovansko vseučilišče v Trstu so mlajši slovenski inteligenti, katerim je prisojati večjo splošno omiko in precejšno enerzijo. Ti so si začrtali obsežno delovanje; nič manj nočejo doseči, nego masam Slovencev, Hrvatov pridobiti večjo omiko. Vsako vseučilišče je središče in vir omike, in sicer bi moralo to biti za ves narod. Vseučiliški učitelji bi morali biti tudi učitelji mas naroda, posredovalci naukov vseh ved in sicer tudi med maso. To dejstvo in pa ker je Trst največje slovensko mesto in važno trgovsko mesto, ker je v središču med Slovenci in dalmatinskimi Hrvati, ker je morje nekaj posebnega bilo, je in bo v razvoju narodov, so naši mlajši možje v Primorju začeli agitacijo za pridobitev slovanskega vseučilišča v Trstu. Brez vseučilišča je napredovanje, izvrševanje priprav za omiko med našo maso jako težavno. V tem boju morajo sodelovati tudi slovenske žene. Hočem vam razložiti, za kaj gre v zahtevi slovanskega vseučilišča v Trstu in stem kolikor mogoče pomagati pionirjem ob Adriji. Če žene sodelujete s temi možmi, je storjeno veliko dela. Šolsko vprašanje je, kakor vsa druga vprašanja, zvezano z vprašanji splošnega gospodarstva. Ve, ženske, ste prevažne v gospodarstvu naroda. Rad bi Vam razkazal to vašo važnost in Vam s tem dokazal, da je Vaša dolžnost, da sodelujete v agitaciji za vseučilišče v Trstu. Ni pa dosti prostora v Vašem listu in tedaj se moram dotikati gospodarstva in Vašega delovanja v njem le v toliko, kolikor je treba v boljše razumevanje stremljenja vseh narodov sedanje dobe po kar najboljše razvitem šolstvu.

Polovico ali več vsega prebivalstva tvori ženski spol. Povsod v življenju, v zasebnem, družinskem, deluje Vaša glava, srce in roke; tri vogale hiše ste podpirale žene v minolih časih. Bile ste v vseh panogah narodovega gospodarstva: na kmetiji, v rokodelstvu, v trgovstvu — važne sodelavke. In še ste važne, ko je gospodarstvo stroja Vam odvzelo dosti prejšnjega dela vsaj v rokodelstvu, trgovstvu, oziroma v hišnem gospodarstvu, dočim ste prej pridelovale,

izdelovale, kar je bilo postaviti na mizo, obleči, obuti može in otroke. Kmetici je še ostalo isto delo, pa tudi njej se manjša prejšnje delo vsled stroja in novih načinov kmetovanja. Nastala je industrija, to je način proizvodnje rokodelskih proizvodov s stroji, ki omogočujajo proizvodnjo blaga v velikanskih množinah in za veliki svetovni trg. To proizvodnjo in ž njo združena sedanja trgovina Vam ženam pripravljata dosti tega, kar ste prej v hiši rabile in same pripravljale, in sicer mnogo cenejše, obenem pa tudi dobro izdelano. V trgovini ali na trgu dobivate dosti živil, dobivate platno in sukno. V sedanjem našem gospodarstvu se v velikih gostilnah tudi že skoro cenejše pripravljajo jedi za posameznike in družine. Razni stroji pomagajo snažiti stanovanja, stroji pomagajo izdelovati razne obleke, obuvala. Par čevljarских tvornic lahko izdeluje obuvala za prebivalstvo cele dežele. Tudi krojaška dela se tvorniško izvršujejo s pomočjo stroja in delavcev. Tkalni stroji izdelujejo najfinejše žamete in svilnate robe. Pivo ste ženske nekdanj varile; kar zdaj spiijejo moški tekočine, izdelujejo pivovarne v svojih tvornicah.

To gospodarstvo stroja je Vas žene v mestih, trgih, v katerih meščani več ne kmetujejo, izgnalo iz ljubega zavetja domačega delovanja, ter Vas večinoma postavilo v tvornice in druga podjetja, da opravljate ista telesna in duševna dela kakor može. Delavčeva žena hodi tudi v tvornico; žene, dekleta meščanov hodijo v razne pisarne, izvršujejo razna uradniška dela. Le kmetici je še ostal isti delokrog kakor prej; ona je živinorejka, ona je kuharica, vrtnarica in tudi sodelavka v težjih kmečkih opravkih; le pri izdelovanju obleke, obutve ne sodeluje toliko, kakor prej; kupuje pa tudi na trgu, kar potrebuje za obleko, obutev in tudi cele obleke, obutve.

Vsako delo se je moralo pametno izvrševati, vsako gospodarenje zahteva prevdarka; vsako gospodarenje zahteva neko vajo, neko šolo. Delavci vseh časov so dobivali izkušnjo od svojih prednikov. Sčasoma pa so ljudje ustanovljali za mladino šole, v katerih se je mladina učila veronauka in nekoliko pisati, brati, računati; sčasoma se je mladina tudi strokovno poučevala. V svojem delovanju, gospodarstvu je moral človek te nauke razvijati in praktično vporabljeti. Človek je proučaval naravo, ki mu je dajala živila, nad katero je moral zmagati, ako je hotel uspešno proizvodniti. Gospodarenje je postalo odvisno od znanja naravoslovnih ved. Pravzaprav je vse delovanje bodisi na kmetiji, bodisi v drugih

obrtih izrabljanje naravnih moči. Proizvajalo se je na podlagi izkušenj, ki so se dosegle v milijonih let, zdaj proizvajajo izobraženi narodi že na podlagi znanstvenih pridobitev. Delavec teh izobraženih narodov dobro ve, kako učinkujejo nekatere naravne moči; tehniki pa v marsikaterem oziru prevladujejo naravo. Vse, kar se tiče življenja, kar se tiče narave in človeškega življenja v naravi, je postalo predmet raziskovanj; spoznanja so se zbrala in nastale so razne vede. Te vede učijo mladino v šolah, da lažje potem kot delavci proizvajajo, delajo. Naše sedanje gospodarstvo izrablja te vede. To gospodarstvo je zasnovano na z a v e s t n e m izrabljanju naravnih moči; naravoslovne vede učinkujejo na pričetek in izvrševanje gospodarskega delovanja; učeni tehniki delajo na podlagi naravoslovnih ved osnutke podjetij ter nadzirajo njih izvrševanje. Stroji se izdelujejo na podlagi izkušenj, ki jih nudijo tehnične vede. S tem gospodarstvom, njegovo trgovino in prometom so zvezane druge vede, ki omogočujejo mnogim ljudem življenje — pravoslovje, jezikoslovje, zgodovina; poučevanje v šolah samo na sebi je veda. — Sedanji človek mora biti torej izšolan, mora biti učen, mora imeti dobro strokovno in splošno izomiko, sicer ne more v gospodarstvu drugega dela izvrševati nego delo težaka. In kakor sem povedal, sodeluje žena v sedanjem času pri proizvajanju z možem ravnotako kakor v prejšnjih časih. In kakor mož sedanjosti, mora biti tudi žena izšolana, mora imeti strokovno in splošno izomiko. Žena izvršuje zdaj, ko nima v domačem gospodarstvu več toliko dela, tudi dela, ki jih je prej opravljal le mož. Žena mora opravljati tudi duševna dela, postati hoče učenjakinja. In to mora tudi doseči, ker je dosti žen in ni za vse prostora v zakonskem življenju. Pa tudi mož ne more vedno toliko zaslužiti, da bi preživljal družino. Ženam je ostala vzgoja otrok. In ta je zdaj tudi drugačna, kakor nekdanj. Žene naj vzgajajo otroke za dobre sodelavce v tem novem, razvitejšem gospodarstvu, v katerem zdaj tudi žene sodelujejo. In ravno vzgoja otrok je najvažnejša. Ako mati ni času primerno izobražena, ne more svojih otrok vzgojiti za dobre delavce. Vzgoja v hiši, družini mora podpirati vzgojo v šoli. Moderno gospodarstvo zahteva od poljedelstva več surovin za predelovanje v obrti in industriji. Pa tudi milijoni in milijoni ljudi, ki so se posvetili meščanskim obrtom in si ne morejo sami pridelati zadosti živil, zahtevajo od poljedelca mnogo več živil, za katera plačajo mnogo milijonov, kajti vseh živil ne more človek navzlic razviti kemiji drugače pripraviti nego s kmetovanjem.

Kmet in kmetica morata biti zdaj, da uspešnejše proizvajata, znanstvenika v svoji stroki, morata biti vrtnarja, živinozdravnika, morata poznati poljedelsko kemijo, morata biti mehanika, ker morata kmetovati, kolikor je mogoče, s stroji. In tudi kmetico opominja sedanja omika in gospodarstvo, da se izobrazuje, ako hoče biti dobra učiteljica, vzgojiteljica svojih otrok in dobra sodelavka možu.

Da se bolj razume važnost šol, hočem na kratko orisati njih razvoj. — Ker je sedanje življenje slovenskega naroda ozko spojeno z življenjem in zgodovino Nemcev in ker smo imeli na Slovenskem iste šole — razen vseučilišča — kakor na Nemškem v rajhu in ker so se te razvijale v novejšem času v isti smeri, kakor v nemških avstrijskih krajih, se bom opiral v svoji razpravi na razvoj šol med Nemci.

Po trajni naselitvi Nemcev in Slovanov v Evropi so imeli ti prebivalci Evrope duhovništvo, ki je bilo merodajno tudi v vladarskih stvareh. Naj so bili tudi kralji in gospôda v gradovih, duhovništvo je bilo merodajno. Duhovništvo je moralo imeti šole, v katerih je vzgajalo svoje naslednike v upravi verstva. Prve šole med Nemci in Slovenci so imeli duhovniki v svojih samostanih. Katoliška cerkev je učila, da se začne pravo življenje še le onstran groba, in ona je vzgojevala v cerkvi kmeta za državljana božje države. Vse šole tedanjega časa so služile temu stremljenju. Razen bogoslovcev so učili menihi v svojih šolah tudi nekaj drugih ljudi. Dosti v teh šolah niso poučevali. Učili so brati, pisati, glavno pa je bil krščanski nauk; vsa znanost je začetkoma obstojala v krščanskem nauku. Posvetni vladarji se niso šolali. Njihovi otroci, ki so se hoteli posvetiti duhovski službi, oziroma vladanju, so se šolali v samostanu. Ti se postali opati, škofi. Hčere grajščakov so obiskovale, ko so se ustanovili redi uršulink in salezijank, nekako šolo v nunskih samostanih, kjer so se učile brati, pisati in krščanski nauk.

Rokodelci, ki so zapustili kmetije, so ustanovili mesta. V mestih so nastale šole in ker je obrtno delo navajalo k spoznanju merjenja, računanja, so poučevali v teh šolah že več znanstva. V samostanskih šolah se je učilo v jeziku cerkve, v latinščini. Od Rimljanov so tudi katoliški duhovniki dobili nauke, kar so jih še rešili v spisih istih. V 7. stoletju so se v katoliški Evropi pojavili prvi sledovi šolanja po samostanih. Največ teh naukov so pozneje zanesli med Evropejce angleški menihi. V italijanskih in nemških mestih so v 13. stoletju začeli ustanovljati visoke šole. Na teh

visokih šolah so začeli sčasoma meščani izpodrivati duhovnike ter postajali voditelji in razširjevalci duševne omike. V 13. stoletju sta se ustanovila frančiškanski in dominikanski red, ki sta se naselila v mestih. Ti so gojili posebno pouk na leci in so poučevali tudi v mestnih šolah in na srednjeveških vseučiliščih. Tak učitelj je bil tudi Tomaž iz Akvina, ki je po svojih razpravah velik organizator katoliške cerkve. Glavni nauk teh cerkvenih šol je bil: odvajanje ljudi od pravega življenja na zemlji in pripravljanje istih za življenje v nebesih. Na vseučiliščih, ki so nastala v 13. in 14. stoletju, se je začela razvijati neke vrste veda. — Človek se je vedno bolj razvijal ter izumil boljša sredstva za proizvodnjo, pridobivanje. Človek ima nagon, da preživlja sebe in nagon ljubezni do ženske. Ta dva nagona sta stvaritelja vsega na svetu, kar nazivljemo gospodarstvo, omiko in kulturo. V zadoščevanje tem nagonom, v bojih za življenje in žensko, so razvijali ljudje svoj um, spoznavali sebe in naravo okoli sebe. To je vodilo do boljše ureditve človeškega dela in uživanja. Močnejši so nadvladali druge, zvitejši in oni, ki so se pečali z upravo verstva, so si ustvarili boljše življenje. Ti so si uredili življenjske temelje — po verskem nauku. Ljudje so si ustvarili tudi pravosodstvo; v ljudstvu samem je nastajalo pravo, po katerem so sodili, ako je prišlo do navzkrižja. Tako so nastali pravniki. Rimljani so imeli dobro razvito pravo. To so prevzeli katoliški duhovniki in ga uvedli na Nemškem in Slovanskem, dočim so obenem odpravili med temi narodi domače narodno pravo. Treba je bilo ljudi, ki so se bavili s tem pravom ter sodstvom. Nastalo je pravoznanstvo. Nekateri ljudje so se bavili z zdravljenjem ljudi. Ti so morali posebno preučavati človeško telo in naravne moči. Tako so torej nastali v srednjem veku razni nauki, razne vede, ki so se gojile na vseučiliščih — višjih šolah. Na teh šolah so začetkoma vladali duhovniki. Verski nauk je bil prvi. Toda vseučilišča so se že zgodaj osvobodila te nadvlade in postala tako svobodne korporacije. Seveda so v teh višjih šolah učili, kar je bilo tedaj znano od Rimljanov in Grkov. Pouk v starih jezikih je bil glavna znanost. Iz tega znanja se je razvil študij grškega in rimskega slovstva, kar so ga rešili menihi, ki so prepisovali spise teh starih umrlih narodov. Nauki starih Grkov in Rimljanov so vodili ljudi, ki so se pečali z njimi, do spoznanja, da ima tudi življenje na zemlji svojo prednost. — Katoliški duhovniki so si sami vzgojili proti sebi sovražnika. — V samostanih in župniščih je bilo dosti življenja in torej

tudi veselja. Živeli so sčasoma prerazkošno, kmetu so pa pridigovali, da naj pije vodo in da se naj pripravlja za življenje po smrti. V 14. in 15. stoletju je nastala v katoliški cerkvi revolucija. Wickliff na Angleškem, Hus na Češkem, Luther na Nemškem, so povzročili razkol v cerkvi. Reformacijo imenujemo to prekucijo. Ustvarila je protestantizem. Bodisi, da je to prekucijo povzročilo gospodarstvo, ki se je razvijalo v mestih, ki je stremilo po tem, da odstrani tlako in desetino na kmetih, da oprosti kmeta od graščine in cerkve, bodisi, da je katoliška duhovščina zanemarjala svoje delo, postalo preveč razuzdano, bodisi, da se je tedanji svet hotel oprostiti cerkvene avtoritete, postati samostojen — povzročila je ta prekucija tudi preosnovno šolstva. Glavni reformator na Nemškem, Martin Luther, sicer ni bil prijatelj naukov in ni maral zveze med vero in pametjo. Zahteval je verstvo, ki bodi neodvisno od pameti. Vede in večje omike vernikov ni maral; vendar pa se je moral udati času, ki je zahteval drugo smer v življenju, ki je zapostavljal cerkveno avtoriteto ter zahteval boljše kose kruha za tlačane — kmete. Tako so tudi šole postale posvetne. V njih so začeli učiti nauke, ki so vpoštevali tudi življenje na tem svetu in ki so usposobljali za spretnejše proizvajanje. Melanchthon, Lutherjev pomočnik v sestavi novega verskega zistema, je videl prav, kam vodi čas. In on je bil glavni stvaritelj novejših šol. (1497—1560.) V šolah reformatorjev in njih naslednikov so učili do novejših dobe v latinščini vse, kar se je vedelo od poprej in izvedelo pozneje. Nauki starih učenjakov, posebno Grka Aristotela, so tvorili glavni učni predmet na teh šolah, gojili so pa tudi pouk o starih jezikih, in seveda tudi veronauk. Luther se je v tem oziru preobrnul. Ukazal je, naj se ustanovljajo šole. In Melanchthon je bil prvi, ki je zahteval, da posvetne državne oblasti upravljajo šolstvo. Prej je imela katoliška cerkev nadvlado nad vsem šolstvom. Kmalu nato so nastale razne šole učenjakov; in tudi knezi so ustanovljali šole. V teh šolah so poučevali v protestantovskih deželah protestantovski duhovniki. Knezi in kralji so ustanovljali v svojih šolah na deželi za revne dijake takozvane konvikte, v katerih so prehranjevali te reveže. Ti dijaki so postali pozneje najboljši knežji in kraljevski uradniki. V mestih pa so seveda ostale stare šole ter se ustanovljale nove. Glavno pa je to, da se je šola tedaj postavila v varstvo posvetnih oblasti. Protestantovski veronauk so uvedli v vse protestantovske šole, katoliški pa v šole katolikov. V teh šolah so navadno pri vsaki priliki rabili

šibo. Učitelj pa ni sam pretepal, temveč je bila učitelju pridružena posebna oseba, ki je izvrševala ta posel.

Luther je prestavil biblijo na nemški jezik. Bilo mu je na tem, da ljudstvo spozna njegove verske nauke tudi s čitanjem svetega pisma. Luther je spisal dva katekizma, enega za vernike, drugega za pastorej. Tako je nastala potreba ljudske šole, da se v njih uči ta veronauk. Sčasoma je tako nastalala ljudska šola z nemškim učnim jezikom. Leta 1524. je pisal Luther meščanom, naj snujejo šole za dekleta: „Darinnen des Tags die Maidle eine Stunde das Evangelium hören, es wäre zu deutsch oder lateinisch.“

Ti protestanti so primorali tudi katoliško duhovništvo in posvetne katolike, da so začeli ustanovljati šole. Tega dela se je po vzorcih protestantovskih šol poprijel jezuitski red. Dominikanci (v 13. stoletju) in jezuiti (1540) so prišli iz Španske. Jezuiti so sklenili katoliško cerkev obnoviti, privedi zopet pod njeno okrilje vse, kar ji je protestantizem odtujil. (Angleško, Nemčijo, mnogo Francozov, — v Avstriji dosti Nemcev, Čehov, pa tudi Slovencev.) In ti redovniki so takoj uvideli, da je treba predvsem imeti dobro šolano in omikanejšo duhovništvo, kakor je bilo pred reformacijo. Jezuiti so postali učitelji drugega katoliškega duhovništva in so še danes. Jezuiti so tudi dobili v roke nadvlado nad katoliškimi vseučilišči, posebno v Avstriji in Bavarski. O jezuitski vzgoji so mnogo pisali. Vobče so sodili, da so zatirali svobodo duha.

Na Slovenskem so ustanovili slovenski protestanti prve javne šole s slovenskim učnim jezikom. Ko so nastopili jezuiti in privedli Slovence nazaj h katolicizmu, so ustanovili gimnazije z latinsko-nemškim učnim jezikom. Protireformacija je imela na Slovenskem največ opravila z ženstvom, ki se dolgo ni hotelo z dobra vrniti nazaj pod okrilje katoliške cerkve. Ženske so tudi skrivale in varovale zadnje protestantovske duhovnike, da jih niso dobili v roke katoliški duhovniki, ki so take ljudi pošiljali v Rim — odkoder se niso nikdar več vrnili nazaj.

Jezuiti so ustanovili par višjih šol. Bili so dobri učitelji. V 18. stoletju je začel ta red propadati. V tem stoletju se je jel razvijati novi način gospodarstva — gospodarstvo stroja. Veliki učenjaki in pesniki so uveljavljali druga naziranja. Naravoslovne vede so zmagovito prodirale. Leta 1773. je papež ukazal, da neha jezuitski red.

V tem času je vladala latinščina v višji šoli in v uradu. Doba

reformacije se je imenovala doba renesance, obnove omike. Za razširjenje omike se je v tej dobi mnogo storilo. V tem času je nastala tudi ljudska šola. Največ je k temu pripomoglo ravnokar izumljeno tiskanje knjig. Luthra bi katoliški duhovniki s pomočjo katoliških vlad hitro premagali ter onemogočili njegovo delovanje, ako bi tiska ne bilo. Tiskana beseda pa se je hitro in daleč razširjala, — tisk je pomagal luteranski revoluciji na Nemškem do trajne zmage. Smelo lahko trdimo, da je bilo časopisje glavni pionir nove dobe, ki se je začela z reformacijo v 16. stoletju na Nemškem. Časopisje je tudi razdiralo tlako, desetino. In časopisi, knjige so pomagale povzročati živahnejše duševno in gospodarsko delovanje, ki je nastajalo v 18. stoletju na Angleškem, Nemškem, v Ameriki, ki je vodilo dosedanje velike omike nekaterih slojev, ki je pa tudi povzročilo ono ogromno duševno bogastvo v literaturah onega časa in privedlo do razvoja dela s strojem, do velikanskih prometnih in proizvodjalnih sredstev. V 16. stoletju so bili Slovenci luterani. Na Kranjskem so bili tedaj le trije veleposestniki katoliki, na Koroškem, kjer je tedaj živelo še dosti Slovencev, štiri, na Goriškem dva, na slovenskem Štajerskem pet. Tudi naš kmet je bil navdušen protestant. Spomin imamo na to dobo na Dolenjskem v vasi Lutersko selo pri Otočcah, in tudi Št. Jernej so dolgo imenovali luteransko vas.

Že v srednjem veku so duhovitejši duhovniki hoteli s pametjo razumevati vse tajnosti katoliške vere in katoliških dogem. Marsikateri je moral zaraditega na gromado. Naravoslovnih naukov niso smeli gojiti. Navzlic temu so jih pa gojili. Kar je enkrat v razvoju, tega nobena cerkvena in vladarska oblast ne uduši. Gospodarstvo se je razvijalo in izrabljalo pridobitve naravoslovne vede. Naravne moči so se smotreno izrabljale v gospodarstvu, par je gonil kolesa v delavnicah, par so vpregali na železnicah, ladjah. S tem se je ustvaril velikanski promet na kopnem in na morju, ki je vezal dežele celega sveta. Vodne sile, elektrika so kazale svoje čudeže. Tehniki, naravoslovci, kemiki so postali glavni činitelji v gospodarstvu. Duhovnik, jurist, prej odločilni osebi v upravah držav in gospodarstva, sta morala gledati, kako polagoma gineva njihov vpliv. V šolah je kakor v gospodarstvu zavladal duh naravoslovnih ved. Človek ni veroval več, da je revež-grešnik, ki le težko doseže zveličanje, če si ne kupi s stradanjem na tem svetu vozne karte na drugi svet. Z eno besedo: človek je začel rabiti svojo pamet, se zanašal na njo in spoznal, da je svet prav pametno

ustvarjen. Postal je vesel, optimist, zaupal je vedam in večji omiki, ki vodijo človeštvo do boljših razmer, vse zadovoljujočega gospodarstva, boljšega gmotnega stanja ter do druge sreče. Na ta svet so mislili ljudje in prepuščali usodi razsodbo o tem, kaj jih čaka po smrti.

Že Čeh Jan Amos Comenius (1592—1671) je učil, da naj se na podlagi materinskega jezika uče najpotrebnejši nauki in potem šele tuji jeziki; da naj se ne uči mladina stvari na pamet, katerih ne razume, razumeti ne more; da naj se poučuje s pomočjo nazornega nauka, da naj se upošteva sedanost, omika starih Grkov in Rimljanov pa naj se jemlje kot pomoč, ne kot glavni predmet. Kmalu nato je nastopil v Genfu Rousseau (1712 — 1778), ki je revolucioniral vse nazore o vzgoji in o državi. V istem času je pa stopil v Zurihu Pestalozzi (1746— 1827) v boj za ljudsko šolo. Ta vzgojitelj je presrčno ljubil otroke, otroke siromašnih staršev. Svojo metodo pouka je razjasnil v knjigi: „Kako Jera svoje otroke poučuje.“ — Glavno vodilo njegovega učnega zistema je, da naj se ureja pouk v šolah tako, da vzbuja omika samostojnost delavca. Vse duševne moči otrokove naj se razvijajo z nazornim naukom o naravi in predmetih, ki so okoli človeka. Pestalozzi je sovražnik učenja na pamet. Otrok naj vporablja svojo pamet. Njegov nauk je: iz lastnega spoznanja, vpogleda do pojmovanja. Učenje katekizma na pamet je nezmislno. Pojmovanje brez vpogledovanja je prazno besedičenje. Pestalozzijev pouk je bil ta, da je jemal nazorni nauk za podlago svojega pouka. Pestalozzi je zmagal s svojim naukom po vsem svetu. Pestalozzi je pisal svojemu švicarskemu ljudstvu: „Videl sem tvoje zapostavljanje, videl sem tvojo veliko bedo; ta me je, ljubo ljudstvo, ganila in hočem ti pomagati. Nisem umetnik, nisem učenjak, nič ne pomenim na svetu, kar nič. Pa jaz te, ljudstvo, poznam in žrtvujem se tebi, dam ti, kar sem v veliki bedi svojega življenja mogel za te izumiti.“ In postal je Pestalozzi učitelj vseh narodov na svetu.

* * *

Napoleon I., francoski cesar, je začetkoma 19. stoletja in leta 1807. pri Jeni popolnoma porazil Nemce. Skoro vse nemške države je Napoleon razdjal in ustanovil nove. Ko je moral iti Napoleon v proganstvo, so se Nemci lotili dela prenovljenja. Uvideli so, kaj so premogli Francozi pod dobrim vodstvom, in lotili so se šolstva. Preosnovali so posebno na Pruskem vse, kar je bilo v

šolstvu zastaranega. Država je vzela pod svoje varstvo vse šolstvo. Država je izprevidela, da ima „kot organiziran narod“ preskrbeti vsem državljanom sredstva za duševno in nravno omiko ter pomagati vzgojiti zmožnosti spretnega delavstva. Država je potem na Nemškem vse storila za šolstvo. In na to stališče se je pozneje postavila tudi socialna politika: država ima dolžnost skrbeti za to, da morejo vsi zdravi državljanji delati in živeti, socialno ubožnejše mora država varovati pred izčrpanjem, izropanjem, skrbeti ima za one, ki so nesposobni za delo. Tedaj je nastalo naziranje, da je vsako stopnjevanje duševnih in nravnih moči posameznika tudi dobiček za vse.

Nastale so na Nemškem strokovne šole. Rokodelski učenci so morali obiskovati te šole. Nastale so meščanske šole, realke. Ko so hoteli pouk grščine izločiti izmed učnih tvarin, so nastale realne gimnazije, ki so omogočevale prestop na tehniko in v druge oddelke vseučilišč. — Nastale so reformne gimnazije, ki hočejo urediti pouk na srednjih šolah tako, da učenec, ki konča te šole, lahko postane tehnik, jurist, teolog, medicinec ali kar že hoče študirati na višjih šolah. Ker so na Nemškem povsod mešani protestanti s katoliki, se je tudi skrbelo za to, da je verski pouk v šolah tako uravnan, da se nikogar ne žali. Veliko važnost polagajo na umetnost, da otroci spoznavajo dela velikih umetnikov. Gleda se na ukrepljenje zdravja. Uvedene so razne telesne vaje, vežbanje, telovadba. Nemške države so skrbele za učiteljišča, preparandije. In skoro že zahteva ljudstvo, naj učitelji ljudskih šol obiskujejo tudi vseučilišča. — Prišli so pa tudi časi, ko se je kak nemški kralj ali cesar zbal „prevelike omike“ svojih državljanov, češ da bodo „ljudje postali prevzetni“. — In tedaj se je tudi zabavljalo čez učiteljstvo. V takem razpoloženju so ukazovali vladarji, naj se ovira z raznimi naredbami razvoj šolstva. Toda med omikanejšimi narodi je naletel vsak tak korak na najhujši odpor. Francozi so duhovnika že popolnoma potisnili iz šole in drugi narodi jih posnemajo. To tembolj, ker je začela masa nastopati za svoje šolstvo. „Še nikdar,“ piše dober poznavatelj šolstva, „ni bila masa prebivalstva tako željna omike, kakor zdaj. To je v zvezi s tem, ker je zdaj vsakomur odprta pot, da po svoji lastni moči pride višje, oziroma do boljših razmer. V novem svetu, v Ameriki, je vsakomur odprta pot k delu in pridobivanju. In to vpliva v stari domovini, v Evropi. Naj se o nastopanju delavstva v naših časih govori, kar hoče, to je gotovo, da pomenja to nastopanje veliko

hojo delavstva navzgor, mase so se zbudile iz duhomornega življenja med trdim delom in slabim življenjem, ideja bodočnosti je v njih živa in vleče vse moči v službo te ideje. Razvezalo se je s tem mnogo interesov. Narava in zgodovina govori ljudem, ki imajo vprašati naravo, zgodovino, staviti njima vprašanja o bodočnosti. Nastala je velikanska literatura, ki osvetljuje vse razmere življenja s to idejo; naj si bo ta literatura kakršna že, čita jo vse delavstvo. In ta literatura uči mase čitati, misliti. Tudi n r a v n e moči je velikansko gibanje razvezalo, moči obvladanja samega sebe in discipline, navdušenja in požrtvovalnosti za idejo. Te n r a v n e moči so veliko vredne in se ne bodo pozgubile. Naj je delavsko gibanje le sanjarenje, vendar pa pripravlja sedanji degenerirani družbi novih idealov in novih moči. — Pogled na razvoj šolstva daje veliko upanje za bodočnost. Vidi se, da je v naravi človeškega razvoja, da isti vodi do humanitete in vzajemnosti. Naj se stranke še tako sovražijo med seboj, gostoljubne so glede izmenjave učnih sredstev. (V Avstriji pač še država premišljuje, ako bi nam južnim Slovanom dala vseučilišče v Trstu.) Ta gostoljubnost nam je tudi porok, da nastane med strankami, ki se med seboj bojujejo, sloga, razumevanje in zapanje. Ni lepšega upanja nego je to, da se odtujeni najdejo v vzajemnem dajanju in prejemanju. To bi bil ideal prave narodne omike. Vsi naj dosežejo, kolikor morejo, omike za izvrševanje neskončno različnih nalog, ki jih imajo ljudje izvršiti po različnosti nadarjenosti, ki jo podaja narava; vsakdo naj ima priliko, da doseže kar najvišjo stopinjo omike in socialne delavne zmožnosti.“

Tedaj žene, šolanje je važno za vsak narod in dekleta se morajo šolati ravnotako, kakor dečki! Stavba šolstva pa ni dovršena, ako manjka narodu vrhna stavba, vseučilišče. Vseučilišče je osredotočenje vse narodove in svetovne omike, je središče vede, znanosti, od tam se raztakajo viri omike po vsej deželi. Slovenci, dalmatinski Hrvati nimamo tega vira. V goste moramo hoditi med Nemce. In ti niso več gostoljubni napram nam; videli bi radi, da bi v nas vse zamrlo, kar imenujemo višjo izobrazbo. To je zelo žalostno. „Država je organiziran narod“, pravijo drugi narodi, mi Slovenci smo organizirani — reveži v avstrijski državi; državno uradništvo, duhovništvo in učiteljstvo nas straži, da ostanemo krotke duše, ki naj mirno gledajo, kako tujina žre na našem narodovem telesu, kako daje naš narod vsled pomanjkanja izobrazbe naše kmetske in tudi delavske mase toliko izseljencev, delavcev tujim

industrijam, tujemu kapitalu. — Nemški zgodovinar in pesnik Dahn piše: „Možu je najvišje dobro njegovo ljudstvo. Toda isto je brezpravno, brez obrambe izpostavljeno sovražniku, sosedu. Ljudstvu daje varstvo šele država, zato je najvišje dobro ljudstvu država.“ Tega slovenski mož ne more reči. Kako je žalostno za Slovenca, dalmatinskega Hrvata, ko vidi, kako je država slovensko in hrvatsko ljudstvo v Avstriji tisočletja zanemarjala in ga še zanemarja, kako ne morejo ti, za državo kot stražarji Adrije proti Lahom v italijanski državi tako važni Slovani priti do svojih šol, do svojega vseučilišča; kako dobivajo še danes tujci najboljša uradniška mesta v naših deželah. Ali imamo cislitvanski Jugoslovani državo, kakor jo omenja Dahn?

„V vseh deželah so: narodno blagostanje, bogastvo, nrvnost, vse moči naroda v razmerju z vsoto izobrazbe, ki si jo je pridobilo kako ljudstvo.“ To je pisal kemik Liebig, ki je največ pripomogel kmetiji do izdatnejše produkcije.

In zdaj, slovenske žene, poglejte še, kako delajo na Angleškem, Francoskem, v Italiji, na Nemškem, da podajo masam narodov kar najvišjo izobrazbo.

Na Angleškem so kapitalisti in veleposestniki izropali delavske mase do kosti. Angleži so imeli prvi versko pravdo s katoliško cerkvijo. Na Angleškem se je najprej in najbolj razvilo delo s strojem. Polovica sveta je kupovala izdelke angleške industrije. Angleški delavec je dajal največ svojih vrednosti fabrikantom, angleškega kmeta so pa ondotni bogataši celo zatrli, njegova posestva pokupili in napravili velikanska veleposestva, na katerih so redili ovce, da dobijo več volne za svoje tkalnice -fabrike. Reкло se je, da je ovca snedla človeka. Danes zopet nazaj kličejo kmeta, ga hočejo zopet ustvariti, pa ne gre. Ljudsko šolo so na Angleškem zanemarjali, šolali so se le bogatejši sloji. Šele leta 1870. je angleški parlament sklenil postavo, s katero se je uvedla splošna dolžnost obiskovati šole. Prej so pa posamezne zasebne družbe ustanovljale šole, država se je šele pozno spomnila, da je skrajno potrebno, da se omogoči vsem članom naroda potrebna izobrazba. Tudi Angleži so, čeprav so protestanti, kakor katoliške države, prepuščali vso skrb za šolstvo svoji cerkvi. V parlamentu so vladali bogataši in ti izrabljajo cerkev za to, da drži mase v pokorščini ter jim obeta plačilo za tuzemeljsko stradanje onkraj groba. Masa naj bo ponižna, pobožna, to je edini socialni nauk, ki ga imajo vse cerkve. Za to so imeli na Angleškem tudi društva za razširjevanje

biblije, ki je sicer učila ljudi čitati, ni pa učila, kako se je treba pripravljati za praktično življenje. Moralna moč lačnega človeka je pa malo vredna. Društva za vzgojo revežev po cerkvenih principih presneto malo koristijo v boju za življenje. Ponižnost ni nič vredna. Močna volja in energičen nastop stvarjata vse dobro za mase, ki vse na svetu proizvajajo. Veliko in požrtvovalno srce angleškega socialista Owena, fabrikanta, ki je prišel iz lastnih moči do večjega premoženja, je znatno pospešilo šolanje širokih angleških mas. Ta mož je dejansko pokazal v svojih šolah, kako se dajo doseči veliki uspehi v šoli, pokazal je pa tudi vsem bogatašem, ki so otroke v svojih fabrikah izrabljali po 16 ur na dan, kako neusmiljeno, barbarsko ravnajo, kako uničujejo najboljše človeške moči s tem, da izrabljajo mladoletno, nedospelo deco v svojih fabrikah. Stroj je omogočil, da so mogle tudi ženske in otroci pomagati pri fabriškem delu. In podjetniki so najemali uboge otroke kot pritikline fabriške mašinerije. Za boljše šolstvo so nastopali še drugi vplivni možje. Na to je parlament pod največjim pritiskom dovolil leta 1833. za ljudsko šolstvo 20.000 funtov šterlingov, t. j. 400.000 kron. Prišli so pa drugi možje, ki so rekli: „Izzuj se, ker kraj, na katerem stojiš, je sveto ozemlje!“ — Angleška masa je bila tako neomikana, da se je izumitelj lokomotive George Stephenson (1781—1841) šele v dospelejši dobi svojega življenja učil pisati, čitati, kar ga je privedlo do velikanskega izuma. Ko so se v nekaterih državah Evrope izvršile krvave revolucije, so začeli tekom 19. stoletja na Angleškem nastopati možje, ki so vzeli pouk mas v svoje roke. Omeniti je imena: Denison Maurice, duhovnik angleške cerkve, Kingsley, pisatelj, Ludlow, advokat, Neale, veleposestnik, nadalje velike pisatelje: Carlyle-Ruskin, Herbert Spencer. Nastopil je Darwin s svojimi velikanskimi knjigami o razvoju živali in človeka. Hunley, njegov učenec, je raziskoval, kako delujejo vede v gospodarstvu in duševnem razvoju. Tem možem se je pridružil veliki romanopisec Dickens. Pravo otroka je imelo v tem pesniku najboljšega zagovornika. Ruskin, ki je porabil svoje veliko premoženje v korist ljudske izobrazbe, je pisal: „Tista dežela je najbogatejša, ki ima veliko število blagih in srečnih ljudi, in oni mož je bogat, ki po razvoju svojih življenskih moči do največje popolnosti s svojo osebnostjo in svojim bogastvom pomaga drugim do večje omike.“ Ta Ruskin je zahteval od ljudske šole, da izobrazuje otroka telesno in duševno, nravno in strokovno. Njen smoter bodi, da vzraste mladina zdrava, močna in čedna. Mladino

je treba poučevati, kako si ohrani zdravje, vzgaja se naj v ljubezni do pravičnosti, da se ji naj pripravna izobrazba za bodoči poklic. Produkcija ne pomenja pridnosti in bogastva v blagu, ampak proizvodnjo predmetov, ki se splošno rabijo. Življensko vprašanje naroda se ne glasi: koliko delavcev imaš v svoji delavnici, ampak koliko življenj vzdržuješ. Ruskin je dramil odrasle in skrbel za njih nadaljno izobrazbo, Carlyle in Dickens sta pa angelja varuha uboge angleške mladine.

Od l. 1840. naprej so snovali na Angleškem razen konsumnih in delavskih zadrug tudi društva za pospeševanje ljudske izobrazbe. Ta društva so prirejala z majhnimi denarnimi sredstvi predavanja, po katerih so se vršile tozadevne debate. Tako so nastale na Angleškem razen državnih šol šole za izobrazbo ljudstva v vseh vedah. Osnovatelji teh izobraževalnih predavanj so deloma sami predavali. Bili so navadno visoko izobraženi moške. Privabili so pa tudi profesorje iz angleških vseučilišč, da so prevzeli predavanja in pouk v teh šolah, v katerih so sodelovali tudi profesorji srednjih šol. To so bile združitve, ki so zelo pospeševale splošno omiko. Med učitelji in učenci ni bilo nikake razlike, vladala je med njimi intimna zveza, bili so najboljši tovarši. V društvenih odborih so sodelovali profesorji, meščani obrtniki in delavci. Če so društvena sredstva dopuščala, si je društvo zgradilo svojo lastno hišo, v kateri se je predavalo in učilo. Česar niso mogli ustmeno učiti, so učili v pismih. Poučevali so: ustmeno in pismeno izraževanje, slovnico, aritmetiko, narodno gospodarstvo, zgodovino gospodarstva, politično zgodovino, sociologijo, nauk o razvoju človeka, geologijo. Učenci so oddajali izdelane naloge, ki so jih učitelji dotične vede potem kritikovali. Ta društva so imela tudi konvikte, v katerih so se pripravljali mlajši ljudje za vstop na vseučilišče. Stanovanje in hrana v teh konviktih sta bila cena. Denar za vzdrževanje vsega tega so nabrali. Te šole so imenovale: „Delavska vzgojevalnica“, „Working Mens College“. Te šole so nastale najprej v Londonu, pozneje v vseh mestih in vseh krajih, kjer so živeli delavci. — Drugi pionirji izobrazbe mase so ustanavljali knjižnice in čitalnice za delavce. V Ameriki in na Angleškem so si pridobili nekateri posamezniki velika premoženja. In marsikateri od teh je dal, čeprav je morda prej zelo izkoriščeval delavstvo, velike vsote denarja za omiko delavstva.

Smoter vsega mašinelnega razvoja je, da se človek-delavec kot sodelavec stroja izloči in postane le nadzornik

stroja. Tiskarji in dekleta, ki sodelujejo v tiskarnah, to razumejo, ko vidijo, kako dela rotacijski stroj. Niso še v vseh fabrikah dosegli tega smotra, vendar je pa gotovo, da mora biti delavec kot nadzornik stroja, duševno dobro razvit. Stroji bodo delali in fabriški delavec bo le nadzoroval stroj. Že zdaj se vidi veliki razloček med izobraženim delavcem in neizobraženim. Neki fabrikant hvali spretnost Italijanov v fabriškem delu: Italijani lahko pojmujejo in razumevajo. Ker so pa ti delavci neizobraženi, ne morejo izvrševati del, ki zahtevajo posebno eneržijo in hiter pregled, da se vse točno vrši. Neapolitanec je najspretnější delavec na svetu, toda za vodstvo večjih del ni; ni zadostno omikan, da bi pregledal kak večji proizvodjalni proces. Izobražen delavec bo nedvomno prej spoznal ustroj posameznega stroja ter ga znal po potrebi uravnnavati, nego neizobraženi. In čas je v fabriki denar. Neredno delo rabi dosti več časa. Drag stroj hitro dela, ako ga nadzoruje inteligenten, izobražen delavec. Vsi večji fabrikanti hvallijo splošno izobražene delavce in zapostavljajo manj omikane, dasi so ti mogoče strokovno dobro izobraženi. In v vseh vprašanjih življenja, mezde in politike se lažje izhaja z izobraženimi. Koliko mezdnih bojev izostane, ako so vodilni delavci izobraženi. Izobražen delavec mnogo lažje občuje z delodajalcem, kar obema koristi. Splošno izobraženi delavec tudi hitro prouči ves ustroj fabrike in postane v kratkem usposobljen za vsa dela v isti. Saksonski delavec je najomikanejši na svetu. Angleže so Nemci že prehiteli v industriji. Amerikanci, ki imajo velikanske pripomočke v naravi, so lahko zapostavljali Angleže, vendar pa niso mogli zapostavljati Nemcev. Industrijalci se ne boje več izobraženih delavcev, temveč jih celo iščejo, ker so v vsakem oziru boljši delavci.

Glavno pri vsem tem pa je, da vseučiliški in srednješolski profesorji predavajo po vseh deželah o predmetih, s katerimi se specialno bavijo. Profesorji dobe za taka predavanja nagrado. Ker so prometna sredstva v vseh industrielnih deželah dobro razvita, se lahko vozijo ceno od kraja do kraja.

Ta izobraževališča pa so dostopna tudi ženskam, ki so zelo marljive učenke, ki se kosajo z dečki in odraslimi moškimi. S predavanji in šolo so združeni laboratoriji, ki podpirajo teoretične nauke. Dekleta se uče tudi gospodarskih strok. Marsikateri učenec teh izobraževalnih šol je napravil celo izpit za vstop v višje šole. Prigodilo se je celo, da je ta ali oni postal vseučiliški profesor. Na teh izobraževališčih se poučujejo navadno taki predmeti, ki se

ne poučujejo v šolah, od države ustanovljenih, skrbi se pa tudi zato, da se splošno izobrazijo ljudstvo, ki ni obiskovalo šole. Taka šola je angleška politehnika, izobraževališče v velikem slogu.

Ti poizkusi, izobraževati maso izven državne šole, pospeševati pojmovanje v vseh vedah, učiti maso o vsem, kar se tiče človeškega življenja, orientirati jo o vsem, kar jo obdaja, so na Angleškem in Nemškem rodili mnogo dobrih uspehov. „Človeku je treba izobrazbe, ne samo da se preživi, temveč je v sedanjem času izobrazba pogoj življenju,“ — to geslo si je postavila družba za prirejanje visokošolskih kurzov. In nekdo, ki je proučeval to izobrazbo mase na Angleškem, piše: „Velika zmota je, ako mislijo vladajoči sloji, da delavstvo stremi le za boljšimi gmotnimi dohodki. Delavci ne zahtevajo le kruha in mesa, oni zahtevajo tudi višja dobra. Dobrodelne naprave so koristile, toda zadovoljile niso delavstva. Delavec zahteva tudi duševna človeška prava. Delavec hoče pridobiti to, kar je krščanstvo pred devetnajsto leti obljubovalo in kar je filozofija 18. stoletja zahtevala, ko je vse ljudi označila kot smoter vsega razvoja: osebnost. 19. stoletje je odpravilo vse predprave med ljudmi; vsi državljani se smejo udeleževati državnega življenja in delavec noče danes brez pravic duha živeti. On hoče tudi duševno, нравno napredovati, on hoče biti deležen onih najvišjih blagrov, ki jih nudita umetnost in veda. Globoka tragika se je prikazala v svetli kulturni in gospodarski zgodovini belega človeka v 19. stoletju. Vse omejujoče vezi prejšnjih časov so se kolikor toliko odpravile, sedanjí človek si je podvrgel naravne moči, človek je zvečal proizvodnjanje. Navzlic vsemu temu pa niso ljudje postali srečnejši. Nasprotno: ravno beli narodi čutijo duševno nedostatnost. Pod to težo trpi posebno industrielno delavstvo starejših kulturnih narodov, kakor so Angleži, Francozi in Nemci. Svoboden je človek, toda tehnični razvoj je ustvaril poleg vsega blišča prav obžalovanja vredna razmerja. Posamezni delavec v fabriki ne stvarja vseh izdelkov iz surovine sam, ampak stori le nekaj dela v družbi s sto drugimi. — Ruskin je obtoževal zaradi tega tehniko ter ji očital, da izrablja ude delavcev kot goneča jermena in njih prste kot pile. Delo je ravno zaradi njegove enostranosti in hitrosti, v kateri se ima vršiti, jako težavno, utrudljivo in med tem delom mora delavčeva duša mirovati. Ako duša ne zamre popolnoma, tedaj hrepeni po končanem dnevnem delu po čem višjem. Zaradi tega živi v delavcih goreča potreba po izobrazbi. Delavci

si hočejo sami pomagati, da dosežejo to izobrazbo. Kakor sem že omenil, snujejo tudi delavska izobraževalna društva in pomagali so ustanoviti vseučiliške kurze, ljudska vseučilišča. Kakor vidimo, Owen ni zastonj živel; v delavstvu je oživel njegovo visoko idealistično stremljenje, po katerem se more zboljšati neomejena človeška narava. Večina delavstva veruje v to, da more socialne in gospodarske nedostatke odpraviti le izobrazba ljudstva. V industrielnih krajih je med delavci razvito združništvo. Te zadruga tudi podpirajo društva za razširjenje izobrazbe. Po vinarjih zbirajo delavci milijone denarja, ki se vporabijo tudi v to, da se omogoči in pospeši izobrazba mase. Družba in država nista mislile na to, delavci in njih prijatelji, velike duše narodov so storili, kar se je dalo. In to bi bila naloga države, ki je baje „koncentriran narod“ in ki bi morala skrbeti za vse člane naroda. Nekdo, ki je že večkrat predaval delavcem, je pisal: „Kdor je kdaj predaval delavcem, ne bo nikdar pozabil gorkega čustva, ki je je izvabila napeta pozornost, globoko, strastno hrepenenje teh poslušalcev po večji izobrazbi.“ Rudar je prišel na predavanje in se odpeljal kmalu po končanem predavanju zopet v rov. Pičlo urico odmora porabljajo moški in ženske-delavke v fabrikah, da hitro kajčitajo. Tudi delavec se bavi z najglobokejšimi problemi bitja svetov in človeškega duha. Človeški duh hoče pregledati brezmejnost. In to nam daje upanje, da se bo marsikaj odpravilo, kar onečašča sedanjo kulturo tudi omikanih narodov. Profit in kariera niso najsvetejša dobra na svetu.

Goethe podaja v Faustu sliko človeškega razvoja. Vse je Faust preizkuševal, nazadnje, ko umira — vidi, da je vzajemnost ljudij smoter, za katerim streme vsi razvoji človeštva, in tedaj vzklikne:

„Ja! diesem Sinne bin ich ganz ergeben,
daß ist der Weisheit letzter Schluß:
nur der verdient sich Freiheit wie das Leben,
der täglich sie erobern muss.
Und so verbringt, umrungen von Gefahr,
hier Kindheit, Mann und Greis sein tüchtig Jahr.
Solch ein Gewimmel möcht' ich sehn,
auf freiem Grund mit freiem Volke stehn.
Zum Augenblicke dürft' ich sagen:
Verweile doch, du bist so schön!
Es kann die Spur von meinen Erdentagen
nicht in Äonen untergehn. —
Im Vorgefühl von solchem hohen Glück
genieß' ich jetzt den höchsten Augenblick.“

In ko sem ves ta razvoj naznačil, mi prihaja uboštvo našega naroda pred oči. Iščem po svetu okoli, kako drugi narodi živijo, in tu zapazim med našimi mlajšimi rojaki, da gledajo na našo maso in da ji hočejo pomagati pridobiti večjo izobrazbo in s tem boljše, vse dobro preživljajoče gospodarstvo. Zdi se mi, da hodijo naši mlajši gori na naše visoke gore in da vidijo daleč naokoli, gledajo po vsem svetu in zapazijo, da sreča narodova ne obstoji v tem, da dobro živi par sto tisoč rojakov, milijon pa v nevednosti tava okoli, doma in v tujini, zapravlja svoje moči in nima v sebi niti količkaj jasnejšega pogleda in lepšega čustvovanja. — Samo le ena in ista pridiga, in orglje v cerkvi v nedeljah in praznikih; — ne, to ne zadošča, tudi Slovenci smo prekoračili srednjeveško dobo! — Ubogi naš kmet! nič se ne brigamo posvetnjaki za njega; naš katoliški duhovnik pa nima one omike, ki bi ga vsposobljala za učitelja sedanje ljudske mase. In če bi bil ta ali oni duhovnik Denison Maurice, pa ne sme, ker je ravno katoliški duhovnik. Spomnimo se Gregorčiča, Aškerca. In naš kmet tvori ono maso, ki hrepeni po večji izobrazbi, ki hoče biti deležna svetovne omike in ki bi postala izboren kmetovalec, vrtnar. Spominjam se Danske, ki je imela pred 40 leti analfabetnega pijanca-kmeta. Danes je pa Danec prvi kmet na svetu, najbogatejši za Angleži, in Danec je učenec kmetijskih strokovnih šol in ljudskega vseučilišča. In dansko ženstvo. Kako je lepo na teh kmetijah! Fantje, dekleta tekmujejo, kateri bo kaj boljšega pripravil iz zemlje, v hlevu. In skupno poslušajo vseučiliške profesorje, ki jim po zimi na ljudskem vseučilišču predavajo o predmetih splošne kulture in o kmetijstvu. Ti sestanki so spojeni z veseliciami. Ljudje pravijo, da ni lepših na svetu. Krepka, lepa mladež in pa izobrazena, kakor nikjer drugod! In Danci imajo le pol leta solnce. Kaj bi vsega pridelale slovenske kmetice in kmeti na naši solnčni grudi, ki nudi vse sadeže in meso vseh živali in vina vseh vrst in ribe iz sladkih vod in morja! — In tam v Trstu vseučilišče za višjo izobrazbo, tehnika za vse avstrijske Jugoslovane! — Ali ne občutiš, ko se pelješ proti Trstu, kako se te pollašča nekaj, kar te dela veselega in nemirnega, in kako zavriskaš, ko se ti odpre pogled na morje, sveto morje! — Augenblick, verweile doch, du bist so schön!

Nimamo, pa nimamo vseučilišča in nimamo ga na najlepšem kraju jugoslovanskega širnega sveta, v Trstu! — Žene, tam doli ob Jadranskem morju se zavzemajo mladi možje za vse to, kar

sem Vam očrtal v tem spisu, — ne odlašajte; — v krogu teh mož imate lepo, imate pravo delo! Pripravite kako novo agitacijo, vsa druga je že precej obrabljena. In tu bi bilo zastopati krasno idejo, ki je za narod velikega pomena; morda je še ni bilo tako važne. „Prosveta“ je že uvedla predavanja, dajte se poprijeti te prelepe stvari srčneješe. Socialni demokrati so že v tem delu. Žene, v to duševno obzorje se zazrite in zapazile boste, kako tudi na Slovenskem vstajajo širši horizonti in kakšno je ravno delovanje naših duhovnikov, ki vodijo v svitu sedanje kulture naše starejše kmetско ljudstvo in tudi nekaj njegove mladine s pobešenimi očmi okoli. Žene, za svoje zarode pripravljate lepše čase, ako sledite temu, kar zdaj zasleduje ves omikan svet. Srečne ste tiste, ki imate že kaj več izobrazbe; ali pa ne vidite družic tam na naših kmetih, ki bi se lahko in rade učile, lahko pridobivale višjo izobrazbo, postale boljše strokovne delavke! Ali Vas je sram stopiti med družice, ki prihajajo iz delavnic, iz prašnih fabrik!

Was ist Stil! Gibt es nicht einen niedern, hohen, reinen? Stil, mein Kind, hat dein Profil, deine Briefe Gottlob keinen! Po-rédni Heine nima več prav.

Slovenci imamo dosti profesorjev na srednjih šolah. Večino ma so jezikoslovci starih jezikov. Ti bi imeli masi ljudstva dosti povedati o zgodovini, o gospodarstvu starih Grkov, Rimljanov, katerih zgodovina je v zvezi z njihovo vedo. Imamo zgodovinarje, naravoslovce. Slednji uče većinoma na realkah in so rodom Nemci ali pa Italijani. Imamo pa nekaj Slovencev-učenjakov teh ved, od katerih so nekateri že nastopili. Povejte, žene, našim slovenskim profesorjem, da zunaj gimnazij živi toliko mladine, ki bi rada kaj izvedela o tem, kar učijo v gimnazijah, povejte jim, da bi s po-ukom te mladine opravljali nebeško lepo delo! — Povejte juristom, da naj ne pozabijajo naukov o narodnem gospodarstvu, sociolo-giji, pomenu prava, povejte našim medicincem, kako grozno raz-saja pri nas alkohol, kako je v nevarnosti najboljši del našega naroda, naš kmet, da bo degeneriral vsled — špirita; in nastopite tudi ve same in povejte narodu, kaj se dogaja drugod v kuhinji in v drugih hišah, kako gospodarite ve, kako vzgajate otroke. Kličite pa tudi ve na Dunaj, da dobe primorski in drugi Jugoslo-vani svoje vseučilišče v Trstu in s tem glavne učitelje izobrazbe naše ljudske mase. V Zagrebu jih imajo nekaj, ali ti imajo velik delokrog onstran Kolpe in Sotle. — Zaostali smo Slovenci, Dalma-tinci v izobrazbi in tudi v gospodarstvu. Hitro je treba delati —

utaplajo nas. — Spominjajmo vlade, da se še nočemo dati utopiti; bodimo v pridobivanju splošne omike naši masi edini; vsaj bo tudi našim teologom priložnost dana, da povedo, kak pomen ima verstvo v življenju in kaj je koristilo, kaj škodovalo razvoju človeštva! Možje smo mogoče preokorni. Ne znamo prijeti ljudij na pravem mestu. Vzemite, žene slovenske, tudi ve to delo v svoje roke. Navdušile boste starejše moške, dasi so uverjeni, da je njihova pamet najboljša. Povejte jim ve, mlajše žene: Kar veruje mladina, je večno. Slovenske mladenke, odprite prav hitro svoje oči in pogledjte z vso toploto srca doli proti ljubemu, prekrasnemu Jadranskemu morju — in šlo bo!

TEMENIŠKA:

Zlati nauki . . .

V sedanjem času, ko je toliko vsehvrstnih mešanic in borb in brez števila potov in drevenj po onem ljubem cilju „vsakdanjem kruhu“ —, res ni čudno, če so se pričele precej nenavadne govorice. Morda niso pravzaprav nenavadne, vendar tako nekaj precej drugačnega je, nekaj — hotela sem že reči „rožnatega“ — ne — tako ne —, pač pa precej plevelnatega. In v vseh teh govoricah se omenjajo ženske. Čast, komur čast! Namreč, tem ljudem teh govoric, čast in slava na vekomaj . . .

Med drugim padejo večkrat besede, ki govorijo prav imenitne in zares pohvalne stvari. Na primer, čemu bi hodila ženska v višje šole? Morda je to vprašanje čudno, staro —; pa ne — ne, razumite me prav, ta stvar je čisto sveža, še polna naivne rose. Torej, kaj je že bilo — ah, da —, torej čemu treba ženskam v višje šole? Lepo vas prosim, kruh je doma, štedilnik je doma, in šivanka in metla tudi! — In dom je za ženske — dom! In če bi bile ženske pametne, bi sledile temu poklicu. Saj tako neizrečeno milo in božajoče doné besede: „ . . . doma najboljše,“ ali „preljubi moj dom“ in tako dalje . . .

In vse te dobrote, vso to ljubeznjivost prinašajo takorekoč v rokah in jih polagajo v naročja žensk. A ona, namesto da bi se prisrčno in ljubeznjivo nasmehnila in sramežljivo povabila oči in skrila roke za hrbet — in kar je glavno (!) ostala doma —

pa — pa gre, v šolo gre . . . Saj tole, takole malo pisati, brati, no, recimo računati, recimo samo (!), to že, to naj znajo ženske v božjem imenu! Ampak kaj več — nikakor ne, na noben način ne! Samo to še, pedagogike naj bi se učile. To rabijo pri vzgoji otrok doma. Seveda, hm, malo težko bo sicer, hm — smola res . . . Razumete? — Namreč pedagogika je takole precej učena reč in ne vem kako bi šla brez podlage v glavo. No pa, ker rečejo tako, bo že mogoče, že. Moški bodo že vedeli, in verujem jim na prvi mah, na slepo srečo, njim, ki so bojevniki in rešitelji sveta, njim, ki so božanstvo človeštva, njim — ah, pa kaj, kaj bodem! — Pišem v „Slovensko Ženo“ in kar naenkrat poveličujem moške. Ni na mestu to, svet pa predvsem gleda, da je vsaka stvar na svojem mestu, tako tudi ženska le doma. Torej hvala bogu, sem vendar spet pri ženski! To sem hotela reči torej, da ženskam vse te dobrote domačnosti niso toliko mar, kolikor bi pošten in vsaj na pol pameten človek pričakoval, ampak kar butajo z glavo ob zid — in odhajajo trumoma v šole kakor karavane sredi žarkih puščav . . . Ali je to pametno? Da, da — „dolgi lasje“, bo že res, že . . .

Tudi umetnost jih vleče, namreč ženske. Poizkušajo se tudi na tem polju.

Seveda brez uspeha; komu pa naj bi tudi le od daleč prišlo na mar, da bi ženska kaj storila na tem „zlatem polju“ umetnosti? Saj ima vse misli, vse „inšpiracije“ le od „njega“, od moškega, vse povzame le po njem in samo njenega, samo ženske lasti — ej, te je ni, je ni na tem polju . . .! Škoda, kaj ne? Škoda res, tudi meni je žal. Če bi kdo ne veroval temu —, pojdite, tam so, vsak dan jih je polna cesta in pripovedujejo tako. In to so moški, in ti vedo, ti vedo vse!

In „reve v dolini solz zdihujemo . . .“ Tužna nam majka!

Torej, prvič ženska ne doseže ničesar na teh „poljih“ — znanstvenih in umetniških, in drugič dobi kljub neuspehom čudovito čuden obraz. Razoran, skrčovit in res strogo smešen. Zato, čemu „bob v steno“? Gladka polt, fini pogled, umerjena hoja in dom, to je za ženske. Je za nje najbolj pripravno in pa še nekaj, tudi zelo praktično. Bo prišel nekega dne „on“ in bo videl in bo vzel . . . Kaj hočete še več, lepo vas prosim! Pomisliti namreč morate, da je strašna draginja in hud mraz . . .

Tudi tole bi bilo še dobro, da omenim iz tistih čudnih govoric.

Nekatere ženske namreč tudi mislijo. To je pa spet zelo neumno, ker ženske sploh ne mislijo, sploh ne, pa če se še tako jezé in togoté, ampak ženske le čutijo. Igrača, otrok, „ein liebes Wesen“ — to je — in „misl“? Ha, ha!

Pa še večja je pregrešnost! — Nekatere trdijo, da so se poglobile vase.

To je pa naravnost bedasto! Mož, on — da! Ali ženska, kako naj bi se ta poglobila vase? Ona, slabost in revšče? To bi bil pač čudež, velikanski čudež! Dandanes se pa ne dogajajo čudeži tako izlepa. To je torej bedarija —, škoda besed.

Meni se zdi, da je današnja ženska mladež malo preveč, kako bi rekla, „prosta“. Grem zadnjič, grem in pridem do glavnih ulic. Cela vrsta se je privlekla, namreč mladih punic, in so se smejale in smejale in grohotale. Na — za božjo voljo, kam plovemo, kam? In kakor sem izvedela, so bile to one, ki so se pravkar podale na pot vzgoje naše ljube mladine. Kdove kaj bodo učile take ženske! Dobrega nič. Tudi po javnih lokalih se jih vidi, in prihajajo krog desete ure zvečer domov in same so, brez starejših dam. Človek bi skoprnel jeze in strahu božjega. Saj fantom nikdo ne zameri, naj se grohočejo, naj hodijo krog desete ure zvečer domov, fantje so pač —! Ali, ali ženska —! To pa je druga stvar.

„Le čevlje sodi naj kopitar,“ tako je. Ne pa ženska umešavati se v stvari, ki ji niso nič mar, ki ji nič ne koristijo, ki ji le škodujejo in jo osmešijo! Bežite! —

Dolgo časa sem odlašala, mislila sem, pomirijo se, izpametujejo, pa se toliko piše in govori, da sem bila primorana in sem v sveti jezi spisala te vrste. Da bi kaj koristile! O, bog!

Le tole naj še mimogrede omenim, da mi je žal, ker nisem pisala pomena za ženske z malim „ž“ in za moške z velikim „m“. Pa kar je — je . . .

Senca.

I.

Mrtvaško steklene niti so polzele v človeško dušo in so jo stiskale tako zelo, da se je črna senca velike plašne misli zgro-madena vrgla čez vsega človeka. Koščene melodije so bile to, melodije steklenih mren, ki so se predle iz glasov in se razpredale dalje in dalje — širše in širše . . . Furije grobov so vršale v pol-nočnem blesku, mrtvaške oči mrtve noči so zrle mogočno in široko v dušo. Violine so dražile svilo in jo zvijale v kamenaste gruče, ki so padale čas za časom krog srca.

II.

Grenko in mrzlo je bilo v njej, in stopinja je bila kakor že-lezna, vsa topa in brezizrazna. Žerjavica se je bila nasula krog čustev in tlela je v njih in krog njih. Ni plapolal ogenj, ni žarelo vriskov razgaljenih ran. Bol je bila hujša, zamrta, zastrta v topo žrjavico, ki tako razjeda, tako grize in se krči in obenem zateguje kose srca v ostre, žrebljaste žice. In ti kosi visijo v človeku in zbadajo ob vsakem pregibu tiste dolge — brezkončne misli, ki se vije dalje v kačjih vijugah in sika na vse strani in zarezuje žolčno-grenke, tenke zareze krog usten in jih pripogiba dalje do brade, v tisti kotichek pod ustnico. Tam se zareže in mrzi obraze. Kame-nasta brazda z živem življenju.

Tako svetlo, tako očarujoče je bilo vse v dvorani! Rdeči žamet je žarel v motnem blesku, zlato in svila sta si podajala roke in se nasmihala množici. Barvasta množica pa je brnela v prešernem veselju, oči so si namigavale, roke se sklepale v divjem ploskanju.

Marija je gledala vse to in ni ji bilo do divjosti in prešer-nosti. Čutila je bol, ki je kipela iz melodij. Časih so se ji prsti nakrčili in se oprijeli žametaste ograje; oči so potemnele ob po-gledu na prešernost. Trpek nasmeh je potegnill ustnice navzdol, in noge so se predjale navskriž.

V duši pa je tolklo in se bledlo, in žerjavica je grizla in zbadala . . .

*

Temne silhete množice, ki je drevila iz dvorane, so padale po širokem tlaku. Pari so zastajali, šumé se porazgubljali z živimi,

drhtečimi koraki. Smeh in šepet je zasikal izza ogla. Časih pa je zdrdrala kočija mimo, z bliščječimi očmi je razsipala žarke na cesto in vsa temna v ozadju zavila v drugo ulico. Gruče oblakov so namigavale zvezdam, zrak je vztrepetal, zastal, se pripognil do tal in spet zašelestel med skrivne hiše . . . Ura je udarila z dvo-zvočnimi klici, in pozni čas je dahnil na zemljo. Nagnil se je in polzel dalje v pričakovanju na drugi klic.

Marija je šla dalje; sama je bila. Tesno se je zavila v plašč, mraz ji je brizgnil mrzel dih v lice, in udje so se stresli v tankih niansah tajnega hladu. Došel jo je moški, svetlo pogledal izza klobuka in potisnil roke globokeje v žepe. Za trenotek mu je zastal korak, potem pa je odšel za drugim. Dalje in dalje so držale ulice, kavarne so se bleščale, vrata odprla in gorak žar življenja in luči je posvetil na ulico. Potem pa so se spet zaprla — in šum je izginil v notranjost.

Marija je obstala ob hiši, zvonec je zazvonil, in vrata so zaječala. Izginila je v slabo razsvetljenem hodniku. Za hip je posvetila luč izza špranje na cesto, spet ugasnila, in zunaj je mrmralo in vršalo dalje . . .

III.

Baržunasto-svilnata luč je sijala iz svetilke. Dolgi zastori so vzvalovili ob dihu sape, ko so se odprla vrata.

Marija je bila doma.

Odložila je plašč, pretegnila roke in si mehanično segla v lase. Potem pa je s trudno kretnjo sedla v naslonjač in zrla v strop. Oči so zrle široko odprte in ves svet dolgih misli obsegajoče. Roke so trudno ležale v naročju in konci prstov so se pregibali nalahno in popolnoma enakomerno: trenotek gor — trenotek dol.

Vsa tista dvorana, vsa tista množica, vse svetlo in zlato in rdeče je migalo pred njo, padalo — vstajalo, se nagibalo, bližalo — se vilo v modrih kolobarjih, zažarelo — zakipelo in spet zastalo in se porazgubljalo v tankih rmenih kolobarčkih z rdečimi pikami v sredi, — zadrhtelo — in se prelilo v rmeno, tenko nit.

Vmes pa so se zvijale melodije, sikale, brizgale, vrezavale, božale — kakor gruče so se zgubančile in pahnile topel dih v dušo, se spet stresle in mrzele krog srca. Tiste mrtvaško-steklene niti koščenih melodij . . .

Zaploskalo je, zagrmelo v ušesih, in nit se je pretrgala — in spet se je pričelo od kraja do konca: živeje, umiraje; žarnejše — temnejše.

Žabobnelo je v možganih, počilo v duši, in prsti so se skrčili, in vse telo se je nagnilo na mizo, oči se zaprle, in noge so stopile trdo na tla.

*

„V belih, rožah je bila pričela. Vesela mladost je ustvarjala velika solnca v dušo, vesele misli so se smijale iz oči. Svetlozelena in belordeča pomlad je klila v telesu, in tenko hrepenenje je vodilo misli po dolgih, srebrnih potih. Cvetje se je usipalo . . .“

„Marija!“ — Stresla se je. Oči so se plašno odprle, noga se je skrčila, druga pa je skočila kvišku. Pogledala je v svetilko. Ničesar ni bilo — svetila je dalje kakor prej.

„Marija!“ je zaklical glas vnovič.

Tedaj je vstala, zaprla in spet široko odprla oči, zavzdihnila in je stopila v drugo sobo.

„Kaj je?“ Tiho je vprašala in obstala pri vratih.

„Mislim sem si. Torej si doma. Koliko je ura?“ je vprašal moški glas.

„Polnoči.“

„Polnoči. Torej polnoči. Spat pojdi!“

„Pridem.“

Okrenila se je in zaprla vrata tiho za seboj.

Ob mizi je obstala, se z eno roko krčevito naslonila nanjo, druga pa je omahnila ob telesu. V svetilki je nalahno brnelo in šumelo kakor hitri, tenki dihi umirajočih duš. Pogled je plaval v oddaljenosti.

Časih ji je bilo kakor bi bila sredi med rožami, med tistimi bujnimi, temnimi, temnordečimi rožami. Nagibale so se k njej in jo poljubljale na čelo, lice, ustnice, jo božale in obkroževale s pri-tajenim vonjem temnomodre vsebine.

„Pozdravljene!“ jih je bila nagovorila Marija in jih zavila v svojo dušo.

Tiste dni . . .

Zgenila se je, roka se je odmeknila z mize, in počasi je sedla spet na naslonjač.

„ — je videla mogočno ljubezen priplavati na obzorje. Vzela jo je v naročje in jo trdno zaklepala v vsa čustva, jo hranila, božala, veselila se je v njej.“

Bilo je: Zunaj je padal lunin sijaj. Hodila sta po vrtu, vsem očarujočim po luninem svitu. Zelenkaste sence so legale na pot.

Zvezde so bleščale; vsepolno svetov je ležalo v njih in se je vrtelo tam zgoraj, tam spodaj, vse naokrog po širnem vsemirju.

„Ti me ljubiš, Marija?“

„Ljubim, Albin!“

Prsti so oklenili drug drugega in zelena senca je zapredla zelene tenčice na belo pot.

Suh kašelj je raztrgal tenčice in jih izpremenil v krvavordeče niti, ki so se oklenile Marijinega srca in ga zbadale s tenkimi konci, prav narahlo, narahlo — pa tako ostro — šivankasto.

Pogledala ga je. Globoke oči so tičale v udratih ramah, lica so bila bedna in bleda.

„Ne ljubi me!“ Glas je bil raskav, zahripel.

„Albin . . .“ Obstala je za njim. Rdeče niti so se ovijale tesneje in tesneje.

„Življenje ljubim,“ je pričel votlo, „pa me je ukanilo za mojo pot. Majhen del sem jo prehodil —, še manjšega bom. Ni daleč do ovinka. Zadaj ni več dneva, zadaj ni več rož. Svinčena noč.“

Rdeče niti so se pomnožile, konci poostrili.

„Ne ljubi me!“

Ost je švignila v sence.

„Marija — slišiš — za ovinek pojdem — in — ne — ne ljubi me! — Ti si dan, v rožah si. Ljubi — ljubi življenje! Jaz nisem več življenje, niti njegova senca. Življenje je dan, življenje je rožnata, solnčna plan. Jaz — jaz sem — svinče - na noč . . .“

Besede so dihale iz besed.

„Odidem — na jug. Zdravnik. Besede so. Vem pa, da ne bo več — dneva.“ Krčevito je stisnil ustnice, da mu ni ušel kašelj preko njih, — a v njem je hropelo — hropelo in hreščalo.

Marija ga je držala za roko. Kri je butala v sencih, oster pesek je brizgal v lica. Rekla bi mu bila, zavpila, da to ni res, zavpila, da bi prevpila mesečino in vse tiste sence v njej.

„A videla je, tako z grozno jasnostjo je videla in čutila svinčeno noč.“

„Ljubim te. V meni je ljubezen, v duši. Ne iztrgam si jo — pretrgal bi se moj jaz.“

Albin jo je objel in poljubil na ustnice. Zelene tenčice, pomešane s krvavordečimi lisami, so ju obdale. V njih je bila vsa ljubezen, ljubezen dneva in svinčene noči.

In govoril je tiho in pojemajoče:

„Jutri odidem. Gledal te bom — vedno — do konca poti. In ko bom obstal ob ovinku, bo tvoj obraz pokrtil mojo dušo. Ne proklinjaj življenja radi smrti! Živi v dnevu, dan je velik!“

In ko je govoril, se je roka počasi iztegnila, počasi, počasi in pogladila Marijo po laseh. Vsa velika čutna duša je bila v tej kretnji.

„Pozdravljena!“ je dahnil.

Ona pa je okamenela.

Rdeče niti so se izpremenile v sikajoče kače, in žrjavica je bila v kačjih pikih.“

*

„Marija!“ se je začulo spet iz sobe. Marija je vzdrgotala in se mehanično prijela za glavo.

„Oče — pridem!“ je dela in se stresla.

*

Bolan je bil oče in Marija je živela ob njem vse dneve. In časih je vstala čudna, siva, grozeča pošast, z rdečimi, izbuljenimi očmi, vsa zgubančena — in je zasopla: „Mladost izginja; starost pa . . .“ In se je zagrohotalo krog nje. Skeleti so zašklepetali.

Z grozo se je ozrla takrat Marija v kote in stisnila oči in ustnice.

Ni mrla in se udajala žalosti. Živela je dnevu.

Pa one mrtvaško-steklene niti koščeni melodij so jo bile zagrabile in jo vrgle na ona mokra, močvirnata tla, kjer je vstala senca . . .

Vstala je, ugasnila luč in odprla vrata.

IV.

Solnce je sijalo in dan je žarel.

Marija je odprla okna jutru v pozdrav, in njene oči so bile v svetlem smehljaju.

„Ne proklinjam življenja, Albin,“ je dela in božala s pogledom jutranje srebrne sence.

*

V njeni duši pa so zadrhteli oni dihi rdečih rož s temnomodrim vonjem . . .

Junaške ženske.

Neizmerno bogastvo za človeštvo velepomembnih oseb in dogodkov hrani v sebi francoska revolucija iz leta 1789, bogastvo dogodkov, ki kljub svoji grozovitosti kažejo jasno sliko podivjanega in svojim strastem podleglega človeštva, obenem pa odpirajo naš pogled v človeško dušo in čustvovanje. Može, ki po svoji naravi niso bili krvoločni, vidimo v prvi vrsti med morilci, in to iz sebičnosti, da ohranijo sami sebe. Vidimo žene in dekleta, ki podpirajo iz sebičnosti in mnogokrat iz navdušenja za republikansko idejo delo krvoločnežev. Toda poleg teh prizorov, polnih krvi in obupa onih, ki jih je zgrabila pest revolucije, vidimo sijajne primere največje nesebičnosti in požrtvovalnosti. Ni moj namen, da bi zagovarjala one, ki so padli kot žrtve revolucionarne ideje; mnogo jih je padlo nedolžnih, kakor padejo v vsaki vojni sami nedolžni, mnogo jih je bilo pa tudi vrednih svoje usode, in ko bi obvladali oni, bi enaka usoda zadela nje, ki so smeje se izrekli nad nesrečniki obsodbo na smrt. Toda o teh močim za danes.

Ljubezen do domovine in navdušenje za idejo Girondistov je potisnilo Charlotti Corday iz Caena nož v roke. V hiši svojega očeta se je navduševala na girondističnih idealih odvetnika Barbarossa ter sklenila usmrtiti Marata, ki je bil glavna ovira girondistični idealni republiki. Vsem je zatajila svoj namen ter se odpeljala v Pariz, kjer je dobila 13. julija 1793 dostop k Maratu ter mu zasadila nož v prsi. Niti pobegniti ni hotela, ko je izvršila svoje delo. Zato so jo prijeli ter obsodili na smrt. Štiri dni pozneje, 17. julija, je bila mrtva. Do zadnjega trenutka pa je bila prepričana, da je rešila domovino tirana. Jakobinci pa so znali iz umora, ki jim je samim bil dobrodošel, kovati kapital in da se Charlotti Cordaj ni posrečilo doseči svojega namena pripraviti pot idealni republiki, ni njena krivda.

Poleg nje vidimo celo vrsto žensk, ki se žrtvujejo domovini ali svoji rodbini. Cela vrsta žena in deklet je šla s svojimi možmi ali starši v ječo, dasiravno bi bile lahko z eno besedo odvrnile od sebe grozno usodo, dasiravno so jim bila pota v prostost odprta. Cela vrsta nedolžnih deklic in žena, ki se niso hotele ločiti od svojih, je izkrvavela na šafotu.

Mademoiselle de Sombreuil je spremila svojega očeta prostovoljno v ječo in je ostala med tem, ko so klali najprej obsojene,

v dvorani, kjer se je vršilo zasliševanje. Tam je čakala tako dolgo, da so pripeljali njenega očeta. Celo podivjani ječarji so imeli usmiljenje z mlado deklico. V trenutku, ko so izrekli nad njenim očetom smrtno obsodbo, so se odprla tudi že vrata dvorane in vstopile so straže, da odpeljelo njenega očeta na šafot. Tedaj se je deklica oklenila svojega očeta okrog vratu ter rotila surove krvnike, ki so ga že prijeli, da naj prizaneso očetu ali pa usmrte ž njim tudi njo. Le redkokedaj se je zgodilo v oni krvavi dobi, da so se omečila srca. Puške vojakov so zažvenketale ob tleh, krvniki so odstopili in od vseh strani so se slišale prošnje za milost. Hčerki so darovali življenje očeta. Toda to ni bilo dosti. Odpovedati se je morala plemstvu — majhna žrtev — in zahtevali so od nje v svoji posirovelosti, da izpije kozarec krvi obglavljenih aristokratov. Prinesli so državljanki Sombreuil kozarec še gorke krvi, ki ga je brez obotavljanja izpila do dna. To je rešilo njo in njenega očeta. Divjaki, oškropljeni s človeško krvjo, so spremili v triumfu oba državljana na dom ter prisegali, da ju bodo ščitili proti vsem sovražnikom.

Na podoben način je rešila Cazottova hčerka življenje svojega očeta. Vedela je, da bo njen oče obsojen in zato je poskusila pridobiti ječarje za sebe. Njena lepota in njena ljubezen do očeta je omamila te ljudi, da so ji obljubili, da rešijo njenega očeta. To so tudi storili. Med preiskavo je odgovarjal Cazotte kakor človek, ki hoče umreti. Svojim je zaklical: „Ne jokajte! Pa ne pozabite me! Umreti hočem, kakor sem živel, zvest svojemu kralju!“ Ko so ga odpeljali po zaslišanju na dvorišče, je njegova hčerka s svojimi prošnjami pregovorila stražnike, da so mu odvezli verigo in ga izpustili skozi stranska vrata. Par dni pozneje so ga zopet vjeli in to pot hčerkinе prošnje niso pomagale več. Tudi on je izkrvavel pod nožem guillotine.

To je bilo v Parizu. Kjer pa so se vršili boji in kjer je delovala ljubezen do domovine in do očeta, vidimo ženske celo sredi najljutejših bojev. Pogosto nepoznane so se bojevale na strani svojih in več jih je ostalo na bojišču kot žrtve svojih idej. Toda samo v prvih bojih republike vidimo žensko bok ob boku z moškimi z orožjem v roki boriti se za svoje ideale. Pozneje, zlasti v Napoleonovih vojnah, izginejo ženske iz vrst bojevnikov. Tako pogosto nam očitajo nelogičnost, toda ravno v tem dejstvu bi lahko vprašale, kdo je nastopal bolj logično in preišljeno. Umevno je bojevati se za kako idejo, ki se nam je vselila v vse

naše čustvovanje; umevno je, da so prelivali mučeniki kri za svojo vero, umevno je tudi, da so zagrabile ženske za orožje, ko je bila domovina v nevarnosti, umevno je, da so besnele naše ženske v bojih proti Turkom, toda neumevno je, da se bojujejo misleči ljudje za ideje in pogosto za kaprice drugih.

Koliko imen takih boriteljic za svoje ideje se je izgubilo, ker so nespoznane padle na bojišču ali pa se vrnile zopet na svoj dom in zamolčale, kar so doživale. Samo pri dveh je slučaj nanesel, da so ju spoznali.

Theophile in Felicité pl. Fernig sta bili rojeni v vasi Mortagne ob meji Francoske proti Belgiji. Njun oče je bil svoj čas častnik in se je pozneje tam naselil. Eden izmed njunih bratov je služil pri pirenejski, drugi pri renski armadi. Že v zorni mladosti sta bili deklici izgubili mater in zato sta prevzeli obe starejši sestri Theophile in Felicité skrb za dom in za dve mlajši sestri, ki sta bili še v otroških letih. Njen oče je bil poveljnik nacionalne garde v Mortagni. S svojim vojaškim duhom je prepojil celo okolico ter organiziral kmete. Vodil je svojo četo v pogostih bojih s sovražnimi huzarji, ki so prihajali čez mejo. Ni bilo skoro noči, da ni s svojo četo naletel na sovražnika. Hčerki sta živeli v večnem strahu za očetovo življenje, obenem pa sta videli, kako ropa tuja soldateska po domovini in sta videle domovino v boju proti sto- in stoletnemu tlačanstvu. Sklenili sta, da se bojujeta ob strani očeta z domačo četo za domovino in obenem tudi, da priskočita očetu na pomoč, če bi bil v nevarnosti. Razodeli sta svojo skrivnost samo par vaščanom, kar je bilo neizogibno, da sta se mogli skrivati pred očetom. Oblekli sta se v moške obleke svojih bratov ter sledile majhni četi, kateri je poveljeval oče. Večkrat je prišlo do boja z avstrijskimi vojaki, v kateri sta posegle tudi Theophile in Felicité. Njiju vzgled je že itak hrabre vojake še bolj bodril. Zjutraj, kadar se je oče vračal s svojih nočnih potov in pri zajtrku pripovedoval, kaj se je po noči zgodilo, ni imel niti pojma, da sta se bojevali tudi deklici v sprednjih vrstah njegovih bojevnikov in večkrat obvarovali očeta gotove smrti.

Samo slučajno so prišli amaconkama na sled. General Bernonville, ki je slišal o hrabrih bojih garde v Mortagni, je nekoč v spremstvu precejšnjega konjeniškega oddelka obiskal Mortagno.

Na poti tja je srečal Fernigov oddelek, ki se je ravno vračal po noči od neobičajno hudega boja domov. Samo svojim hčerkama se je imel takrat oče Fernig zahvaliti, da ga niso sovražniki vjeli

in odpeljali. Kljub hudemu naporu je vendar mala četa krepko pozdravila generala. Bernonville pa se je ustavil pred poveljnikom in se mu zahvalil v imenu Francoske. Nato je morala majhna četa pred njim defilirati. Vojaki so se postavili v vrste, ponosni, da jih smatra general za vojščake. Bernonville je stopil s konja in nagovoril skoro vsakega izmed prostovoljcev, pri tem pa je opazil, da se dva najmlajša prostovoljca skrivata za četo. Ker se mu je to čudno zdelo, je zahteval od Ferniga, da jima zapove, da stopita v ospredje. Stopili sta pred vojake, toda napor noči, prah in smodnik ter njih moška obleka je storila, da ju niti oče ni spoznal. Fernig je bil osupel, da teh dveh svojih bojevnikov niti poznal ni in s strogim glasom ju je vprašal, kdo da sta. Kmetje so se spogledali in se začeli smejati. Skrivnost je bila odkrita. Jokaje sta prosile Theophile in Felicité očeta za odpuščanje. Nato je oče predstavil generalu svoji hčerki. Ta pa je stvar sporočil konventu, ki ni mogel prehvaliti hrabrosti obeh junakinj ter jima poslal konje in častno orožje v imenu domovine.

Ko je prevzel Dumouriez vrhovno poveljništvo v Flandriji, je predstavil svojim četam obe Fernigove kot vzor patriotizma in junaškega poguma. Med prvimi nezgodami, ki so jih doživeli Francozi pozneje, je bila tudi ta, da so Avstrijci zažgali Fernigovo hišo. Rodbina tedaj ni imela več drugega doma, kakor vojaško taborišče. Dumouriez je vzel očeta, enega sina in obe hčerki k sebi. Oče in sin sta prišla v generalni štab, hčerki pa ste opravljali službo ordonančnih častnikov. Pri Valmyju v bližini Jemappesa sta se udeležili boja. V boju pri Jemappesu je spremljala Felicité vojvodo Chartreškega ter ostala v celem boju na njegovi strani. Theophile pa je sporočila staremu generalu Ferrandu povelja vrhovnega poveljnika in ga spremila pri napadu na levo sovražno krilo. Boj je bil izredno hud, Theophile pa je stala v sprednjih vrstah ter vjela celo poveljnika sovražnega bataljona, ga razorožila in pripeljala pred Ferranda. Toda Avstrijci so zavrnilli vse naskoke in že se je videlo, da bodo Avstrijci prodrli srednji oddelek Francozov, ko se je zagnal vojvoda Chartreški s svojim mlajšim bratom, vojvodo Montpensier, s Felicité Feringovo in majhnim številom najpogumnejših častnikov sredi skozi sovražnike v omahujoči četi. Zlasti junaški vzgled šestnajstletne Felicité je ustavil beg francoskih vojakov. Zopet so se čete zbrale in zopet naskočile sovražnika. Toda ogrski polki se niso umaknili. Šele ko je prišel general Ferrand s 6000 mož novih čet ter prijel Avstrijce od strani,

so se začeli Avstrijci počasi umikati in so prepustili Ferrandu in vojvodi vrhove okrog Jemappesa. Po hudih bojih so končno vendar zmagali Francozi na celi črti. Po končanem boju je jahal vrhovni poveljnik Dumouriez z drugimi poveljniki in obema Fernigovima čez bojišče, ter sta ti dve pomagali, kjer sta le mogli, ranjenim. Francoska armada je sedaj sledila avstrijski. Dan na dan so se vršile bitke. V taki bitki je prinašala mlajša, Felicité, poveljnikom predstraže povelja vrhovnega poveljnika. Predaleč se je odstranila od francoskih čet in tedaj so jo prijeli sovražni huzarji in jo hoteli kot jetnico odpeljati. Francozi pa so ji prišli na pomoč in po hudem naporu se jim je posrečilo, jo zopet osvoboditi. Ko se je vračala k svoji koloni, je videla, kako se je neki belgijski častnik dolgo bojeval proti celi gruči Avstrijcev ter končno od krogle zadet padel s konja. (Belgijci so se bojevali na strani Francozov.) Takoj mu je priskočila Felicité na pomoč, ustrelila dva huzarja, druge pa pognala s svojim spremstvom v beg. Nato je skočila s konja ter izročila ranjenega častnika vojakom in ga sama spremila do ambulance, nato pa se je vrnila k vojski.

Boji so se končali z zavzetjem Bruslja, ki so ga morali Avstrijci izročiti Francozom. Prihodnji boji niso bili več tako srečni za Francoze. Avstrijci so jih premagali pri Neezrindenu in Dumouriezovo levo krilo, ki so je tvorile same nacionalne garde, se je razpršilo v divjem begu. Nato se je skoro vsa francoska armada razpršila in Dumouriez se je moral umakniti zopet v Bruselj.

Z vojnim ministrom se je bil Dumouriez že zdavna sprl in tudi konvent mu ni več zaupal. Splošno so mislili, da namerava Bourbonom v osebi vojvode Chartreškega zopet izvojevati prestol. Morda te vesti niti niso bile popolnoma neosnovane. Konvent ga je poklical v Pariz, Dumouriez pa ni šel tja in imel je zato tehtne vzroke. Saj ni ostalo prikrito, da je hotel zavzeti Pariz in streti republiko. Tudi je bilo znano, da se je tajno pogajal z avstrijskimi poveljniki. Ko so izvedele čete za njegovo izdajstvo, so se postavile proti njemu, zato je zbežal pred svojimi lastnimi vojaki. Ti so sicer streljali za njim, zadeli ga pa niso. Dva njegova služabnika sta bila ustreljena in končno so krogle zadele njegovega konja. V njegovem spremstvu je bil tudi Fernig in obe njegovi hčerki. Felicité so Francozi tudi ustrelili konja, Theophile pa je prepustila svojega konja Dumouriezu, nakar ste obe sestri bežali naprej peš ter kmalu prišle do vojvode Chartreškega, ki jima je preskrbel druge konje. Potikali so se potem vsi po raznih nepristopnih krajih,

končno so bili sprejeti od Avstrijcev ter je Dumouriez ostal v inozemstvu. Tudi Fernig in njegovi hčerki so ostali v inozemstvu ter se naselili na Danskem. Nikdo ni vedel, kje so, in tudi nikdo se ni zanimal, razen enega. To je bil oni mladi belgijski častnik, ki mu je bila Felicité rešila življenje. Ostal je bil v bolnišnici v Bruslju. Ko je okreval, je bilo prvo, kar je storil, da je šel iskat svojo rešiteljico. Zaman jo je iskal v celi Nemčiji, končno jo je našel na Danskem. Konec burnega dekliškega življenja, življenja, polnega krvavih bojev, smrti in ran, je bil zopet popolnoma ženski. Sledila je svojemu možu, ki ga je sama otela smrti, v Bruselj in ž njo je šla Theophile, ki pa je tam kmalu umrla.

MARIJA KMET:

Antikvarijat duše.

Kako daleč se srebrni mrak je razpel!
Kako daleč zasekal je ostro vrzel!
Vlažna in mokra se megla podi,
težka in borna se duša mori —
Niti najmanjši se dan ni zanetil,
niti najtanjši se žar ni zasvetil —
Na dolgo — visoko —: temna moč,
na dolgo — široko —: sama noč . . .

Zunaj pa sije solnce na zlato morjè,
zunaj pa rastejo rože — mladosti žarè . . .

MILICA:

Ni ga dočakala . . .

Tik ob razpotju je stal križ, že nekoliko nagnjen na levo stran, in Kristusu, ki je bil pribit na njem z velikimi, od dežja zarjavelimi žebli, je manjkala desna roka do komolca: odbili so mu jo fantje, pijani na vasovanju. Pred križem pa je bila klopica, vegasta in črviva, da je trhlo zaškripala, ako je kdo pokleknil nanjo, da pomoli očenaš pred razpetim Spasiteljem.

In tam ob tistem znamenju, tik razpotja, odkoder je vodila ena pot na bližnjo postajo, druga pa v vas, je presedela Rozalika po cele dneve in mnogokrat tudi po cele noči.

Rozalika — tako so jo še vedno ~~zvali~~ vaščani, dasi že ni bila več tako mlada, — je bila ~~precej~~ visoke in šibke rasti, z gorečtetemnimi očmi, ki so se včasi zaiskrile naravnost grozno . . .

Otroci po vasi so se jo bali, ker je bila blazna, a vaščani so ji radi dajali hrane in prenočišča, ako je prišla k njim in jim pripovedovala o svojem Jerneju.

„Kadar zahaja solnce in sedim tam ob znamenju, vidim njegovo senco — senco Jerneja, a ko se mi že tako približa, da bi jo lahko doségla z roko — izgine! Ali nekoč pride gotovo, mogoče ponoči in tedaj boste videli svatbo, kakršne še ni bilo nikoli. Bogat se bo povrnil, v Ameriki je obogatel in potem si nakupiva polja — kolikor ga more pregledati oko in vse hiše v vasi bova popravila. Svatba pa bo taka, kakršne še niste videli. Da, še vsi se mi boste klanjali!“

Tako jim je pripovedovala o svoji sreči in o Jerneju, ki ga je pričakovala že dolgih osem let.

Včasi, a to je bolj redko, je prišla tudi k Jernejevi materi, ki je imela bajto zunaj vasi, tam pod brdom. Siromašna je bila tista koča, kakor je bila siromašna Jernejeva mati: ne kozolca, ne svinjaka ni bilo ob strani.

„Ne bo ga Rozalika — v tujini se je izgubil,“ je včasi dejala starka, zagledavši Rozaliko razmršeno in plahega, bolešno bledega obraza.

„Nič ne tarnajte, mati! Jernej pride, da sami še ne boste vedeli kdaj in bogat bo, da naju bo oblekel v samo svilo. Saj je dejal takrat, ko je odhajal, da se prej ne povrne, dokler ne bo mogel sezidati nove hiše in kupiti velikega posestva; in potem mati bo — poroka.“

Sočutno in pomilovalno je gledala dobra starka nesrečno Rozaliko, ki je zblaznela le zaradi njenega sina. In ko je odšla, je starka vedno stopila v kot tja pred jaslice, ki so stale tam od božiča do božiča in je pomolila za nesrečnega dekleta.

Včasi, ko jo je videla tako blaženo se smehljajočo v težkem pričakovanju in trdnem prepričanju, da se Jernej povrne in jo vzame za ženo, se je zamislila nazaj v tiste dni, ko je bila Rozalika še cvetoče dekle, dasi brez vsakega premoženja.

Lepi časi so bili takrat, ko je bil pri njej še Jernej; lepi večeri so bili, ko je zadovoljna sedela pred kočjo in gledala na vas . . .

Tam daleč med poljem je nekdo zaukal, kosa se je zalesketala v žarkih tonečega solnca in nekdo, ki je korakal med zlatim poljem, je zavriskal in zamahnil s klobukom. Starka je izpoznala po glasu svojega sina Jerneja in čimbolj se je bližal vasi, tembolj ji je radosti utripalo srce.

In tam koncem vasi je stala kočica vdovca Razlaga in tudi pred tisto kočico je stal nekdo in gledal na Jerneja. Mlado, šibko dekletce je bilo: dvoje dobrodušnih oči se je lesketalo in zrlo nanj, ki se je približeval počasi in ponosno.

„Dober večer, Rozalika, kaj delaš? Ali je stari doma?“

Rozalika se je nasmehljala, lahna rdečica ji je udarila v lice in ljubko je odkimala — češ, da je sama.

Tedaj se je nasmehnil tudi Andrej, odložil koso za vrata in stopil za njo, ki je izginila v veži.

„Kaj se me bojiš, saj te ne ugriznem in tudi ako bi te — vse iz ljubezni!“

Tako je govoril Jernej, desnico ji je ovil okoli pasu in z levico jo je gladil po licu.

„Povej, povej, Rozalika, ali boš kaj jokala, ko odidem v Ameriko?“

Rozalika je povescila glavico, otožno ga je pogledala, a odgovorila ni ničesar.

Jernej pa jo je poljubil in potolažil:

„Nič ne bodi žalostna, Rozalika. Vidiš, tako mora biti: revni smo. Kaj hočem z beračijo, ko si v tujini lahko prislužim denarja, da bova potem živela brezskrbno. Dve leti ostanem tam, morda tudi tri, delal bom pridno in ne vrnem se s praznimi rokami. Zapomni si, Rozalika — prišel bom in ne prazen, ne reven kakor sem sedaj, ampak bogat in takrat bo najin dan!“

Lepe in sladke so bile tiste besede za Rozaliko in vedno se jih je spominjala, še tudi potem, ko je Jernej odšel v Ameriko.

Kmalu potem ji je umrl oče; imel je nekaj dolga in bajto so prodali.

Rozalika je ostala sama, brez vsakega premoženja. Žalostna je bila skoro vedno, ponajveč je molila; da pa se je preživela, je delala pri sosedih in drugih vaščanih.

Največje, zadnje upanje je pač stavila na Jerneja, a ta je v tujini molčal . . .

Nekatera dekleta v vasi so se ji začela že posmehovati, češ; da si je izbral tam v Ameriki kako bogato in se več ne vrne;

fantje so ji nagajali, ker ga je tako zvesto pričakovala, a vse to ni omajale njene trdne ljubezni in vere. Tako je upala, žalovala in molila že dolga tri leta, da je naposled prišlo, nad čemer so se užalostili vsi, tudi tisti, ki so jo prej nekoliko zasmehovali: Rozalika se je jela potikati okoli, zanemarjala je obleko in po vedenju kakor tudi govoru so vaščani spoznali, da je prišla ob pamet!

Vsi tega niso mogli verjeti in posebno njene prijateljice so jo zagovarjale, češ, da se potika tako okoli zgolj iz žalosti, ker ji Jernej nič ne piše. Neko nedeljo, ko so bili zbrani pred cerkvijo skoro vsi vaščani, pa so jasno spoznali njeno žalostno usodo.

„Ali ga vidite?“ je zakričala nenadoma in pokazala na vrhunec zvonika. „Ali ga vidite reveža, splezal je na vrh križa, da bi videla gotovo vsa vas, da se je povrnil in da bo že jutri najina poroka. Kaj ne, kako je lep? Pozdravljen ženin, pozdravljen, Jernej!“

In nato se je zagnala proti zvoniku z razprostrtimi rokami, da so se mnogim sočutja orosile oči.

In od tedaj je posedala ponajveč ob tistem znamenju, ki je stal tam na kraju vasi ob razpotju. Presedela je tam po cele dneve, po cele noči, mnogokrat tudi v zimi, da je vsa premrla in prezebela prišla v vas. Skoro vsakega, ki je šel mimo je povprašala, ako je kaj videl njenega Jerneja, ali je morda kaj sporočil zanjo; a ni ga bilo, ki bi ji sporočil o njem in čakala ga je zaman . . . Dasi v trdni veri, da pride nekoč čisto gotovo po tisti poti mimo znamenja, zakaj to je bila pot, ki je vodila od postaje v vas.

Nekega jutra pa so jo našli pod križem mrtvo.

Niso se malo začudili vaščani, ko so zagledali na njeni glavi veliko rano, a še večje je bilo njih začudenje, ko so izvedeli, da se je isto noč povrnil iz Amerike — Jernej.

Krčmar, pri katerem se je oglasil drugi dan, je pravil vaščanom na dolgo in široko, da je prišel Jernej s polnočnim vlakom. Ko je stopal mimo tistega križa ob razpotju, je nekdo planil proti njemu, katerega v temi ni spoznal. Odbil ga je z debelo okovano palico in drugo jutro so našli pod križem — ubito Rozaliko.

Nekaj sitnosti je imel zaradi tega pri sodnji, a vse se je srečno izteklo, da je bil naposled prost vsake kazni. Toda to ga ni prav nič utolažilo; otožen in ne brigajoč se za nikogar je hodil okrog in prebil skoro največ časa na Rozalikinem domu.

Stari materi je popravil bajto; nekaj denarja je razposodil po vasi, tudi za maše je dal — naposled pa je odšel in se ni vrnil nikoli več . . .

Vzgojeslovni paberki.

„Ljubezen hoče bodočnosti, ne trenutka.“

Ellen Key.

Temelj poznejši človeški sreči — je pač njegova dobra vzgoja. Vsak dan srečujemo v dnevnem časopisju nebroj izgledov iz sodnijskega življenja, kjer se nam prikazujejo pretresujoči vzgledi nasledkov — slabe vzgoje.

Vzgoja! —

Pač lepo, a tudi obširno je poglavje o „vzgoji“, pravi in nepravilni.

Vso vzgojo delimo v tri važne oddelke, namreč v vzgojo v družini, v vzgojo v šoli in v vzgojo v družbi.

In pečati se nam bo v tem listu pač le z vzgojo v družini.

Višek sreče po naravnih zakonih doseže človek edinole v krogu svoje družine, v krogu družine, kjer je središče — lahko bi rekli solnce, ljubeča in ljubljena žena-mati, a kakor svetle zvezde na jasnem nebu kopica zdravih, veselih otrok.

„Kdor nima otrok, ne ve, kaj je ljubezen, ne ve, čemu živi.“

In kdaj pričnemo vzgajati otroka?

Vzgoja prične delovati takoj, kakor hitro zagleda otrok luč sveta. Umevno, da se tu ne moremo pečati z otrokovo vzgojo v prvih mesecih njegovega življenja, kajti tu imajo pač glavno besedo telesni vzgojitelji, t. j. zdravnik, za nas — duševne odgojitelje — je vsekakor smatrati dobo za našo vzgojo, ko se prične otrok zavedati svojega življenja, zavedati duševno, da živi.

Pri normalno razvitem otroku se vzbudi čut do vnanjega sveta v šestem, oziroma v sedmem mesecu. Tedaj prične „javno“ kazati, da umeva vnanje vplive, ki vplivajo več ali manj občutljivo na njegov vid ali sluh.

In kako srečna se čuti mati, ko opazi prvokrat, da njen ljubček — mogoče prvorojenček — reagira na njen klíc, da obrne ljubko glavico proti njej, ko ga pokliče z edinole njej lastnim glasom, ali, da se mu prikaže na drobnem obrazku ljub smehljaj, ko prihiti mamica k njegovi posteljici, ali, da se mu zasvetijo živahne oči v njem, toda v mnogo obetajoči pozdrav njej, ki mu je dala življenje.

Tedaj začuti presrečna mati oni zadovoljivi ponos, da je njen sad, njeno vse — zdrav, sposoben, postati vreden naslednik njene

osebnosti. — In menda je ni matere, ki bi ne poslala v tem trenutku svoje najlepše zahvale onemu stvarniku, ki je udahnil življenje njenemu ljubljencu.

In vmislimo se v položaj one nesrečite matere, ki vidi, da se njen otrok pač razvija telesno najlepše, a da ne odzdravlja na njene najpristrčneje klice, na njene najljubeznivejše besede; tedaj občuti ta mati ono trpkost, ono krutost narave, ko dobro ve, da bo njen otrok ostal nedostopen najlepši melodiji na svetu, njenim — maternim besedam, in da je za njega svet ravno polovico manj vreden, ker je od rojstva gluha in tudi nem.

Strašen udarec za materino srce!

Kako blaženo in srečno se čuti mati šele tedaj, ko prične njen ljubček stezati proti njej svoje drobne ročice, če ga pokliče po imenu, ali če se mu približa, ko se je prebudil iz krepčujočega mu spanja.

Ne motimo se menda, če trdimo, da je to višek njene sreče.

In sedaj se prične s pravo vzgojo otroka, ki se sicer razvija telesno, a tudi duševno kaj hitro. — Glavna vzgojiteljica tu je sedaj pač mati in nebroj lahko navedemo vzgledov, ki pričajo, da ima ravno mati na svoje otroke takorekoč največji vpliv pri vzgoji in „kakor ga mati vzgoji, tak ostane človek“, pravi pisatelj Spurgeon. — Naj navedemo le nekaj značilnih izjav priznanih mož, ki se nanašajo na njih matere. Veliki mislec Goethe pravi, da se ima le svoji materi zahvaliti za to, kar je. — Pesnik Herder je častil svojo mater kakor svetnico. — Znani modrijan Kant trdi, da vse dobro, kar ima v sebi, je prejel od matere. — Nemski pisatelj Štifter trdi, da je materino srce najdražji in najlepši prostor otroku, tudi tedaj, če ima že sive lase — in materino srce je edino na vsem svetu. Pesnik Chamisso po pravici poje, da le mati ve, kaj se pravi ljubiti in srečen biti . . .

Duševno obzorje se otroku kaj hitro razširja, ko prične sprejemati vnanje vtise v svojo dušo. Umevno, da čim močnejši so ti učinki, tim trajnejši in vidnejši so nasledki. — Otroku v tem času steza svoje ročice najrajše po svetlih in kričeče barvastih rečeh — in ker je pri otroku te starosti okus kot čut najbolj razvit — nese otrok takoj vse v usta. — Prava mati bo tedaj varovala svojega ljubljenca pač toliko, da pazi, da otrok ne dobi v roke, oziroma da ne more do reči, ki bi mu znale škodovati, pazila bo, da ne pride do ostrih predmetov, da ne doseže reči, ki so slučajno barvane

z barvo, ki je mogoče več ali manj strupena, ali ki bi mogoče slabo učinkovala na otroški želodec.

Seveda, moramo pa tu zopet svariti one preobčutljive matere, ki vsled prevelikih skrbi ne dajejo svojim ljubljencem prav nič v roke, hoteč s tem preprečiti vsako nezgodo.

Taka gorečnost je prevelika in taka vzgoja prerada zaide na napačna pota.

Ljub je otrok, ko prične prve besede blebetati in izgovarjati, seveda več ali manj pravilno.

Prva beseda, ki jo pač izpregovori — je poleg znanih la, la, la ali le, le, le — beseda „mama“, ki ji sledi po preteku par tednov beseda „tata“ ali „papa“. — To govorjenje, ako ga smemo tako imenovati, se porodi okrog desetega do enajstega meseca. In zopet ni srečnejšega bitja na svetu, kakor je mati, kajti s ponosom zre ves bližnji in daljni okoliš, da naš „malček“ že kliče „mama“ in „ata“, „tata“ ali celo „papa“.

Umevamo to radost. — Ti znaki so vesel dokaz, da ima otrok dar govorjenja in to je vendar najlepše zadoščenje za mater, da je dala svetu zdravega potomca.

In sedaj se bo otrok trudil in trudil izgovarjati — seveda zgolj mehanično — besede, ki jih čuje v svoji neposredni bližini. A izgovarjal — boljše rečeno posnemal bo čim preje one besede in glasove, ki prihajajo v njegovo uho v čim močnejši intonaciji in ki mu bolj ugajajo, to je, da jih lažje izgovarja v svoji priprostosti. Tako n. pr. bo kaj hito posnel glas krave „mu“, ali glas mačke „mav“ itd.

V tej dobi se ravno največ greši nad otrokom, tako greši mati, oče, kakor tudi njegova okolica. Otrok, kakor smo že prej opomnili, sprejema kaj rad v svoje besedoslovje, v svoj besedni zaklad, one glasove in besede, ki jih najlažje izgovarja in tudi najlažje zapomni. In tu si prične osvajati takozvano otroško govorjenje, ki večkrat poraja besede, ki so naravnost gorostasne in naravnost „strašne“, ne le po izvoru, temveč tudi po pomenu in izgovarjanju. Marsikatera mati je ponosna na svojega otroka, češ, moj sin je že govoril vse s svojim dvajsetim ali štiriindvajsetim mesecem. Toda, če slišimo to govorjenje, naravnost ostrmimo, kajti jezik, ki ga govori ta otrok, je umljiv le njemu in njegovi materi.

Po našem mnenju — napačna vzgoja!

Pač je mnogo vzgojiteljev, ki vstrajajo na stališču in ga tudi zagovarjajo z vso trdovratnostjo, da govori otrok v svoji mladosti v svojem jeziku.

In na Nemškem je nastala že cela literatura o tem predmetu in najtoplejši zagovornik teh nazorov je znani Otto.

Odkritosrčno priznavamo, da se ne ogrevamo za takozvano otroško govorico, temveč mnenja smo, da bo pametna mati govorila s svojimi otroki takoj v književnem jeziku — in tu imamo v mislih naše izobraženo ženstvo — da ga bo navajala izgovarjati besede, ki jih rabi odrasel človek v svojem življenju. Sicer si otrok prisvaja te besede počasneje, težje; a ko si jih prisvoji potrebno množino, bomo lahko s ponosom trdili, da zna naš otrok govoriti kakor „velik“.

In sedaj, ko otrok shodi in prične samostojno misliti in govoriti, si morata pač podati roko v složno, skupno odgojo oba oče in mati. Umevno, da oče ne more, vsled skrbi za vsakdanji kruh, posvečati tiste pozornosti odgoji, kakor mati, vendar veljajo tu besede, ki jih je naslovil nesmrtni Rousseau (Russo) v svojem „Emilu“ na očete: Kdor svojih očetovskih dolžnosti ne izpolnjuje, nima pravice, postati oče. Ne revščina, ne delo, in tudi ne drugi človeški oziri ga ne opravičujejo, da sme zanemarjati odgojo svojih otrok.“

Kot prvi in glavni pogoj, da dobi otrok, ki se prične zavedati svojega življenja, svojega lastnega „jaz“, ko prične izpoznavati dobro in slabo stran življenja, pravo in dobro vzgojo, je pač ta, da vlada med očetom in materjo prava harmonija, prava ljubezen — kajti kjer tega ni, tam tudi otrok ne najde one oživljajoče in osrečujoče zadovoljnosti, ki tako dobrodejno vplivajo na razvoj nraavnosti.

Kjer ni v družini ljubezni, tam se ohladi otroško srce in njegovo čuvstvovanje otpne. In znani pedagoški pisatelj Tews opravičeno trdi: „Kakor ne more nobena umetna luč presvetiti solnca, tako tudi ni mogoče pokvarjeno domačo vzgojo izpopolniti s kako umetno vzgojo.“

MARIJA KMET:

Gotika.

V belem jutru so vstale
sanje mladih brez —
S svilo tenko so pretkale
liste čez in čez — :
„Da ne bilo bi žarečih
dni vročin;
da ne bilo bi drhtečih
jutrov srebrin — — — :
V gruče se prašne zavijajo,
v temnem skalovju prebivajo,
čez šumne se reke prerivajo
in v strahu si duše zakrivajo . . .“

DR. MANDIČ:

Društvo v varstvo deklet in žen.

(Konec.)

Da nekoliko bolj pojasnim delovanje teh društev, podati hočem majhno statistiko o njih. Ta statistika naj služi tudi tistim, ki nameravajo potovati, da se znajo ravnati.

V Švici delujeta dve društvi „Der internationale Verband der Freundinnen junger Mädchen“ (Centralna pisarna: Ferreaux 11, Neuenburg) in „Der internationale Verband d. katholischen Mädchenschutzvereine“ (tajništvo: Rue Saint-Pierre 16, Freiburg). V Curichu opravlja to službo na kolodvoru tudi „Heilsarmee“.

Obe društvi imati stalne postaje v Baselju (2), Bernu, Bielu, Genfu (2), Neuenburgu, La Chaux-de-Fonds, Buchsu (2), Chiassu (2), Romanshornu, Lausannu, Curihu (2), Lucernu in Rorschachu.

Postaje, ki pošiljajo svoje pomočnice samo na zahtevo, se nahajajo v St. Gallenu, Luganu, Rorschachu, Biascu, Locarnu, Freiburgu, Lausannu, Oltenu, Churu, Genfu. Vseh postaj je 28 v 21 mestih.

V Nemčiji delujejo ta društva že od l. 1894. Delujejo tri društva: „Deutsche Bahnhofmission“, „Internationaler Verein der

Freundinnen junger Mädchen“ in „Internationaler katholischer Verband“.

Njihovo delovanje se vrši ob določenih dnevih, tednih in mesecih, ker je tam navada, da dekleta z dežele prihajajo le v gotovem času v mesta, da tam poizkušajo svojo srečo. Z enim vlakom pride včasih po sto deklet, vsled česar je na postajah po več pomočnic.

V Nemčiji je 107 postaj v 80 mestih. Ta društva podpira še „St. Rafael Verein“, (katoliški) in „Evangelischer Hauptverein für deutsche Auswanderer und Ansiedler“. Poslednji dve društvi se brigata za izseljenike, koloniste obojega spola in pa za otroke. Večinoma so njihove postaje v obmorskih pristaniščih. L. 1909. so ta društva pomagala 136.122 nemškimi potnikom, deloma z denarno podporo, deloma s hrano, deloma s priporočili, deloma s tem, da so jim dobili službe v novi domovini ali koloniji. „Bahnhofmission“ in „Internationaler Verein der Freundinnen junger Mädchen“ sta v zvezi. Stalne postaje imata v: Berlinu, Bremnu, Kolmarju, Kölnu, Düsseldorfu, Frankobrodu, Hamburgu, Hannoverju, Hagnu, Königsbergu, Lipskem, Monakovem, Mühlhausnu, Strassburgu, Stettinu, Stuttgartu.

Postaje ob gotovih dneh imajo mesta: Angermünde, Bamberg, Belzig, Berlin, Bielefeld, Breslava, Bromberg, Kassel, Chemnitz, Darmstadt, Dessau, Dirschau, Dortmund, Drahdorf, Draždani, Essen ob Ruhri, Frankobrod ob Odri, Gransee, Halle, Heidelberg, Kiel, Köthen, Kottbus, Küstrin, Lipsko, Lübeck, Luckenwalde, Magdeburg, Mainz, Neu Strelitz, Nürnberg, Poznanj, Potsdam, Schneidemühl, Velten, Wittenberg, Wiesbaden.

Postaje na posebno zahtevo imajo mesta: Aachen, Bamberg, Bielefeld, Braunschweig, Breslava, Bromberg, Kassel, Chemnitz, Koblenz, Danzig, Dirschau, Draždani, Eberswalde, Elbersfeld, Essen, Flensburg, Gelsenkirchen, Görlitz, Guben, Halle, Kaiserslautern, Karlsruhe, Kiel, Krefeld, Magdeburg, Mannheim, Marburg, Metz, Münster, Neu Strelitz, Osnabrück, Rostock, Schwerin, Wiesbaden.

„Internationaler kath. Verband“ ima stalne postaje v Monakovem, Frankobrodu, Kölnu, Düsseldorfu, Gladbachu, Aachenu, Essenruhru, Breslavi, Hamburgu, Hagnu, Dortmundu, Stuttgartu.

Postaje na posebno zahtevo imajo mesta: Augsburg, Berlin, Freiburg, Herbesthal, Karlsruhe, Konstanca, Mainz, Münster, Metz, Osnabrück, Regensburg.

V Nemčiji je v 80 mestih 28 stalnih postaj, 49 ob gotovih dneh in 30 na posebno zahtevo.

V Angliji delujejo tri društva na tem polju: „Travellers' Aid Society“ v Londonu (3 Baker Street, W) od l. 1885., „Jewish Association for the Protection of Girls and Women“, London (39 Upper Baker Street N. W.) in „National Vigilance Association“ (St. Marys's Chambers, 161a Strand). Vsa tri društva imajo svoj sedež v Londonu, v drugih mestih pa svoje podružnice. Pomočnice društva „Travellers' Aid Society“ ne nosijo posebnega znaka, temveč imajo stalen formular. Ravnotak formular se pošlje tudi tisti osebi, ki je prosila, naj se počaka.

Ta oseba dobi tudi sporočilo, da ne sme toliko časa zapustiti postaje, dokler ne najde pomočnice z istim formularjem. Pomočnice T. A. S. čakajo na potnice samo na zahtevo in proti mali odškodnini. To društvo ima tri sobe, ki so potnicam na razpolaganje. Svoje podružnice imajo v Southamptonu, Hullu, Bristolu, Birminghamu, Liverpoolu, Edinburgu, Glasgovu, Aberdeenu in Greenocku.

Znamenito je „Jewish Association for the Protection of Girls and Women“ (Židovsko društvo za varstvo deklet in žen). Podružnico ima tudi v Buenos-Ayresu. Mnogo deluje to društvo v ladjedelnicaх. Ker je pa tam delo zelo naporno, je opravljajo navadno možje, ki nosijo znak s hebrejskim napisom.

Navzlic temu, da je društven glavni namen ščititi židovska dekleta in žene, pomaga vendarle tudi krščanskim dekletom in ženam. Tako je l. 1909. od 676 deklet in žen pomagala 88 krščanskim dekletom in ženam.

„National Vigilance Association“ ima pododsek: „The international Guild of service for Women“. Razen v Londonu ima svoje postaje v Hullu, Newcastleu, Tyne Docksu in Yorku.

Na vsem Angleškem ima 19 postaj, kar je razmeroma malo. Vzrok temu je ta, ker ima največ svojega delovanja osredotočenega v Londonu.

V Avstriji je „Oesterreichische Bahnhofmission“ od l. 1094. Predsednica je grofica Fünfkirchen. (Tajništvo je na Dunaju, III. Jacquingasse 6). Na Dunaju opravlja na 6 postajah 8 plačanih pomočnic svojo službo. Razentega so postaje v Brnu, Lincu, Solnogradu, Pragi, Krakovu, Lvovu in Trstu.

Katoliška zveza poljskih gospej „Katolicki Zwiazek polskich kobiet“ ima stalno postajo v Lvovu.

„Verein der Freundinnen junger Mädchen“ ima v Trstu in Inomostu svoje postaje, pomočnice čakajo samo na posebno zahtevo. „Internationaler Verband der katholischen Mädchenschutzvereine“ ima eno postajo v Krakovu. V Avstriji je v 9 mestih 12 postaj.

Na Ogrskem ima „Oesterr. Bahnhofmission“ eno postajo v Budimpešti, toda samo na posebno zahtevo.

Katoliška zveza gospej, kateri je predsednica grofica Laszlo Karolyi, ima tudi v Budimpešti svojo postajo. Na Reki je ustanovilo tako postajo l. 1910. društvo proti trgovini z dekleti.

Na Ogrskem so tri postaje.

V Belgiji ima „Internationaler Verein der Freundinnen“ tri postaje in sicer v Bruselju, Charleroiu in Antverpnu. „Internationaler katholischer Verband“ ima svoje stalne postaje v Bruselju, Verviersu in Ostende, dočim so postaje na posebno zahtevo v Ljutihu, Louvainu, Namuru in Antverpnu. Vseh je 10.

Danska in Španija imata samo po eno postajo in sicer prva od „Int. Verein der Freundinnen“ v Kodanju, druga od „Int. kath. Vereina“ v Madridu.

Francija. V Parizu je društvo „Oeuvre des gares de Paris“ (11 Ois, rue Lafarrière), ki ima na 8 postajah svoje pomočnice. Prvotni namen tega društva je bil: rešiti bele sužnje ter jih dovesti nazaj v domovino.

Internacionalno društvo prijateljic ima svoje postaje v Parizu, Marseillu, Le Havru, Bordeauxu, Boulogne, Lyonu, Epinalu, Belfortu, Dieppu, Cannesu, Ventimigli in Nizzii.

Internacionalna katoliška zveza ima stalne postaje v Lyonu, Bordeauxu in Marseillu, dočim so postaje na posebno zahtevo v Grenoblu, Orleanu, Nizzii, Dijonu, Rouenu, Le Havru, Nancyu, Angersu, Tunisu, Cannesu. V Le Havru je tudi postaja društva T. A. S. Vseh postaj je 36.

V Italiji ima internacionalno društvo prijateljic svoje stalne postaje v Milanu, Turinu, Genovi, dočim ima v Domodassoli, Comu, Novari, Savoni, Chiassu in Ventimigli postaje na izrecno zahtevo.

Internacionalna kat. zveza ima stalne postaje v Turinu, Milanu, Rimu in Pisi. Postaje na izrecno zahtevo so v Genovi, Florenci, Bologni, Lucci, Trevisu, Parmi, Cuncoi, Vicenci in Casali. Vseh postaj je 20.

V Luksenburgu imata int. kat. zveza in int. društvo prijateljic po eno postajo na izrecno zahtevo.

H o l a n d š k a ima v Amsterdamu, Rotterdamu, Groningenu, Nieuveu, Schansu, Oldensaalu, Zeevenaru, Rosendaalu stalne postaje, v Rotterdamu, Utrehtu in Arnheimu postaje na izrecno zahtevo. Vseh postaj je 17.

R u s i j a ima v Rigi postajo na posebno zahtevo in sicer inter. društva prijateljic, dočim ima inter. kat. zveza v Varšavi in Vilnu postaji na izrecno zahtevo. V Rusiji so samo tri postaje.

V T u r č i j i ima inter. društvo prijateljic v Carigradu postajo na izrecno zahtevo, enako postajo ima int. kat. zveza v Bejrutu.

V E g i p t u plačuje int. društvo prijateljic eno pomočnico v Aleksandriji, ki cel dan do kasno ponoči pričakuje parnike. Inter. kat. zveza ima postaji v Kahiri in Aleksandriji, pošlje pa samo na posebno zahtevo pomočnice.

V A m e r i k i ima „Travelers' Aid Society“ v Novem Yorku svojo lastno hišo v 48 Street East št. 238. Razen tajnice je še 18 pomočnic, ki delujejo v pristaniščih in na kolodvorih. V pristaniščih se pričakujejo samo potnice I. in II. razreda, dočim morajo iti potnice III. razreda na Elis Island, kjer se pobriga država za nje. Inter. kat. zveza ima svoje postaje v Buenos Ayresu, St. Frančišku, Montrealu in Novem Yorku.

Pomočnice na teh 264 postajah so samo l. 1909. rešile več nego 100.000 deklet in žen, kar je vsekakor lep uspeh te človekoljubne inštitucije.

ŽENE V JAVNOSTI.

Žene kot poslanci. Na Finskem imajo žene že pet let zakonodajno pravo in dalj nego petindvajset let imajo občinsko volilno pravico. Mnogo žen sedi v občinskih zastopih in v finski poslanski zbornici je zdaj 21 ženskih poslancev. Pred časom jih je bilo če več in sicer 25. Zanimivo je, nekoliko natančnejše si ogledati njihovo delovanje in zasledovati njihov vpliv na politiko v deželi. Pri svojem vstopu v parlament so sicer ostale žene pri dosežanih strankah in niso ustanovile nikake popolnoma feministične stranke. Toda vse, starofinke ali Švedinje, socialistinje ali konzervativke, inteligentke ali delavke, so se združile v tem, da so vodile socialno politiko. In ravno na tem polju so izdelale celo vrsto dobrih zakonov. Razumljivo je, da se ti zakoni tičejo predvsem ženskih interesov. V varstvo žen in otrok so sprejeli na predlog ženskih poslancev mnogo zakonov. Med temi je tudi zakon, s katerimi se zvišuje starost, ko se zapeljanje smatra za zločin, od dvanajst na petnajst let. Zasluga ženskih poslancev na Finskem je nadalje, da so odpravili nravnostno policijo. Položaj žen se je s temi reformami znatno izboljšal! Tiče se to posebno delavk, za katerih interese skrbe posebne deželne nadzornice. Vse delovanje in vsi uradi so ženam pristopni. Tudi v mornariško službo jih sprejemajo. Tudi tam, kjer gre za bodočnost dežele in naroda, niso finske poslankinje nedelavne. L. 1910. so uvedli zavarovanje za slučaj bolezni; nadalje je zbornica dovolila kredite, da se otvorijo ponočni azili za žene, reorganizirali so ječe, ustanovili poljedelske kolonije za poboljševanje mladih zločincev in nezakonski otroci so postali polnopravni. To so glavni zakoni, ki jih je povzročila ženska volilna pravica. Nadalje so žene započele veliko akcijo proti sovražniku, proti kateremu se povsod bojujejo, proti alkoholizmu. Do konca minolega stoletja je bilo pijanstvo na Finskem, kakor tudi v drugih severnih deželah, narodno zlo. Vsled vpliva žen, ki so bile izvoljene v občinske zastope, je bilo l. 1896. prodajanje alkohola na deželi prepovedano, v mestih pa omejeno samo na tiste prostore, v katerih se prodajajo topla jedila. Vsled tega je začelo pijančevanje pojemati. In ko so prišle žene v zbornice, so delovale na to, da je bil sprejet zakon, v katerem je izdelovanje, prevažanje, prodajanje alkoholičnih pijač, ki so državni monopol, vsem privatnim osebam strogo prepovedano.

Češka pisateljica Božena Vik-Kunětická prvi ženski deželni poslanec v monarhiji. „To, za kar delujejo angleške žene z nasilnimi sredstvi, so dosegle češke žene z mirnim, neumornim in vstrajnim delom“, je napisala dunajska „Neue Freie Presse“, ko je bila 12. junija 1912 izvoljena češka pisateljica Božena Vik-Kunětická v češki deželni zbor. S tem je češki narod pokazal, da zna ceniti žensko gibanje in vpoštevati javno delovanje žen ter veliko važnost ženskega volilnega prava, ki je je praktično rešil z glasovnico v roki. Božena Vik-Kunětická je že s svojimi literarnimi deli in s svojim javnim delovanjem dokazala, da je popolnoma sposobna, pa tudi voljna braniti narodna, kulturna in socialna vprašanja češkega naroda in zastopati dozdej skoro brezpravno ženstvo. Naše uredništvo je čestitalo Boženi Vik-Kuněticki na njeni izvolitvi, na kar je nam poslala vse svoje spise in svojo sliko. V eni prihodnjih števil „Slov. Žene“ bomo objavili daljši spis izpod peresa Božene Vik-Kuněticke. Pripomniti pa moramo, da vlada ne namerava potrditi te izvolitve, ker meni, da žene nimajo pasivne pravice za češki deželni zbor.

SLOVANSKO ŽENSKO GIBANJE.

Slovaško žensko društvo „Živena“ je izdalo svoje letno poročilo, iz katerega je razvidno, da ima društvo sicer le 269 članic, vendar pa 28.773 kron premoženja, ki je za siromašne slovaške razmere precej veliko. Društvo je priredilo v raznih slovaških in čeških mestih razstave domačih narodnih ročnih del.

ŽENSKI ŠTUDIJ.

Visoka šola za žurnalistke. Na vseučilišču v Novem Jorku so ustanovili visoko šolo za žurnalistke, ki je pristopna tudi ženam. Že letos se morejo žene posvetiti temu študiju na vseučilišču. Statistika navaja, da je v Ameriki okoli 30.000 žurnalistov. Med temi je bilo l. 1910. 2.193 žen, torej več nego 7 odstotkov.

Dekliški gimnazij na Kitajskem. Tudi na Kitajskem, kjer obiskovanje šol še ni splošno obvezno, se vedno bolj zanimajo za dekliške šole. Dozdaj obiskuje v Kantonu od 12.649 dečkov v starosti 6—9 let samo 5160 dečkov redno šolo. Deklice še manj obiskujejo šolo, kajti od 11.571 deklic v starosti 6—9 let hodijo redno v šolo samo 1502 deklici. Statistika iz ostalega kitajskega ozemlja izkazuje l. 1910. 270.859 učencev in samo 2838 učenk. Deklice dozdaj niso imele dostopa v javne službe, vsled česar tudi niso potrebovale šolske izobrazbe. Zdaj uvaja kitajska vlada nov šolski zistem, ki se predvsem ozira na ustanovljanje dekliških nižjih in srednjih šol. S to novo uvedbo bo odpravljena stara kitajska tradicija in Kitajsko se sto reformo svojega šolstva zopet zelo približa drugim kulturnim državam.

Žene na budimpeštanski pravni fakulteti. Ogrski uradni list je pred kratkim objavil lastnoročno vladarjevo pismo, v katerega se dovoljuje, da se smejo tudi žene vpisati na budimpeštansko pravno fakulteto kot izvanredne slušateljice, da prisostvujejo tečajem za državno računstvo.

ŽENSKI POKLICI.

Karijera juristinje. V Kristianiji je napravila Eliza Sem zadnjo predpisanih izkušenj kot odvetnica pri najvišjem sodišču. To mesto doseže le malo, posebno zmožnih juristov. Eliza Sem je postala l. 1901 prva odvetnica v državi, zdaj pa prva odvetnica pri najvišjem sodišču.

Žene v šoli za stavbinske obrti. V Novem Jorku so otvorili šolo, na kateri se žene praktično poučujejo raznih stavbinskih obrtov, kakor zidarstva, mizarstva, betoniranja i. t. d. Ustanovni kapital znaša 200.000 kron. Šola ima prostora za 150 učenk.

Zdravnice pri bolniških blagajnah na Češkem. Praška zadruga krojačic je nastavila dr. Eliško Vozabovo kot svojo zdravnico.

Ravnateljica kaznilnice. V Berlinu so žensko kaznilnico uredili kot poseben zavod, kateremu načeluje žena kot ravnateljica in ki jo vodijo sploh samo žene.

Državno nastavljena učiteljica za kurjerejo. Na okrožni poljedelski šoli v Schönbrunnu na Bavarskem je nastavljena učiteljica, ki teoretično in praktično poučuje kurjerejo.

NESTLÉ

JEVA

MOKA ZA OTROKE
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka Henri Nestlé, Dunaj l., Biberstrasse 11, odd. FL.

SLOVENKE I KUPUJTE SPECERIJO
: IN DELIKATESE PRI TVRDKI :

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠTEV. 37.

ŽGANA KAVA.

Barvila za lase,

sredstva zoper izpadanje las
in za negovanje polti, lepota,
mila in parfume ima v zalogi

Drogerija „ADRIJA“

v Ljubljani, Šelenburgova
ulica št. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. — Pro-
spekti na razpolago

Cilj

svojih prizadevanj, najti sred-
stvo za izboljšanje kave, ki
odgovarja vsem zahtevam
okusa in izdatnosti

dosežejo vedno le one gospodinje

ki kupujejo kavni pridatek v za-
bojčkih ali v zavitkih, označenih
s „kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti
kavni pridatek s „kavnim mlin-
čkom“ je najjedrnatejši, najokus-
nejši in najizdatnejši izdelek te
vrste, ker je

„pravi Franck.“
Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR

LJUBLJANA

Prešernova ulica št. 5.
(Poleg Mestne hranilnice).

NAJVEČJA ZALOGA
moških, ženskih in otroških
čevljev iz najboljših tujih
in domačih tovaren.

Pristni gojserski
: gorski čevlji :

Zunanja naročila točno in ceno.

Moderni modni atelje za damske obleke

M. ŠARC, Ljubljana, Kongresni trg 4.

opozarja cenj. dame na garantirano točno izvrševanje naročil in brezhibni, elegantni kroj.

SLAVIJA vzajemno zavarovalna banka v Pragi

Edina slovan. zavarovalnica, ki spada po svojih fondih med prve v Avstroogrski delujoče zavode te vrste

Zavaruje v življenskih oddelkih: na slučaj doživetja in smrti, doje otrokom, dohodke in pokojnine ter dovoljuje uradnikom, častnikom, profesorjem, učiteljem, upokojujencem posojila proti prenotaciji na služnino, pokojnino, ženitveno kavcijo itd., in v požarnem oddelku: proti škodam po požaru.

Zavarovalne vrednosti K 1.567.560.941'20. Izplačane obresti K 123.257.695'77. Rezervni fond K 58.461.432'56. Letna zavarovalnina in postranska doplačila K 12.678.451'22.

Generalni zastop vza- jemno zavarovalne banke „Slavije“ v Ljubljani v Gosposki ulici hiš. šte. 12 (v lastni hiši)

J. GORJANC prej **KOCJAN**

LJUBLJANA. Sv. Petra cesta št. 28

Priporoča c. damam tu in na deželi svojo prvovrstno zalogo inozemskih, dunajskih damskih trikot elastičnih, dekliških, otroških, lawn tennis, športnih higijničnih

steznikov

životkov, oprsnikov, ravnodržalcev, trebušnih in mesečnih pasov.

Lastno izdelovanje.

Poprav. in čiščenje steznikov.

Kirurgične obveze.

Potrebščine za babice, novorojenčke, gumijasto platno, gumijeve nogavice, pasove. Aurora, flan. povoji.

Luna Tetra plenice. :: Zunanja naročila se vrše točno in ceno.

Vedno krasne novosti, dobro blago
in po že znano nizkih cenah dobite

v modni trgovini **PETER ŠTERK**

Ljubljana, Stari trg št. 18.

Specijalna trgovina najmodernejših bluz, jutranjih oblek, la kakovosti; moško, žensko in otroško perilo, velika izbira najmodernejših moških klobukov in čepic, dalje čepic za dame, dekllice itd. ter velika izbira najmodernejših kužuhovine.

Priporočamo našim gospodinjam

: Kolinsko cikorijo :

iz **edine** sloven. tovarne v Ljubljani

Ustanovljena 1847.

TOVARNA POHIŠTVA
J. J. NAGLAS

:: Ljubljana, Turjaški trg št. 7 ::

Največja

zaloga pohištva

Za spalne in jedilne sobe, salone in gosposke
sobe, preproge, zastorji, modroci na vzmet, žim-
nati modroci, otroški vozički i. t. d.

NAJNIŽJE CENE. ——— NAJSOLIDNEJŠE BLAGO.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

V LJUBLJANI, Stritarjeva ulica

Delniška glavnica 8,000.000 kron.

Rezervni zaklad 800.000 kron.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

————— po $4\frac{1}{2}\%$ čisto. —————

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih
kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa
borzna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno
stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. :: Informacije pisмено in ustno brezplačno.

Podružnice v Sapljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Mojih osem otrok,

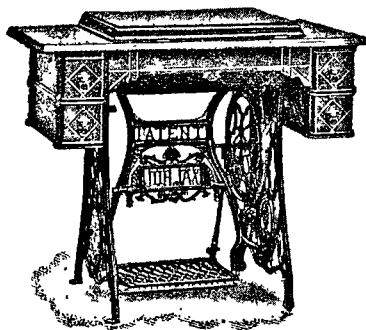
ki izgledajo zdravi in čvrsti, je moja žena po mojem navodilu vzgojila s Sladnim čajem. To naznanjam jaz Ub. pl. Trnkóczy, lekarnar v Ljubljani. Tega dejstva mi ne ovrže nihče. Na stotine mater mi je hvaležnih, ker so sledile mojemu zgledu, ki sloni na štirinajstletni izkušnji. Sladni čaj kot živilo za otroke, ki se mu primeša nekoliko mleka, sladkorja, je varstvo dojenčem, čigar raba jih dela odporne ter otroške bolezni skoro izključuje ter učinkuje brezhibno, prvovrstno. Drugič; Medtem ko vsa druga otroška hranila stanejo 1 do 2 kroni, in se že v nekaj dneh porabijo, stane Sladni čaj, zavitek s $\frac{1}{4}$ kg samo 60 vinarjev in se z njim dojenec lahko hrani 20 do 30 dni. Zoperni, dragi aparat Soxhlet odpade. Zado-
stuje navadna sesalna steklenica. Sladni čaj, pripravljen po dr. pl. Trnkóczyju, je brezdvomno na torišču prehranitve otrok in narodnogospodarske varčljivosti pridobitev prve vrste. Kri, moč, zdravje, mirne živce, mirno spanje, 50% prihranka na denarju, najboljši zajtrk, dosežejo, dobe tudi odrasli, ki namesto neredilne, razburjive kave, čaja, pijo sladni čaj, znamka „Sladin“. Posebno priporočljivo za bolnike in slabotne.

Dobiva se v lekarnah, drogerijah, tudi pri trgovcih. Sladnega čaja znamka Sladin, pripravljenega po dr. pl. Trnkóczyju, ni zamenjavati s sladno kavo. Tvorliška zaloga pri lekarnarju pl. Trnkóczyju v Ljubljani, Kranjsko. Po pošti, najmanj 5 zavitkov franko 4 krone, poštni zavoj za 5 kg s 15 zavitki vsebine 10 kron franko z obratno pošto. Na Dunaju v lekarnah:

Trnkoczy, V., Schönbrunnerstrasse 109; III., Radetzkyplatz 4; VIII., Josefstädterstrasse 25 V Gradcu: Sackstrasse 4. Za resničnost gori povedenega jamči tu navedenih petero tvrdk Trnkoczyjev, ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb in na stotine zahvalnih pisem mater, med tem takih mater, ki so pred rabo sladnega čaja obupavale, ker so druga živila odrekala.

Ivan Jax in sin

LJUBLJANA, Dunajska cesta števil. 8.

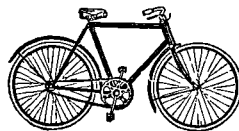
Kolesa iz prvih tovarn Avstrije. Dürkopp, Styria, Waffennrad, stroje za pletenje (Strickmaschine).

Šivalni stroji

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867. **Vezenje** poučujemo brezplačno

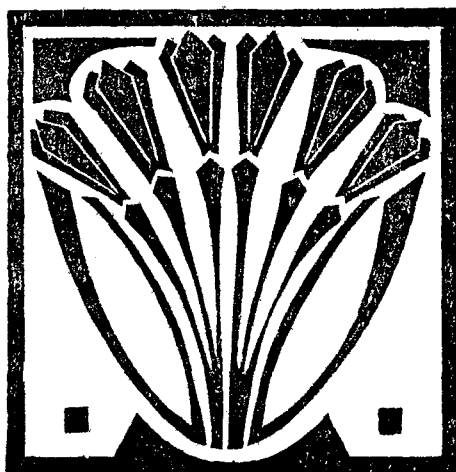
Adlerjevi pisalni stroji

Ceniki zastoj in franko.

SLOVENSKA ŽENA

GLASILO SLOVENSКИH ŽEN.

LETNIK I.

ŠTEVILKA 8., 9. in 10.

V LJUBLJANI, DNE 15. MAJA 1913.

VSEBINA:

1. <i>Božena Viková Kunetická</i> : O ženi srednjih slojev	213	7. <i>Vlasta</i> : Golobček in draga	251
2. <i>Marija Kmet</i> : Hana	222	8. Važna določba upravnega dvora za dijakinje	252
3. <i>M. M.</i> : Kulturno stanje žene koncem srednjega veka	235	9. <i>Vlasta</i> : Zapuščeni deklici	253
4. <i>Manica</i> : Trpljenje male Nelice	239	10. Slovensko žensko gibanje	254
5. <i>Maja Klas</i> : Krešna noč	244	11. Ženski poklici	255
6. <i>Dr. H.</i> : Boj proti umiranju dojenčkov	247	12. Iz socialnega življenja žen	256
		13. Žene v javnosti	256

„SLOVENSKA ŽENA“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec in sicer 15. dne vsakega meseca ter stane na leto 8 K, za učitelje in dijakinje 6 K, za vse neavstrijske dežele pa 10 K.

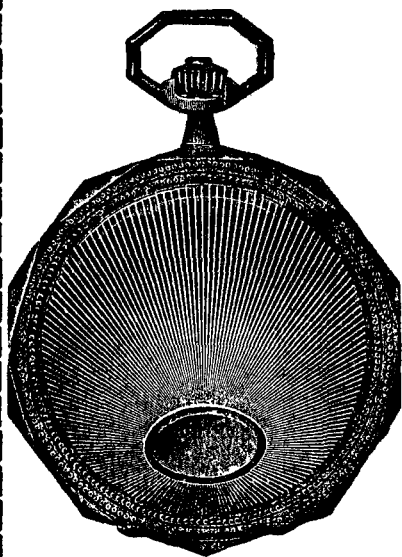
Posamezni zvezki se dobivajo po 70 h.

Izdajateljica, lastnica in urednica: MARICA ŠEGA.

Uredništvo in upravnishтво v Spodnji Šiški šte. 208.

Tisk Tiskarne „Sava“ v Kranju.

Spécialité en montres de précision, bijouterie
et joaillerie fine

H. Suttner

Ljubljana, Mestni trg 25

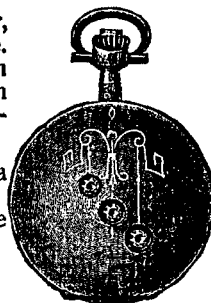
Lastna protokolirana
tovarna ur v Švici

Tvorniška znamka „IKO“

Največja zaloga ur,
draguljev, zlatnine,
in srebrnine vseh
vrst kakor tudi vseh
v to stroko spada-
jočih predmetov.

Sprejemajo se nova
dela po naročilu
in prenarejajo stare
dragocenosti.

Strogo solidna
postrežba!

Ustanovljeno 1845.

Ustanovljeno 1845.

PARNO BARVARSTVO TER KEMIČNO ČIŠČENJE IN SNAŽENJE OBLEK.

APRETURA SUKNA

JOSIP REICH

POLJANSKI NASIP LJUBLJANA OZKA ULICA 4.

SPREJEMALIŠČE ŠELENBURGOVA ULICA 3.

POSTREŽBA TOČNA.

SOLIDNE CENE.

Josipina Podkrajšek

LJUBLJANA, ČEVLJARSKA ULICA 2

priporoča svojo

MODNO TRGOVINO za dame in gospode. Velika zaloga perila, kravat, najnovejših bluz, spodnjih kril, nogavic in rokavic, najmodernejših modrcev ter vseh potrebščin za šivilje.

Higijenično „Tetra“ perilo. ◇ Naročila po pošti se točno izvrše.

Glače-rokavice najboljše kakovosti za dame in gospode po K 2'10.

MODNI SALON

JOS. ŠETINC

LJUBLJANA

KONGRESNI TRG ŠTEV. 6.

Sukna, loden
in
modno
blago

za gospode in dame razpošilja
Karel Kocian, tvornica sukna v Humpolcu.
Vzorci franko. Tvorniške cene.

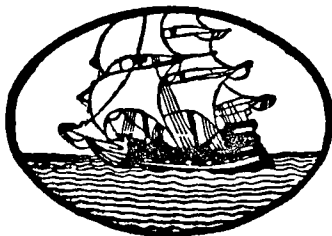
Julius Meinl, Dunaj

Filialka :

Ljubljana,

Šelenburgova

ulica št. 7.

Strokovno sestavljene zmesi
kave in čaja.

:: Kakao. ::

:: Čokolada. ::

ZALOGA
FINIH ROČNIH
DEL.

Toni Jager

ZALOGA
FINIH ROČNIH
DEL.

Ljubljana, Židovska ulica 5.

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte le

Tolstovrško slatino

ki je najboljša-namizna in zdravilna voda in se naroča

v Tolstem vrhu, pošta Guštanj, železniška postaja
Spodnji Dravograd, Koroško.

SUKNA

in modno blago za gospode in gospe
priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovsky in sin
v Humpolcu na Češkem.

Vzorci na zahtevo franco. Zelo zmerne cene. — Na željo damo tukaj izgotoviti obleke za gospode.

ZEFIRE

Trgovina cvetic
Šelenburgova ulica 3.
Vrtnarija
Cesta na Rožnik 27.

I. Wider, Ljubljana

umetni in trgovski vrtnar.

Točna postrežba
in
takojšnja izvršba
vsakovrstnega
vezanja cvetic.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, v Prešernovi ulici 3.

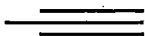
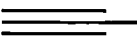
Prometa koncem leta 1911 6145 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog nad 42 milijonov K. — Rezervni zaklad nad 1,300.000 K.

Sprejema vloge vsak delavnik.

Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zazodov.

Obrestuje brez odbitka po

 4 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{10}$

Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo.

Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.

Posoja na zemljišča in poslopa proti 5% obrestim in najmanj 1/2% amortizacije.

Za varčevanje ima vpeljane
domače hranilnike.

Posoja tudi na menice in
vrednostne papirje

J. C. Mayer,

≡≡≡ LJUBLJANA. ≡≡≡

Velika izbira jesenskih in zimskih novosti !

Volнено blago za gospode
in dame.

Svilnato blago.

Žameti in pliši.

Barhenti.

Damsko perilo storjeno in po meri.

Opreme za neveste.

Bluze in spalni plašči.

Damske nogavice.

Velika izbira jesenskih in zimskih novosti !

**Tuzemske in pristne perzijske
preproge, kozličine, zastorji,
stori v bogati izberi !**

Moderni modni atelje za damske obleke

M. ŠARC, Ljubljana, Kongresni trg 4.

opozarja cenj. dame na garantirano točno izvrše-
vanje naročil in brezhibni, elegantni kroj.

SLAVIJA vzajemno zavarovalna banka v Pragi

Edina slovan. zavarovalnica, ki spada po svojih fondih med prve v Avstroogrski delujoče zavode te vrste

Zavaruje v življenjskih oddelkih: na slučaj doživetja in smrti, dote otrokom, dohodke in pokojnine ter dovoljuje uradnikom, častnikom, profesorjem, učiteljem, upokojenecem posojila proti prenotaciji na služnino, pokojnino, ženitveno kavcijo itd., in v požarnem oddelku: proti škodam po požaru.

Zavarovalne vrednosti K 1.567.560.941'20. Izplačane obresti K 123.257.695'77. Rezervni fond K 58.461.432'56. Letna zavarovalnina in postranska doplačila K 12.678.451'22.

Generalni zastop vzajemno zavarovalne banke „Slavije“ v Ljubljani v Gosposki ulici hiš. št. 12 (v lastni hiši)

J. GORJANC prej **KOCJAN**

LJUBLJANA. Sv. Petra cesta št. 28

Priporoča c. damam tu in na deželi svojo prvovrstno zalogo inozemskih, dunajskih damskih trikot elastičnih, dekliških, otroških, lawn tenis, športnih higijničnih steznikov

životkov, oprsnikov, ravnodržalcev, trebušnih in mesečnih pasov.

Lastno izdelovanje.

Poprav. in čiščenje steznikov.

Kirurškične obveze.

Potrebščine za babice, novorojenčke, gumijasto platno, gumijeve nogavice, pajsove. Aurora, flan. povoji.

Luna Tetra plenice. :: Zunanja naročila se vrše točno in ceno.

Vedno krasne novosti, dobro blago

in po že znano nizkih cenah dobite

v modni trgovini **PETER ŠTERN**

Ljubljana, Stari trg št. 18.

Specijalna trgovina najmodernejših bluz, jutranjih oblek, la kakovosti; moško, žensko in otroško perilo, velika izbira najmodernejših moških klobukov in čepic, dalje čepic za dame, dekljice itd. ter velika izbira najmodernejše kužuhovine.

O ženi srednjih slojev.

Branimo se, kolikor se hočemo, danes imamo dve ženi v srednjih slojih, stoječi druga poleg druge, z nezaupanjem in s protestom v duši. Je to žena samostojna, ki ni mati in ki nima lastne rodbine, in socialno nesamostojna žena: mati in gospodinja. In ker med poslednjima ni družega razločka nego premoženjski, morem smelo trditi, da imamo zdaj meščanske žene in samostojne žene, ki za ceno prostovoljnega ali neprostovoljnega celibata branijo svojo samostojnost proti dosedanjemu družabnemu redu in proti nadvladi moža.

Te žene imajo vse predpogoje, da dajo poseben kastoven značaj svojemu gibanju. Svoje zahteve morejo utemeljevati z ozirom na svoje poklice, porazdeliti se morejo v posamezne stanove in imajo tako vso priložnost socialnega razvoja, kajti prenesle so svoje žensko poslanstvo iz rodbine v urade, šole, v ordinacijske dvorane in povsod tja, kjer delujejo kakor vsak mož. Razločujejo se torej od meščanskih žen ne samo po svojih interesih in po svojih nazorih, tedaj tudi po svojih odnošajih napram družbi in napram možu. Da so njihove dispozicije popolnoma izjemne in da so nastale predvsem vsled tega, ker so svoje življenje uredile izven rodbine in izven materinstva, to dokazujejo n. pr. trgovke, obrtnice, poljedelke, ki so združile materinstvo in svoje gospodinske dolžnosti s svojim poklicem in ki se torej niso izognile pojmu meščanske žene, kajti tudi pri vseh svojih trgovskih in gospodarskih interesih ohranijo tradicionalne rodbinske interese in po njih urejajo svoje odnošaje napram družbi, brez ozira na to, kakšne pravice in kakšen družabni dobiček jim donaja njihov poklic v ženskem vprašanju.

Prirojeno je, da so samostojne žene hitro postale bojevnice za ženske pravice, čeprav se je hrepenenje po teh pravicah porajalo ravno tam, kjer je bila žena po sto-, če ne po tisočletja odkazana na majhni prostor med štirimi stenami in se ni upala dati svojemu življenju določenega socialnega in moralnega izraza.

Ni bila to samozavest človeka v njegovem globokem in večnem poslanstvu, temveč bila je to samo socialna zavest, popolnoma zunanja, popolnoma nezavisna od njihovega notranjega bistva, ki so se je samostojne žene izven rodbine polastile kot edino mogočega

gesla po svobodi. Toda ne motimo se, da je v privilegijih družabnih vrst samo tisočina naše ljudske samozavesti, namreč samozavesti, ki daje duši krila in življenju svetlobe!

Toda žene, ki so se hotele emancipirati iz področja moža, rodbine in otroka, niso mogle vpoštevati niti kril svoje duše, niti svetlobe življenja in so zašle popolnoma harmonično v našo dobo, v kateri je boj za gmotne in družabne interese edini kredo raznih zastopov.

Ne pravim tega zato, da bi podcenjevala strastni razvoj njihove družabne samozavesti, pravim pa to zato, da tem lažje očrtam svoj pojem meščanske žene, ki je zaostala za tem razvojem v tradicijski neugodnosti svojih odnošajev napram današnjemu gibanju svojih družabnih interesov.

Ne rečem, da so zaostale v izobrazbi, kajti dandanes imamo matere in gospodinje, ki so prinesle v rodbino izobrazbo celo visokošolsko, licejsko, ne govorim niti o teh, ki so stopile v rodbinsko življenje, opustivši svoje samostojne poklice kot profesorice, doktorice, učiteljice in uradnice. Tudi vsa njihova vzgoja in ves njihov bivši samostojni poklic jih ne more obraniti meščanstva žen srednjih slojev, kakor hitro so postale matere in gospodinje ter odvisne od dohodkov svojega moža.

Da, celo takrat, kadar pomagajo možu živiti rodbino, izgube vendar v rodbini oni dekorum modernih in samostojnih žen, kajti njihovo razmerje napram otrokom in domačnosti vpliva uničevalno na njihovo svobodo in uravnava predvsem njihovo naziranje o življenju po nazorih njihovih mater in pramater. Če pa dobimo med njimi izjeme, ki si hočejo za vsako ceno ohraniti ali vzgojiti svojo svobodo in svoje napredno naziranje, vporabijo za to toliko časa, toliko moči in toliko žrtev, da je v resnici vsled tega rodbinsko življenje omajano in to bolj v škodo rodbine, nego v prospeh njihove svobode in naprednosti.

Iz tega je razvidno, da obstoji nekak zakon prirojenih odnošajev žene napram rodbini, ki ga ne moremo niti obiti, niti zatajiti, niti odstraniti. Morda bi se dal odstraniti, kajti odstraniti se morejo tudi stare bukve s koreninami, močnimi kakor deblo — seveda pa dozdej še ne moremo dognati, kakšno moč bi potrebovali v to svrhu in kakšnih groznih žrtev. Končno pa dozdej tudi ne vemo, ali ne bo morda iz ostankov teh korenin pognala nova bukev za cela stoletja.

Dandanes torej vidimo meščansko ženo kot predstaviteljico rodbinskega življenja, kot njegovo oporo in jamstvo za njega nadaljni obstoj. Nič ni na tem izpremenila niti svobodna ljubezen, niti sposobnost žene samostojno živeti, niti njeno novo in moderno razmerje napram možu. Kajti ravno njeno razmerje napram možu najmanj vpliva na njen notranji odnošaj napram otroku, s katerim more ustanoviti zopet rodbino, čeprav bi mož že ne bil več njen pravoveljavni poglavar in čeprav bi sama živila ne enega, ampak deset otrok.

Predpogoj naziranja žene o življenju namreč ni mož, temveč otrok, naziranja, ki izvira iz prastarega ženskega bitja in ki ni umetno vzgojeno ali pa celo prisiljeno. Tudi njene gospodinske dolžnosti, namreč dolžnosti o vsakdanjih potrebah rodbine, niso toliko odvisne od moža, kakor od otroka, kajti otrok si pred svojim štirinajstim letom ne more ničesar preskrbeti, ker nima za to zadostnih sil in izkušenosti.

Dokaz, da rodbinsko življenje ne preneha niti tedaj, če moža ni več v rodbini, je rodbinsko življenje vdov ali od mož zapuščenih žen. Materinske in gospodinske dolžnosti so tudi v takih slučajih za nje najvažnejše. In če obenem tudi preživljajo svoje otroke, tedaj vporabljajo včasih tudi noči, da morejo zadostiti svojim dolžnostim v rodbini. V takih slučajih postajajo žene junakinje, čeprav javnost ne pozna njihovih imen in čeprav nimajo časa, da bi se udeleževale prodirajočega emancipacijskega in socialnega gibanja.

In tako sem dospela do najvažnejšega dejstva, ki z ozirom na čustvovanje, ideje in življenje deli samostojne žene izven rodbine in žene srednjih slojev, ki so matere. Tega razločka ne moremo izravnati niti z besedami, niti z geslom, niti z nasiljem, kajti vzroki tega razločka ne tiče v družabnih razmerah obeh, niti v njihovih sposobnostih, niti v njihovi izobrazbi — temveč tiče v propastnih globinah človeške usode in človeškega obstoja. Nekaj kakor prastara določba daje tukaj smer čustvom in smer odrekanju ter združuje vse matere ne glede na družabne razlike v eno celoto, ki je mogočen vir življenja in ljubezni.

Tragično je, če je žena neprostovoljno, bodisi fizično, bodisi drugače, izključena iz te široke, od vekomaj obstoječe celote ter prisiljena živeti izven nje. Naravnost nerazumljivo in čudovito pa je, če prostovoljno pretrgava svoje zveze s to celoto in če nima toliko časti do same sebe, da si ubrani svojo sposobnost materinstva proti vsemu in proti vsem. Seveda, tudi to je stvar razvoja

samostojne žene, kajti ne verjamem, da bi se moglo takozvano žensko vprašanje razvijati ter imelo na sebi ta izčrpavajoči in ponižujoči novotvor, ki ni v zvezi in ne more biti v zvezi z izvirnim zakonom narave.

Govoriti hočem zdaj še o pravem predmetu svoje razprave, o ženi srednjih slojev, torej o ženi materi in gospodinji, ki je ali v določenem razmerju napram možu ali brez obveznega razmerja napram njemu, kajti z ozirom na njeno materinstvo in njene dolžnosti do otroka se s tem prav nič ne izpremeni. Že v spoznanju tega postane žena samozavestnejša in tudi svobodnejša, nego je bila prej, ko je bil pojem materinstva odvisen od cerkvenega obreda, po katerem še le je imela žena pravico postati mati, in sicer še le tedaj, če je kot otročnica dobila blagoslov, ki jo je zopet uradno vrnil cerkvi in človeški družbi.

Danes postaja pojem materinstva že svobodnejši, toda ne po zaslugi naših bojujočih se žen, temveč po zaslugi žen iz delavskih slojev, čeprav bi bilo drugačnega in večjega pomena, če bi se ravno izobražene in dobro situirane žene za to javno in pogumno postavile v boj. Toda ravno tu najboljše vidimo, kako majhen življenski pogum imajo žene srednjih slojev. Vidimo pa obenem tudi njihovo negotovo in pogojno stališče, katerega jih dozdej niso obvarovale niti šole, niti samostojnost, niti — svobodna ljubezen.

Svobodni stik z možem je sicer dandanes že nekak družabni privilegij, toda materinstvo žene izven zakona je še vedno podvrženo istim predsodkom, ki ponižujejo ženo na stališče prostitutk ali ki jo poganjajo v porodnišnice ali pa na železniški tir kot izvrženko.

Ne bilo bi morda to končno stvar družbe, temveč privatna zadeva, če bi to poniževanje naloge, ki jo ima vršiti žena, ne vplivalo na celi njen razvoj, na njeno naziranje, na njeno samozavest in na njeno samospoštovanje. Končno pa je to tudi ena izmed okoliščin, da je razmerje žene napram možu nejasno in trpko in da nima one ogrevajoče čistote, ki dviga, požlahtnuje ter izravnava dušo z dušo v harmonično soglasje.

Da je v tem oziru vera zelo mnogo zakrivila, o tem se ne more dvomiti, toda da je tudi družba za to poskrbela, da te krivde ni odstranila, to vidimo že dandanes, ko se ravno v razmerju neporočene matere napram družbi ni prav nič izpremenilo, čeprav smo slišali toliko rodovitih gesel ter videli pri vsakem teh gese vzhajati solnce novega dne.

Seveda — — —

To vprašanje je zopet bolj gmotno nego moralno, ki vzdržuje ženo srednjih slojev na tradicionalnem njenem naziranju o materinstvu in ki bi, četudi bi se samostojne žene odločile braniti svobodo materinstva proti predsodkom družbe, vseeno ostalo nerešeno pri ostalih ženah, ki ne morejo ali pa ki nočejo zahtevati, naj se njihovo življenje razreši drugače nego v rodbini. In ker je teh žen več in ker množe njihove vrste tudi žene, ki so opustile svoje samostojne poklice, bodo morali nedvomno enkrat premišljevati o tem, kako bi bilo mogoče to gmotno vprašanje žen, mater in gospodinj rešiti poleg vseh socialnih vprašanj, kajti to vprašanje je enakovredno, če ne važnejše, nego vsa ostala.

Dozdaj (in tu tiči prava korenina dosedanjega odnošaja žene napram materinstvu in rodbini) je imela žena samo edino oporo za vse svoje bolesti, za vsa svoja odrekovanja in za vse svoje intimno delo v rodbini — ljubezen. Ljubezen do otrok, do moža, do dolžnosti. In takoj moram z zadoščenjem naglašati, da dozday edinole ljubezen pomaga ženam srednjih slojev čez vsa gesla sedanjega časa, obenem pa jih tira v zavetje štirih rodbinskih sten, dočim žensko vprašanje — socialna in stanovska vprašanja prevračajo temelje cele družbe — zatemnjuje pogled do višav kakor črni mrak in izpreminja gmotne interese v edino življensko vprašanje.

Ljubezen — najprimitivnejše in najjasnejše razmerje, ki se ne da dokazati javnosti niti s številkami, niti z razlaganjem, niti s programom.

Dandanes ta ljubezen ne zadošča. Človeku dandanes ne zadošča več ono, kar je tvorilo prvotno moč njegove razvojne sposobnosti in kar ga je sililo k življenju kot edini večni zakon njegovega obstoja. Žena sicer stoji dosedaj sredi svoje rodbine — vendar pa čuti, da je postala osamljena, pozabljena in da tok razvoja hiti kakor mogočno valovje čez njeno srce, čez njen princip življenskih dolžnostij ter da se skozi meje, ki jo ločijo od novih življenskih pojmov, ne more sama prebiti, da bi stala napram njim v pravem razmerju.

Govorim zdaj samo o naši češki ženi, kajti ni naroda v Evropi (Op. prevajalca: tudi za nas Slovence velja to.), kjer bi imela žena srednjih slojev večjo odgovornost nego pri nas in kjer bi obenem preživela v kratkih treh stoletjih toliko preobratov, toliko ponižanja in takega zopetnega vstajenja, nego v češkem narodu. Prihajali so in še prihajajo k nam preroki, gesla in stremljenja,

ki sicer odpirajo naši domovini okna nastezaj, da bi moglo do nje priti svetovno gibanje mišljenja, naziranja in stremljenja, čeprav se naša situacija vsled tega ne izpremeni, čeprav ostajajo naše bolesi enake in noben teh prerokov, gesel in stremljenj jih ne more začarati, kajti svoje bolesi moramo sami obvladati in sami se od njih odkupiti. Ne gre toliko za to, da živimo v ugodnem razmerju z razvojem ostalih narodov, temveč za to, da ostanemo živi.

Meščanska žena srednjih slojev ima in je imela navzlic temu, da se je le malo udeleževala našega javnega življenja, velik pomen v obstoju naše ekzistence in je bila in je eden izmed najvažnejših stebrov, ki so to našo ekzistenco podpirali skozi stoletja. Rodbinsko življenje je pri nas zakon obstoja, zakon moči in zakon edino mogoče kulture. Napravimo iz naših žen možakarice in v par desetletjih smo izgubljeni. In ne reši nas niti žensko vprašanje, niti socialno vprašanje, niti kulturno vprašanje. To pravim z mirnim in jasnim prepričanjem, kajti na najboljšem potu smo, da postane žena, ki nima otrok, predstaviteljica modernega življenja, uniči mater — gospodinjo ali pa jo zavede na napačno pot s tem, da ji naloži več javnih dolžnostij nego jih more prenašati.

Če pa nam je v resnici na tem, da se bo naša mati in gospodinja začela zavedati pomena, ki ga ima za naš mali narod, moramo predvsem na to gledati, da ne bo morala sama dokazovati svoje vrednosti, temveč da bo to dokazala naša družba. Pa ne morda zopet na ta način, da bi jo odvajali od otrok in od domačnosti v javno življenje, ki bi pogoltnilo njen čas, njene interese, spoštovanje do lastnih dolžnosti, temveč da ji pripomoremo do svobodnega in radostnega razvoja ravno tam, kjer edino more podpreti narodno življenje, njegovo kulturno in plemensko sposobnost, njegovo moralno moč in njegovo pravico do svobodnega razvoja med ostalimi narodi.

Ne smemo ji dokazovati, da je konzervativna ovira razvoju, pač pa ji moramo dokazati, da je temeljni kamen, na katerega stavimo celo stavbo naše narodne in moderne moči.

Celo takozvano žensko vprašanje boleha ne samo pri nas, temveč sploh na edini strašni in dolgi bolezni: dokazuje negativno važnost žene, njene pravice, njene sposobnosti i. t. d. Mislim, da bi bilo boljše, da bi družba sama priznala in ocenila njen pomen tako, da bi ženskega vprašanja sploh ne bilo. Te zmote pa pravzaprav ni zakrivila družba, temveč dosedanje postopanje žen.

Kajti predvsem jim je na tem, da bi dokazale svoje pravice in potem šele svoje sposobnosti

Meščanska žena srednjih slojev je ravno v tem oziru na boljšem nego samostojne žene, kajti ne da bi kaj dokazovala, ne da bi kaj zahtevala in ne da bi se praktično udeležavala takozvanega ženskega programatičnega vprašanja, stoji neprenehoma na istem mestu v nevihti in v burji ter stiska otroka k prsom, vedoč, da, če bi ji vse dali, ji ne morejo dati otroka. Toda mislim, da bi stala še trdnejše na svojem večnem mestu, čeprav bi ne bilo ravno ženskega vprašanja, in da bi se ne morala bojevati samo s tisočnimi malimi, toda težkimi skrbmi, ki jih prinaša sleherni dan, temveč tudi ravno z ženskim vprašanjem, ki se vspenja pred njo kakor Mont Blank, o katerem ne ve, kako bi prišla s svojim bremenom nanj.

Torej, če bi vprašala moža, hčer ali sina: ali razumevate veliki pomen matere in gospodinje, ki ga ima za vas? Kdo izmed vas bi mi mogel odgovoriti: ne razumevam. Tudi moderne hčere in moderni sinovi, tudi neoženjeni možje in samostojne žene imajo matere, ki so jim pripravljale pot, da morejo varno po njem hoditi. Gotovo ni niti enega med njimi, ki bi ne imel v svojem srcu kotička, kjer sveti luč spoštovanja in ljubezni kakor v cerkvi pred oltarjem matere Kristusove. Toda ne mislimo, da izumre to razmerje k materi. Nasprotno. Čim inteligentnejši in izobraženejši je človek, čim bolj se mora bojevati z življenjem za svojo lastno čast, tem globlje, nežnejše in srčnejše je njegovo razmerje k materi. Izpremenilo se je to le v toliko, da nam daje sedanja doba matere s širšim obzorjem, z večjo šolsko izobrazbo in da je bila ravno možnost te izobrazbe edina zasluga ženskega vprašanja v njegovih začetkih, ki je nujno zahtevalo razrešitve.

Zdaj razumemo. Čim zavednejše stoji žena v svoji rodbini, tem ožje je spojena z interesi in modernim gibanjem celote. In ne smele bi žene imeti pristopa v vse šole, ki so odprte možem samo zato, da si pribore samostojni poklic, temveč predvsem zato, da bi stale v rodbini na enaki višini kakor mož in da bi ne bile svojim otrokom samo matere, temveč da bi njihove sposobnosti vzgojevale tako, da bi bili narodu dobrodošla opora.

Z izobrazbo si žena ne pripravlja toliko pota k samostojnosti, nego k razrešitvi vseh mogočih, na prvi pogled tako težkih in resnih vprašanj. Izobražena žena se namreč ne čuti samo enaka možu, temveč nekoliko več, prišla mu je bližje, nego je bila do-

sedaj. In ne bojim se trditi, da zблиžanje žene z možem na enakem duševnem nivoju izvrši večjo misijo v njihovem moralnem in socialnem življenju, nego vsi javni shodi, protesti in peticije.

Če je kje nesporazumljenje med otroci in materjo, ali med možem in ženo, tedaj je temu najčešče vzrok okoliščina, da žena ni izpolnila svojega poslanstva v rodbini tako, kakor bi ga morala izpolniti. Kajti žena, zavedna, nežna, čista in srčna, ima stotere možnosti, da more nenasilno dati smer življenju ne samo svojih otrok, temveč tudi svojega moža. In čim večja in širša priložnost se nudi ženi, da se more v šolah vsestransko izobraziti, tem večje jamstvo dobimo, da doba družabnih prevratov, v katerih sedaj živimo, zapusti globoke in trdne korenine, iz katerih bi stoletja črpala moč za novo in smotrenejše življenje.

Interes našega naroda torej ne sme obstojati v tem, da se uniči rodbinsko življenje, temveč da se obrodi, da se ne izvrši katastrofalno nasilje nad rodbinskim življenjem, temveč da se to očisti, povzdigne in utrdi.

S tem, če govorim o svobodnem materinstvu, nočem morda preveč obremeniti žene in osvoboditi moža, nočem propagirati svobodne ljubezni na ta način, kakor jo dandanes razumevajo možje in žene — namreč kot precej čudno udobnost v trenutnem uživanju in kot oprostitev od obveznosti in od dolžnosti, ki more vsled takih momentov nastati. Ne. Nikdar nisem propagirala svobodnega materinstva v tem zmislu in nikdar bi ne imela dovolj moči, da bi mogla na tak način razrešiti razmerje med možem in ženo. Bala bi se vreči tako geslo med neodgovorno množico, kajti vem, da bi cunje visele od dostojnosti žene in da bi stala tu tako ponižana in zlorabljenka kakor še nikdar prej.

Če govorim o svobodnem materinstvu, govorim obenem o odgovornosti človeške družbe napram njem, kajti svobodno materinstvo bi ji naložilo velike, gmotne obveznosti, ki bi omogočevale ženi, vzgojevati svojega otroka tudi tedaj, če bi mož zanemaril svoje dolžnosti napram njemu. Če govorim o svobodnem materinstvu, mislim pri tem na ženo, ne kakor na žrtev, temveč kakor na ustanoviteljico rodbine, ki je ne smemo pobiti na tla, temveč ki jo moramo podpreti, da ne vidi mož v njej le pomočnice svojega razkošja, temveč enakovredno bitje, za katero je socialno ravno tako preskrbljeno, kakor zanj.

Toda ne le gmotno, temveč tudi moralno mora ostati nedotakljiva pri svojem otroku, ki je ravnoliko last družbe, kakor je

last njena. Kajti, kakor hitro razumemo, da je otrok jamstvo za obstoj celote, in kakor hitro se zavedamo, da je v interesu nas vseh, da se otrok razvija kar najsrečneje, tedaj ne moremo več dvomiti, da nima samo mati napram njemu dolžnosti, temveč mi vsi, kakor imamo tudi mi vsi dolžnost razvoja, moči in obstoja. Koliko življenj bi na ta način rešili, koliko žen bi potegnili iz močvirja, v katero jih zdaj silimo, in koliko mož bi se naučilo spoštovati ženo kot važno činiteljico v razvoju naroda in ljudstva!

Gmotna in moralna obveznost družbe napram svobodnemu materinstvu žene bi bila obenem prvo naravno zdravilo proti prostitučni kugi, ki je ena izmed najstarejših kletev, ki teže življenje žen srednjih slojev, kajti proti tej kugi je brezbrambna kot ljubica, sestra, soproga in mati, čeprav jo ponižuje ne le v njenem najčistejšem čuvstvu in zaupanju, temveč tudi v njenem ženstvu, v njeni čistosti, krasoti in v njeni veliki nalogi.

Podprite neporočene matere gmotno in moralno in prostitučna gniloba se bo naravnim potom, toda gotovo ozdravila. In česar ne zmorejo kongresi, zakoni, peticije — in tudi ne možje, to zmore svobodno materinstvo žene, ki je odgovorna družbi in predvsem otroku z njegovim odprtim, vprašajočim pogledom, z njegovim čistim čelom in tihimi poljubčki, ki so najkrasnejša molitev življenja.

Če ima družba dovolj sredstev, da vzdržuje vojašnice, pobiljševalnice, najdenišnice, kaznilnice in da prispeva za samostane, mora imeti tudi dovolj sredstev, da plačuje materam, ki so jih izdali možje, da morejo redno in brez družabnih in nravnih žrtev vzgojevati svoje otroke ne za sebe, temveč za družbo, ki pravzaprav gradi pobiljševalnice, najdenišnice in kaznilnice končno vendarle za nje.

Če opiram pojem žene srednjih slojev ob materinstvo, nočem s tem iz tega pojma izločevati tistih žen, ki žive v zakonu in imajo otrok in ki so opora možu pri njegovih eksistenčnih dolžnostih. Te so ravnotako važnega pomena za moža, kakor matere za otroka, kajti so njegove prijateljice, svetovalke in strežajke. Na čim višjem duševnem nivoju stoje, tem večjega pomena so za moža, za njegovo delo in za njegov družabni razvoj. Prepričana sem, da čestokrat žrtvujejo mnogo svojih lastnih zahtev in tiho vrše svoje poslanstvo, da bi videle njega delati, rasti in zmagovati. Razmerje teh žen napram možu bi moralo dovesti moža k največjemu spoštovanju in k največji hvaležnosti. Mož bi moral povišati ženo gospodinjo za svojega najboljšega prijatelja in bi

moral delati na to, da bi se obenem ž njim udeleževala vseh javnih političnih, kulturnih, socialnih interesov in da bi, kakor mu stoji v domačnosti trdno ob strani, stala tudi družabno ob njegovi strani ter vršila svoje poslanstvo povsod, kjer to zahteva potreba in kjer njeno sodelovanje ni le dobrodošlo, temveč tudi zaželeno. Odvisno je le od mož, da razumejo izrabiti sposobnosti teh žen ne le za se, temveč za vse. S tem se razvijamo in rastemo.

Manj egoizma in več prijateljstva. Manj zahtev in več svobode, gospodje!

MARIJA KMET:

Hana.

I.

Tisti dan so zvonili zvonovi v Zagorju. Šli so glasovi preko vasice, ki je ležala ondi med hribi kakor lepa misel med upi. Na eni strani pa se je razprostirala poljana — velika, lepa poljana. Šel bi bil človek v to poljano in zavriskal na glas.

* * *

Deževno vreme je bilo. Kaplje so padale, izpočetka težke in neokretne, potem pa mehke in hitre.

In je šla po poljani, Hana Žumbert, v mesto v šolo. In mati je šla z njo do postaje, ki ni bila daleč od Zagorja. Oče Žumbert pa je bil že v mestu, da je pripravil Hani stanovanje. Megla je ležala nad poljano. Dež je pršel in polzel po travah kakor misli, lepe in vse tajne, ko prihajajo na večere v jesenskih dneh. Megla se je izpuščala nizdolu in se spet vzdigavala. Obstala je tam na travah in je ležala težka, siva. Hana je stopala hitro, da jo je mati komaj dohajala.

Rada je šla v mesto Hana. A vendar težko se ji je bilo ločiti od vsega tam doma.

„Mati,“ je dejala, „zdaj bom v mestu in videla bom toliko lepega. Rada grem . . .“

„Le pojdi rada, Hana. A glej, da boš pridna doli in da boš kaj pisala. Skrbeli bomo . . .“

„Bom pisala, mati.“

In sta šli spet tiho . . .

Dež je ponehal. Megla je jela vstajati. In ko sta prišli na postajo, in je zažvižgal vlak, je posijalo solnce izza megle nad poljano.

„Pa pozdravite doma, mati.“

Mati si je brisala solze. Hana pa ni jokala.

„Torej — zbogom, mati.“

Vstopila je v vagon — in vlak je oddrdral.

Mati je stala še dolgo in je mislila o Hani . . .

„Kaj bo z njo? — Morda bo še kaj, morda . . .“ Zavzdihnila je in je šla po poljani nazaj.

Deževati je bilo spet pričelo.

Gori na vasi se je še enkrat ozrla: „Daleč je že Hana sedaj. Sreča z njo.“

II.

Ko je prišla Hana v mesto, so se svetile luči in odsevale po mokrem tlaku. Ljudje so hodili, govorili in se smejali. Hana je šla z očetom v stanovanje.

„No, kako ti ugaja v mestu?“ jo je vprašal oče.

„Ni tako, kakor sem si bila mislila. Pa lepo je vendarle.“

„O seveda je lepo. Gospodična boš tu, in v vedni družbi boš, samo na knjige in na šolo ne pozabi.“

Zrla je Hana po ulicah. „Kam drže pač te ceste,“ si je mislila. „Daleč drže, a tako daleč ne, kakor ona steza čez našo poljano.“

V ozki ulici je bilo njeno stanovanje. In gospodinja je bila dobrodušna ženica, vdova uradnikova. Gospa Rušič so ji dejali.

Pokazala je sobo Hani.

„Ali bom sama tu?“ je vprašala Hana.

„Sama, sama,“ del je oče.

„O kako sem vesela, da bom sama, oče!“

„No, no, — je že prav — že — saj sem vedel, da ti bo tako najbolj všeč. Malo dražje je sicer — no, pa Žumbert še ni pri kraju, da bi rekel . . .“

„Kako pa naj ji rečem,“ se oglasi gospa Rušičeva. „Gospodična, kali?“

„He, he, seveda, gospodična, gospodična,“ se nasmeje Žumbert. „Kaj pa mislite, gospa — saj gre šele v sedmi razred!“

„No, no. Glejte, oče, tamle sosedomi so dejali že v šestem razredu „gospodična“ —.“

„E kaj — Hana je, in bo Hana — kaj ne?“

„O prosim,“ je dejala malo v zadregi Hana.

„Se boljše,“ — je odgovorila gospa.

Hana je gledala po sobici, ki je bila tako majhna in tako slabotna. Ozka postelja, vsa bela, še postelnjak je bil belo po-barvan. Štirji stoli, tudi tako majhni, borni in beli, da bi se človek komaj upal sestiti nanje.

Skozi okno se je videlo na ozko, dolgo ulico, ki je hotela biti brez konca in kraja, kakor žalostna misel v noči.

„Torej Hana,“ je del oče, „oditi moram. Še enkrat ti rečem: pridna bodi, uči se — potem bo že kaj s teboj. In pa materi piši.“ Odšel je — in Hana je ostala sama.

Zrla je skozi okno. Tiste luči so še odsevale s tlaka. Ljudi pa ni bilo več toliko. Tiste ozke, dolge ulice se ni mogla nagledati.

„Lepa je — četudi tako ozka.“

Potem pa je gospa prinesla svetilko.

„Tako, Hana,“ je rekla — „sedaj boš torej pri meni. V sedmi razred že greš? Vidiš, vidiš — potem pa v osmega — no in potem v pripravnico. Kajpa.“

„Ne vem, gospa,“ je odgovorila Hana.

„Ne vem, kaj poreko oče.“

„O, oče ti že dovolijo. Pa da si se mogla doma naučiti toliko.“

„Teta me je tudi učila. Učiteljica je bila, zdaj pa je že stara in boleha — in je doma.“

„Tako — tako. No, v mestu se boš kmalu privadila. Pri meni boš in rada te bom imela. Sama sem; imela sem hčer, pa je umrla. In v tej sobi je stanovala.“ Zamislila se je gospa — in strmela v okno. Potem pa se je stresla in dejala:

„No pa — ali ti je vseč ta soba?“

„O gospa — pa še kako! Pa vsa bela je,“ je pristavila tišje.

„Kaj ne — vse je belo — čisto belo“ — čudno je pogledala gospa in se primaknila bližje. „Ej da — Regina je hotela imeti tako —. Vse belo!“ — je dejala. „In sem ji dala napraviti, kakor je želela. Bele rože je imela tako rada. — Uf, pa je tako mislila vedno, tuhtala in mislila — in zato je prišlo tako. Take črne misli je imela — črne — hude, hude. — In pa — in pa — — —.“ Zazrla se je v tla, zgubančila čelo in težko je soplala. Naenkrat pa se je zagledala v Hano in se nasmehnila: „Pa kaj ti pravim vse to, Hana. Ne boš razumela.“

„Kaj mi je,“ si je mislila, „otrok je še ta Hana, pa ji pravim take reči. Pa ne vem, te njene oči so tako — tako resne in vprašujoče. In zdelo se mi je, da me razume. Pa — ni mogoče!“

„Gospa,“ dejala je Hana malo boječe, „gospa — ali je gospodična Regina tudi spala v tej postelji?“

„Tudi. Čemu vprašáš?“

„Tako. In umrla?“

„Da — da — tudi umrla.“ Počasi in zateglo je govorila gospa. „Vse belo je bilo, takrat — vse. Tudi ona — Regina. Pa saj te ne bo radi tega strah morda, Hana? Nikari, otrok. Regina ti ne bo storila ničesar. Je že odšla.“

„Ne, ne gospa. Strah me ni — umrlih.“

„Živih pa, Hana?“

„Da. Bolj.“

„Oj, ti otrok, ti. Razumeli se bova — že vidim.“

„Lahko noč, Hana!“

In je odšla gospa Rušičeva.

Čudno se je zdelo Hani, da ji ni bilo nič dolgčas — prav nič ne. Le po materi malo — pa le malo . . .

„Morda sem res za med svet, kakor je dejala zadnjič teta.“

In potem je mislila na Regino, ki je bila umrla vsa bela.

„Zakaj je neki umrla?“

Potem pa je ugasnila luč in je šla spat. In kmalu je zaspala.

Solnce je sijalo drugi dan, in vsa drugačna se je zdela Hani dolga, ozka ulica in ta njena sobica — kako je bila majhna in slabotna v solnčni luči, še bolj kakor včeraj v dežju. Veliki, dolgi žarki so padali v sobo in polzeli ob beli postelji, po stolih, tje do slike. In tam pri ogledalcu so bili obstali in potem odsevali v prešerni luči na njem. Hana je odšla v šolo.

Dan za dnem je pohajala v ono visoko hišo zunaj mesta. Dan za dnem je hodila po isti dolgi ulici, zavila na oglu in šla še čez nekaj trgov in je prišla do šole. Dan za dnem je srečavala skoraj iste ljudi, se ji je zdelo. In učila se je toliko novega! — Ni umela pa vedno vsega. Pa vendar ji ni hotelo z vprašanjem na dan, ker jo je bilo sram in je mislila, da bi se morda osmešila. In tako je obdržavala vprašanje v sebi in vsa začudenja polna so ji zrle oči v svet. Prav dodobra se ni razumela z nobeno učenko. Sama je ostala, kakor je bila časih doma na poljani . . .

In tako sta minuli dve leti. Na počitnice je zahajala domov leto za letom.

Z gospo Rušičevo sta si bili zelo dobri.

* * *

Tiste počitnice po osmem razredu je umrla teta. Prêden je umrla, je dolgo govorila Hani. Govorila ji je o svetu zunaj in je pravila reči, ki jih je Hana komaj razumela. Le pritrjevala ji je. Nazadnje pa je še dejala Hani: „Glej, da boš kaj! In solnca ne izgubi . . .“ In je umrla.

Hudo je bilo Hani za njo.

Ko je prišla Hana v pripravnico, se je izpočetka učila zelo pridno. Potem pa se jo je jelo pollašçati čudno hrepenenje po nečem lepšem in žarnejšem, in je hodila v šolo, ker ni vedela drugega. Ko je bila v tretjem letniku, ji je umrl oče. Mati se je postarala, bratje razšli po svetu, le starejši brat je ostal doma, ker je prevzel gospodarstvo. Iz zapuščinë tetine pa je ostalo toliko, da se je mogla šolati Hana.

Zahajala je na počitnice in je govorila z materjo. A v mnogih rečeh se nista razumeli, zakaj Hana je imela čudne misli.

Ko je bila v tretjem letniku, je brala knjige vseh vrst.

In tedaj ji je časih vstajala lepa, svetla misel, a potapljala se je vselej v nižine, tako globoke nižine, da je ni bilo moçi spraviti spet na višine.

* * *

Dobila je bila prijateljice, s katerimi je časih reševala ure in ure čudna vprašanja. In so sedevale vse žalosti polne, zakaj niso imele življenja.

Ta vedna vprašanja! Kako so mučila Hano! Dolge so bile noçi v zagonetkah. Dolge ure v šoli brez zanimanja. In je hodila kakor po tankih preprogah. Ni se upala stopiti trdo; bala se je, da se ne bi potrgalo vse skupaj. Ni marala veselih dni in ne solnca.

* * *

Časih ji je gospa Rušičeva pravila o Regini — „da je bila vsa v solncu — vedno.“ In kako težko je umrla. Ko je bila izdihnila, pa je iztegnila roke proti oknu in dejala materi: „Mama, zakaj v tej ozki ulici . . . Zunaj, tam zunaj — tam — tam je lepše — tam je več solnca. Zakaj tu, zakaj že zdaj, že zdaj . . .!“

In kadar je pravila gospa tako, vselej se je zamislila in Hana je ni hotela motiti. Vzela je knjigo in brala, brala dolgo v noç.

Potem pa so prihajala jutra vseh megel polna . . .

Tako je prešlo vse tisto leto. Skoraj vedno so bile misli težke zagonetne, skoraj vedno v megle zavite in nerazločne. In si je mislila Hana:

„Kaj počenjam! Greh je in neumno je, da mislim težke misli v teh mojih mladih letih! Ne bi-li rajša vriskala veselja pričo moje mladosti? Ne bi-li rajše koprnela same radosti ob spominu na majske dneve?“ Pa je bilo zaman —, četudi se je časih trudila, pustila branje, se oprijela učenja in izvrševala ročna dela.

Prišli so večeri — in neko tajno začudenje je prispelo vselej takrat — in je le zavzdihnila in živela kakor prej. Maja, Mana in Ana so bile prišle nekega dneva.

„Slišiš, Hana“, je dejala Maja, „nič več nikari ne mislimo! Živimo brez misli — slišiš — brez motenja! Poglej druge krog nas! Smejejo se in so vesele življenja! Na ples hodimo, punce, in knjige opustimo! In drevimo po ulicah — ne za meglo, temveč za solncem!“

„Praviš — knjige opustimo —,“ je govorila Mana — „poglej Hano — pravi, da so knjige vse njeno življenje. Pustimo ji to življenje —.“

„To življenje —?“ deje Hana. „To življenje je vredno — več česa? Velike ničle. Tako življenje — pa hvala lepa!“ Ana pa je dejala:

„Čudne punce smo. Svežosti, svežosti ni. Ne omedlevajmo, mlade smo. To je neumnost — slišite — neumnost . . .!“ En svetel žarek se je prikazal v belo sobo, in potem še eden — in še eden. Potem pa so se porazgubili vsi trije tam nekje na oknu in polzeli po ozki ulici — in nazadnje so čisto izginili.

„Ah,“ je vzdihnila Hana in hodila po sobi nemirno semintja.

„Ha—ha — megla zamegljena,“ so se zasmejale vse hkratu in pričele kaditi cigarete. In oblaki, oblački in kolobarčki so se vili proti stropu. Tihó je bilo — tajinstveno . . .

Potem pa je vstala Maja, vrgla cigareto skozi okno in šla proti vratom: „Fantov vam je treba — fantov — ha—ha!“ Rezek smeh je šel z njo, in vrata so se zaloputnila.

* * *

Prišle so bile počitnice. Hana je hodila po poljani in si izbijala težke misli in je uživala le solnce.

Kakor hitro pa so prišli oblaki, in so jele padati kaplje, je vedno šla v svojo sobo, se vlegla in si zakrila obraz.

Tedaj je časih prišla mati k njej. „Hana — Hana — kaj pa delaš? Pojdi doli, mi boš kaj brala. Tako dolgčas mi je sedaj — slabo vidim. Daj, pojdi . . .“

„Pustite me, mati!“ je dejala skoraj jezna Hana — a potem ji je bilo žal.

„Hana — kaj pa ti je? Zakaj ležiš? In — nočeš brati?“ Tihota — dež je polzel po strehi. „Ne — Hana — seveda, le pusti — le. Učenja si sita, kajne, in sedaj se ti ne ljubi brati — kajpa. Le počivaj, o, le počivaj . . .“

In mati je odšla. Tiho, počasi, vsa sklonjena. Pri vratih se je ozrla, zmajala z glavo in šepetala:

„Hana, Hana, bog ji pomagaj . . .“

Potem pa je stopala po stopnjicah težko, trudno. Ostra črta se je zarezala na čelu globokeje.

Hani pa je bilo kakor v plamenih. Skočila je kvišku, se vgriznila v ustnice in sram jo je bilo, in bolelo jo je. „Je-li to naravno?“ — se je vprašala in je drhtela in se tresla po vsem životu. Zasmejala se je, ker ni bilo solz v olajšavo. Otel smeh je bil to, oduren in ves divji.

„Ne,“ je tudi obstala, „tako ne bo šlo več dalje! Ali naj bo konec temu — ali konec vsemu!“

Tedaj je ponehalo deževati, in solnce je prisijalo v sobo, tako prijazno, tako svetlo, da je Hana ostrmela in obstala ob oknu. Modri, rdeči in zeleni žarki so jo obkrožali — zlato-rumeni pa so ji švigali preko glave.

In je šla na poljano, hodila po travah in ono divje se je poleglo v njej. Izkušala je živeti v solncu. Premagovala se je dan za dnem. In mati je bila vesela in dejala: „Vidiš, Hana, kako ti žarijo lica! Kako vesela si! Skrbela sem bila že . . .“

In nekega dne ji je dejala:

„Hana, ko si bila rojena, so zvonili zvonovi. In tedaj sem rekla na tihem: morda prinesejo zvonovi veselo pesem Hani. Vidiš, Hana, in zdaj je tu ta pesem.“ Hani pa je bilo hudo, ker mati ni vedela, kakšna je bila ta pesem.

In potem je zašlo solnce za poljano . . .

* * *

Gospa Rušičeva je stala v beli sobi in je čakala Hano Žumbertovo.

Danes je imela priti s počitnic.

„Torej zdaj bo že v četrtem letniku,“ je mislila, „oj ti Hana, ti. Takrat je bila drugačna, ko je bila prišla k meni. Zdaj pa so njene oči tako divjih vprašanj polne.“

Zamislila še je spet in govorila mrmraje:

„Zakaj si imela rada bele rože, Regina. Vsadila sem rdečih nageljcev — pa niso hoteli cvesti. Obledeli so in zveneli. Le bele rože še ostanejo, kamelije, marjete in bele astre. In bi bila lahko še živela. Zakaj te ni več v belo sobo, Regina?“

* * *

Potrkalo je in Hana je vstopila.

„Dober dan, gospa.“

Drugačna se je zdela gospej Hana. Veselejša, a čudno veselje je bilo to. Bolni žarki . . .

„O, Hana! kako je bilo na počitnicah?“

„Oj, gospa, lepo! Polno solnca in rdečih rož.“

„Polno solnca in rdečih rož,“ je ponavljala kakor brez misli gospa. „Rdečih?“ je rekla glasno in pogledala ostro Hano.

„Da, rdečih.“

„Tako. In polno solnca . . . No, in mati?“

„Hvala — so zdravi.“

„Pa so še trdni?“

„O, da. Malo postarani sicer.“

„O, kajpa. Starost — starost . . . No, letos Hana, zadnje leto boš v šoli. Potem pa pojdeš med svet, med oni veliki svet!“

„Ah, gospa — meni se zdi, da je majhen.“

„Ej, ni majhen — Hana. Velik je velik in čuden.“

Hana je uprla oči v gospo in jo rezko pogledala. Potem pa je dejala:

„Veste, staro se čutim.“

„Staro? Ti otrok, Hana!“

„Da, staro. Ni vse mlado v meni.“

„Da, da, Hana — ni vse mlado. Imaš prav.“ Potem pa se je Hana okrenila in pričela v drugem tonu:

„Gospa — na Regininem grobu sem bila. Pa je toliko belih aster; le bele astre so.“

Gospa jo je pogledala in dejala tiho:

„Kajne, le bele astre. Hana, ne rastejo rdeče rože ondi, veš.“

„Ne rdeče?“

„Ne — le bele . . .“

„Tako.“

In tiho je bilo in samotno, čudno samotno v beli sobi.

Naenkrat pa je Hana vstala, se zasmejala, da jo je gospa začudena pogledala, in jela govoriti o vsem mogočem. Gospa pa ji je zdajpazdaj s čudnim pogledom pritrdila.

* * *

Hana si je ustvarila neko novo življenjsko moč. Ta moč je bila kakor mala sila, slaba — a hotela je biti velika. Ta moč je bila ironija.

Hana se je smejala vsemu, kadar ji je hotelo biti dolgočasno. Svet se ji pa ni smejal. In zato je živela Hana v polovičarstvu.

Čutila je časih to, a ni hotela čutiti. Na večere v zimskih dneh pa je hodila po ulicah in drevila, da bi ji ne prišlo ono tajno, ki prispeje na lahnih krilih — a prispeje v gotovosti. In tega se je bala Hana.

Hodila je na ples. Govorile so se čudne govorice, prazne in plevela polne. Pa se je počasi privadila tudi plevela. Po plesu je prečula navadno vse noči, in časih jo je čudna sila vrgla na mrzla tla, da je vsa vzdrhtela. In plaha je postala in ni si upala s pravo govoricco na dan. Časih se je shajala in razhajala z drugimi v smehu in govoričenju praznih besed. Dejala je, da je mlada. A ta mladost je bila kakor zarja na večere pred dežjem. Velika — a izginjevala je v meglah. Velika — a izpuščala se je nizdolu — nižje in nižje . . .

In Hana je bila stara takrat devetnajst let.

* * *

Nekega vročega dne v juliju je Hana naredila maturo. Ločila se je od vseh onih, ki so bile skupaj — in nič jih ni vezalo na prijateljstvo. Vesele so bile vse one življenja. Tudi Hana se je silila — a ker ni šlo — so jo bile zapustile in ji naravnost dejale, da je pusta in dolgočasna, one pa da so vesele. In Hana je vedela, da je konec vsemu, kar je bilo nekdam med njimi v šolskih dneh. In Hana je ostala sama.

Preden je odšla iz mesta, kjer se je šolala in kjer je stanovala, se je poslovila od vsega. Šla je v vse tiste aleje, kamor je bila hodila v deževnih dneh, kadar so padale kaplje na velo listje in je šuštel vseprek. Tam je še hodila sedaj in se poslavljala od vsake poti. Nekje sta se bili srečali z Mano.

„Jemlješ slovo, Hana?“

„Da, jemljem slovo.“

„In ostaneš, kakršna si bila?“

„Ostanem.“

„Ha, ha! Adijo, Hana!“

„Adijo!“

In je odšla Mana, visoka in v beli obleki. Hitro je stopala in polno jasnosti in življenja je bilo v njenih kretnjah.

Hana pa je prišla proti domu z grenkim nasmehom krog ustn.

* * *

Gospa Rušičeva se je težko ločila od Hane. Govorila ji je tisti večer pred odhodom:

„Hana, težko mi je, ko te vidim, da odhajaš. Glej, druga si, ki je stanovala v tej beli sobi — Regina — in sedaj ti, Hana! Nikdar več ne bom oddala te sobe — škoda bi je bilo. Tebi pa sem jo oddala, ker imata tako nekaj sličnega, ti in Regina. Glej, da boš srečnejša v koncu, kakor pa je bila ona — moja Regina —.“
Umolknila je — in čez nekaj časa je pristavila:

„V življenje greš — Hana. In moči, moči potrebuješ! — Glej, Hana — tam zunaj je toliko zakonov, ki velevajo, kaj smeš in česa ne smeš. Ti pa stori, kar ti bo velevalo srce, kar ti bo svetloval razum. Potem — morda — morda boš še kaj dobila veselih dni in ur. Sicer pa Hana, kadar bi ti hotela prispeti žalost v srce in misli —, domisli se solnčnih žarkov in bodi vesela!“

„Vesela —? Prisiljena?“

„Hana — veselje v solncu ni prisiljeno. To je veselje lepote!“

Molk je nastal, in mrak je legal v belo sobo. V kotu je nekaj počilo, in v ozki ulici so zahreščali pijani glasovi. Pa polagoma je utihnilo vse.

„No — Hana — še to ti povem“, — je naenkrat s trpkim glasom rekla gospa, „ko sem jaz govorila Regini o življenju, o lepem in veselem, so mi vstajale mogočne in lepe nade o Reginini bodočnosti. In trdno sem pričakovala, da jo čaka velika sreča tam, tam zunaj v jasnem solncu. — In tudi Regina je upala. No — in potem — zbolela je — saj veš, Hana — in je umrla v belem cvetju. Ha — ha!“

Rezek smeh je bil, trd in leden. Grenke poteze so se potegnile okrog velih ustnic. Hana se je prestrašila.

„Gospa,“ je govorila s tresočim glasom, „gospa — ko bom jaz na Reginini poti, bom srečna . . .“

„Ne tako, Hana — le zaupaj v življenje —! Še so lepi trenutki, lepi dnevi — tem nekje za deveto goro . . .“

„Za deveto goro? — Kako priti tja?“ „Hana — le po svetli, ravni poti — med solčnimi žarki — in le v ljubezni, Hana.“

V ljubezni! — To je bilo, kar je delalo Hani toliko težkih misli. Jo bo-li kdaj našla? Ljubezen . . .

„In Hana nepozabi me —! Jaz in Regina bova še vedno v beli sobi. In pošlji nama belih aster v lep spomin! In hodi po beli poti. — Adijo, Hana!“

„Zbogom, gospa! Lep spomin mi bo ostal na vas in belo sobo.“

Segli sta v roke, in gospa jo je pogladila po laseh in jo pogledala. Polno zastrte milobe je bilo v kretnji in pogledu.

* * *

In drugi dan se je odpeljala Hana domov.

III.

Bilo je v svetlem dnevu, in Hana je stala na poljani. Širok slamnik je potisnila daleč nazaj na zatilnik, da se je v dolgih, bogatih žarkih usipala luč na njen obraz. Mrgolelo je v ozračju barv, neskončnih barv.

Bili so žarki modri, bili rdeči; in zopet so bili srebrno beli in nekaljeno vijoličasti. In legale so barve povsod in ustvarjale krasne slike. Bile so veličastne slike, in vendar tako nežne. Sijaj pri sijaju; barva v barvi. In povsod toplota, blagodejna toplota. Razkošno je bilo vse, in tudi misli so bile razkošne, ki jih je mislila Hana. Šle so te misli preko neskončnih daljav — nedosežnih . . .

Kam naj bi?

Odprla je široko pot vsem tistim mislim in željam, ki so hotele — kam?

Hotele so v vsemirje po poti, jasni in široki.

Sanje so bila vsa tista šolska leta — vse tiste želje . . . A sedaj je hotela jasno načrtane poti, ki naj bi držala v solnce in delo. Vse naj bi živelo okrog nje v velikem in prazničnem življenju. In kakor skrivne melodije naj bi se vile vmes pestre misli o onem daljnem, ki bi prispelo v rožnatih krilih in dehtečih tenčicah —, lažjih od meglic. In rožnata krila naj bi dehtela kakor

milijon in dva milijona rdečih rož. In ono skrivno naj bi prispelo: Tista in vsa mehka ljubezen. Ljubezen kakor rože; ljubezen kakor safiri in rubini . . .

Ni imela takih misli v sobi. Golo je bilo vse tam, tako trezno, hladno. In takih hladnih misli ni več ljubila Hana. Na jasni poljani, v razkošnem solncu pa je bila v onem svetu, ki ji je bil vse. Pa čemu?

Hotela je poti, ki drži za deveto goro. Časih je mislila — če bi-lj ne živela lahko tudi življenje brez barv in solnca. Če bi-li šlo? — Pa zdelo se ji je nemogoče, kakor bo tudi ono nemogoče, ono barveno. Nemogoče . . .

* * *

Prišla je domov. Dehtelo je iz vrta v sobo. Dehte so rdeče rože in bele. Plesale so v krasoti. In kakor vsa omamljena je zamižala in se naslonila na okno . . .

* * *

Že vse leto je bolehalo mati, in nekaj dni sem je slabela bolj in bolj — tako, da je že komaj govorila. Hana je sedevala ob njej dan za dnem.

* * *

Neki večer je pošla mesečina, in mači je pogladila Hano po laseh, pustila roko na glavi in govorila:

„Umrla bom, Hana — kmalu — še to noč. Ne — pusti, pusti Hana — ne ugovarjaj. Glej ljubila sem te, bolj ljubila kakor vseh osem fantov — bolj kakor vse na svetu. Tako zapuščena si se mi zdela, tako revna. Samo tiste tvoje oči . . . Vsi so govorili o njih, in jaz vem, kaj pomenjajo. Nečesa iščejo. Poglej me, Hana!“

Pogledala jo je Hana — vsa solzna in v tihem strahu.

V tem pa je vzdrhtela materina roka, glava se je pobesila in padla vznak na blazine. Hana je skočila kvišku in led se je krčil okrog srca. Bulila je oči v mater; ta pa je ležala vsa bleda in koščena. Objeta je bila v mir smrti.

Hana je drhtela in stiskala ustnice — ni bilo solz in ne vzdihovanj. Krčevito je stiskala roko v roki in je strmela v noč, v prazno noč . . .

* * *

Pa ji je bil preskrbel brat službo učiteljice v nekem zagorskem kraju — daleč tam med gozdovi.

„Da ne boš sanjarila tod po poljani, da ne bodo stikali ljudje glave . . .“ ji je bil dejal.

To torej je bilo sedaj ono skrivno, rožnato, one sanje.

Druge misli so bile sedaj; ne razkošne — ne solčnate. Bile so misli o vsakdanjosti, mrzle in puste.

Vse je bilo ozko in majhno.

Žal ji je po onem svetu v solncu, po onem bogatem svetu sredi poljane.

* * *

Tisto noč pred odhodom na službo je stala Hana pri oknu in gledala mesečino. Vsa srebrna je bila poljana. In sence so bile kakor modre nitke v dragocenih preprogah. One sence, ki se porazgubljujejo šele tam nekje v dalji. In tiho je bilo in praznično.

Rose so padale po travah in se posedale na rože.

In Hani je bilo čudno mehko in dobro. Bilo je kakor v rdečih rožah.

Mislila je: „Kakšne sence lije mesečina na zemljo. Brez določenih mej in potez, kakor so moje misli sedaj.“

Hotela bi ljubezni in vročih besed. Besed o velikih krasotah in lepega pomena. Hotela bi, da bi vstajale rože okrog mene in me omamljale v vonju kakor v večni sen.

Hotela bi vse tiste misli v prešernem smehu in brezpomembnih besedah. Hotela bi vse tiste neumnosti, ki so bile lepe in so zakrivale vse brazgotine. O, kaj bi vse hotela! — O ve čudne misli, vse resnosti izpuhtevaje in pehaje se v nedogledne višine in nižine —! Nekam se skrivam in ne vem kam. Pošle so mi ure v mislih na lepote, nikdar znane, le trepetajoče v bližini. In zdaj bo prazno in mrzlo. In še jutri — že?! — Kje si fant, da bi mi dal roko v slovo? Ha! — Da — smeh, smeh — le smeh . . .“

* * *

V jutru je odšla na službo. Deževalo je, kakor oni dan, ko je bila odšla v mesto in šolo.

Kulturno stanje žene koncem srednjega veka.

V srednjem veku je igrala žena v plemenitaških krogih zelo važno vlogo. Že deklico so učili v domačem delu. Same so se bavile s finejšim delom, predvsem z vezenjem, grobejša dela pa so prepustile deklam. Vsak njihov korak je bil določen po natančnem, čeravno ne predpisanem zakonu o vedenju. Zahtevali so od žene postrežbo bolnikov in ranjencev, celo gostu so morale streči v kopelji. Ta predpis, kateremu se dandanes čudimo, omenjajo tudi vitežke pesmi onega časa, pesmi, ki so prepojene pohotnih situacij. Svetost zakona se ni jemala tako strogo, in takozvana ljubezenska služba vitezov ni bila vedno čista in krepostna; kajti dama, za katero se je vitez bojeval in katero je opeval, je bila navadno soproga drugega. Vitez se ni bal nobene nevarnosti, kadar je šlo za to, da obišče svojo ljubljeno; seveda je tvegjal življenje, ako so ga zasačili. Nekateri čudaki, kakor nori Ulrik Lichtensteinski, je bil smešen v čaščenju svoje dame. Kot boginja Venera preoblečen je hodil po deželah in lomil kopja za svojo izvoljeno damo. Opravičiti se da to samo s tem, da ni nihče mogel svobodno voliti svoje zakonske polovice, ampak je bil vedno vezan na stanovske ozire, da najvišji stanovi so morali imeti dovoljenje kralja ali knezov. Žene so tudi izgubile svoj prvoten krepak značaj; postajale so sicer bolj izobražene, toda zraven tega tudi mehkužnejše in slabejše v volji. Ljubile so intrige in se niso mogle zoperstavljeni zapeljevanju.

Kakor hitro pa je v XIII. stoletju začelo propadati vitežstvo, izgubila je tudi žena vso svojo prejšnjo veljavo. Da, odslej so jo zanemarjali, zaničevali in celo pretepevali. Že zakon je dovoljeval to možu; v praksi seveda to ni bilo tako hudo. In zakon, ki je dovoljeval pretepanje žene, je bil samo ostanek predkrščanske dobe, kar nam potrjujejo stari saški, keltski in romanski zakoniki.

Vitežstvo v svojem bistvu, v svoji romantiki, polno praznih fraz, ni bilo zmožno, obdržati se. In vse naprave in vse navade, katere so bile v zvezi z njim, so morale prenehati z njegovim propadom. Na njegovo mesto pa je stopil nov faktor, meščanstvo. To meščanstvo, ki je bilo pridno, sicer pa pedantično in brez poezije, je dalo svojim ženam popolno in enakopravno izobrazbo

duha in duše. Žena, ki je vladala doslej samo pod streho plemenitaške hiše, je dobila sedaj pod meščanskim krovom, kjer sicer ni bilo tako bujno in poezije polno življenje, svojo popolno zadovoljnost. Samo duševna izobrazba otrok je zaostajala pri meščanstvu. Deklice so zrastle edino le pod nadzorstvom matere in v najboljšem slučaju so jih poučevale nune, ki so poučevale krščansko moralo, vezenje in šivanje. V XV. stoletju pa je le redkokatera deklica iz meščanske hiše umela čitati in pisati. Že v svojem 14. letu so se poročile, kar kaže, da je bil ženski spol v celoti telesno in duševno preje zrel, nego dandanes. Kakor danes, so tudi takrat gledali starši v prvi vrsti na praktičnost zakona, in kakor danes, so hrepenele tudi takrat deklice po bogatih vitezih, po možu, ki je stal socialno višje, nego stariši. Marsikatera deklica se je dala zapeljati h koraku, ki je vodil v sramoto, samo da je zadostila svojemu samoljubju in razveseljevanju. Ako je pa snubač svojo besedo prelomil in po zaroki odstopil, tedaj so se dali praktični očetje zato bogato z denarjem poplačati. Pa že takrat so se slišale iste tožbe možkega spola o ženski nečimernosti in morali, kakor dandanes. Sicer imajo možje zato malo vzroka, kajti navadno in naravno so oni zapeljivci. V splošnem pa se v srednjem veku ni tako strogo sodilo, kar kaže že dejstvo, da so se v mestnih kopališčih, v toplicah i. t. d. kopali možje in žene, menihi in nune, brez vsake obleke skupno. V imenitnejših kopališčih so bili sicer prostori za oba spola ločeni s pregrajo, v tej pa so bila okna. V nekaterih krajih pa so bile še okoli kopališča galerije za gledalce.

Istotako tudi plesi meščanstva niso bili vedno brez razuzdanosti. V drevoredih izven mest so se razni zaljubljeni radi shajali k skrivnim sestankom. Duhovščina je tarnala in pridigovala zaman proti tem razvadam, proti tej nenravnosti. Razen tega pa je bilo v vseh mestih srednjega veka mnogo več žensk nego možkih.

Žensko vprašanje, ali pravzaprav materialno stanje ženske je bilo v srednjem veku zaradi tega ravno tako važno kot danes. Vzrok, da je bilo več žensk, je sledeči: vedni boji in pretepi, večja umrljivost mož za časa kužnih bolezni, nezmernost v uživanju, celibat katoliške duhovščine. Število zakonazmožnih mož se je še krčilo vsled različnih zaprek pri sklepanju zakona. Zelo strogo se je postopalo pri dokazu o zadostnem stanju dohodkov. Pomočnik se navadno ni smel poročiti. Kako naj torej pridejo

številne neporočene device in vdove do preskrbljenja in do zaslužka? Marsikatera je šla k sorodnikom; toda mnogo jih je bilo, ki niso imele te prilike. Najenostavnejša rešitev iz te mizerije je bila pot v samostan. Od XIII. stoletja dalje je nastalo v mestih vse polno ženskih samostanov. Tu so se pečale nune razen z bogoslužbo s šivanjem, tkanjem, vezenjem, pletenjem, tuptam tudi s prepisavanjem knjig. Pa vendar vzlic velikemu številu samostanov jih ni bilo toliko, da bi ves preostanek ženstva našel zavetje v njih. Mnogo se jih ni moglo ali ni hotelo podvreči samostanskim postavam. One device in vdove, ki so imele premoženje, so si lahko kupile dosmrtno rento, in marsikatero mesto je bilo radevoljno pripravljeno, dati tako rento in podeliti takim ženskam tudi meščanstvo. Večkrat so se tri ali štiri združile in ustanovile skupno gospodarstvo. Tuptam je sklenilo večjo število društvo za skupno življenje. Ta društva so stala s cerkvijo v tesni zvezi. Cerkev jim je dala navadno tudi pravila. Do srede XIV. stoletja so bila ta društva pod dušno oskrbo dominikancev. V začetku je vladalo v njih zelo živahno duševno življenje, posebno so se društvenice marljivo pečale z verskimi zadevami. Pozneje se je to izpremenilo. Udobno življenje in razveseljevanje se je udomačilo v teh družtvih. Bogati posvetni ljudje so ustanavljali raznovrstne zavode za revne družice in vdove. Vstopivše članice so se morale zavezati izpolnjevati gotove verske dolžnosti. Oblečene so bile v priprosto obleko, podobno redovniški, samo zaobljub jim ni bilo treba storiti. Njih združevanje ni bilo bolj redovniško, nego bratoyščine rokodelskih pomočnikov. Mestni sveti so vobče gledali na to, da se je ohranil posvetni značaj teh zavodov. Število sprejetih žen ni bilo visoko, redko nad 20, velikokrat samo 2 do 6. Toda vsako mesto je imelo veliko takih zavodov. Živele so združene sestre od obrest ustanovnega kapitala. Ako ni to zadostovalo, so si morale primanjkljaj z delom zaslužiti, s pletenjem, šivanjem, tkanjem ali s prejo. Razentega so morale sestre uboge nasičevati, bolnikom streči, mrtve spremljevati k zadnjemu počitku. Koncem XV. stoletja pa so že zelo tožili o lenobi in lahkomiselnosti teh zavodaric. Reformacija jih je v kratkem času iztrebila. Iz zavodov so pa nastale bolnišnice in šole.

Tudi prostitucija je bila precej razširjena; po celi Evropi so obstojala od XII. stoletja dalje tolerančne hiše, in njih prebivalke so se udeleževale v velikih množicah vseh slavnostij, posvetnih in duhovniških posvetovanj, celo državnih in cerkvenih zborov. Javna

dekleta so nosila posebno kričečo obleko in so stale pod krvnikovim nadzorstvom. Vsako soboto mu je prinesla vsaka gospodična 2 fenika varovalnine. Samo tedaj so smele priti v mesto; drugače jim je bilo prepovedano postopati po mestnih ulicah, edino le, ako so nakupovale potrebni živež. V nasprotnem slučaju se jim je odrezal nos. Edino le v slučajih, da je obiskala mesto imenitna gospoda, so smele biti v mestu. Sicer so pa stanovale v predmestju, kjer so imele razne predpravice. Za časa semnje in državnih zborov, pa tupatam tudi v drugih časih, so se potepale po mestih razne ženske, katere niso stanovale v določenih hišah. Priviligirane pa so smatrale to kot vtikanje v njih pravice in zahtevale ostro postopanje proti takim „fušarcam“. Ponekod so prosile mestno svetovalstvo, naj za božjo in za pravice voljo ne trpi dalj časa kaj takega, kajti če se bo to dalje godilo, morajo lakote in žalosti umreti.

Imenitne goste se ni pogostilo samo s pijačo in jedjo, ampak se jim je plačal tudi vstop v take hiše. V poznejšem času srednjega veka pa so oblasti strožje nastopile proti prostituciji, ker je ta razuzdanejša postala. In ko se je sifilitika jela še bolj širiti, kakor poprej, najbrže vsled nesramnega življenja soldateske, so pričenjali proti tolerančnim hišam nastopati in jih zapirati. Vendar to ni veliko pomagalo, kajti blodnice so se širile odslej svobodno po deželi, in niti hude kazni, kakor bičanje, jih niso odvrnile od njihovega življenja.

Reakcija proti prostituciji je že v srednjem veku privedla do institucije reševalnih domov za padle deklice. Že sredi XIII. stoletja so nastali samostani, ki so se oklenili reda sv. Magdalene. Njih namen je bil, boljšati padle in jih vrniti pošteni posvetni družbi.

Nravstveno stanje srednjega veka ni stalo ravno na visoki stopinji; vendar je bilo čistejše nego v starem veku. In v novem veku so kulturni narodi v npravstvenem pojmovanju še bolj napredovali. Dandanes ne stoji še žena na oni stopinji spoštovanja, katero si želi, in morala tudi še ni idealna. Toda kakor kaže razvoj človeštva od najstarejših časov do danes, vidimo, da stopamo vedno višje v pojmovanju kreposti in čistosti.

MARICA:

Trpljenje male Nelice.

Predramila se je Nelica in prav tako se ji je zdelo, kakor da jo je nekdo glasno poklical . . . Privzdignila je nekoliko glavo, da je bilo uho prosto; pa v sobi je bilo vse tiho, samo tam pred kipom Matere božje je prasketal plamenček nočne lučice, potuhnil se je včasih, kakor da ga je strah neme tišine, potem pa je vzplapolal zopet in višnjev kolobarček se je pojavil okrog gorečega utrinka. In tam okrog je bilo svetlo, po sobi pa so se razgrinjale sence sobne oprave — dolge in temne, zamajale so se vsak hip, ko se je zganil plamen in se potem zopet skrivnostno ožile in širile.

Nelico je obšla čudna groza. Obrnila se je v postelji, ki je stala blizu okna; da bi ne videla teh temnih senc, nato pa je potegnila odejo čez glavo in samo oči je pustila proste, da je lahko gledala ven skozi okno. Zunaj je bila jasna noč in tako čiste so bile zvezdice, kakor da jih je kdo obrisal s svežim robcem. In Nelici se je zdelo, da so uprte tiste zvezdice naravnost vanjo, da ji mežikajo in ji hočejo povedati nekaj silno lepega . . .

In tisti hip se je porodila v Nelici želja, da bi se dvignila tja gori med srebrne nebeške cvetke, hitela od ene do druge, jih trgala in polagala pazno v predpasnik in ko bi jih imela že mnogo in tako lepih in iskrečih, bi se ozrla na zemljo in pogledala, kje trepeče v strahu kaka njej enako nesrečna dekllica. Tisti bi jih stresla v naročje, vso posteljo bi pokrila ž njimi, da bi bilo v sobi svetlo kakor ob belem dnevu in bi moral izginiti vsak strah.

Tedaj se je v kotu nekaj glasno zganilo, počilo je, kakor da je stopil nekdo glasno in trdo — in Nelica je smuknila pod odejo.

Tako vroče ji je postalo, kakor da jo je obil nekdo z gorko vodo, po hrbtu in prsih so ji tekli znojni curki in bala se je sama svojega diha. Pričakovala je, da stopi vsak hip nekdo k postelji, strga ž nje odejo in se skloni k njej z bogve kako groznim obrazom . . . Zato je zakopala obraz v blazine, da ne bi videla in slišala, kdaj in kaj se zgodi ž njo; krčevito je privila k sebi odejo in pridržavala dihanje, da so se ji napenjale žile na vratu in sencih. In sama ni vedela, kdaj se ji je orosilo oko; premagovala se je, a prsi same so se dvigale in zaihtele, nekaj časa bolj tiho, pridušeno, a potem vedno glasneje in glasneje in kmalu so ji tekle po licu debele solze. Ni vedela zakaj, a čutila je, da mora jokati,

jokati glasno, da izplaka vse, kar ji je tako težkega ležalo v mladi duši . . .

Ni še bilo davno, a Nelici se je zdelo, da je bilo pred davnim časom, tam v tistih zlatih dneh, ki se jih je še komaj spominjala . . . Bogve kako se je zgodilo, da se je počutila naenkrat tako osamljeno in pozabljeno, kar naenkrat je moralo priti — a zakaj . . . ? Tega devetletna Nelica ni mogla razumeti.

Spomnila se je včasih tistih večerov, ko je sedela v naročju svoje matere, ki se je vsak hip ozrla, kdaj se odpro vrata, da vstopi oče. In ko je prišel, mu je stekla nasproti. Natanko je videla Nelica, ki je tekala takrat še s slabotnimi nožicami, kako sta si pogledala veselo v oči. In potem se je zgodilo vedno, da je pristopil in se sklonil tudi k Nelici, jo vščipnil v tolsto ličice in jo dvignil k sebi.

„Ti si moja Nelica, kaj ne? Vsa si moja?“ ji je šepetala mati in ji žugala s prstom, oče pa je segel v žep in jo obdaril z velikimi rdečimi jabolki.

Tam v kotu je imela igrač, da skoro že ni vedela, s čim naj bi se igrala. Miklavž z dolgo belo brado je stal mogočno na štirioglati rumeni deski in jo gledal tako dobrotljivo, kakor da ji hoče povedati kar vnaprej, da jo prihodnje leto gotovo zopet obišče. Parkelj, kateremu je od jeze, ker je gledal tako grdo, odlomila oba roga, je moral živeti v samoti pod omaro, od koder ni tako očitno kazal svojega kosmatega obraza, ki se ga je včasih, ako ni bilo blizu matere, resnično zbala. Velika punčka, ki je imela majhna ustka in napihnjena ličica, jo je tudi mnogokrat ujezila, ker ni hotela rajati in plesati ž njo, ampak je obležala leno in nepremično, kamor jo je položila. V največje veselje pa ji je bil možic, ki je pomigal z rokami in nogami, ako ga je porukala za nitko. In Nelica ga je rukala tako dolgo, da se je nitka utrgala — zato pa je dobivala odslej le jabolka in oranže, za kar je bila očetu zelo hvaležna. Težko ga je čakala vsak večer in nestrpno je vedno pogledavala, če se je solnce že skrilo, kajti pred večerom očeta ni bilo domov.

In tako sta pričakovali z materjo očeta vsak večer.

Nekoč pa se je oče zakasnil dalj kakor navadno. Zelo, zelo dolgčas je bilo Nelici, ko je posedala že nekoliko zaspana ob materi, ki ni bila nič tako zgovorna, kakor drugače. A naposled je oče vendarle prišel, zgovoren in dobre volje, a mati ga je pogledavala nekako nezadovoljno in to se je zdelo Nelici zelo čudno.

Pa ko ji je oče podaril mesto enega jabolka kar tri, je pozabila na materino zamišljenost in je legla v posteljo vsa zadovoljna in vesela.

Prihodnji večer pa jo je mati opravila praznično kakor ob nedeljah in ni se Nelica malo začudila, ko ji je povedala, da gresta čakati očeta.

Tam pred veliko hišo sta hodili gorindol, in ko je prišel iz tiste velike in široke veže oče, se je usulo na cesto kar cele trume delavcev, zamazanih in črnih. In lep se je zdel Nelici tisti hip oče, ker on ni bil tako umazan in črn, spodobno je bil opravljen in vsi, ki so hiteli iz tiste velike hiše, so ga pozdravljali, ker Neličin oče je bil v tovarni delovodja.

Nikdar še ni bila Nelica v tistem predmestju, zato se jej je zdelo vse tako čudno in nerazumljivo. Majhne hiše so se vrstile v vijugastih vrstah. Pred njimi so se igrali otroci, zamazani in raztrgani, kakršnih Nelica ni videla nikdar v hiši, kjer je stanovala ona. Nobeden ni imel pentlje v laseh, ne porcelanaste punčke ali Miklavža s srebrno palico; kar tam po prahu so se valjali, si pljuvali v roke in mesili iz blata čudne kepe in hlebe, starejši pa so se podili, se pretepali in kričali. Tam na oglu pa je videla, kako je pretepal bradat mož kuštravega dečka in ga vrgel naposled v vežo kakor mačka. Nelica si skoro ni upala naprej, ker grozen se ji je zdel tisti bradati mož in šele, ko jo je oče prijel za roko, se je plaho privila k materi in gledala v drugo stran. Ko so bili že daleč naprej, je vprašala očeta, zakaj je tisti mož dečka tako pretepal.

„Zato, ker je menda — pijan“, ji je odgovoril oče. Nelica je razmišljala, zakaj se ne igra tisti deček s konjiči in se rajši podi po prahu, da je ves zamazan in kuštrav. Tisti hip ji je šinilo v glavico, da morda oni deček nima igrač, da njegov oče ni tako dober kakor njen. In velik stud ji je vstajal v srcu do tistega bradatega moža.

Drugi večer pa jo je mati zopet opravila, a Nelica se je branila iti med tiste umazane hiše, zato sta ostali nekoliko dalje od tovarne, dokler ni prišel oče. Skoro je bila Nelica že trudna, ker precej dolga je bila pot do tovarne. A tisti večer niso šli domov — oče ni hotel, ampak stopili so v hišo, kjer je bilo mnogo ljudi. Nikdar še ni bila Nelica v taki družbi, kjer bi se tako smejala in peló, in nikdar še ni videla toliko mož, tako čudno glasnih in veselih. Zato ji je bilo nekako tesno pri srcu, vsega se je bala in

najraje bi bila poprosila očeta, da bi šli domov, toda oče je bil videti zelo dobre volje. Znanci so se zbrali okoli njega. Nelico pa je vonj po pijači in tobakov dim kar omamljal, da naposled sama ni vedela, kdaj je zaspala.

Zbudila se je šele drugo jutro v postelji, ko jo je poklicalo že veliko solnce.

Naslednji večer sta z materjo zopet pričakovali očeta. In zdelo se je Nelici, da je materin obraz zelo dolgočasen, nič tako veselo je ni pogledovala, tja na vrata je gledala, kdaj se morda odpro, in ves zamišljen je bil njen pogled . . .

„Nič več te ne ljubi oče, Nelica“, je dejala mati in jo pogladila po kodrih. Pa menda se je prestrašila sama te misli, ker hip nato se ji je nasmehnila. In Nelica je bila zopet nekoliko bolj mirna. Na materinih ustnicah je igral usmev, samo oči so se svetlikale kakor orošene od solz. In tudi poljubila jo je, dolgo, dolgo so počivale njene ustnice na Neličinih . . .

„Morda je naju res pozabil,“ je zavzdihnila čez hip — Nelica pa je ni razumela.

In potem so se vršili večeri, tisti dolgi večeri, ko sta se z materjo zrli molče in se je Nelica ni upala motiti v njeni zamišljenosti . . . Dolgčas se je mahoma naselil pri njih. Nič več ni dobivala Nelica slaščic. In ves smeh in vse veselje je umrlo. Materine oči so postale otožne in samo včasih se je še sklonila k Nelici, jo prižela k sebi in Nelica je začutila, da mora biti mati zelo nesrečna . . . Ni je pravzaprav razumela, a udala se jej je z otroško veliko ljubeznijo, brez vprašanj — zakaj in kako je prišlo tako . . . ker očeta se je bala, nič več se ji ni zdel tako dober, odkar je prihajal pozno v noč domov. Mater pa je ljubila tem bolj, vsa njena ljubezen je kipela k njej, morda prav zato, ker se jej je oče odtujil.

In nekoč, ko je Nelica že spala, se je nenadoma prebudila. Videla je, kako plaka mati, še vedno na istem stolu, kjer je sedela zvečer ž njo. Pozno je moralo biti, ker zdelo se jej je, da je spala že dolgo, a prebudila se je nenadoma, ker mati je zajokala na glas in ž njo tudi Nelica, ne vedoča zakaj . . . Šele ko se je sklonila, je videla, da leži na očetovi postelji nekdo popolnoma oblečen. In ko je zaslišal Neličin jok, se je dvignil in se opotekel preko sobe . . .

„Čemu jokaš, a—a—a? Lačna si, pravi mati — za—a—radi mene. Nič se ne boj, bo že bolje —e—e—e, saj te imam rad!“

Opotekel se je k njej in se sklonil nad njo. In Nelica je zavonjala smrdeč dih po — pijači.

Nato se je opotekel nazaj k postelji in mati je premagovala jok, da bi vsaj Nelica zaspala.

In tako so umrli za njo tisti zlati dnevi, ko se ni bala očeta, tiste lepe ure, ko so živeli vsi zadovoljno in srečno in ji mati ni nikdar odrekla koščeka kruha, kakor mnogokrat sedaj; minuli so. In Nelica se jih je spominjala le še kakor davnih krasnih sanj.

Nelica je planila iz postelje . . .

Samo za hip se ji je vsilila misel na preteklost in vsa sedanjost se ji je zazdela tako grozna in neznosna . . .

Pozno je bilo, zelo pozno, megla se je že zgostila zunaj, le nekaj zvezd je še svetilo iz nje.

Stala je ob postelji, nevedoča, zakaj je planila iz gorkega ležišča, a prav tako se ji je zdelo, kakor da je začula nekaj groznega . . .

Ne, matere ni bilo doma. Tam je stala postelja, prazna in pogrnjena. Tudi očeta ni bilo, kakor navadno.

Nelici se je skrčilo srce ob čudnem strahu . . . Zvečer je sedela tam na tistem stolu in ga pričakovala kakor vedno, a sedaj je ni bilo.

In tedaj jo je zopet pretreslo do kosti, ker natanko je razločila materin glas, proseč in jokav je bil in — nekdo je butnil ob vrata.

Nelica je skočila tresoča se od strahu v poltemen kot, a videla je natanko, kako grozen in zaripljen je bil očetov obraz, ki se je tisti hip pojavil med vrati.

Mati ga je držala pod pazduho in omahovala ž njim, ker bila je slaba in njene oči so bile motne od solz . . .

Takega ni videla Nelica očeta še nikdar. Govoril je zamolklo in zadirajoče in s pestjo je bil in tolkel ob mizo. — —

Zarožljalo je okno . . . Nelica se je prestrašena zgrudila.

„Moj bog — Ana! Ne! Ne!“ je kriknil pijan očetov glas.

Nelica je videla samo, da so zaplapolali dolgi materini lasje v zraku, pretresujoč vzklík je pretresel ozračje — zamolkel padec na dvorišču, in vse je bilo zopet mirno . . .

Nelica je bila brez matere.

Kresna noč.

V lesku kresnih zvezd se gode čuda! Praprot zóri, in zakladje cveto in čarovnice jezdijo v vas k hudiču.

Marušica je bila zalo dekcle. Bila je rdeča in zdrava, kot jabolko gladkih lic in kot hruška napetih in okroglih nedri. Tekala je drobno kot božja pastaričica po gajih in dobravah, in bila je bistra in sveža kot postrvica v zelenem tolmunu pod senčno jelšo. Za botro pa je imela staro Marušo, ki je bila rjava in siva, razoranih lic in suha in nerodna kot motovilo. Pri hoji je godrnjala sama s seboj in krampala po cesti, da je še kamenje jezno škripalo nad njo.

Prišli so pa v deželo kresni dnevi. Na belih konjih so privihrali vsi zlati in mladi, z rožami za klobuki, z bliski in zarjami za pasom. In takrat je Marušica šla obiskat svojo botro Marušo. V stari in podrti bajti pod lesom je gostovala in črn petelin ji je delal družčino. Jeseni so hodili polhi k njej v vas in pozimi sove.

Marušica stopi k njej v bajto in pozdravi:

„Dober dan, botra Maruša! Hleb kruha sem ti prinesla in latvico kislega mleka.“

Botra Maruša pa je bila hudo gluha. Ako bi kdo s puško ustrelil na njeno uho, pa bi še ne slišala.

„Oho“, se zasmije Marušica, „kaj pa je to!“

Zakaj čudne stvari je pričenjala Maruša. Dekle se je skrilo za duri, in poslušajte, kaj so videle njene oči!

Umazano in staro metlo je držala baba v rokah ter jo drgnila z mačjim repom, ki ga je namakala v gosti, črni in smrdljivi tekočini. Zraven je spregovarjala čudne besede, kakor jih Marušica še ni slišala, in ko jih je poskusila izreči, se ji je hotel zlomiti jezik.

Maruša je praskala s peto in šarala kljuke po skrivljenih in zverženih tleh ter se priklanjala razbitemu loncu, polnemu saj in čudnih duhov.

Marušica jo je gledala z velikim čudom in strme je uganila:

„Aha, moja botra je čarovnica. Nocoj je kresna noč, in gotovo bo pojahala z metlo na Krim.“

A ni se prestrašila niti malo, zakaj bila je srčna deklica. Vstopila se je za botro in zakričala na njeno uho:

„Kaj pa delaš, Maruša?“

Ali se je prestrašila stara botra! Metla ji je padla iz rok, razprostrla je roko in toliko da ni telebnila na tla. Gledala je Marušico z grdimi in sovražnimi očmi, a ona se ji je zasmejala:

„Oh, ljuba botrica, kako si bila špasna! Ali brusiš metlo za zvečer?“

Maruša je bila presenečena. A razumela je vse, kar je rekla Marušica. Gledala je na njene ustnice, in je lahko vse razbrala.

„Kaj pa vendar govoriš, Marušica?“

Zakrohotala se je baba, a Marušica si je mislila:

„Ne boš, grda vešč! Rajši bom jaz tebe prav pošteno potegnila za nos.“

In zasmejala se je ter veselo dejala:

„Nikar ne taji, botrica! Saj sem tudi jaz čarovnica. Ha-ha-ha!“

Maruša je bila še bolj presenečena.

„Ovba! Česa ne poveš“, je ostrmela in zazijala. Pozabila je celo zapreti usta.

„V resnici, botrica! Čarovnica sem, in zato sem prišla k tebi, da bi zvečer skupal pojahali na Krim. Meni se je zadnjič zlomila metla, ko sem mešala točo nad našo vasjo in je Jernejev Jernejček metal jagode s paternoštri v oblake.“

Maruša je grozno strmela.

„Vzemi me, vzemi s seboj, draga botrica! Nocoj bo lepo na Krimu. Plesale bomo in se gostile in dosti lepega bomo videle in izvedele.“

Maruša je še zmeraj strmela, a potlej se je dala prepričati in pregovoriti.

Ko se je storil globok mrak, sta se sešli Maruša in Marušica v gostem ločju in vrbju za Ljubljano. Zajezdili sta metlo in hopsasa, hej! Vzdignili sta se, zaplaval, švignili nad drevje, in šlo je nad Barjem, kjer so kurili kresove izžanski pastirji, proti Krimu. In ni še bila deseta, ko sta bili na vrhu, in je vsa gora že gomozela samih čarovnic in vešč. Lasje so jim vihrali kakor griva divjim kobilam, rezgetale pa so grje od razdraženih žrebic.

Maruša se je takoj pomešala med to druhal, med peklenke svoje prijateljice in tovarišice. Marušica pa se je skrila za brinov grm in odtam je s studom opazovala počenjanje pijanih in zavrženih čarovnic. Nekatere so imele kozle s seboj in so jih še naprej jezdarile po hribu, druge so še metale in trkale z njimi, da se je ogenj kresal in so letele iskre od trdih butic.

Ob enajstih je privihral hudič med svoje izvoljene neveste. Pripeljal se je na mlinskem kamnu, v katerega je bilo vpreženih dvanajst črnih konj. Takoj po njegovem prihodu so se tudi zadnje čaravnice, ki so se zakasnile, nalik ogromnim sovam spustile iz oblakov.

Začel se je ples vrhu Krima. Kruljave in brezzobe večče so se vrtile kot ptičji strahovi na prekljah in Marušica, ki se je še zmeraj skrivala za brinovim grmom, se je morala včasih naglas zasmejati. Pri tem je zgrabila za bedro svojo botrico, ki je ravno plesala s hudičem mimo nje in oba sta se zvrnila po tleh.

Grdo je zaklel peklenski poglavar in zagledal Marušico. Takoj so mu šla usta na pohoten smeh, zasvetili so se mu zobje v ognjeni sapi, skočil je k njej ter jo vlekel na sredo veselega raja.

„Babe, domov se mi spravite, drugače vas nažgem z razbeljenim korobačem.“

Divje je zarjul, in čaravnice so odvršale s plahim godrnjanjem. Marušica je ostala sama s hudičem.

„Veliko veselje te čaka, dekelce lepo. Najprej plešiva, potlej pojdeš z menoj.“

Ali Marušica ni bila mlada rojena, niti ni bila od včeraj, temveč je bila prebrisano dekle. Začela se je ruvati s hudičem in tako spretno mu je podstavljal nogo, da ji ni mogel blizu. Že je začelo solnce temkati izza Krima, in tega se je ustrašil hudič.

Z eno roko je držal Marušico, a z drugo je zgrabil hudo-mušno solnce za okrogli vrat in zlato srajco. Tako močno ga je tiščal in davil s svojo črno pestjo, da je v tem trenutku vse zardelo, in rdeč odsev se je kakor plameneča zarja raztekel po obzorju. Zableščali in zagoreli so jutranji oblaki, in vsa rožna je bila nebeška poljana, in lesovi so se dramili iz sinjih sanj. A solnce je vroče žarilo, in hudiča je začelo peči v roko. Cvilil je in plesal po eni nogi, od bolečin je vpil, a kljub temu ni izpustil ne Marušice in ne solnca. A tisto jutro ni bilo srečno zanj, zakaj tudi solnce ni odjenjalo, in je sililo na nebo z močjo čvrstega fantiča in zmeraj širje se je smehljalo njegovo lice. Ni preostajalo drugega hudiču, kakor da ga je izpustil, in solnce se je vzdignilo in zaplavalo zmagonosno nad obzorje.

In vsenaokoli se je razlila jasna in vedra svetloba, kakor da so se odprla nebesa, in je zastrmelo božje obličje iz zarje. Hudiča je oblila ledena zona, prešinil ga je obupen strah, izpustil je Ma-

rušico in si zakril obraz pred plameni božjega jutra. Zacepetal je z nogami, se grdo zadril od same togote in se prekucnil z glavo navzdol v sivo in gosto meglo, plavajočo nad ljubljanskim barjem. Marušica pa se je veselo vrnila domov.

Dr. H. V. „ŽENI“. (PREVELA P. H.):

Boj proti umiranju dojenčkov.

Najnovejša statistika je pokazala, da število porodov naza-
duje vsako leto skoro v vseh državah.

Kako bi se to preprečilo, oziroma ali se to sploh more pre-
prečiti, o tem sedaj ne govorim. Toda zdravniki se vedno teme-
ljiteje bavijo z vprašanjem, kako bi se preprečilo ogromno umi-
ranje otrok, zlasti dojenčkov. Vobče menijo, da bi se na ta način
lahko nadomestila izguba, ki nastaje vsled preredkih porodov.

Od sto otrok doživi 5. in 6. leto le polovica. Na Ogrskem
ne doživi ta polovica niti 5. leta. Največ otrok umre že prvi mesec,
torej v dobi dojenja.

Dokazano je tudi, da od sto otrok, ki jih doje matere same,
umre 6 do 7 krat manj otrok nego pa od onih, ki jih hranijo umetno.
Zato je sveta dolžnost vsake matere, da sama doji svojo deco,
pa naj jo drugi še toliko odgovarjajo. Če ne more dolgo, naj doji
vsaj toliko časa, dokler more, in če nima dovolj mleka, naj poleg
dojenja hrani dete še na umetni način. Bolje je tako, kakor da bi
ga sploh ne dojila. Neki zdravnik je rekel: „Vsaka kaplja mate-
rinega mleka zdravi otroka.“

Društvo za varstvo dojenčev v Düsseldorfu je razpisalo na-
grado za kratek članek o navodilu materam. Dr. Elizabeta Georgi-
jeva je dobila prvo nagrado za svoja navodila, ki se glase :

1. Hrani dete pri svojih prsih, da ostane zdravo in živi dolgo.

Če te ljudje od tega odgovarjajo, ne poslušaj jih. Bodi strpna
in vstrajaj, če dete noče prijeti prsi ali če ne priteče mleko takoj.
Ako potrpežljivo in vstrajno jemlješ dete k sebi, se gotovo privadi
sesanju in mleko priteče v izobilju.

2. Treba je dojiti 9 mesecev, če je mogoče celo dalj.

Imaš-li malo mleka, dajaj otroku vsaj tega, ali če ne utegneš dojiti pogostoma, je boljše tudi redkeje nego nikdar. Ako se moraš hitro ločiti od otroka, doji ga vsaj nekaj tednov; zakaj vsaka kaplja materinega mleka je dragocena in se ne preplača niti z zlatom.

3. Doji svoje dete 5—6 krat na dan. Med vsakim dojenjem naj potečejo 3—4 ure; ponoči pa imej mir vsaj 8 ur. Operi si roke in prsa, predno vzameš otroka k sebi. Sesa naj najdalj četrť ure in sicer vsakokrat samo na eni strani.

Kadar dojiš, se hrani dobro, ali ne preko mere. Jej in piji kar ti diši, samo ne alkoholnih pijač. Odstavljaj dete samo takrat, ko nastopa hladnejše vreme, in sicer polagoma.

Gorje dojencu, ki ga ne hrani materino mleko. Nanj preže vsakovrstne nevarnosti in celo smrt. Gorje pa tudi materi, ki hrani otroka umetno; čakajo jo razne težkoče, stroški in skrb podnevu in ponoči.

Samo v skrajni sili smeš otroka prehranjevati umetno, pa takrat s podvojeno vestnostjo in natančnostjo.

V tem slučaju podajaj detetu čistega nepokvarjenega kozjega ali kravjega mleka.

Čuvaj se raznih preparatov, (moke i. dr.) ki stanejo veliko, a vredijo malo.

4. Posoda za mleko bodi vedno kar najčistejša. Prevri mleko takoj, ko ga dobiš; dobro ga pokrij in postavi na čisto mesto v hlad.

Dodaj mleku vode in sladkorja. Zdravnik naj določi, koliko vzemi vsakega in koliko steklenic sme popiti otrok na dan, zakaj vsako dete potrebuje različno mero.

Pazi, da ne preobtežiš otroškega želodca.

5. Stekleno cev, ki iz nje pije dete, segrej v topli vodi toliko, kolikor morejo prenesti trepalnice tvojih oči.

Dokler pije, drži steklenico v roki in jo odmakni takoj, ko se je otrok napil. Mleka, ki ostane, ne smeš več porabljeti zanj.

Steklenico potem takoj izperi, gumijevo cev operi v slani vodi in jo vrzi potem v hladno vodo. Cev mora biti kolikor mogoče kratka.

6. Od 8. meseca dalje dajaj otroku 1 do 2 kavini žlici pazljivo skuhanega in dobro sesekanega zelja; malo pozneje pa mu dajaj tudi skuhanega zmečkanega sadja.

7. Dete bodi vedno čisto!

Koplji ga vsak dan v topli vodi. (26° R ali 32¹/₂° C). Oči mu omij s čisto vodo. Ko dobi zobe, mu lahko izpiraš tudi usta, prej ne. Porezuj mu redno nohte.

Mokre plenice takoj premeni. Plenic in praška za posipanje ne štedi.

Otrokovo perilo, postelja in soba naj bo čisto.

Ne dajaj mu ničesar v usta, da sesa.

8. Dete potrebuje čim več zraka in svetlobe. Nosi ga na prosto, kadarkoli je mogoče. Vsak dan prezračí posteljo in sobo. Ne segrevaj ga preveč in ne ovijaj ga v odejo.

9. Kadar zboli, pokličí zdravnika. Bolnemu otroku ne dajaj ničesar drugega razven čaja, dokler ne pride zdravnik.

Dete, ki se hrani iz steklenice, zboli često. Dete pa, ki ga jemlje mati k prsom, oboli le redkokdaj.

Materino mleko je najbolje sredstvo proti boleznim.

Poleg teh zlatih navodil je treba, da dodamo še naslednje svete.

Če misli mati, da ima zelo malo mleka, ali če se drugače pojavi kaka težkoča pri dojenju, mora poklicati zdravnika ter se ne sme vsled tega odreči svoji materinski dolžnosti. Na Nemškem imajo v vsakem večjem mestu zdravnika, ki brezplačno daje navodila revnim doječim materam. Pri nas žalibog tega ni, ali naše občine in dobrodelna društva bi morala skrbeti za otroške zdravnike.

Prve tri dni, dokler nimaš mleka, dajaj otroku slabo cukran čaj. Hrani dete mirno, tudi če si prve dni slaba. Zelo malo je bolzni, ki bi materi zabranjevale dojiti. Ali to mora odrediti zdravnik. Pred dojenjem je dobro oprati prsa z razredčenim špiritom, kar prepreči, da se bradavica ne rani. Doječa žena bi si morala vsako jutro in vsak večer umivati prsa z vodo in milom.

Mati mora imeti na sebi čisto perilo in odejo, da dete ne naleze kake bolezni.

Ni pa potrebno, da se hrani s posebnimi jedmi. Tudi ni res, da bi bilo mleko boljše, če mati pije pivo. Naj pije mleko in vodo, toda vina in žganja naj se vzdrži popolnoma.

* * *

Kdor prečíta ta pravila, vidi, kako malo se ravnajo pri nas po teh nasvetih in zakaj nam umira toliko malih otrok. Toda dokler ne prodro ta pravila v ljudstvo, toliko časa ne bo boljše. V časopisu „Žena“ so bile že večkrat besede o tem, kako silno ne-

varne so otroške steklenice, in sicer one, ki imajo na vratu gumijeve cevi. Čim daljša je cev, tem težje jo imamo čisto. Zato zdravniki že od nekdanj priporočajo, da bi bila ta cev čim krajša. Toda tudi sicer je hranjenje s steklenico zelo nevarno, ker matere običajno dado otroku steklenico, pa je puste. Dete sesa mnogo dalj, kakor bi bilo potreba, mleko se med tem pokvari; iz tega pa izvirajo najhujše posledice.

Nemška vlada je predložila nemškemu drž. svetu zakonito predlogo, ki zabranjuje za prehranjevanje otrok prodajo in uporabo steklenic z gumijevo ali stekleno cevjo. Predlog ima tri paragrafe in se glasi:

§ 1. Steklenice s cevjo, ki se rabijo za dojenje otrok — kakor tudi posamezni deli — se ne smejo proizvajati, ne prodajati in ne uvaževati iz tujine.

§ 2. Kdor se pregreši proti naredbi § 1., se kaznuje z denarno globo do 150 mark ali z zaporom. Prepovedani predmeti se zaplenijo brez ozira, da li so last obsojenca ali koga drugega.

§ 3. Ta zakon stopa v veljavo 3 mesece po objavi.

Iz razloga tega zakona je razvidno, da je umiranje dece še vedno zelo veliko. Vzrok umiranju so povečini boleznj prebavnih organov.

Lahko se reče, da prihaja tretjina vseh smrtnih slučajev pri dojenčkih od te bolezni. Zdravniki vobče trdijo, da ravno steklenice s cevjo navadno provzročijo bolezni. Če so cevi iz gumija, jih je zelo težko zadostno očistiti od raznih nalezljivih kalj, če so pa cevi steklene, pa se lahko dete rani.

Matere puščajo večkrat steklenice otrokom po volji in s tem je redno hranjenje onemogočeno. V nekaterih krajih na Nemškem se vsled zdravniškega in babiškega prizadevanja vedno manj rabijo steklenice; toda v drugih krajih je pa uporaba zopet vedno večja. Zato je potrebno, da se zabrani to s splošnim državnim zakonom. Resnica je, da bodo vsled novega zakona odškodovane pojedine industrijske panoge, vendar pa ima splošnost večjo korist od tega. Na drugi strani pa izraža motivacija tega zakona nado, da bodo tvorničarji poizkušali izdelovati take steklenice, ki povsem odgovarjajo zdravstvenim zahtevam. Iz tega se vidi, kolika važnost se pripisuje na Nemškem predmetu o umiranju otrok. Do zadnjega časa je bilo skoro nemogoče, da bi se bil v to vprašanje mešal državni svet in zavzemal svoje stališče v taki stvari z zakonitimi naredbami.

Ta predlog zabranjuje uporabo omenjenih steklenic, vendar pa ne zna in ne more diktirati z zakonom, kako naj se hranijo dojenčci, ki jih mati sama ne more dojiti. Tudi o tem vprašanju je danes mnogo več govora kakor doslej. Nadejati se je, da bodo tudi naše matere odklanjale steklenice s cevjo, ko se bodo uverile, kako je stvar resna. Tudi naš list priobči kmalu posebne članke, v katerih se bo razpravljalo, s čim bi se najizdatnejše zamenjale dosedanje škodljive steklenice.

VLASTA:

Golobček in draga.

(Češki motiv).

Zaprla sem golobčka
v gajbico najbolje,
pa mi je odletel
na široko polje.

Na široko polje,
na zeleni dobček,
tam zapel je sladko
zlati moj golobček.

Ah, ne poj, ne gruli,
moj golobček zlati,
ne daj svoji mili
še bolj žalovati. —

Saj jaz kriv nič nisem,
sama si je kriva,
ko grem z doma, z drugim
sede ljubezniva.

Trak sem pisan kupil,
da ga dene nase,
in da ga zaplete
draga sebi v lase.

Kupil trak sem dragi,
kakor sneg se beli,
pomni naj, da radi
smo se prej imeli.

Važna odločba upravnega dvora za dijakinje.

Z ozirom na splošno, vedno naraščajoče žensko gibanje, ki se pojavlja z vedno večjo in vedno bolj naraščajočo silo in ki je doseglo že več nepričakovanih uspehov, bo ženstvo, posebno pa še dijakinje, gotovo zanimala odločba upravnega sodnega dvora na Dunaju o vprašanju dijaških ustanov in dijakinj. Zadeva je sledeča: Leta 1863. umrlil Vencel Vodsedalek je ustanovil dijaško ustanovo, ki doniša letnih 530 kron. V ustanovnem pismu določa, da je namenjena ustanova v prvi vrsti njegovim sorodnikom, ki študirajo, če pa teh ni, pridejo v poštev še le drugi prosilci. — Lansko leto je bila ta ustanova prosta. Prosila je za podelitev tudi dijakinja Olga Vodsedalek, ki je v sorodu — v petem kolenu — z ustanovnikom ustanove. To sorodstvo je Vodsedalekova tudi z uradnimi listinami popolnoma pravilno dokazala. Kljub temu pa je oblast, ki ima pravico podeljevati to ustanovo, prošnjo Olge Vodsedalekove zavrnila, češ, da se sme podeliti ustanova oziroma, da imajo predpravico pred tujci do te ustanove samo moški sorodniki ustanovitelja. Zavrjnena prosilka se je obrnila na to na naučno ministrstvo. Naučno ministrstvo je to zadevo preiskalo in je končno pritožbo Vodsedalekove zavrnilo kot neutemeljeno iz vzrokov, ki jih je prva oblast navedla. Vodsedalekova pa je bila uverjena, da se ji godi krivica. Obrnila se je na zadnjo instanco in sicer na upravni sodni dvor na Dunaju. Pritožnica si je bila svesta, da prodre s svojo pritožbo, drugi pa so dvomili nad njenim uspehom. In zgodilo se je, česar niso drugi pričakovali. Upravno sodišče je pritožbi Olge Vodsedalekove ugodilo in razveljavilo odločbo naučnega ministrstva odnosno oblasti za podelitev ustanove kot nepostavno. V razlogih te sodbe navaja upravno sodišče med drugim sledeče: Glasom ustanovnega pisma je nedvomno jasno, da je določil ustanovnik uživanje ustanove v prvi vrsti za učeče se osebe iz svojega sorodstva, če bi pa sorodnikov ne bilo, pridejo še le v drugi vrsti v poštev ustanovitelju tuje osebe. V ustanovnem pismu pa tudi ni določbe, ki bi izključevala od uživanja ustanove ženske sorodnike, dijakinje iz njegovega sorodstva. Če bi bil ustanovnik to nameraval, bi zapisal v ustanovnem pismu: Pravico do uživanja ustanove imajo sorodniki, dečki, mladeniči ali sinovi sorod-

nikov, ali kakšno podobno natančno določitev. Besede meščanstvo, učiteljstvo, posestniki, dolžniki in nebroj podobnih, izražajo, dasi jih rabimo samo v enem spolu, tudi osebe dveh spolov. Ravnotako se more in mora smatrati pod izrazom učeča se mladina dijake in dijakinje. Kot prvi pogoj pa je stavil ustanovnik sorodstvo. In sorodstvo je prosilka postavno in pravno dognala. Res je, da morda pri sestavi tega ustanovnega pisma — bilo je leta 1863., ko ženskam v naših deželah višja izobrazba še ni bila dostopna — ustanovnik ni mislil na to, da bo nastal svoječasno prepir, ali je tudi dijakinja (njegova sorodnica) upravičena zahtevati predpravico pred tujci, gotovo pa je, da ustanovnik v pismu z nobeno besedo ni označil, da imajo v prvi vrsti pravico uživati to ustanovo samo moški sorodniki njegove rodbine. Zato se mora odločba naučnega ministrstva razveljaviti in podeliti se mora ustanova sorodnici Olgi Vodsedalekovi.

VLASTA:

Zapuščeni deklici.

Kaj skozi okno zreš tako otožno,
deklica ljubljena,
nageljev cvet,
kaj pobledilo ti lice je rožno:
kaj je zdaj kalen
tvoj svetli pogled?

Ljubi tvoj šel je in več se ne vrne,
drugih pa dosti še
nosi ta svet —
pride ti boljši in solze utrne,
v svoj presadi te vrt,
nageljev cvet.

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

Splošno slovensko žensko društvo je imelo 9. februarja svoj občni zbor. Otvorila je občni zbor predsednica županja ga. Franja dr. Tavčarjeva, naglašajoč, da je to že dvanajsti redni občni zbor društva. Tudi v minulem letu je smrt ugrabila več članic iz srede društva. Umrle so v minulem letu članice ge. Ana Zajčeva, Julija Moosova, Marija Zalaznikova, Hedviga Mühlbauerjeva in Ana Fabjanijeva. V znak žalosti in spomina so se dvignile članice s svojih sedežev. Odbor, kakor tudi vse članice, so tudi v preteklem letu zelo marljivo delali. Posebno požrtvovalno so delovale v korist društva zlasti ge. in gdč. Kadivčeva, Govekarjeva in Peruškova, za kar jim gre srčna zahvala. Letos so je lotilo društvo blage naloge. Vedno je z vnemo in zanimanjem zasledovalo napredek naše umetnosti in hotelo je pomagati našim upodobljajočim umetnikom. Zato je sklenilo društvo napraviti v prilog slovenskim umetnikom na predlog članic Pintarjeve, Peruškove in Govekarjeve srečkanje. Dne 8. februarja je bilo srečkanje dovoljeno in že takoj isti dan se je začelo razpečavanje srečk. Upati je že po enodnevni prodaji srečk, da bo to srečkanje uspešno. Lanski občni zbor je sklenil uprizoriti razstavo „Slovenska žena“, Slovenska sokolska zveza pa je naprosila društvo, da naj uprizori to razstavo ob priliki vsesokolskega zleta, čemur je odbor privolil. V Beli krajini nabirata tako narodno blago že gdč. Mara Tavčarjeva in Marija Bavdekova. — Iz poročila blagajničarke gdč. Antonije Kadivčeve, ki je podala obenem tudi poročilo tajnice, posnamemo, da se je Splošno slovensko žensko društvo udeležilo po dveh članicah ženskega shoda na Dunaju in enake shode v Pragi in drugod brzobjavno pozdravilo. Društvo je sklenilo prirediti srečkanje v prilog vpodobljajočim umetnikom. Dobitkov je 200 v skupni vrednosti 12.000 K. Dan žrebanja je 15. aprila t. l. Društvo je naročeno na 10 revij in je član Slovenske in Hrvatske Maticice. Knjižnica se je izdatno pomnožila, dasiravno bi bilo želiti, da se omogoči še bolj izdatna podpora knjižnice. Društvo je priredilo tri predavanja. Predaval je g. dr. Ilesič. Kar je imelo društvo podpirateljev izven svojih članic, vsem izreka občni zbor iskreno zahvalo. Stroški društva so narasli na 1184-91 K, dohodkov pa je bilo 897 K 95 v. Primanjkljaj 286 K 96 v. se bo pokrili iz prihrankov. Dogodki na Balkanu so zahtevali tudi požrtvovalnosti slovenskega ženstva. Mnogo bi jih bilo rado pohitelo bratom na pomoč in v tolažbo, ker pa to ni bilo mogoče je splošno slovensko žensko društvo izročilo od svojih prireditev znatno vsoto odboru za rdeči križ balkanskih držav. Zavodu Sv. Nikolaja v Trstu je poslalo društvo 10 K, upa pa da bo mogel obrniti dobiček kake večje prireditve temu zavodu v korist. Namestnica knjižničarke ga. Cecilija Korunova poroča nato, da je imela knjižnica koncem poslovne dobe 1366 slovenskih, 307 hrvatskih in drugih slovanskih in 1587 nemških knjig. — Vršile so se nato volitve, pri katerih so bile izvoljene sledeče ge. in gdč. ter se je odbor sestavil sledeče: Predsednica Franja dr. Tavčarjeva, podpredsednica Marija Pintarjeva, tajnica Minka Govekarjeva, njena namestnica Marija Reisnerjeva, knjižničarka Marija Peruškova, njena namestnica Cecilija Korunova, blagajničarka Antonija Kadivčeva, njena namestnica Jospina Vidmarjeva. Odbornice pa so ge. in gdč.: Natalija Kermavnerjeva, Karla Modičeva, Vita Zupaničeva, Klementina Horvatinova in F. Feiferjeva. V rzsodišče sta bili izvoljeni ge. Hedviga Šubiceva in Marija Koka-

ljeva, za preglednici računov pa ge. Josipina Čudnova in Milka Jelačinova. Predsednica županja dr. Tavčarjeva se zahvali nato še odstopivšim odbornicam gospem in gdč. Josipini Kajzeljevi, Josipini Podkrajškovi, Ani Ulrichovi in Margareti Zupančičevi. Občni zbor je sprejel to zahvalo za njih dosedanji trud z iskreno zahvalo in izrekel željo, da ostanejo še nadalje naklonjene društvu. Občni zbor je nadalje sklenil na predlog ge. Podkrajškove povišati izposojevalni prispevek za knjigo na 4 v. in na predlog ge. Čudnove izdati pole za nabiranje novih članic.

Žensko telovadno društvo. Žensko telovadno društvo je imelo dne 21. februarja v licejski telovadnici svoj 13. občni zbor pod vodstvom starostke ge. županje Franje dr. Tavčarjeve, ki je prisrčno pozdravljajoč v obilnem številu došle članice, omenila, da društvo letos nima obžalovati smrti nobene članice. Bodreč k vstrajnemu in neumornemu delovanju omenja zlasti neumorno in požrtvovalno delovanje ge. Dinice Tavčarjeve in ge. Pavle dr. Kersnikove, ki sta s svojo marljivostjo društvu pripomogle, da se nahaja sedaj v brezskrbnem stanju. Z željo, da se društvo še nadalje tako čvrsto razvija, konča starostka ga. županja dr. Tavčarjeva ter podeli besedo tajnici ge. M. Kroftovi. Društvo je štelo v preteklem letu 4 ustanovnice, 27 podpornih in 12 izvršujočih članic ter 64 gojenk. Število izvršujočih članic je padlo, število gojenk naraslo, tako da ima društvo v primeri k letu 1911 enako število članic. Društvenih sej je bilo 6. V počitniških mesecih je društvo prekinilo telovadbo ter nadaljevalo telovadski pouk s pričetkom šolskega leta. Iz poročila blagajničarke ge. Minke Jelačinove posnamemo, da je imelo društvo 1037 K 64 v. dohodkov in 901 K 17 v. izdatkov. Sokolu se je izplačal dolg na najemščini v znesku 110 K, vsled česar ostane prebitek 26 K 47 v. Dolg na članarini za leto 1912 znaša okroglo 40 K, za leto 1911 pa 30 K. V primeri k letu 1911 je tedaj društvo napredovalo za okroglo 300 K in si je pomagalo društvo zlasti s preureditvijo najemniškega razmerja iz svojih dosedanjih težkoč. Iz poročila načelnice gdč. Tilke Debevčeve posnamemo, da je bila udeležba v 94 telovadnih urah povprečno 10 članic na uro. Največja udeležba je bila 36. Udeležba kaže tedaj zelo lep napredek, skoraj 40%. Na predlog pregledovalk računov ge. Ane Hudovernikove in ge. Dinice Tavčarjeve je izrekel občni zbor odboru absolutorij. Pri nato sledečih volitvah so bile izvoljene za starostko ga. županja dr. Tavčarjeve, za podstarostko ga. Marija dr. Kókaljeva, za tajnico ga. Minka Kroftova, za blagajničarko ga. Minka Jelačinova, za načelnico gdč. Tilka Debevčeva, za odbornice pa ge. Josipina Čudnova, Pavla dr. Kersnikova, Ida Škofova, Amalija Vidrova in Ana Župnekova. Za pregledovalki računov sta bili izvoljeni ge. Ana Hudovernikova in Dinica Tavčarjeva.

ŽENSKI POKLICI.

Žene pri dunajskem policijskem ravnateljstvu. Pri dunajskem policijskem ravnateljstvu so uslužbene: ena policijska asistentinja za mladinsko varstvo (9. činovni razred) in 125 pisarniških oficiantinj kot manipulantinje v osrednjem zglashačevalnem uradu, ki pa niso v nobenem činovnem razredu. Razen teh pa so uslužbene še pisarniške pomočnice, ki postanejo v treh letih pisarniške oficiantinje.

Žena — arhitekt. Švedska arhitektinja Lindström je pred kratkim zgradila zavod za umobolne, ki ima 36 poslopij in v katerem je prostora za 1100 bolnikov.

Žena — kapelnik. Pri izkušnjah na dunajski glasbeni šoli je vzbujala veliko zanimanje abiturientinja oddelka za kapelnike, Anda Kitschmann iz Lvova, ki je z veliko preciznostjo dirigirala Lisztove „Les preludes“ in drugo.

Žena — zdravnica na ladji. Dr. Elizabeta Macdonald je bila nastavljena na angleškem izseljeniškem parniku kot zdravnica. Na omenjenem parniku, ki vozi 1200 izseljencev, je ona edini zdravnik.

Lektorica češkega jezika v Ameriki. Na ameriškem državnem vseučilišču v Jowi City je bila imenovana A. Heyberger za lektorico češkega jezika.

Mojstrsko izkušnjo kot fotografinja je napravila pred rokodelsko zbornico v Berolinu Suse Byk, ki je kot prva fotografinja odprla svoj fotografski atelije v Berolinu.

Žene pri brezžičnem brzjavi. V Ameriki so nastavili pri brezžičnih brzjavah več žen. Njih delovanje je jako uspešno in zadovoljivo. S tem so žene dobile zopet nov poklic.

Občinske zdravnice. Pred kratkim je bila v Szent Fülöpu na Ogrskem imenovana dr. Emilija Blaszek za občinsko zdravnico. V Baški v Dalmaciji deluje dr. Čermakova že dalj časa kot občinska zdravnica in je zelo priljubljena.

IZ SOCIJALNEGA ŽIVLJENJA ŽEN.

Osrednja komisija čeških ženskih društev za otroško varstvo je imela v tekočem letu 225 članov in omogočila 26 otrokom brezplačno bivanje na deželi med počitnicami. 130 žen se je prijavilo, da hočejo brezplačno prevzeti mesta varuhov. Samo v Pragi je 87 žen, ki so 129 otrokom varuhinje.

Avstrijska zveza za materinsko varstvo. Ta zveza ima 1273 članov in daje brezplačna pojasnila o pravnem varstvu, posreduje delo in stanovanja za noseče žene in matere. V materinski zavod sprejemajo žene pred porodom in po porodu proti majhni odškodnini.

Ministrstvo za otroški dobrobit. V Združenih ameriških državah so nanovo ustanovili ministrstvo za otroški dobrobit. Voditeljica tega ministrstva je miss Julia Lathrop. Preštudirala je v več deželah socialne razmere ter se posebno posvetila otroškemu skrbstvu. Baviti se bo morala z vsemi tozadevnimi vprašanji, kakor z varstvom sirot, z mladinskimi sodišči, z otroškim pridobitnim delom itd. Miss Lathrop ima letne plače 24.000 kron.

ŽENE V JAVNOSTI.

Ženska volilna pravica na Danskem. Danski ministrski predsednik je predložil folkethingu (državnemu zboru) osnovo zakona o izpremembi ustave. Po tej izpremembi ustavi naj bi dobile tudi žene aktivno in pasivno volilno pravico v folkethingu.

Ženska volilna pravica na Norveškem. Na Norveškem zahtevajo žene enako volilno pravico, kakor jo imajo moške. Dosedaj norveške žene nimajo enake, splošne volilne pravice, ker je ta odvisna od višine davka.

Na Portugalskem je senat sklenil z 20 proti 17 glasovom dati vsem nad 25 let starim ženam z višjo izobrazbo aktivno volilno pravico. O vprašanju mora še sklepati poslanska zbornica.

NESTLÉ- JEVA

MOKA ZA OTROKE
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka Henri Nestlé, Dunaj l., Biberstrasse 11, odd. FL.

SLOVENKE! KUPUJTE SPECERIJO
: IN DELIKATESE PRI TVRDKI :

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠTEV. 37.

ŽGANA KAVA.

Barvila za lase,

sredstva zoper izpadanje las
in za negovanje polti, lepčila,
mila in parfume ima v zalogi

Drogerija „ADRIJA“

v Ljubljani, Šelenburgova
ulica št. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. — Pro-
spekti na razpolago

Cilj

svojih prizadevanj, najti sred-
stvo za izboljšanje kave, ki
odgovarja vsem zahtevam
okusa in izdatnosti

dosežejo vedno
le one gospodinje

ki kupujejo kavni pridatek v za-
bojčkih ali v zavitkih, označenih s
„kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti
kavni pridatek s „kavnim mlin-
čkom“ je najjedrnejši, najokus-
nejši in najizdatnejši izdelek te
vrste, ker je

„pravi Franck.“
Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR

LJUBLJANA

Prešernova ulica št. 5.
(Poleg Mestne hranilnice).

NAJVEČJA ZALOGA
moških, ženskih in otroških
čevljev iz najboljših tujih
in domačih tovaren.

Pristni gojserski
: gorski čevlji :

Zunanja naročila točno in ceno.

Priporočamo našim gospodinjam

: Kolinsko cikorijo :

iz **edine** sloven. tovarne v Ljubljani

Ustanovljena 1847.

TOVARNA POHIŠTVA
J. J. NAGLAS

:: Ljubljana, Turjaški trg št. 7 ::

Največja

zaloga pohištva

Za spalne in jedilne sobe, salone in gosposke
sobe, preproge, zastorji, modroci na vzmet, žim-
nati modroci, otroški vozički i. t. d.

NAJNIŽJE CENE. ===== NAJSOLIDNEJŠE BLAGO.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

V LJUBLJANI, Stritarjeva ulica

Delniška glavnica 8,000.000 kron.

Rezervni zaklad 800.000 kron.

Sprejema denarne vloge na knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje

===== po $4\frac{1}{2}\%$ čisto. =====

Prodaja in kupuje vrednostne papirje, delnice, srečke, devize in valute po dnevnih
kurzih. Eskomptuje in vnovčuje menice in kupone. Izvršuje borzna naročila na vsa
borzna mesta v Avstriji in inozemstvu kar najkulantneje. Priporoča se za vse, v bančno
stroko pripadajoče transakcije.

Stalna zveza z Ameriko. :: Informacije pismeno in ustno brezplačno.

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Mojih osem otrok,

ki izgledajo zdravi in čvrsti, je moja žena po mojem navodilu vzgojila s Sladnim čajem. To naznanjam jaz Ub. pl. Trnkóczy, lekarnar v Ljubljani. Tega dejstva mi ne ovrže nihče. Na stotine mater mi je hvaležnih, ker so sledile mojemu zgledu, ki sloni na štirinajstletni izkušnji. Sladni čaj kot živilo za otroke, ki se mu primeša nekoliko mleka, sladkorja, je varstvo dojenčem. čigar raba jih dela odporne ter otroške bolezni skoro izključuje ter učinkuje brezhibno, prvovrstno. Drugič; Medtem ko vsa druga otroška hranila stanejo 1 do 2 kroni, in se že v nekaj dneh porabijo, stane Sladni čaj, zavitek s 4 kg samo 60 vinarjev in se z njim dojenec lahko hrani 20 do 30 dni. Zoperni, dragi aparat Soxhlet odpade. Zadoštuje navadna sesalna steklenica. Sladni čaj, pripravljen po dr. pl. Trnkóczyju, je brezdomno na torišču prehranitve otrok in narodnogospodarske varčljivosti pridobitev prve vrste. Kri, moč, zdravje, mirne živce, mirno spanje, 50% prihranka na denarju, najboljši zajtrk, dosežejo, dobe tudi odrasli, ki namesto neredilne, razburjive kave, čaja, pijo sladni čaj, znamka „Sladin“. Posebno priporočljivo za bolnike in slabotne.

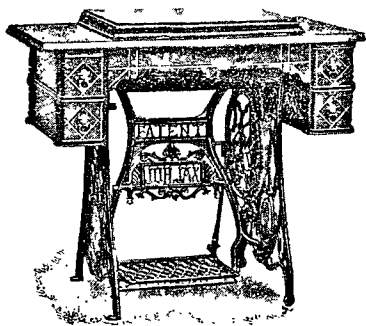
Dobiva se v lekarnah, drogerijah, tudi pri trgovcih. Sladnega čaja znamka Sladin, pripravljenega po dr. pl. Trnkóczyju, ni zamenjavati s sladno kavo. Tvorniška zaloga pri lekarnarju pl. Trnkóczyju v Ljubljani, Kranjsko. Po pošti, najmanj 5 zavitkov franko 4 krome, poštni zavoj za 5 kg s 15 zavitki vsebine 10 kron franko z obratno pošto. Na Dunaju v lekarnah:

Trnkoczy, U., Schönbrunnerstrasse 109; III., Radetzkyplatz 4; VIII., Josefstädterstrasse 25

V Gradcu: Sackstrasse 4. Za resničnost gori povedenega jamči tu navedenih petero trdk Trnkoczyjev, ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb in na stotine zahvalnih pisem mater, med tem takih mater, ki so pred rabo sladnega čaja obupavale, ker so druga živila odrekala.

Ivan Jax in sin

LJUBLJANA, Dunajska cesta šte. 8.

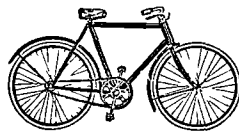
Kolesa iz prvih tovarn Avstrije. Dürkopp, Styria, Waffennrad, stroje za pletenje (Strickmaschine).

Šivalni stroji

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867. **Vezenje** poučujemo brezplačno

Adlerjevi pisalni stroji

Ceniki zastoj in franko.

Slovenke!

Kupujte srečke loterije slov.
ženskega društva v korist
slovenskim umetnikom!

Ena srečka velja eno krono.
Žrebanje se vrši 1. julija t. l.

Spoštovanim naročnicam!

Naš list izhaja precej počasi, kar nam naj spoštovane naročnice blagohotno odpuste. Temu pa ni krivo niti uredništvo niti upravništvo, temveč veliko število naročnic, ki dozdej še niso plačale niti vinarja naročnine. Prosimo te naročnice, da nemudoma poravnajo zaostalo naročnino.

Vse spoštovane naročnice in prijateljice lista pa pročimo, naj agitujejo za naš list, da dobi kolikor mogoče mnogo novih naročnic. Prva številka drugega letnika izide meseca julija. List se bo zboljšal ter dobil tudi drugačno, moderno opremo. Prinašal bo tudi praktično prilogo.

MARIJA DOLINARJEVA:

Na planini.

Slika.

Zgodaj, zgodaj se je oglasila kukavica v gostem in rosnem hrastičju. Njeni bistri očesci sta zapazili tenek žarek jutranje zore, ki je objela vzhodno obzorje. Jasen pas se je potegnil nad oblaki, zaznaval se je dan.

Na Želarjevini je vstal iz strehe moder dim čisto navpično in se zarezal v belo meglico, ki se je redčila in padala na zemljo. Z vasi se je slišalo klepanje kose.

Bili so dnevi okoli Šempetra in Pavla. Trava je zorela in klasje je cvetelo. Želarjevi so odhajali v senožet, ki je ležala visoko na gorskem hrbtu. Z gospodarjem je šel sin France in hlapec Andrej; pot se je vila med češnjami. Trava jim je šumela pod nogami in rosne kaplje so pršile naokoli, belo cvetje je bilo vse oblito in se je nagibalo proti zemlji.

France je zavriskal, in gora se mu je oglasila.

„Ali vi ne boste?“ je prašal očeta.

„Bom pa jutri! Ampak, France, če si tak korenjak, pa glej, da bo danes padla planina.“

„Kako mislite, oča?“

„Če pokosimo danes vso planino, pa vama, tebi in Andreju, kupim o svetem Jakobu v Loki vsakemu žametast oprsnik. Pa še tebi povrhu tak kastorec s peresi, kakršnega ima Rožmanov Peter.“

France se je nasmejaj, hlapec pa je odmajal z glavo:

„Kaj bi mislil na to! To je tako, kakor bi rekel: Na, tole smreko prelomi, pa ti dam junca iz hleva! Ako mi obljubite, oča, vso Želarjevino, pa je ne vzamem.“

Prišli so po holmu v gozd, in tam pod gostim in temnim listnatim in jelovim drevjem je še sanjal jutranji somrak. Debele, zveržene veje so se iztezale po zraku, objemale so se in oklepale, zaraščen hrast je kot siv, zaljubljen starec ščegetal debelo, košato bukev pod ramami in oba sta opletala po ščetinastih plečih raskavega smolnattega borovca, ki je stal srep in tih sredi gozda. V rosnih vrhovih so se oglašali ptički, včasi se je vzdignila z drevesa nad stezo težka ptica in zavihrala z mokrimi perotmi po zraku.

„France, ali ti tudi tako misliš?“ je prašal Želar.

Odgovoril ni nikdo, le zamolkle stopinje so zopet odmevale po gozdu, splašila se je veverica na smreki, začudil se je škorec in z veje so se usule kaplje.

„Pomisli, France, to bi bil zal, kar ves bi se izpreminjal! Nov kastorec, žametast in svetel, krivec za trakom, malo postrani bi ga nosil, pa bi ne bilo goršega fanta. In oprsnik iz zelenega žameta, presneto, vsaka bi te rada imela! Tudi tebe, Andrej! Saj sta korenjaka, da nič takih! Trije smo in lahko pokosimo do pol-dneva! Kaj pa je to! Gor in dol, kakor bi se izprehajali!“

„Jaz sem že za to,“ je dejal France. „Ti pa tudi, Andrej! In po svetem Jakobu pa pojdemo izbirat dekleta. Samo če bo res . . .“

„Zakaj ne? Na, da ti bo dosti: Še uro dobiš in srebrno verižico!“

Sin se ni smejal kakor oče; snel je koso z rame in zabliskal ž njo po zraku. Potem ni več govoril in je samo mislil, kako se bo postavil. Rozalka, mlada sosedka, ali bo gledala! Nalašč pojde mimo njenega okna, ko se bo napravljala k maši in tam bo malo postal, s cigaro v ustih, kastorec na glavi, roko v žepu, tako da se bo videla verižica na zelenem oprsniku. „Rozalka, he, slišiš, ali imaš kaj pušeljca zame?“ Pogledala bo skozi okno in ostrmela: „Ali je to France, ali ni? —“

Ves je zardel v obraz pri teh mislih, lica so mu gorela in živa želja je kovala v njegovem srcu. Bila je to želja, da bi ugajal lepemu dekletu, da bi Rozalka samega občudovanja pred njim sklepala roke, bilo je to hrepenenje mladega fanta, ki si izbira in išče dekleta in bi bil rad zaljši od vseh.

Gozd je bil zmiraj glasneji in šumneji, dan je prodiral skozi gosto zeleno obočje in včasi je zašumel veter po vejah.

„Oča, o svetem Jakobu, ali ne? In uro in verižico tudi?“

„Tudi.“

Prišli so iz gozda in tam se je začejala planina. Strmo in visoko se je vzpenjala po južni gorski rebri in vrh se je le malo videl iz megle. Razprostirala se je široko, in ni bilo opaziti, kje se končuje, ker je tekla gora v krogu in uprav tam delala ovinek.

Nad zemljo je plavala še kot mleko bela megla in je močila in zalivala planinske rože, ki so zatiskale čaše in kelihe. Tuin-tam se je razprostrl in razklenil cvet in željno srknil vase rosno kapljo.

Ustavili so se in kmalu so zapele kose. France je bil prvi v vrsti, švigalo je ostro orodje. Trava in cvetje se je grudilo pokošeno in za kosci so vstajali visoki redovi.

Drugo vrsto je začel Andrej, ki je takoj zaklical: „E, saj ne bo nič! Poglej, kaka ti je gora! Lani smo kosili dve jutri!“

„Ves teden ne pokosimo, če bi bili vsi Andreji,“ je opomnil Želar, ki je bil tik za hlapcem. Hladno in sveže je bilo jutro, kose so hrustale in rezale mokro travo.

Gora je bila mirna in tiha, edino škrjanec se je že zaganjal nekje visoko po zraku, in njegova pesem se je razlivala po jutranjem nebu brez konca in kraja. Ni še bilo solnca, porajala se je komaj prva zora na vzhodu, vstajala je iz jutranjega morja za vijoličastimi gozdovi. Tik ob robu je zasijal plamen modrikaste in rdeče luči, oblil je oblake in jih okoval s svetlim sijajem, ki se je bleščal zmerom ognjeviteje. Iz za obzorja se je začelo bliskati, švignile so strele in se razletele po nebu. Zasadile so se v sive oblake, ki so se temnili v ozadju kot grudaste gore, obsijane z mrzlo svetlobo. Ozadje je začelo goreti in plameneti; na levo, na desno in naprej se je razlivala žolto in rdeče goreča reka, širji in ogromnejši je bil zlati kolobar. Zmeraj bliskoviteje so bile strele, križale so se in sekale med seboj, ognjeni krog se je večal in rasel in pljuskal in zajemal oblake. Vse je objel in prepregel, za njim so švigali že celi razbremenjeni snopovi in so sijali kot čisto zlato. In že je bilo vse obzorje v plamenu, in so začeli padati na gozd in na planino solnčni žarki.

Tedaj je prišla na planino Rozalka. Pol gore je že bilo v solncu, ki je lilo od vrha v dolino in od vzhodne strani proti jugu. Dekle se je ustavilo pri koscih na domači planini in pogledalo proti Želarjevim. Zaklicala je: „France!“

Ves se je stresel, ko je zaslišal svoje ime in spoznal dekleta po glasu. Pogledal je na ono stran, odkoder je izhajalo solnce. Svetloba mu je padla na oči, da se mu je bleščalo, in tako je skozi trepalnice kot v rdeči zarji videl Rozalko. Stala je sredi planine in tudi njo so objemali jutranji žarki, jasna luč se je razlivala preko nje in vso potopila. Njeno lice se je smejalo in bilo je kot pozlačeno. Bila je v svetlordečem krilu in rožasto ruto je imela preko prsi, zato se je Želarjevemu sinu zazdela enaka beli golobici, ki je priletela in sedla na goro.

„Rozalka!“

„Ali boste res vse pokosili?“

„Preden bo poldne!“

„Ne vem.“

Dekle je neverno zmajalo z glavo. Pokošena rosna trava se je lesketala pod njenimi nogami, stala je in gledala proti mlademu koscu, ki je brusil koso. Potem jo je iznova zavihтел. Skoro se je naslonil nanjo, kakor bi jo hotel stisniti k srcu, in jeklena rez je rezala in klastala hitreje po bilkah; zmeraj urneji so bili polkrogi, segali so dalje in dalje in se zajedli v sredo cvetoče planine, ki se je izpreminjala v rosi in solncu kot svilnat prt, pogrnrjen okoli gore. Kosa je rezala in sekala travo in rože, in bilo je slišati zvižg in vršanje, in zdelo se je, da že sama sapa, ki je letela pred koso, podira in lomí cvet in bilko. Kosec in njegovo orodje sta se prelila v eno samo gladno in lakomno bitje, ki s strašnim veseljem in željno naslado hodi po gori in z jeklenim zamahom mori rast in življenje.

Bil je že ves oblit z znojem, ki mu je vroč in pekoč lil po čelu in licih. Ni mu bila mar vročina, ki je kipela po njem, in samo ena želja ga je polnila vsega, živela je v njegovem srcu, gorela mu iz oči. Misli so ga oblekle v žamet, in srebrna verižica lepo svetla, v tri stremena, se mu je bleščala preko zelenega oprsnika. In tam gre Rozalka, vsa rdeča in bela, in njene oči se ne morejo odtrgati od njega, njena usta govore in pravijo, da je zal fant, in dekle ga gleda gorko in prisrčno in se mu smeji sladko in vablljivo. In kosa se je bliskala in pela neprestano. Bila je lepa njena pesem o Rozalki in žametnem kastorcu in zelenem oprsniku, glasila se je mamljivo in se ponavljala neprenehoma. Kosa se je bliskala in pela zopet in zopet o Rozalki, o lepem mladem dekletu in o fantu, ki ima žameten kastorec in srebrno verižico v tri stremena.

Prekosil je do meje, do sosedovega dola, in tam je bila Rozalka in razmetavala redove, rosne in sveže, ki so ostajali za kosci. Postala je in se je nasmejala:

„Ali si priden! Oče in hlapec pa ležita v senci.“

„Naj! Čakaj, Rozalka, po svetem Jakobu . . .“

Dekle ga je hitelo izpraševati, a ni dobilo odgovora, samo „Počakaj . . .“

Zaslišal je, da ga iz doline nekdo kliče, in na robu je zagledal Andreja, ki se je valjal v senci za grmovjem, in zraven njega očeta, napol skritega za lesko. Ležala sta in se krohotala na vse grlo. Francetu se je zbudila jeza in je zavpil:

„Andrej, kosit pojdi! Ali bom sam? Oča, kaj vam pa je?

„E, France, kar nehaj! Saj je zastonj! S kastorcem ne bo nič! Ha-ha-ha! Kdaj boš sam pokosil!“

„Kako ste rekli? Vse bom pokosil, in če se na glavo postavite! Kastorec je moj in ura.“

„Ali sem rekel, da ne bo? Po planini skačeta.“

Sin ni poslušal.

Solnce je bilo že visoko, peklo in žgalo je neusmiljeno, in planina je bila prazna. Samo en kosec je hodil po Želarjevi senožeti, vsi drugi so se poskrili v globoki senci. S pokošene planjave je vstajala dišava po veli travi in venečih rožah.

Jelar in hlapec sta se raztezala pod lesko. Napol prazna steklenica, iz katere je dišalo žganje, je stala med njima.

„Zares oča, takšnih sanj pa še ne! Veste, sedim takole pri peči v naši hiši, pa ruto sem imel na glavi. Kar prideta mački iz veže. Prva je bila siva z belimi lisami okoli oči, druga pa dimasta. Sivka pride do mene, me pogleda in se nasmeje: „Poglej no, Andrej,“ mi pravi mačka, „tistale umazana črnulja, ki je vsa zakajena, bi me rada imela. Zmeraj lazi za menoj.“

„Ne laži, Andrej, kdaj je še mačka govorila?“

„Zares, oča, mačka je govorila z menoj! Kar čisto pametno kot ljudje. Pred menoj je stala in se muzala. Kaj mislite, kaj bi neki pomenile te sanje? Ali bom umrl?“

„E, kar precej boš umrl! Si preneumen!“

Želarju se je zdehalo; zamrmral je nekaj o neumnih sanjah, a nato se je sklonil pokonci in pogledal na planino, kjer je France kosil. Zasmeljal se je in začel klicati:

„Hoj, hoj, France!“

„Ali še kosi?“ je prašal zaspano hlapec.

„Ti preklicani fant, pa res noče nehati! Saj bo nazadnje še vse pokosil! Kako je že visoko! Hoj, hoj, France!“

Mladi kosec je pogledal v dolino, a roke so zamahovale svojo pot dalje, in kosa je švigala in se bliskala.

„No, le daj! Presneto si korenjak, ampak potem šele! Saj ne bo bolj zalega fanta, ha-ha-ha!“

Med grmovjem se je pokazala Rozalka. Prišla je v naglici in razoglava, njeni svetli lasje so bili premočeni in so se v gostih kodrih oprijemali čela. Svetlo rdeča in nekoliko zarjavela lica so ji sijala, kakor da se smeje solnce na njenem mladem, kipečem obrazu.

„Ali še kosi, oče?“

Plaho je bilo njeno vprašanje in kakor v nejevolji so ji drgetale ustnice.

„He, Rozalka, ali ni priden naš fant? Ali ga imaš kaj rada?“
Dekle se je delalo, kakor da je preslišalo te besede.

„Naši so rekli, da ni zdravo kar naprej kositi. Kar pade —“

„Ej, Rozalka, Rozalka, že vidim, da imaš rajša Franceta, kakor mene. Ti deklič ti! Nič se ne boj zanj! O svetem Jakobu ga oblečemo v sam žamet. To bo junak! Vse se bo bliskalo, koder bosta hodila.“

Rozalka je gledala na goro proti mlademu koscu, in težko ji je bilo srce. „Dol ga pokličite,“ je mislila reči, a Želar se ji je zdel tako čuden, in bila je huda nanj. Hotela je iti h koscu in ga prositi, naj neha, ker je tudi brez kastorca najzaljši med vsemi. Napravila je že korak v goro, že je zavila okoli grmovja, a v tistem trenutku se je skesala, ker je zaslišala Andrejev smeh.

„France, pojdi dol, saj je dosti!“

Bilo je, kakor da je ni slišal. Še oči ni dvignil, ni je pogledal in ni obstal.

Za grmovjem se je zopet zarezal hlapec, in dekleta je bilo sram. Tiho je odšla proti vrhu in tam se je spustila v travo in gledela mladega kosca.

Stal je visoko na gori, že blizu vrha. Brusil je koso, bliskajočo se v solncu, in jekleni zvoki so rezali zrak. Ves je gorel v lica, oči so mu bile rdeče in so ga pekle, ker jih je neprestano kalil znoj s čela. V roko se je urezal, ko je brusil hitro in razmišljeno, in kri mu je kapljala od prstov. Zopet se je začela trava zgrinjati trupoma, kosca je navdal bes in jeza in vihtel je srdito ostro jeklo.

Tekla je poldanska ura, vročina je gorela in zrak je drhtel enako plamenu. Rozalka je srečala Metko, ki je prišla iz gozda. Govorili sta, in mlada sosedka je menila o Francetu, da bi že lahko nehal.

„Seveda! Saj lahko izgubi zdravje! Potem bo pa imel ka-storec.“

„Ti, kar k njemu pojdem in mu vzamem koso.“

Spodaj ob vznožju sta stala Želarjeva in sosedovi kosci. Gledali so in se niso mogli nastrmeti, zakaj, France je kosil naprej in ni mu bilo mar ostrih žarkov, ki so se usipali od solnca. Rozalka se je tresla samega razburjenja, in bilo ji je, kakor bi krožila

v jasnem poldnevu groza po planini. Bil je molk med njimi, tajen in tesen molk, in nekaj neznanega je viselo v zraku.

„Oča, kaj pa je to, da France nič ne brusi?“ se je oglasil Andrej.

„Zakaj ne? Saj brusi!“

„Že pol ure ga nisem slišal.“

Gledali so kosca na gori, in Metka je rekla:

„Saj ne kosi.“ Poglejte, vsa trava vstaja za njim.“

„Ha-ha“, se je hotel zasmejati Želar, a samo čudno je nakremžil ustnice.

„Seveda ne kosi! Kaj pa je to?“

France je vihtel koso z divjo močjo in hodil po senožeti polagoma semintja. Ko je bil na robu, se je obrnil, a pri tem je klestil s koso po tleh in tolkel po travi. Odbil je rožo, zlomil visoko steblo ali posnel z ostrino šop trave, in videlo se je, da ves trepeče.

„France, kaj pa delaš. Nehaj, saj dobiš vseeno kastorec,“ je zaklical Želar.

„Ha-ha, France, ali ti nisem pravil?“ je vpil hlapec.

„Kaj pa zijaš kot budalo iz hrastja! Želar je zakričal nad Andrejem, in njegov obraz je bil ves izpremenjen.

Rozalka je letela po gori proti Francetu, naglo je letela in v roki je vihtela ruto, ki ji je padla z glave. Pri vsaki stopinji ji je zdrsnilo po strmini na gladki, ostru travi, in dekletu je zdrčalo navzdol, a naglo je vstalo in zopet hitelo.

„Moj Bog, nehaj, kaj je s teboj!“ Skočila je preden, in še večji je bil njen strah. Videla mu je v obraz, ki je bil ves obupan in preplašen, in je strepetala, videla je njegove prste, s katerih je tekla kri.

„Če me imaš rad, nehaj! France, ti boš umrl!“

Zadrhtel je, kot da se ga je dotaknila smrt, in globoko je vzdihnil. Potem se je obrnil k dekletu, izpustil koso in se zavrtel naokoli. Glava mu je padla na tilnik in zgrudil se je brez zavesti Rozalki v naročje.

* * *

Temno in žalostno je bilo v sobi, kjer je ležal po tistem dnevu mladi fant. Dolge so bile ure, in so tekle enakomerno iz pustega dneva v pusto noč. A zunaj je sijalo solnce in je rajalo veselo življenje, v jasnih žarkih se je kopala planina. A mladi fant ni bil nikoli več zdrav.

BRANISLAV NUŠIČ.*):

Moje bistro dete.

Čudno je, v koliki meri mi je dano svojstvo, da vem že naprej, kaj se bo dogodilo. Tako sem že v petem mesecu po svoji poroki vedel vnaprej, da mi bo dana deca. In res sem najprej dobil sinčka z modrimi očmi, ki so zatem postale marogaste, nato temnejše in končno črne. Bilo je to neugnano dete s čudnimi razvadami. Z največjim zadovoljstvom mi je na primer iz brkov pulilo dlačico za dlačico, in jaz sem mu to s solzami od bolečin v očeh strpljivo dopuščal, ker mi je bila tašča objasnila, da se to mora trpeti, ker je za očeta največje veselje, če mu dete puli brke. Da bi mi storila kolikor mogoče veliko veselje, je tašča malega nasilnika še podžigala s tem, da mu je venomer klicala: potegni, puli, izpuli, še, še!

To je bilo tiste prve detinske dni, ko je dete v vse večji meri materino. Čez nekoliko let pa je moj sin v toliko odrasel, da je vsa skrb za njegovo vzgojo pripadla meni, kot njegovemu očetu.

Ako rečem „skrb“, to nikakor ni samo prazna beseda: bila je prava skrb. Dokler je moj sin junaški preskakoval plotove, sem se tolažil s tem, da gledam v njem Hanibala¹⁾, ki bo prekorlačil Alpe. Dokler mi je skakal čez glavo, sem se tolažil, da gledam v njem Miloša Vojinovića²⁾, ki bo preskočil tri sežnje in tri ostro brušene meče nad njimi. Dokler je sosedu kradel jajca, sem se tudi še tolažil s tem, da gledam v njem bodočega velikega osvojača Napoleona. Toda naposled je začel uganjati tudi takšne stvari, ki se spričo njih več nisem vedel tolažiti, ker niti v politiški niti v kulturni zgodovini nisem mogel iztakniti primernega

*) Matica Hrvatska je l. 1912 v Zagrebu izdala zbirko najboljših podlistkov tega najplodovitejšega in najpopularnejšega sodobnega srbskega književnika, čigar drama „Knez iz Semberije“ je tudi pri nas dobro znana. Iz te „Priče“ naslovljene zbirke je posnet duhoviti in humoristični podlistek, ki ga podajamo v prostem slovenskem prevodu.

¹⁾ Hanibal je bil znamenit vojskovodja Kartazanov, ki se je v drugem stoletju pred Kr. r. zapletel v dolgotrajno vojno z Rimljani, z vso svojo vojsko prekorlačil Alpe in po mnogih zmagah prodril prav pred Rim.

²⁾ Srbski jnnak.

uzornika. Tako je na primer razbijal stekla v sosedovih oknih. No, to še ni nič takega. Ob prilikah so tudi že mnogi drugi znameniti možje razbijali stekla v sosedovih oknih. Toda vzel mi je mojo najlepšo letno suknjo, ji odsekal rokav, in si iz nje napravil zastavo, pod to zastavo je zbral veliko vojsko in obkolil mojo hišo, dal znamenje za naskok in navalil brez obzira na okna, na vrt in na vse drugo in osvojil trdnjavo. Nato pa je njegova četa kakor vsaka druga zmagovita vojska, po zajeti trdnjavi započela splošen pokolj, z drugimi besedami, odsekali so glave vsem piščetom v kuretnjaku.

Začelo me je, to se umeje, skrbeti, ne toliko kot lastnika poklanih piščet, nego kot roditelja. Povedal sem o teh svojih skrbih ženi, in to se razume, začelo je skrbeti tudi njo. Nekega večera sva izmenjavala misli, kakor se spodobi roditeljem, ki so v skrbih. Žena je bila mnenja, da je dete bistro. Tudi jaz sem menil, da je dete bistro, da pa preveč napenja svoje bistrine v nepotrebnih manifestacijah in da bo tako brez koristi iztrošil svoje sile in ugonobil bodočega velikega moža v sebi. Končno mi ni bilo toliko žal, da bi se ugonobil veliki mož v njem, ker bi nato tudi on stopil v vrsto nepotrebnih in za Srbijo brezkoristnih mož, pač pa sem se sploh bal detetove bistrosti zaradi tega, ker sem bil prepričan, da prvič, ako bo sin bistroumen, .v Srbiji nikdar ne bo za ministra, drugič pa, da se (spričo njegove bistrosti) v njem nedvomno razvije nagon do ponarejanja pobotnic ali kolkov, če pa ne, da bo kot knjigovodja večče sestavljal lažnjive račune, da bo umel najti priliko državi odjesti davke, da bo umel podpisovati svoje znance in prijatelje in sploh vse, kar počenjajo v Srbiji bistri možje. Spričo takih sposobnosti bo kakor odmenjen za to, da postane okrajni načelnik ali župan ali davčni nadzornik ali poštar ali končno celo blagajnik kakega denarnega zavoda. Meni pa ni ne ta, ne oni poklic po godu in zato sem bil nasprotnik tega, da bi mi dete bilo preko mere bistro.

Ta skrb me je strašno razjedala, kakor more skrb razjedati človeka sploh, še posebej pa človeka, ki ima preko mere bistro dete. Vidite, in tako me je ta skrb dovedla do misli, da poiščem enega naših odličnih vzgojeslovcev, člana prosvetnega sveta in vseh komisij za preuredbo vzgoje, avtorja mnogih vzgojeslovnih programov in častnega člana Društva za odgojo dece ter pisca tehle znamenitih del: „Mati kot vzgojiteljica“, „Dom kot odgojitelj dece“ (I., II. in III. zvezek, še nedovršeno delo), „Kako se v deci negu-

jejo državljanske vrline“ (javno predavanje v Mestnem domu), „Pogreški roditeljev“ (z geslom na platnicah: „Pogreški otrok so pogreški njihovih roditeljev“) itd.

Ravno včeraj sem bil pri gospodu vzgojeslovcu in sem na moč obžaloval, zakaj sem ga prišel motit, ker sem ga zalotil z atopljenega v delo, ki se, kakor mi je pravil, tudi nanaša na odgojo dece. Ponudil mi je stol, ko pa sem sedel, sem bolešno prestrašen z zverinskim vzvikom planil kvišku, kaj nespodobno se tipajoč pred licem gospoda vzgojeslovca.

„Ah, ah, ah“, je viknil ves v zadregi in me tudi sam začel otipavati ponekod, „oprostite, tisočkrat oprostite. To je tisti moj najstarejši. Ah, tako je poreden. Nate, vidite, iglo je zasadel v stol! Prav pogosto mi naredi kaj takega. Oprostite!“

„In vi imate potemtakem prav pogostoma priliko gledati, kako vam gostje odskakujejo s stola!“ sem odgovoril nekoliko zlobno, toda ker nisem bil navaden gost, marveč prosilec, sem utihnil in sedel.

Komaj sem obrazložil prvo vprašanje, je iz druge sobe skozi steklene vrata priletela lopata in steklo se je sesulo na tisoče drobcev.

„Žarko“, je zaklical gospod vzgojeslovec, „kaj pa počenjaš, za boga!“

Skozi razbito steklo je pomolila ljubka otroška glavica z besedami:

„Nameril sem na mamico, ker mi noče dati ključa od omare!“

„Eh, eh, eh, kako si poreden, mar ne vidiš, da je tukaj gospod?“

Dete me je veselo pogledalo, potem pa se je name namrdnilo tako krvniški, kakor da mu jaz nočem dati ključev od omare.

Naposled se je gospod vzgojeslovec globoko zamislil in mi začel podajati obširna navodila, kako naj odgajam svojega sina. Razložil mi je tudi, kaj naj čitam; priporočal mi je zlasti svoja dela. Prepričal me je, da sem jaz kriv vse neugnanosti svojega sina in je končno z najvišje povzdignjenim glasom, suhe koščene roke držeč v svojih razmršenih laseh, izgovoril ono geslo, s platnic ene svojih knjig: „Pogreški otrok so pogreški njihovih roditeljev!“ — Skozi okno pa sem na ulici začul drobne deške korake in primarširalo je preko petdeset dečkov, vparadenih kakor vojaki. Zapedoval jim je „najstarejši“ sin gospoda vzgojeslovca, pred njimi je plapolala velika zastava, napravljena iz rdeče razcefrane zavese (prav ta hip je šele gospod vzgojeslovec opazil, da mu ob oknu

manjka zavese). Vsi vojniki so na ramenih nosili palice, na glavah pa trioglate čepice iz papirja.

Vzgojeslovec je pogledal skozi okno, najprej mirno, potem je prebledel, kakor pobesnel odprl predal svoje mize in se, ko je videl, da je prazen, prestrašen bil z rokami po glavi.

„Ah, gospod, ah, ah, ah!“

„Kaj je, za Boga?!“ sem ga vprašal.

„Uničen sem, popolnoma uničen,“ je prasn timer krič. „Šest dolgih mesecev že spisujem dan in noč šesti zvezek svojega dela „Dom kot odgojitelj dece“ in sem ga šele pred desetimi dnevi dovršil. Pomislite, šele pred desetimi dnevi . . .“

„Prav lepo je to, toda ne razumem, zakaj ste . . .“

„Ali ne vidite onih-le čepic na deških glavah? Moj najstarejši je iz predala pobral rokopis in iz njega svoji vojski napravil čepice!“

So vragoljasti ljudje, kakršen sem jaz, ki jim gre ob takih prilikah na smeh. Mene je silil tembolj, ker me je ta poset v svrhu razgovora jako zadovoljil glede skrbi mojega sina, ki ni sin nikakršnega vzgojeslovca. Čeprav nisem bušil v glasen smeh, se vendar nisem mogel vzdržati takih-le besed: „Zdi se mi, gospod profesor, da je Vaš „najstarejši“ sin na moč nadarjen. Nedvomno bo nekoč dober in strog kritik, kar pa je glavno, nasprotnik teorij iz katerih si, kakor vidite, dela čepice.“

„Kaj hočete, gospod,“ mi je dejal gospod vzgojeslovec, „saj veste, da čevljar po navadi ne nosi najboljših čevljev.“

Po teh besedah sem se poslovil in odšel domov, razmišljujoč spotoma, kako zares vtemeljen je pregovor, da čevljar ne more nositi najboljših čevljev.

Ko sem prispel domov, so mi javili vest, da so mi rešili sina. Zakaj, da veste, padel je bil v vodnjak, kar ni, da bi se moralo zgoditi. Ujel je bil tovariša in ga je hotel pahniti v vodnjak, pa mu je izpodrsnilo in padel je namesto tovariša. Hvala bogu, da je rešen. Kadar bo drugikrat hotel koga vreči v vodnjak, bo gotovo pazil, da mu ne bo izpodrsnilo.

MATILDA K.:

Mojemu sinku.

Tvoje angelske oči!
V njih odsev je sinjih gajev,
tiha slutnja svetih rajev,
v njih nebeška radost spi.

Modra zvezda raz nebo
se utrnila je ponoči
in v ljubezni vrt cvetoči
skotalila se ljubo.

Našla sem in dala jo
sinku Manku za vezilo —
„Hvala lepa za darilo,“
se nasmehnil je sladko.

Modra zvezda iz oči
zdaj njegovih milo sije,
kot da solnčne žarke lije,
zmeraj lepše se blesti.

Sinček, radost mojih dni!
Naj nebo razsiplje nate
svoje blagoslove zlate,
naj ti ne škali oči!

MATILDA K.:

Gorje!

Gorje, kdor je priklenjen
življenje vse, gorje!
Verig ne sirga s sebe,
le smrt so mu želje.

Nihče ne ve, ne čuti,
kaj gloda mu srce,
ne čuti ž njim trpljenja,
ki mu rodi solze.

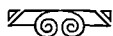
MATILDA K.:

Hrepenenje.

Glej, ljubezen tiha, vroča
v mojem srcu plameni,
pesem žalosti pekoča
k tebi v dalje hrepeni.

In v obupnih nadah zove
moje ubogo te srce,
k tebi moja duša plove.
grenke moje so solze.

Naj ljubezen svetla moja
te obliva noč in dan,
sladkega ti daj pokoja
milo zbujaj te iz sanj!

MATILDA K.:

V daljavo.

V daljavo širno zre oko
vse dni mi hrepeneče
in tja želi srce bolno,
kjer vir je moje sreče.

Le tam ljubezen mi gori
in srce zvesto bije,
tam solza usahnila bi,
ki mi v očesu sije.

MARA GREGORIČEVA:

O naprstniku.

Sleherna ženska pozna svoj naprstnik le kot neznamen predmetek, ki si ga natakne na sredinec pri šivanju in vezenju, da se ji ostro šivankino ušesce ne zabode v nežno kožo. Kaj drugega ne pre-mišlja o njem gotovo nobena; ve samo, da ne more zakrpati brez naprstnika niti male zaplate. In naposled je še celo prepričana, da

bi jo še tako prijateljsko naklonjena opazovalka brezdvomno, vsaj natihem vendarle grajala, ako bi jo zasačila pri platnu in suknu z ubadajočo iglico — brez naprstnika. Nedavno je ljudsko šolstvo tržaškega okraja obhajalo svojo uradno okrajno konferenco. Med poročili, ki jih je morala predložiti vsaka ljudska šola, je bila nekaterim učiteljicam poverjena naloga, spisati referat o preosnovi ženskih ročnih del. Predsedništvo okrajne konference je slučajno meni poverilo nalogo, da proučim vse te spise, oziroma, da na kratko izčrpam vsako posamezno poročilo ter izberem dva najboljša, obenem pa da povem vzroke, zakaj ostala poročila ne pridejo v poštev. Omenjam to le zategadelj, da morem pripomniti, kaj sem pogrešala med temi poročili in kaj me je dovedlo do tega, da sem jih čitala z vso pozornostjo in z izrednim zanimanjem.

Toda zaman je bila vsa moja radovednost in skromna želja! Zasedla nisem niti najmanjšega upora zaradi nevarnosti jeklenih kvačkinih ostrin, opazila pa sem tudi, da so poročevalke popolnoma prezrle naprstnik. In vendar spada k preosnovi ženskih ročnih del ne samo goreče in poizvedovalno prizadevanje, na kakšen način naj bi se temeljiteje izvršila reforma dosedanjega načrta, ne samo nabavitev poznanih in nepoznanih učil, marveč tudi korenita bistvena preosnova vsega ženskega ročnega dela, torej tudi vprašanje, ali naj se odpravijo sredstva, ki se rabijo pri ženskih ročnih delih. Naj mi pa vsled tega nihče ne pripisuje zlobnosti, da hočem s tem zmanjšati vrednost dotičnih poročil. Ne! Saj so bila nekatera poročila naravnost vzorna. Pretresovalo se je v njih žensko ročno delo s korenito vnemo, izredno marljivostjo in neprikrito ljubeznijo. Dobre poročevalke so navajale vrline ženskega ročnega dela ter obenem dokazovale vse vidne, dozdevne in prikrite hibe, samo da bi s tem večjo gotovostjo prišle v tej stroki do zasluženega uspeha. Toda o naprstniku niti besede! Po mojem mnenju pa je potrebna vsaj drobna razpravica, vsaj skromen boj temu navidezno tako nedolžnemu predmetku, kakor je naprstnik, ki pa igra pri ženskem ročnem delu pravzaprav imperijalistično vlogo ministra.

Nisem li izrekla nesmisla? Ne, nikakor! Uverjena sem sicer, da naleti moj člančič o naprstniku na odpor, ali to me ne plaši že vsled tega ne, ker se nadeva vsaki, še tako dobro zamišljeni stvari spočetka zaničljiv pridevek novotarije, da celo budalosti. Prepričana pa sem tudi, da se mi po temeljitem in nepristranskem razmotrivanju tega vprašanja, s katerim se hočem baviti, pridruži marsikatera izmed onih, ki se zdaj še ne strinja z menoj. In zakaj

tudi ne? Saj nočem zmanjšati dobička tvornicam, ki izdelujejo naprstnike, ali pa kratiti dne in mezde zaposlenim delavcem. Tudi se ne potegujam za to, da bi se popolnoma odpravil naprstnik. Z naprstnikom na roki se žensko ročno delo hitreje izvršuje, dokler je delavka navajena delati le z naprstnikom. Merodajno za nekatere ženske roke pa je dejstvo, da ostane kožica v zavetju naprstnika deviška in nežna. Moj boj proti naprstniku torej ni tako zelo oster. Kakšno je torej moje stremljenje? Evo odgovora: Vsaka ženska bi morala znati šivati, krpati in vezti tudi brez naprstnika.

Ali mislite, da zna večina žensk to že zdaj? Le tuintam najdemo morda katero, ki šiva tudi brez naprstnika. Jaz na primer šivam brez vsakega napora, če imam sredinec pokrit ali ne. In ni mi žal. Tudi se ne kesam, da se nisem tega odvadila, čeravno me je v otroških letih skrbna mati, pa tudi stroga učiteljica udarila po desnici vsikdar, kadar nisem imela pri šivanju kositernega klobučka na sredincu... Toda šele pozneje sem postala odločna nasprotnica naprstnika, ker sem spoznala, kako škodljivo in usodopolno more učinkovati naprstnik.

Naj navedem le par primerov.

Pred leti sem učiteljvala neke v zgornji tržaški okolici. Najela sem si sobico pri priprosti družini. Nekega popoldne se je vrnil gospodar z dela. Osorno je prašal ženo: „Ali bo zašita do jutri moja suknja?“ — „Ne bo še! Potrpi! Saj sem ti predvčerajšnjim rekla, da nimam naprstnika. Dokler ne grem v mesto, ne morem prijeti za šivanje.“ — „Pasja duša! Še cel teden naj čakam?“ — „Hm! Saj ne čakaš samo ti! Glej jih, otroke, tale ima raztrgano krilce, onile pa hlačke! Ali sem jaz kriva, da so jim v prodajalni pošli vsi naprstniki?“ Seveda je temu pogovoru sledil prepir. Žena je postajala zgovornejša. Konečno je mož odšel jezen v krčmo... No, in zakaj vse to? Le zaradi naprstnika!

V nekem drugem kraju sva se dogovorili s tovarišico, da pojdevi po šolskem pouku v bližnjo hosto in da vzamevi ročno delo s seboj. Ko vstopim v njeno sobo, pogledam v košarico ter jo prašam: „Je-li imaš že delo pripravljeno?“ — „Da, kakor vidiš!“ — „Čipke so tu! Kje je batist? Saj si vendar rekla, da si boš šivala životec!“ — „Izgubila sem naprstnik in zato bom kvačkala.“

In sedli sva pod lipo. Tovarišica je kvačkala, dasiravno je nujno potrebovala životec. Triumfiral je naprstnik!

Na neki drugi šoli me je naprosil šolski vodja, naj eno uro ročnega dela nadomeščam obolelo tovarišico. Stopila sem v dotični razred ter odprla omaro, da razdelim srajce med učenke. Ko se obrnem proti učenkam, so skoraj vse držale dva prsta kvišku. „Kaj pa hočete?“ prašam. — „Danes ne moremo šivati. Naša gospodična nam še ni kupila naprstnikov!“ — Molče sem dala košaro z ročnimi deli v omaro. Sem-li hotela uveljaviti pri učenkah, ki so bile poverjene drugi učiteljici, svojo metodo ter jih učiti šivati brez naprstnika? S tem bi brezdvomno žalila tovarišico.

In tako so učenke zamudile eno uro ročnega dela, ker niso imele naprstnikov.

Nekoč sem se izprehajala. Pred menoj sta šli dve deklici. V ušesih ponarejene briljante, na visokih petah gumi, nad čeveljčkom pa — raztrgano nogovico. Ko sem jih došla, sem ostentativno pogledala ono, ki je imela raztrgano nogovico. Dekle je seveda razumelo moj pogled, kajti komaj slišno je rekla svoji tovarišici: „Stavim, da mi je izlezla raztrgana nogovica iz čevlja. Še snoči sem si jo hotela zašiti, pa nisem mogla najti naprstnika.“

Ti slučaji pač vzbujajo prepričanje, da večina žensk ne zna šivati brez naprstnika. In pri tem bo ostalo najbrže še precej časa.

Kaj pomenja dobra gospodinja, ki zna svojemu soprogu elegantno zavezati ovratnico, ki zna šivati elegantne srajce in oblekice, ako pa v sili ne zna zašiti soprogu raztrgane rokovice, prišiti gumba, zakrpati obleke, ker nima slučajno naprstnika.

Šivilje in vezilje, matere in učiteljice naj torej nauče svoje gojenke in hčerke šivati tudi brez naprstnika. In tako bo onemogočena marsikatera neprilika, v katero zaide ta ali ona ženska, če nima slučajno naprstnika.

HASANOVA:

Sanje in resnica.

Bela odeja je krila vso prirodo. — Težki oblaki so se razdelili in bleščeča solnčna luč se je razlila vsenaokoli. Milijoni in milijoni biserov so se zasvetili na snežni preprogi v najpestrejših bojah. Vitke jelke in ponosne smreke, odete v belo plesno toaleta, so se nakitile z najpristnejšimi briljanti in se vse razposajene ogledovale v ledenih zrcalih.

Sredi snežne poljane je stala deklica in se divila toliki lepoti. Zazrla se je v solnce. Tedaj je stopila iz žareče oble krasna gospa in jo prijala za roke.

„Jaz sem Sreča,“ ji je zašepetala. „Pojdi z menoj!“

Deklica ji je sledila v njen bogati dom. Kako lepo je bilo tu! Sreča jo je peljala v prekrasno sobano, vso prepreženo z zlatom in srebrom. Tu jo je oblekla v najlepšo svileno obleko, obula ji dragocene čeveljčke in ji vpletla v lase biserno krono.

Nato jo je povedla pred veliko, lepo palačo. Tu jo je že čakal kralj, lep kakor majsko jutro. Razprostrl je roke in vzkliknil vzradoščen: „Kako težko te pričakujem, oj, kraljica srca! Pridi, da še popeljeva v lepi, širni svet!“

Poljubil jo je in jo vzdignil v zlate sani, podobne školjki. Svetile so se tako, da je deklici kar jemalo vid. V sani je bilo vpreženih osem kakor noč črnih vrancev, ki so zvončkali s srebrnimi zvončki in nemirno bili s kopiti.

Sreča je dihnila v slovo rahel poljub na dekličino čelo. Bleščeča svetloba se je razlila okoli presrečne deklice in zavonjalo je po vijolicah in ciklamnih.

Kralj je mignil z roko. Vrancji so potegnili. Tisočglava množica je burno pozdravljala in obsipavala sani z dišečim cvetjem.

Kakor misel so drčale sani po biserni odeji... Začudena deklica ni vedela, ali naj opazuje bliskovo hitrost vrancev, ali naj se divi lepim pokrajinam, ali naj posluša mamljive besede lepega kralja.

Pripeljala sta se v veliko mesto. Kakor bi trenil, so zazvonili zvonovi, so se začuli zvoki ubrane godbe.

Sani so se ustavile. Zaorili so tisočeri živio-klici, zagrmeli topovi. Pristopilo je devet v rdeč, z zlatom pretkan baržun oblečenih mladeničev z dolgimi kodrastimi lasmi. Lahno so vzdignili deklico in jo postavili na oder, ves posut s cvetjem.

Še je strmela deklica, ko se je prikazala vrsta belooblečenih mladenk, na čelu jim v zlato in srebro odeta gospa. Deklica ni mogla verjeti svojim očem. Toda vendar. V lepi gospej je spoznala Srečo.

Deklice so pristopile druga za drugo in poklonile oboževanki najdragocenejših darov.

Še so doneli urnebesni živio-klici, še je igrala godba, še so zvonili zvonovi in grmeli topovi, ko sta se kralj in kraljica odpeljala. Kot blisk so drčale sani.

Kralj je izpregovoril: „Popeljem te v še večja in lepša mesta; pokažem ti še vse drugačne krašote.“

Dalje in dalje so drčale sani. Mimo strmečih dekličinih oči so švigala lepa mesta, romantični gozdovi, srebrni pasovi živahnih rek, zijajoči prepadi, širne ravnine, nebotični vrhovi, žareči v svojih belih bleščečih plaščih.

Bilo je toliko lepote, da je deklica vzkliknila: „Kako lepo je po širnem svetu!“ — „Še vse lepšo lepoto boš videla!“ ji je zašepetal skrivnostni spremljevalec.

Počasneje so vlekli vranci in pozvanjali v taktu. Vozila sta se skozi veliko mesto, po lepih ravnih ulicah, mimo velikanskih palač, bogatih izložb, v katerih je bilo izloženo vse, kar si le poželi srce.

Deklica je občudovala toliko bogastvo. Komaj se ji je porodila želja v srcu, že jo je zaslutil kralj. In hotel je, da ji izpolni vse in jo obdaruje res po kraljevsko.

Nakupila sta toliko, da sta morala najeti poseben vlak, ki jima je odpeljal vse lepe reči tja daleč v deveto deželo.

Med tem je prišla pomlad z vsem svojim razsipajočim bogastvom. Ptički so žvrgoleli vse veselejše in lepše, kakor jih je čula deklica doslej. Cvetice so zacvetele v najpestrejših oblekah tako lepo, zavonjale tako opojno, kakor le v sanjah. Priroda je odložila svoj beli biserni plašč in ga zamenjala z novo obleko iz težke zelene svile, vso posuto s pisanimi cvetkami . . .

Razposajeno veselje je zavladelo vsepovsod. Vse je pelo, vriskalo in rajalo po zelenih livadah . . . Vse se je radovalo, vse živelo . . .

Kralj je mahnil z roko. Prihiteli so od vseh strani lepi, veliki žareči nageljni. Kupičili so se in se spleтали v vence. Hipoma je stal pred čudečo se deklico avtomobil iz samih krvavordečih nageljnov.

Sedla sta v mehke baržunaste blazine iz zelenega mahu. Šofiral pa je sam nagajivi amorček. Menda je bil muhasti šoferček kriv, da so krenili v stran in drvili čez hribe in doline ter dospeli naravnost k prostranem morju.

Izstopila sta. Hudomušni amor pa je hitel s svojim žarečim avtomobilom dalje v širni svet . . .

Na bregu ju je čakala ladja, pripravljena nalašč za nju. Na rokah je prenesel kralj svojo kraljico čez gugajoči se mostiček. Kako lepo je bilo na ladji! Kakor v pravljici.

Širna morska gladina se je odprla dekličinim očem. Kakor ptica je brzela ladja in rezala morske valove, ki so zvedavo skakali prav na rob ladje, se razposajeno prekopicavali in se veselja penili.

Deklica je zaspala v kraljevem naročju. Zasanjala je . . . Te sanje so bile sladke, tako sladke, da je deklica pozabila, kaj se ji je pravzaprav sanjalo. Le nepopisna radost je ostala v njenem srcu.

Ko se je zbudila, je obstala ladija ob bregu. Roko v roki sta stopila s kraljem na kopno. Deklici se je zdelo, kakor bi bila stopila v vilinski raj.

„Tu je najin dom, kraljica!“ je izpregovoril kralj. „V bogatih sobanah boš našla vse, kar si pozelela na poti, in še veliko več.“

Prijel jo je za roko in stopila sta v razkošni grad. Na pragu ju je sprejela gospa Sreča in iz njenih rok se je sipalo cvetje na presrečno deklico . . .

* * *

V vežnih vratih je zarožljajal ključ. Boštjanka je prišla zakurit šolsko peč.

Učiteljica Miša se je preobrnila na postelji in odprla oči . . . Začudene so gledale naokoli. Je-li to njen grad, o katerem je sanjala ravnokar?!

Pomencala je oči in skočila iz postelje. Pogledala je skozi okno. Kje je biserna snežna odeja, kje bogata pomladanska obleka? Po tleh se je razlivalo umazano blato. Dež je curljal iz grdih razcapanih oblakov. Sive meglene cunje so se vlačile nad vasjo.

Odprla je predalček nočne omarice. Kje je razkošno bogastvo? Še ima onih beraških šestinšestdeset kron in šestinšestdeset vinarjev, ki jih je prejela včeraj. Saj je danes komaj drugega! A jutri? Da, jutri ji bo ostalo še šest svetlih kronic. Ha, ha! Ni-li to bogastvo? Vse drugo bo šlo za stanovanje, hrano, pohištvo, ki si ga je naročila na obroke, sicer bi morala stanovati v goli sobici in spati — na slami.

In kje je še sto in sto drugih potrebščin? Kaj bo počela ves mesec? Zima je tu. Trebalo bo obleke, obuvala. In, ali ne sme imeti učiteljica niti najmanjše zabave?

Spomnila se je svojih lepih sanj. Ha, ha! . . .

SLOVENSKO ŽENSKO GIBANJE.

„**Jugoslovanska žena**“. Junija meseca letošnjega leta priredi „Splošno slovensko žensko društvo“ v Ljubljani razstavo „Jugoslovanska žena“, ki jo pripravlja že nekaj let. Ta razstava se bo ozirala predvsem na narodna ženska ročna dela, na hišno industrijo jugoslovanskih narodov, v prvi vrsti slovenskega in hrvatskega, pa tudi srbskega. „Splošno slovensko žensko društvo“ je že stopilo v zvezo z „Žensko udrugo za uščuvanje i promicanje narodne pučke umjetnosti i obrta“, z „Udrugo učiteljica“ ter z nekaterimi privatnimi osebami v Zagrebu. Za hrvatski oddelek razstave je najbolje skrbjeno. Treba še, da se združijo vsi slovenski rodoljubi in rodoljubkinje, ki imajo kake zbirke narodnega blaga, spadajočega pod poglavje jugoslovanska, oziroma slovenska žena. Odbor se obrača na vse Slovence in Slovenke širom slovenske domovine, da mu blagovolijo v svoji znani požrtvovalnosti prihiteti na pomoč ter mu sporočiti, kje in kako bi bilo mogoče zbrati pristna slovenska narodna ženska ročna dela minole in sedanje dobe, ženske in otroške narodne noše iz vseh slovenskih krajev, pristno narodno pohoštvo, narodne igrače i. dr. Ker društvo nima gmotnih sredstev, si bo treba pač vse izposoditi; razume se, da bode društvo jamčilo za to, da se nobena stvar ne poškoduje ali izgubi. Vsi rastavni predmeti bodo tudi zavarovani. „Splošno slovensko žensko društvo“ upa z razstavo „Jugoslovanska žena“ oteti pozabljenju marsikatere lepo pristno domače delo ter hoče pokazati kolikor mogoče mnogo tega, kar je napravilo jugoslovansko ženstvo tekom stoletij, ali kar je z njim v kakršnikoli zvezi. Naj bi prihitelo pri tem velikem in težavnem delu prav mnogo slovenskih, hrvatskih in srbskih društev in rodoljubnih posameznikov na pomoč.

ŽENE V JAVNOSTI.

Mednarodna ženska zveza bo imela svoj letošnji občni zbor meseca junija v Rimu. Na javnih večernih zborovanjih se bo razpravljalo o vprašanjih „Žena na kmetih“, „Kriminaliteta mladoletnih“ in „Vrednost ženskega dela“. Razen na teh javnih zborovanjih se bo na sejah razpravljalo še o drugih splošno važnih vprašanjih.

Avstrijsko državno zvezo za žensko volilno pravo predlagajo avstrijske Nemke. Državna zveza bi obsegala zveze raznih avstrijskih narodnosti.

Žena v občini. V Nemčiji se uvaja žena vedno bolj v komunalno službo. V Zehlendorfu je bila uradnikova soproga Friderika Köpkova imenovana za generalnega varuha. Köpkova je prvi ženski generalni varuh v Nemčiji. Ta urad so ustanovili predvsem v varstvo nezakonskih otrok. V berolinskih mestnih bolnišnicah bodo izkušene žene vršile socialno službo. Žene bodo obiskovale bolnišnice in izpraševale bolnike, je-li potrebujejo socialno pomoč, ko bodo izpuščeni iz bolnišnice, n. pr. delo in podporo. Materam bodo skrbele za otroke. „Splošno društvo nemških žen“ konstatira v svojem pred nedavno izdanem spisu „Žena v občini“, da se je delo žen v vseh panogah komunalne socialne oskrbe v poslednjem času zelo razvilo. To delovanje žen so postavili tudi na trdnjšo podlago, kajti navadne pomočnice so postale enakopravne sodelavke. V knjigi le obžalujejo, da ženam do zdaj še niso priznali v občinah pasivne volilne pravice.

ŽENSKI POKLICI.

Dvorna zobozdravnica. Knez Lippe je imenoval aprobirano zobozdravnico J. Gebhard-Krentz za dvorno zobozdravnico.

Nadzornica pri bolniški blagajni. Občina Kreutznach je nastavila nadzornico v svrhu kontrole bolnic, ki so podvržene zavarovanju za slučaj bolezni. To je gotovo v interesu ženskih zavarovancev.

Srečne poštno uradnice na Angleškem. Posebno navado ima angleška poštna uprava. Pošno ministrstvo plača vsaki svoji uradnici, če se omoži, doto. Visokost te dote je odvisna od službenih let dotične uradnice. Preteklo leto je znašala vsota, ki se je v to svrho izdala, 25.000 funt-sterlingov. Za letošnje leto pa je proračunjenih 28.000 funt-sterlingov.

Učiteljice v Združenih državah severoameriških. V štirih ameriških državah, v katerih so žene že dobile volilno pravico, v Koloradu, Idaho, Washingtonu in Wyomingu stoje ženske na čelu vsega šolstva. Ravnateljic je v teh štirih državah 435. V Wyomingu je žena tudi državna šolska nadzornica. New Jork ima 42 okrajnih šolskih nadzornic in v 14 okrajih je ves pouk popolnoma v rokah žen. Kansas ima 49 okrajnih šolskih nadzornic, Nebraska 43 itd. V šolskih svetih so učiteljice v New Jorku, Chicagu, Clevelandu, San Franciscu itd., sploh v vseh ameriških mestih, ki imajo več nego 100.000 prebivalcev.

Žene v lekarnah. Farmaceutski študij žen v avstro-ogrski državi zelo napreduje. Samo v dunajskih lekarnah je bilo v preteklem letu nameščenih 26 akademično izobraženih žen in na avstrijskih visokih šolah je bilo v poslednjem zimskem semestru vpisanih 27 farmacevtk. V Avstriji ne dobe ženski magistri lekarniške koncesije, dočim so farmacevtke na Ogrskem bolj napredovale. Tako je postala pred kratkim Vera Rojčeva solastnica lekarne v Zagrebu in gospodična dr. pharm. Elza Légradyjewa solastnica lekarne v Budimpešti. V Zagrebu je nameščenih 12 lekarniških aspirantk, na vsem Avstrijskem pa je v lekarnah nameščenih čez 100 žen s potrebno izobrazbo.

Japonka — bančna ravnateljica. V državi vzhajajočega solnca je odvisnost žene od moža še večja nego pri nas, vendar pa je v Tokiu velika banka, ki jo vodi žena. Ta bančna ravnateljica se imenuje Seno in je bankirjeva vdova iz nekega manjšega mesta. Po soprogovi smrti je imela njegova vdova samo eno misel: vzdržati banko rajnkega soproga. Podjetje je preselila v Tokio ter tam ustanovila s kapitalom enega milijona „Senovo banko“. V vodstvo te banke se je sama uvedla. Ta žena, ki je sedaj stara sedemdeset let, je delala tako dobre kupčije, da je banka izplačala že koncem prvega leta akcijonarjem šestodstotno dividendo.

ŽENSKI ŠTUDIJ.

Prva Kitajka na študijskem potovanju. Med kitajskimi dijaki, ki jih je letos poslala kitajska vlada v inozemstvo na študijsko potovanje, je prvič tudi žena in sicer gospodična Li Feng Sun. Ta je predstojnica Chung-Teh-dekliške šole v Pekingu. Odšla je v Pariz, kjer bo študirala moderne in stare jezike. Li Feng Sun je poznana na Kitajskem kot energična boriteljica za ženske pravice.

Prva visokošolska profesorica na Angleškem. Za profesorico botanike na londonski visoki šoli je bila imenovana dr. Mar. C. Stopes. Dozdaj so imeli le na Norveškem visokošolsko profesorico.

Vrtnarske šole za žene. Gospa Jella Hertzka je ustanovila na Dunaju v 19. okraju (Grinzing) v Kaasgrabengasse št. 19 vrtnarsko šolo. Pri šoli so veliki vrtovi. Pouk traja dve leti in obsega sadjarstvo, zelenjarstvo, vrtnarstvo, poljsko gospodarstvo, predavanja iz botanike, fiziologije rastlin itd. V šoli se vzgojujejo vrtnarice po poklicu in se navajajo učenke k racionalnemu vrtnarstvu in praktičnemu trgovskemu izrabljanju pridelkov. Na zavodu se vrše tudi enoletni tečaji za učiteljice v kuhanju in gospodinjstvu in pa šesttedenski pomladni in jesenski tečaji.

IZ SOCIJALNEGA ŽIVLJENJA ŽEN.

Varstvo nezakonskih otrok na Finskem. Na Finskem se uvedli v varstvo nezakonskih otrok sledeča zakonita določila: 1. Še pred rojstvom otroka določi občina zaupnika, ki naj zastopa interese otrokove napram očetu in materi pred sodiščem. 2. Oče mora plačevati alimente do 16. leta otrokovega, dela nezmožne pa mora vzdrževati vse življenje. 3. Dva meseca pred porodom in dva po porodu dobiva mati podporo. Če obdrži otroka pri sebi, dobiva podporo 6 mesecev. 4. To podporo določuje občina in oče jo mora za mater preskrbeti. 5. Če je več mož z materjo občevalo, tedaj se med nje vse porazdelijo alimenti. 6. V dednem pravu zavzemajo nezakonski otroci isto stališče kakor zakonski in dobe očetovo ime.

Varstvo mater v Parizu. Razen državnega varstva mater, ki so ga dosegle žene na Francoskem, je stopilo v veljavo 1. januarja t. l. posebno varstvo mater v Parizu, ki ga je uvedel mestni municipij. Varstvo obstoji v tem, da dobi vsaka mati, ki biva najmanj dve leti v Parizu in katere mož, če je omožena, nima več nego 1800 frankov letnih dohodkov, pred porodom posebno podporo.

Varstvo nezakonskih otrok na Norveškem. Storthingu je bila pred kratkim predložena zakonska predloga, naj bo stališče nezakonskega otroka enako kakor stališče zakonskega: dobi naj očetovo ime in dedno pravo.

Državno vzgojevanje otrok. V predavanju, ki ga je imel v monakovski skupini družbe za higijeno plemena, je izjavil prof. dr. Gruber, da mora država, če hoče vzdržati plodnost svojih državljanov, brepogojno prevzeti znatni del izdatkov za vzdrževanje rodbin s tremi otroci. Izvedba te zahteve bi veljala ogromne vsote, toda dr. Gruber trdi z vso gotovostjo, da more samo to sredstvo privedi rodbine do tega, da bodo imele vsaj po tri otroke. Če prevzame država stroške za vzgojevanje tretjega otroka, preostane staršem pač še dovolj skrbi s prvima dvema otrokoma. To breme bi se moglo zboljšati s podeljevanjem materinskih podpor. Razentega naj bi se pa očetom, ki imajo več otrok, priznalo pluralno glasovalno pravo. Predlog dr. Gruberja ni akademičen. Nemško poštno uradništvo že dolgo zahteva posebne doklade za uradnike, ki imajo več nego dva otroka. Predlagajo, da naj bi letni prispevek za vsakega otroka znašal 100 mark ter se zvišal za vsakega nadaljnega otroka za 25 odstotkov.

NESTLÉ- JEVA

MOKA ZA OTROKE
PREISKUŠENO-VEDNO ZANESLJIVO

Škatljice za poskušnjo in punčke, ki se izrežejo in ki so pri otrocih zelo priljubljene, razpošilja na željo brezplačno tvrdka Henri Nestlé, Dunaj l., Biberstrasse 11, odd. FL.

SLOVENKE! KUPUJTE SPECERIJO
: IN DELIKATESE PRI TVRDKI :

T. MENCINGER

V LJUBLJANI

SV. PETRA CESTA ŠTEV. 37.

ŽGANA KAVA.

Barvila za lase,
sredstva zoper izpadanje las
in za negovanje polti, lepotila,
mila in parfume ima v zalogi

Drogerija „ADRIJA“

v Ljubljani, Šelenburgova
ulica št. 5.

Umetna hrana za dojenčke.

Naročila z obratno pošto. — Pro-
spekti na razpolago

Cilj

svojih prizadevanj, najti sred-
stvo za izboljšanje kave, ki
odgovarja vsem zahtevam
okusa in izdatnosti

dosežejo vedno
le one gospodinje

ki kupujejo kavni pridatek v za-
bojčkih ali v zavitkih, označenih
„kavnim mlinčkom“.

One so izbrale najbolje, kajti
kavni pridatek s „kavnim mlin-
čkom“ je najjedrnatější, najokus-
nejši in najizdatnejši izdelek te
vrste, ker je

„pravi Franck.“
Tovarna v Zagrebu.

JULIJA ŠTOR
LJUBLJANA

Prešernova ulica št. 5.
(Poleg mestne hranilnice).

NAJVEČJA ZALOGA
moških, ženskih in otroških
čevljev iz najboljših tujih
in domačih tovaren.

Pristni gojserski
: gorski čevlji :

Zunanja naročila točno in ceno.

Mojih osem otrok,

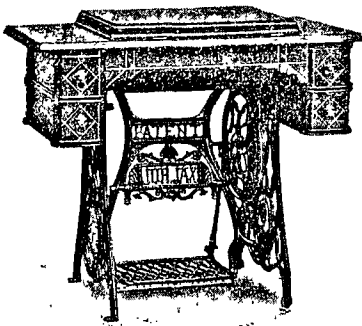
ki izgledajo zdravi in čvrsti, je moja žena po mojem navodilu vzgojila s Sladnim čajem. To naznanjam jaz Ub. pl. Trnkóczy, lekarnar v Ljubljani. Tega dejstva mi ne ovrže nihče. Na stotine mater mi je hvaležnih, ker so sledile mojemu zgledu, ki sloni na štirinajstletni izkušnji. Sladni čaj kot živilo za otroke, ki se mu primeša nekoliko mleka, sladkorja, je varstvo dojenčcem. Čigar raba jih dela odporne ter otroške bolezniki skoro izključuje ter učinkuje brezhibno, prvovrstno. Drugič; Medtem ko vsa druga otroška hranila stanejo 1 do 2 kroni, in se že v nekaj dneh porabijo, stane Sladni čaj, zavitek s 4 kg samo 60 vinarjev in se z njim dojenec lahko hrani 20 do 30 dni. Zoperni, dragi aparat Soxhlet odpade. Zado-
stuje navadna sesalna steklenica. Sladni čaj, pripravljen po dr. pl. Trnkóczyju, je brezdvomno na torišču prehranitve otrok in narodnogospodarske varčljivosti pridobitev prve vrste. Kri, moč, zdravje, mirne živce, mirno spanje, 50% prihranka na denarju, najboljši zajtrk, dosežejo, dobe tudi odrasli, ki namesto neredilne, razburjive kave, čaja, pijo sladni čaj, znamka „Sladin“. Posebno priporočljivo za bolnike in slabotne.

Dobiva se v lekarnah, drogerijah, tudi pri trgovcih. Sladnega čaja znamka Sladin, pripravljene po dr. pl. Trnkóczyju, ni zamenjavati s sladno kavo. Tvorliška zaloga pri lekarnarju pl. Trnkóczyju v Ljubljani, Kranjsko. Po pošti, najmanj 5 zavitkov franko 4 krone, poštni zavojev za 5 kg s 15 zavitki vsebine 10 kron franko z obratno pošto. Na Dunaju v lekarnah:

Trnkoczy, V., Schönbrunnerstrasse 109; III., Radetzkyplatz 4; VIII., Josefstädterstrasse 25 V Gradcu: Sackstrasse 4. Za resničnost gori povedenega jamči tu navedenih petero tvrdk Trnkoczyjev, ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb in na stotine zahvalnih pisem mater, med tem takih mater, ki so pred rabo sladnega čaja obupavale, ker so druga živila odrekala.

Ivan Jax in sin

LJUBLJANA, Dunajska cesta, števil. 8.

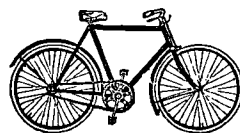
Kolesa iz prvih tovarnih Avstrije. Dürkopp, Styria, Waffennrad, stroje za pletenje (Strickmaschine).

Šivalni stroji

izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena l. 1867. **Vezenje** poučujemo brezplačno

Adlerjevi pisalni stroji

Ceniki zastoj in franko.

Prvo kranjsko podjetje za
umetno vezenje

Josipina Repše

&

Ivanka Jeršek

se priporoča v izdelovanje
društvenih zastav, trakov
in vseh cerkvenih
paramentov.

Belo vezenje. Predtiskarija
Velika zaloga finih ročnih
del in tozadevnega
materijala.

Zunanja naročila se točno in
solidno izvršujejo.

Cene nizke. Postrežba točna.
Domači izdelek!

„BALKAN“

spedijsko podjetje

Ljubljana

Dunajska cesta št. 33.

Centrala: Trst.

Prevažanja vsake vrste
Prevoz pohištva s pa-
tentiranimi vozovi.

Mednarodni transporti.

Suha skladišča.

Zacarinanje.

Telefon št. 100.

Ustanovljena l. 1831.

Ustanovljena l. 1831.

Največja zavarovalnica avstro-ogrske države

c. kr. priv. občna zavarovalnica
Assicurazioni Generali v Trstu

Glavni zastop v Ljubljani, Marijin trg
Sv. Petra cesta šte. 2, v lastni hiši.

Zavaruje zoper požar na poslopih, pohištvu in blagu, ta-
tinski vlom, škode vsled prevažanja, poškodbo zrcal in
zvonov. — Na življenje in za doto v vseh mogočih se-
stavah. — Tekom leta 1909. se je zavarovalo 17.320 oseb
za kapital na 143 kron na življenje. — Družba je izplačala
za škode nad 977 milijonov kron. — Premoženje družbe
znaša nad 366 milijonov kron.

Naslov za brzojavke: KMETSKA POSOJILNICA LJUBLJANA. — Telefon št. 185. — Žiro-konto pri avstro-ogrski banki. — Račun pri avstrijski poštni hranilnici št. 828.406, pri ogrski poštni hranilnici št. 19.854.

KMETSKA POSOJILNICA

LJUBLJANSKE OKOLICE

r. z. n. z. v Ljubljani — obrestuje hranilne vloge od
1. januarja 1913 po

4 3/4 %

Stanje hran. vlog
**dvajset
milijonov.**

Rezervni zaklad
3 22 000 000
3 000 000 000

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.
Sprejema tudi vloge na tekoči račun s čekovnim prometom in jih obrestuje od dne vloge
do dne dviga, na kar se opozarjajo zlasti trgovci in denarni zavodi po deželi.

